

PROGRAMMABEGROTING 2019 EN MEERJARENRAMING 2020-2022

INHOUDSOPGAVE

Inhoudsopgave Programmabegroting 2019 en meerjarenraming 2020-2022

Aanbiedingsbrief		1
Hoofdstuk 1:	Leeswijzer en Besluit Begroting en Verantwoording	5
Hoofdstuk 2:	De financiële positie en nieuw beleid	7
Hoofdstuk 3:	Kerngegevens	15
Hoofdstuk 4:	De beleidsbegroting	
4.1	De programma's	
	1. Ruimtelijke ontwikkeling, woon en werkomgeving	17
	2. Integraal beheer openbare ruimte	21
	3. Onderwijs, werk en inkomen	25
	4. Maatschappelijke ondersteuning en jeugdhulp	29
	5. Duurzaamheid, klimaatadaptatie en energietransitie	33
	6. Economie	37
	7. Sport, cultuur en maatschappelijk vastgoed	41
	8. Openbare orde en veiligheid	45
	9. Bestuur en dienstverlening	49
	Overzicht algemene dekkingsmiddelen, resultaten en onvoorzien	52
	Overzicht overhead	55
4.2	De paragrafen	
4.2.1	Lokale heffingen	59
4.2.2.	Weerstandvermogen en risicobeheersing	75
4.2.3	Onderhoud kapitaalgoederen	90
4.2.4	Financiering	95
4.2.5	Bedrijfsvoering	99
4.2.6	Verbonden partijen	104
4.2.7	Grondbeleid	127
4.2.8	Sociaal domein	134
Hoofdstuk 5:	Overzicht van baten en lasten in de begroting 2019 en de meerjarenraming 2020-2022	
5.1.	Overzicht van baten en lasten begroting 2019	137
5.2.	Overzicht van baten en lasten meerjarenraming 2019 t/m 2022	139
5.3.	Toelichting op de incidentele baten en lasten 2019 t/m 2022	140
Bijlagen:		
1.	Recapitulatie baten en lasten bestaand beleid per:	
	• programma	147
	• gespecificeerd per taakveld	160
2.	Nieuw beleid	171
3.	Investerings:	
	Nieuwe investeringen 2019-2022	174
	Lopende investeringen per 1 januari 2019	176
4.	Geprognosticeerde balans	177
5.	Staat van reserves en voorzieningen	179
6.	Vervangingsinvesteringen	191
7.	Subsidieplafonds	193
8.	Uren buiten de exploitatie	195
9.	Analyse begrotingsresultaat 2019-2022	196
10.	Formats nieuwe reserves	198

Raalte, 9 oktober 2018

Onderwerp: Vaststelling programmabegroting 2019 en meerjarenraming 2020-2022

Geachte leden van de raad,

Inleiding

Hierbij bieden wij u de programmabegroting 2019 en meerjarenraming 2020-2022 aan. Het is de eerste begroting in de nieuwe bestuursperiode 2018-2022. Het programmaplan sluit aan bij de opzet van de beleidsprogramma's zoals opgenomen in het Roalter Akkoord.

Structureel sluitende begroting 2019 en meerjarenraming 2020-2022

De nu voorliggende begroting 2019 en meerjarenraming 2020-2022 laten voor alle jaren een structureel sluitend financieel perspectief zien. Daarnaast wordt een beroep gedaan op eenmalige middelen waarvoor dekking gevonden kan worden binnen de algemene bestemmingsreserve.

De algemene uitkering uit het gemeentefonds is in de begroting 2019, conform de bestendige gedragslijn, berekend op basis van de meicirculaire 2018. Zoals reeds bij de zomernota 2018 is aangekondigd, laat de meicirculaire 2018 een financieel positief beeld zien. De betere economische vooruitzichten en de beleidsintensivering weerspiegelen de hoger geraamde bestedingen van de Rijksuitgaven, die zich vertalen in hogere accessen voor de komende jaren. Wel is een substantieel deel van deze budgettaire ruimte ingezet om de structurele effecten van de loon- en prijsontwikkeling te compenseren.

Binnen het sociaal domein zetten we de transformatie verder door. Samen met onze inwoners, maatschappelijke organisaties en ondernemers werken we aan een samenleving waarin iedereen naar eigen vermogen meedoet. Dit samenwerken doen we onder de vlag van Kr8 van Raalte.

De taken binnen het sociaal domein zijn, conform het door uw raad gestelde kader, budgettair neutraal geraamd op basis van de integratiebudgetten sociaal domein. Vanaf 2019 is een groot gedeelte van de integratie-uitkering sociaal domein onderdeel van de algemene uitkering. In de nu voorliggende begroting hebben we de sociaal domein gelden nog kunnen labelen. Vanaf de begroting 2020 is dit niet meer mogelijk.

Financieel gezien liggen er met name uitdagingen op het gebied van de jeugd en de participatie. De uitvoering van deze taken kan tot heden niet binnen het beschikbaar gestelde rijksbudget worden uitgevoerd. Dit is een landelijk beeld. Het negatieve resultaat kon tot heden vereffend worden binnen de gevormde reserves zorg en participatie. Bij ongewijzigd beleid c.q. het huidige budgettair kader raken deze reserves op termijn uitgeput. In het voorjaar 2019 komen we met nadere voorstellen om tot een structureel sluitend financieel perspectief voor het sociaal domein te komen. In basis komt dat neer op keuzes om middelen van de algemene dienst in te zetten of het voorzieningenniveau aan te passen.

Binnen het ruimtelijk domein werken we verder aan de implementatie van de Omgevingswet die in 2021 van kracht wordt. De intentie van de nieuwe wet is gebruiksgemak, integraal werken, participatie en ruimte voor initiatief. Dit is de grootste stelselwijziging die wij kennen en heeft grote impact op onze manier van werken met de samenleving, onze partners en op onze wijze van dienstverlening. De in gang gezette lijn van organisatieontwikkeling sluit hier nauw op aan.

In lijn met het Roalter Akkoord bij de begroting 2019 alleen nieuw beleid dat geen uitstel duldt

In de financiële paragraaf van het Roalter Akkoord is bepaald dat bij de begroting 2019 terughoudend met voorstellen nieuw beleid wordt omgegaan. Dit betekent dat we in de voorliggende begroting 2019 alleen voorstellen nieuw beleid doen die geen verder uitstel dulden. De beschikbare financiële middelen worden zoveel mogelijk vastgehouden tot de komende kaderbrief, waar uw raad de kaderstelling bepaalt waarbinnen ons college de begroting 2020 voorbereidt.

Bij deze kaderbrief kan uw raad dan de integrale afweging maken van het gehele speelveld van ambities en prioriteiten. Denk daarbij naast de ambities uit het Roalter Akkoord bijvoorbeeld ook aan de maatschappelijke opgaven zoals benoemd in het Interbestuurlijk Programma (IBP), de (financiële) opgave van de transformatie sociaal domein, de N35 en de vervangingsstrategie voor de openbare ruimte. De verwachting hierbij is dat het gehele speelveld van ambities en prioriteiten bij elkaar opgeteld groter is dan de financiële mogelijkheden toelaten. Dit vraagt derhalve nadere prioriteitstelling en keuzes van uw raad in het voorjaar 2019.

Nieuw beleid 2019

In lijn met het Roalter Akkoord beperkt het nieuw beleid zich tot die onderdelen die geen uitstel dulden. Uitstel zou betekenen dat we inwoners/medeoverheden teleur moeten stellen bij reeds eerder in gang gezette (participatieve) trajecten en processen dan wel dat noodzakelijke onderhouds- en/of vervangingsuitgaven niet tijdig kunnen worden gedaan.

Het gaat hierbij om het volgende nieuw beleid:

Ruimtelijk fysiek domein

- Begeleiding van de uitvoering van het project knooppunt Raalte / maatregelenpakket verkeersveiligheid N35.
- Bijdrage aan infrastructurele maatregelen N 35 Wijthmen-Nijverdal (Mariënheem West).
- Voorbereiden invoering van de omgevingswet en het in samenhang hiermee ontwikkelen en invoeren van nieuwe manieren van werken.
- Uitvoering geven aan het rioolprogramma 2019.
- Herinrichting Almlosestraat (Raalte) en Zwarteweg fase 2 (Nieuw Heeten).
- Inrichting openbare ruimte Kanaalstraat Oostzijde.
- Beheersen van onkruid op verhardingen.

Sociaal domein

- Het verstrekken van subsidie aan de voedselbank Raalte.
- Versteving samenwerking Regionaal Serviceteam Jeugd IJsselland.

Duurzaamheid en economie

- Bijdrage in de Human Capital agenda Regio Zwolle.
- Opstellen van warmteplannen.

Dienstverlening

- Herinvoeren van het contant betalen.

Gemeentelijke gebouwen

- Vervanging van de warmte- en koude- voorziening gemeentehuis.

Gezonde financiële positie en financiële wendbaarheid en weerbaarheid ruim voldoende

Op basis van het nu voorliggend financieel perspectief neemt de algemene bestemmingsreserve af van € 9,10 mln. per 1 januari 2018 tot een niveau van € 3,27 mln. per eind 2022. Wij achten dit een verantwoord niveau. Dit mede in relatie tot het niveau van de weerstandratio, de verwachte positieve ontwikkeling van de algemene reserve grondexploitatie en de overwegend positieve ontwikkeling van de financiële kengetallen.

De algemene bestemmingsreserve is een vrij besteedbare reserve om noodzakelijke voorzieningen in onze gemeente te realiseren / in stand te houden. Wel hechten wij eraan om binnen de algemene reserve voldoende buffer te houden voor het opvangen van onvoorziene uitgaven gedurende het begrotingsjaar. Naast de algemene reserve beschikken we voor het afdekken van risico's over de reserve weerstandsvermogen en de algemene reserve grondexploitatie. Deze reserves hebben bij de begroting 2019 een saldo van respectievelijk € 9,9 mln. en € 5,0 mln. (maximumniveau, hierboven vindt afroaming plaats ten gunste van de algemene bestemmingsreserve).

De ontwikkeling van deze reserves betrekken we bij de kaderbrief begroting 2020.

Gesteld mag worden dat onze gemeente een financieel gezonde positie heeft en dat de financiële wendbaarheid (mate van flexibiliteit om in te kunnen spelen op de actualiteit) en weerbaarheid (veerkracht om onverwachte financiële klappen en bestaande risico's op te kunnen vangen) ruim voldoende op niveau is.

Lastendruk

In de tabel hieronder zijn de tarieven vermeld zoals deze voor het jaar 2019 worden voorgesteld. De tarieven zijn gemiddelden. De bedragen van 2018 staan er ter vergelijking naast.

Lastendruk per huishouden	2019	2018
Onroerende zaakbelasting bij gemiddelde WOZ-waarde	€ 325	€ 318
Afvalstoffenheffing	€ 160	€ 145
Rioolheffing	€ 221	€ 216
Totaal	€ 706	€ 679

Tot slot

We zien dat de samenleving zich in een steeds sneller tempo ontwikkelt. Dit vraagt flexibiliteit en wendbaarheid maar ook lef en innovatiekracht om blijvend te kunnen acteren op deze continue veranderende omstandigheden. Hier willen we samen met onze inwoners, ondernemers, instellingen en medeoverheden vorm en inhoud aan geven. Daarbij is het van belang deze veranderingen te realiseren binnen een financieel sluitende begroting en meerjarenraming met een gezonde financiële positie. Wij zijn van mening dat de nu voorliggende begroting hieraan voldoet en zien uit naar de behandeling in uw raad.

Burgemeester en wethouders van de gemeente Raalte,

de secretaris
Karin Cornelissen

de burgemeester
Martijn Dadema

Aanbiedingsbrief

HOOFDSTUK 1

LEESWIJZER

Hoofdstuk 1 Leeswijzer en Besluit Begroting en Verantwoording

De opzet van de begroting 2019 en meerjarenraming 2020-2022 is in lijn met het Roalter Akkoord. De begrotingsprogramma's zijn conform het Roalter Akkoord opgenomen, namelijk:

1. Ruimtelijke ontwikkeling, woon- en werkomgeving
2. Integraal beheer openbare ruimte
3. Onderwijs, werk en inkomen
4. Maatschappelijke ondersteuning en jeugdhulp
5. Duurzaamheid, klimaatadaptatie en energietransitie
6. Economie
7. Sport, cultuur en maatschappelijk vastgoed
8. Openbare orde en veiligheid
9. Bestuur en dienstverlening

In **hoofdstuk 2** schetsen we de financiële positie, het nieuwe beleid, de ontwikkeling van de algemene bestemmingsreserve en de reserve grondexploitatie en de financiële wendbaarheid en weerbaarheid.

In **hoofdstuk 3** geven we een aantal kerngegevens weer over de sociale, fysieke en financiële structuur van de gemeente Raalte.

In **hoofdstuk 4** is de beleidsbegroting opgenomen. De beleidsbegroting bestaat uit het programmaplan, het overzicht algemene dekkingsmiddelen, resultaten en onvoorzien, overzicht overhead en de paragrafen.

In **hoofdstuk 5** krijgt u een overzicht van de baten en lasten voor het jaar 2019 en de meerjarenraming 2020-2022.

Bijlagen

Ook zijn in de voorliggende programmabegroting diverse bijlagen opgenomen waaronder overzichten nieuw beleid, de geprognosticeerde balans en de staat van reserves en voorzieningen.

Besluit Begroting en Verantwoording

Investeringen met maatschappelijk nut

Investeringen met een maatschappelijk nut moeten (vanaf 2017) worden afgeschreven. Eenmalige dekking uit een reserve mag niet meer plaatsvinden. Indien gewenst, kunnen wel de betreffende kapitaallasten jaarlijks uit een (gekoppelde) reserve worden gedekt. In de voorstellen nieuw beleid is rekening gehouden met deze afschrijvingsregels.

In het kader hiervan wordt aan uw raad voorgesteld twee gekoppelde reserves te vormen om de jaarlijkse afschrijvingsbedragen uit te voldoen. Het betreft hier de investeringen herinrichting Almlosestraat en Binnenklimaat gemeentehuis.

Beleidsindicatoren

Het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) schrijft een vaste set aan beleidsindicatoren voor. Deze zijn per programma terug te vinden in de indicatorentabel (zie lichtgroene arcering). Naast de verplichte beleidsindicatoren zijn nog een aantal "eigen" indicatoren opgenomen. Hierbij maken we voor een belangrijk deel gebruik van de indicatoren uit "waar staat je gemeente".

De indicatoren uit het burgeronderzoek 'Waar staat je gemeente' gaan uit van verschillende maatschappelijke thema's namelijk:

- Woon- en leefklimaat
- Relatie burger–gemeente
- Gemeentelijke dienstverlening
- Zorg en welzijn

De indicatoren worden gemeten met een gemiddeld cijfer op een vijfpuntsschaal, waarbij een 1 staat voor 'helemaal oneens' en een 5 voor 'helemaal eens'. Met andere woorden: hoe hoger het cijfer, hoe meer de burgers het eens zijn met de stelling. Het onderzoek vindt tweejaarlijks plaats. In 2016 is de laatste meting geweest. In het vierde kwartaal 2018 volgt een nieuwe meting.

HOOFDSTUK 2

FINANCIËLE POSITIE & NIEUW BELEID

Hoofdstuk 2 Financiële positie en nieuw beleid

In dit hoofdstuk geven wij u inzicht in de financiële positie en het nieuwe beleid.

- is voordeel

Financieel resultaat begroting 2019-2022									
		2019		2020		2021		2022	
Begrotingsresultaat 2018-2021 bij aanbidding programmabegroting 2018	S	-366.184	V	-287.437	V	-92.897	V	-92.897	V
	E	1.031.953	N	453.556	N	244.547	N		
Amendement nieuw beleid sportstimulering	S	10.000	N	10.000	N	10.000	N	10.000	N
		675.769	N	176.119	N	161.650	N	-82.897	V
Financieel resultaat zomernota 2018	S	-64.240	V	-260.326	V	-414.592	V	-414.592	V
	E	137.190	N	23.320	N	56.870	N		
Mutaties bestaand beleid	S	11.845	N	71.254	N	-25.013	V	-210.488	V
	E	3.732	N	-31.513	V	-48.244	V	84.218	N
Nieuw beleid 2019-2022	S	52.380	N	100.880	N	102.680	N	102.680	N
	E	1.044.220	N	442.225	N	178.550	N	101.600	N
Stelpost nieuw beleid	S			50.000	N	200.000	N	450.000	N
<i>Dekkingsmiddelen</i>									
Inzet stelpost nieuw beleid	S	-150.000	V	-150.000	V	-150.000	V	-150.000	V
	E	-100.000	V						
Begrotingsresultaat 2019-2022	S	-506.199	V	-465.629	V	-369.822	V	-305.297	V
	E	2.117.095	N	887.588	N	431.723	N	185.818	N
		1.610.896	N	421.959	N	61.901	N	-119.479	V

Toelichting op de tabel

Begrotingsresultaat 2018-2021

Dit is het begrotingsresultaat 2018-2021. Vanuit dit vertrekpunt is de nu voorliggende programmabegroting 2019 en meerjarenraming 2020-2022 opgesteld.

Financieel resultaat Zomernota 2018

Dit is het resultaat van de door de gemeenteraad op 27 september 2018 vastgestelde zomernota 2018. De consequenties vanaf het jaar 2019 zijn conform de zomernota 2018 verwerkt in de programmabegroting 2019 en meerjarenraming 2020-2022.

Mutaties bestaand beleid

Bij het opstellen van de reguliere begroting ontstaan altijd mutaties als gevolg van autonome ontwikkelingen. Het resultaat van deze autonome ontwikkelingen ten opzichte van de zomernota 2018 is hier vermeld. In de bijlagen achter in deze begroting (blz.196) treft u een nadere analyse op hoofdlijnen aan van de mutaties bestaand beleid.

Hoofdstuk 2 –Financiële positie en nieuw beleid

Algemene uitkering gemeentefonds

De algemene uitkering is, in overeenstemming met de meicirculaire 2018, vertaald in de programmabegroting 2019 en meerjarenraming 2020-2022. Over het resultaat van de meicirculaire 2018 is uw raad via een informatienotitie geïnformeerd in juli 2018 en bij de zomernota 2018. Op basis van actuele inschattingen is in deze begroting alsnog rekening gehouden met een verwachte uitkering BTW compensatiefonds (BCF) van structureel € 200.000. Deze raming is gebaseerd op 75% van het realisatiecijfer 2017 waarbij de ruimte onder het BCF plafond macro is berekend op € 150 miljoen.

Daarnaast is de huidige stelpost extra uitgaven huishoudelijke hulp ten opzichte van de meicirculaire verhoogd met € 300.000 in 2019 aflopend tot € 250.000 in 2022. Dit in afwachting van de nadere uitwerking financiële gevolgen reële tarieven huishoudelijke hulp en landelijke signalen die ons hierover bereiken.

Loon- en prijsstijgingen

Bij de vaststelling van de meicirculaire is rekening gehouden met een stelpost loonstijgingen in 2019 van € 640.000 gebaseerd op een algemene loonontwikkeling van 3% (€ 481.000 gemeentepersoneel, € 81.000 DOWR-bijdrage en € 78.000 gesubsidieerde instellingen).

Prijsstijgingen

Conform de begrotingsrichtlijnen is een algemene prijsstijging van 2,5% doorgevoerd. De in de begroting 2019 opgenomen budgetten zijn taakstellend. Bij de vertaling van de meicirculaire 2018 was voor deze algemene prijsstijging alsmede de reguliere prijsstijgingen welke door verbonden partijen (onder andere Veiligheidsregio, GGD en Omgevingsdienst) zijn doorberekend een stelpost opgenomen van € 600.000. Deze stelpost is nu afgeraamd en vertaald naar de diverse budgetten.

Nieuw beleid

In onderstaande tabel is het in de begroting 2019 en meerjarenraming 2020-2022 opgenomen nieuw beleid vermeld. Het nieuw beleid wordt nader toegelicht bij de diverse begrotingsprogramma's. Ook treft u bij de begrotingsstukken nog een afzonderlijk memo aan met de achterliggende formats nieuw beleid.

Hoofdstuk 2 – Financiële positie en nieuw beleid

Nieuw beleid Programmabegroting 2019 en meerjarenraming 2020-2022								
Nr.	Prog	Omschrijving	S/E	Investering	2019	2020	2021	2022
1	1	Projectleider N35	E		90.000	90.000	90.000	
2	1	Project N35 Wijthem-Nijverdal	E		750.000			
		Dekking vanuit krediet N348 Raalte-Ommen	E		-250.000			
3	1	Implementatie Omgevingswet	E		315.000	315.000		
4	2	Kredieten vanuit GRP ten laste van de voorziening riolering/rioolheffing	E	567.500	567.500	445.000	804.500	826.000
			E		-567.500	-445.000	-804.500	-826.000
			S	462.500	25.592	39.978	84.494	130.199
			S		-25.592	-39.978	-84.494	-130.199
5	2	Herinrichting Almelosestraat (totale investering € 2.000.000)		750.000				
		Subsidie provincie		-350.000				
		Dekking ten laste van reserve stedelijke vernieuwing		-50.000				
		Krediet woonservice gebieden		-100.000				
		Netto kapitaallasten	S		2.700	16.200	18.000	18.000
			E		-2.700	-15.375	-13.050	
		Dekking ten laste van voorziening riolering/rioolheffing	S	1.250.000	10.375	62.250	69.167	69.167
	S		-10.375	-62.250	-69.167	-69.167		
6	2	Zwarteweg fase 2 (totale investering € 450.000)		280.000				
		Subsidie provincie		-140.000				
		Netto kapitaallasten	S		10.080	10.080	10.080	10.080
			E		-10.080			
		Dekking ten laste van voorziening riolering/rioolheffing	S	170.000	9.407	9.407	9.407	9.407
	S		-9.407	-9.407	-9.407	-9.407		
7	2	Inrichting openbare ruimte Kanaalstraat OZ	S	50.000	3.600	3.600	3.600	3.600
			E		-3.600			
8	2	Onkruidbeheersing op verhardingen	E		110.000			
9	3	Subsidie voedselbank	E		15.000	15.000	15.000	15.000
		Dekking ten laste van middelen minima	E		-15.000			
10	4	Regionaal Serviceteam Jeugd IJsselland: Versteviging samenwerking Regionaal Serviceteam Jeugd IJsselland	S		55.196	55.196	55.196	55.196
			E		9.865			
			S		-55.196	-55.196	-55.196	-55.196
			E		-9.865			
11	5	Opstellen warmteplannen	E		50.000	PM	PM	PM
		Dekking ten laste van reserve stedelijke vernieuwing	E		-50.000	PM	PM	PM
12	6	Human Capital Agenda Regio Zwolle, financiële bijdrage	E		66.600	66.600	66.600	66.600
		Human capital Agenda Regio Zwolle, ambtelijke capaciteit	E		20.000	20.000	20.000	20.000
13	7	Verbouwing boerderij en vervanging schuur Strunk	E/S		PM	PM	PM	PM
14	9	Contant betalen	S		9.000	9.000	9.000	9.000
15	Alg.	Binnenklimaat gemeentehuis 1e fase		774.000				
		af: bijdrage reserve groot onderhoud	S	-114.000				
		Kapitaallasten 1e fase	S		41.000	46.700	46.700	46.700
		Beschikking over gekoppelde reserve binnenklimaat	S			-5.700	-5.700	-5.700
		Terugramen kapitaallasten 1e jaar	E		-41.000			
		Daling energiekosten	S		-14.000	-28.000	-28.000	-28.000
		Binnenklimaat gemeentehuis 2e fase	S	792.000		49.000	49.000	49.000
Kapitaallasten 2e fase	E			-49.000				
Totaal nieuw beleid			S		52.380	100.880	102.680	102.680
			E		1.044.220	442.225	178.550	101.600
					1.096.600	543.105	281.230	204.280
Stelpost nieuw beleid						50.000	200.000	450.000

Hoofdstuk 2 –Financiële positie en nieuw beleid

Dekkingsmiddelen

Stelpost nieuw beleid

Voorgesteld wordt de stelpost nieuw beleid 2019 tot een bedrag van € 150.000 structureel en voor een bedrag van € 100.000 eenmalig voor 2019 als dekkingsmiddel in te zetten.

Op basis van het nu voorliggend begrotingsperspectief zijn voor de jaren 2020-2022 aanvullend de volgende structurele bedragen beschikbaar voor nieuw beleid € 50.000 (2020), € 150.000 (2021) en € 250.000 (2022).

Daarmee komt het totaalplaatje beschikbare ruimte voor nieuw beleid er als volgt uit te zien:

Totaal stelpost nieuw beleid	2019	2020	2021	2022
Stelpost nieuw beleid begroting 2016 en meerjarenraming 2017-2019	€ 250.000	€ 250.000	€ 250.000	€ 250.000
Inzet van deze stelpost als dekkingsmiddel bij begroting 2019	€ -250.000	€ -150.000	€ -150.000	€ -150.000
Stelpost nieuw beleid begroting 2017 en meerjarenraming 2018-2020		€ 100.000	€ 100.000	€ 100.000
Stelpost nieuw beleid begroting 2018 en meerjarenraming 2019-2021			€ 100.000	€ 100.000
Stelpost nieuw beleid begroting 2019 en meerjarenraming 2020-2022		€ 50.000	€ 200.000	€ 450.000
Totaal	€ -	€ 250.000	€ 500.000	€ 750.000

Begrotingsresultaat 2019-2022

Hier treft u het financieel resultaat 2019-2022 aan.

Uit dit resultaat blijkt dat de begroting 2019 t/m 2022 structureel sluitend en materieel in evenwicht is. De overschotten in de verschillende jaren worden aan de algemene bestemmingsreserve toegevoegd terwijl de eenmalige tekorten aan de algemene bestemmingsreserve worden onttrokken.

Het gaat hierbij om de volgende onttrekkingen en storting:

2019	€ 1.610.896
2020	€ 421.959
2021	€ 61.901
2022	€ -/- 119.479

Ontwikkeling algemene bestemmingsreserve

Het verloop van de algemene bestemmingsreserve is in onderstaande tabel toegelicht. Uit deze tabel blijkt dat de algemene bestemmingsreserve uitkomt op een bedrag van € 3,27 mln. per 31 december 2022.

Stand algemene bestemmingsreserve bij begroting 2019						
<i>genoemde bedragen x € 1 mln.</i>						
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
verwachte stand per 1 januari		9,10	5,24	3,63	3,21	3,15
mutaties 2018 (inclusief bestaande claims)		-2,65				
Dekking resultaat zomernota 2018		1,02				
Dekking begrotingsresultaat 2018-2022		-2,23	-1,61	-0,42	-0,06	0,12
verwachte stand per ultimo jaar	9,10	5,24	3,63	3,21	3,15	3,27

Hoofdstuk 2 – Financiële positie en nieuw beleid

Ontwikkeling algemene reserve grondexploitatie

Het meerjarenoverzicht van de algemene reserve grondexploitatie (prognose) is in onderstaand overzicht weergegeven.

	Jaarrekening 2017	2018	2019	2020	2021
Stand per 1-1	3.734.084	5.000.000	5.000.000	5.000.000	5.000.000
Stortingen	3.552.104	913.000	1.764.500	1.710.000	782.000
Onttrekkingen	1.883.327	893.500	492.500	437.500	300.000
Afroming reserve	402.860	19.500	1.272.000	1.272.500	482.000
Stand per 31-12	5.000.000	5.000.000	5.000.000	5.000.000	5.000.000

De algemene reserve grondexploitatie kent een ondergrens van € 1 mln. en een bovengrens van € 5 mln. Op basis van de huidige prognose is de verwachting dat deze bovengrens in de periode 2018-2022 jaarlijks wordt bereikt. Het daadwerkelijk verloop van de algemene reserve grondexploitatie wordt gevoed vanuit de werkelijk behaalde resultaten grondexploitatie en is conjunctuur afhankelijk. Zodra de algemene reserve het maximumniveau van € 5 mln. heeft bereikt vindt, conform de nota grondbeleid, afroming plaats ten gunste van de algemene bestemmingsreserve (effectuering bij de jaarrekening). Voor een nadere toelichting zie de paragraaf grondexploitatie. De ontwikkeling van de algemene reserve grondexploitatie betrekken we bij de kaderbrief als opmaat naar de begroting 2020.

Financiële wendbaarheid en weerbaarheid

Algemeen

Twee keer per jaar, bij de programmabegroting en programmarekening, staan we stil bij onze financiële wendbaarheid en weerbaarheid, om daarmee inzicht te geven in de financiële positie. Als gemeente gebruiken we verschillende instrumenten om onze financiële positie in het oog te houden. Naast de algemene bestemmingsreserve en de ratio weerstandsvermogen vallen de vijf verplichte BBV-kengetallen hier ook onder.

Onderstaand geven we aan welke instrumenten bijdragen aan onze wendbaarheid en daarna aan onze weerbaarheid.

Wendbaarheid

Wendbaarheid heeft te maken met hoe flexibel we zijn in onze begroting en bedrijfsvoering om snel te kunnen inspelen op de actualiteit.

De volgende instrumenten dragen bij aan de financiële wendbaarheid:

- Kengetal netto schuldquote
De netto schuldquote (niveau van de schuldenlast ten opzichte van de eigen middelen) ontwikkelt zich van 106 % in 2019 naar 81% in 2022. Hierbij is nog geen rekening gehouden met de verwachte onttrekkingen in de komende jaren ten laste van de reserves zorg en participatie. Vermindering van de schuldquote komt de financiële wendbaarheid ten goede. Er ontstaat meer ruimte om schulden te kunnen aflossen. Belangrijkste oorzaak van vermindering van de schuldquote is de verwachte verkoop van gronden binnen de grondexploitatie. Een schuldquote van 90% of lager is positief; hoger dan 130% wordt als negatief beoordeeld.
- Kengetal belastingcapaciteit
Dit cijfer geeft inzicht in hoe de belastingdruk in de gemeente zich verhoudt ten opzichte van het landelijk gemiddelde. De belastingcapaciteit stijgt van 94% in 2018 naar 98% in 2019 en volgende jaren. Dit betekent dat we qua belastingcapaciteit tegen het landelijk gemiddelde aan schuren. Bij 100% zitten we op het landelijk gemiddelde.

Hoofdstuk 2 –Financiële positie en nieuw beleid

Weerbaarheid

Weerbaarheid heeft te maken met veerkracht of het vermogen onverwachte financiële klappen op te vangen en bestand te zijn tegen de impact van bestaande risico's.

De volgende onderwerpen dragen bij aan de financiële weerbaarheid:

- **Algemene bestemmingsreserve**
De algemene bestemmingsreserve ontwikkelt zich van € 9,10 mln. per 1 januari 2018 naar € 3,27 mln. per 31 december 2022 (zie het schema op blz. 10).
- **Ratio weerstandsvermogen**
Onze weerstandscapaciteit is, op basis van de huidige inzichten, ruimschoots in balans met de geïntariseerde risico's. De beschikbare weerstandscapaciteit bedraagt € 16,4 mln. terwijl de risico's zijn geïntariseerd op € 8,7 mln. (zie blz. 83 en volgende). Daarmee komt de weerstandsratio op 1,9. Dit is 0,2 punt hoger dan bij de begroting 2018. Bij de jaarrekening 2017 is de weerstandsratio ook becijferd op 1,9. De weerstandsratio continueert zich derhalve bij deze begroting op het niveau van de jaarrekening 2017. 0,1 punt ratio weerstandsvermogen vertegenwoordigt momenteel een bedrag van ca. € 0,86 mln. De ontwikkeling van de weerstandsratio betrekken we in het voorjaar van 2019 bij de kaderbrief als opmaat naar de begroting 2020. Dan willen we, na analyse van de toekomstige verwachtingen, bezien of we de hoogte van het weerstandsvermogen in stand houden of kunnen afromen. Hierbij nemen we de (meerjarige) financiële positie van de gemeente in beschouwing.
- **Kengetal solvabiliteit**
Dit cijfer geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. De solvabiliteitsratio ontwikkelt zich van 27 % in 2019 naar 33% in 2022. Hierbij is nog geen rekening gehouden met de verwachte onttrekkingen in de komende jaren ten laste van de reserves zorg en participatie. Een ratio boven de 50% wordt als zeer positief beoordeeld en een ratio lager dan 20% wordt als negatief beoordeeld. De positieve ontwikkeling van de solvabiliteitsratio is met name het gevolg van de verwachte verkoop van gronden binnen de grondexploitatie in de komende jaren. Hierdoor kunnen schulden worden afgelost en dit heeft een positief effect op ons totale vermogen.
- **Kengetal grondexploitatie**
Dit kengetal geeft aan hoe groot de grondpositie (de waarde van de grond) is ten opzichte van de totale geraamde baten. Door de verkoop van gronden binnen de grondexploitatie daalt de boekwaarde van de grond. Op basis van de huidige prognoses daalt de ratio grondexploitatie van 22% in 2019 naar 11% in 2022. Hoe lager de ratio hoe gunstiger voor de financiële weerbaarheid. Een ratio lager dan 20 wordt als positief beoordeeld en een ratio hoger dan 35% wordt als negatief beoordeeld.
- **Kengetal structurele exploitatieruimte**
Dit kengetal geeft inzicht in welke mate de structurele lasten gedekt zijn door structurele baten. De ratio structurele exploitatieruimte ontwikkelt zich van 0,57% in 2019 naar 0,35% in 2022. Bij een ratio van 0 is de (meerjaren)begroting structureel sluitend. Een ratio kleiner dan nul betekent dat er sprake is van een structureel tekort en een ratio groter dan nul betekent dat er sprake is van een structureel overschot.

Hoofdstuk 2 – Financiële positie en nieuw beleid

Resumé:

De positieve ontwikkeling van de ratio schuldquote heeft een gunstig effect op de financiële wendbaarheid. De ontwikkeling van de ratio belastingcapaciteit heeft een iets minder gunstig effect op de financiële wendbaarheid. Deze ratio ligt nu dicht tegen het landelijk gemiddelde aan en is daarmee nog steeds op niveau.

De positieve ontwikkeling van de ratio's weerstandsvermogen en solvabiliteit alsmede de kengetallen grondexploitatie en structurele exploitatieruimte hebben een positief effect op de financiële weerbaarheid. De algemene bestemmingsreserve ontwikkelt zich van € 9,10 mln. per 1 januari 2018 naar € 3,27 mln. per 31 december 2022. Wij achten dit een verantwoord niveau mede gezien de positieve ontwikkeling van de weerstands- en weerbaarheids- ratio's.

Op basis van bovenstaande bevindingen mag gesteld worden dat onze gemeente een financieel gezonde positie heeft en dat de financiële wendbaarheid en weerbaarheid ruim voldoende op niveau is.

Hoofdstuk 2 –Financiële positie en nieuw beleid

HOOFDSTUK 3

KERNGEGEVENS

KERNGEGEVENS

	Raming per 1 januari 2019	Werkelijk per 31 december 2017
A. Sociale structuur		
Aantal inwoners totaal	37.150	37.158
Uitkeringsgerechtigden bijstand:		
PW (voorheen WWB)	380	388
IOAW	24	30
IOAZ	1	0
BBZ	2	1
B. Fysieke structuur		
Oppervlakte gemeente	17.229	17.229
Aantal woningen totaal	15.697	15.584
Aantal woningen gericht op:		
Raalte-dorp		8.431
Heino		2.934
Heeten		1.470
Luttenberg	Totaal verwachte stijging gemeente	869
Mariënheem	Raalte:	577
Broekland	113 woningen	458
Nieuw Heeten		447
Laag Zuthem		234
Liederholthuis		164
Ha. openbaar groen (excl. sportvelden)	169,2	163,7
C. Personele gegevens		
Aantal personeelsleden	240	243
Aantal fte's	212,74	217,77
D. Financiële structuur		
		per inwoner 2019
Begrotingsomzet (<i>zie overzicht baten en lasten 2019</i>)	€ 91.677.002	€ 2.468
Opbrengst belastingen	€ 8.775.590	€ 236
Algemene uitkering (<i>incl. sociaal domein</i>)	€ 50.815.959	€ 1.368
Boekwaarde vanuit Staat van investeringen	€ 154.568.150	€ 4.161
Vaste schuld Staat van Geldleningen	€ 81.558.909	€ 2.195
waarvan voor woningbouw	€ 1.502.727	€ 40
Eigen financieringsmiddelen Staat van reserves en voorzieningen		
Reserves	€ 46.758.870	€ 1.259
Voorzieningen	€ 12.552.052	€ 338

HOOFDSTUK 4

DE BELEIDSBEGROTING

programmmaplan

PROGRAMMA 1

RUIMTELIJKE ONTWIKKELING,
WOON- EN WERKOMGEVING

Programma 1 – Ruimtelijke ontwikkeling, woon- en werkomgeving

Programma 1 Ruimtelijke ontwikkeling, woon- en werkomgeving

Portefeuillehouder
Programmacoördinator

Wethouders W. Wagenmans en D. Melenhorst
H. Lantink

Wat willen we bereiken?

Samen met onze inwoners en ondernemers ontwikkelen we een integrale en gemeentebrede omgevingsvisie op de fysieke leefomgeving. We spelen in (waar mogelijk proactief) op de veranderende dynamiek in het buitengebied en zien kansen om agrarisch ondernemerschap en “ander” ondernemerschap samen mogelijk te maken.

Het is goed wonen in de gemeente Raalte waarbij wij gaan voor aantrekkelijke en leefbare (winkel)centra in alle kernen. In alle kernen moet woningbouw mogelijk zijn. We stemmen woningbouw af op de vraag, waarbij de meeste aandacht uitgaat naar starters en senioren. Inzicht in de huidige en toekomstige woningmarkt blijft hierbij van belang. Voor een vitale en leefbare gemeente zijn, naast een aantrekkelijk voorzieningenniveau, goede en veilige verkeersverbindingen essentieel.

Niet alleen het lokale wegennet, inclusief fietsvoorzieningen, maar ook het hoofdwegennet moet daarvoor op orde zijn. Nu het economisch beter gaat willen we meer investeren in een goede bereikbaarheid en infrastructuur.

Relevante ontwikkelingen:

- De eisen die gebruikers stellen aan de leefomgeving vragen om een integrale visie, waarbij opgaven voor wonen, bedrijvigheid, verkeer, landbouw, natuur, milieu en water in samenhang met elkaar moeten worden gezien. Deze visie ontwikkelen we samen met onze inwoners in de Omgevingsvisie.
- In onze Woonvisie hebben we geconstateerd dat de samenstelling (gezinsgrootte) van de huishoudens in de bestaande woningvoorraad verandert: er komen meer kleine huishoudens.
In toenemende mate wonen oudere inwoners zelfstandig, ook als er zorg nodig is. Er wonen ook steeds meer andere doelgroepen met een zorgbehoefte zelfstandig in onze wijken en dorpen. Dit stelt ons voor belangrijke opgaven en vraagt een andere kijk op het wonen.
- Mobiliteit (zowel weg als openbaar vervoer) is volop in ontwikkeling en van groot belang voor veel doelgroepen.

Doelstellingen:

1. We zorgen voor een participatief proces van de implementatie van de Omgevingswet. Dit vergt een andere manier van werken. Hierbij staat voorop dat we inspelen op initiatieven, integraliteit en meer bestuurlijke afwegingsruimte.
2. We verbeteren de verkeersveiligheid en bereikbaarheid, onder andere door uitvoering te geven aan de Marsroute voor de N35 en de verkeersagenda.
3. Samen met de Omgevingsdienst IJsselland zorgen we voor vergunningverlening, toezicht en handhaving in het fysieke domein.
4. We zetten in op een “inclusief” woonbeleid; waaronder we verstaan dat het goed wonen is in Raalte voor alle doelgroepen, dus ook voor de doelgroepen die extra zorg behoeven. In alle kernen zijn er voldoende betaalbare huur- en koopwoningen voor de verschillende doelgroepen en we realiseren onze huisvestingstaakstelling voor vergunninghouders. Bij nieuwbouw stellen we daarnaast de woonwens van onze inwoners centraal, onder andere door het stimuleren van (collectief) particulier opdrachtgeverschap.

Programma 1 – Ruimtelijke ontwikkeling, woon- en werkomgeving

Waar meten we ons succes aan af?

Indicator programma 1	Referentie		2019	2020	2021	2022
	jaar	cijfer				
Nieuwbouw woningen <i>Het aantal nieuwbouwwoningen, per 1.000 woningen</i> <i>Bron: ABF - Systeem Woningvoorraad</i>	2016	4,9	5,6	7,0	5,7	3,9
Ik voel me thuis in deze buurt <i>Bron: waar staat je gemeente</i>	2016	4,3	4,3	4,3	4,3	4,3
% behaalde taakstelling vergunninghouders <i>Bron: woonvisie</i>	2015	100%	100%	100%	100%	100%
Tevredenheid over openbaar vervoer in de nabijheid <i>Bron: waar staat je gemeente</i>	2016	3,3	3,5	3,5	3,5	3,5

Legenda:

Verplichte beleidsindicatoren op basis van vernieuwing BBV

Wat gaan we daarvoor doen?

- 1.1 We stellen een Omgevingsvisie op waarin we onze ambities en doelen voor de leefomgeving neerleggen. De visie stellen we op in samenspraak met de samenleving. Op basis van de visie wordt in een later stadium het omgevingsplan opgesteld en eventuele uitvoeringsprogramma's. We werken waar mogelijk mee aan initiatieven. De ruimteteam is het eerste aanspreekpunt voor initiatieven waarbij meerdere gemeentelijke disciplines geraadpleegd moeten worden.
- 1.2 Samen met (vertegenwoordigers van) agrarische ondernemers en andere betrokkenen onderzoeken we hoe we tot een nieuwe en duurzame invulling van het buitengebied kunnen komen. Dit doen we onder andere via het programma 'Kracht van Salland'.
- 1.3 We gaan verkennen hoe we de leefbaarheid van het buitengebied een impuls kunnen geven door het voor agrarische bedrijven gemakkelijker te maken om van bestemming te veranderen.
- 2.1 We zetten ons onverminderd sterk in om besluitvorming over de rondweg Mariënheem, als onderdeel van een integrale opwaardering van de N35, in deze bestuursperiode op de politieke agenda te krijgen.
- 2.2 We geven uitvoering aan de verkeersagenda, door onder andere acties uit te voeren om verkeersgedrag te beïnvloeden. Onveilige verkeerssituaties gaan we samen met betrokkenen integraal bekijken en afwegen, in het bijzonder in de buurt van scholen en sportclubs.
- 3.1 We verbeteren ons proces ten aanzien van de Wabo vergunning bouw. Dit zorgt voor snellere doorlooptijden en legt de focus op de gerealiseerde kwaliteit van het bouwwerk.
- 3.2 We houden toezicht en handhaven waar nodig, maar doen dit vanuit 'de bedoeling van de regels'. Hierbij handelen we transparant en treden op waar nodig. Ons handhavingsbeleid gaan we evalueren en er komt een voorstel voor actualisatie.
- 3.3 We hebben frequent afstemming met de Omgevingsdienst over de kwaliteit en tijdigheid van de advisering over de milieutaken.
- 4.1 Uitvoering geven aan het "inclusief" woonbeleid bij het opstellen/actualiseren van de woningbouwprogrammering.
- 4.2 Initiatieven voor geclusterd wonen inclusief zorg voor jongeren en ouderen, zowel in het buitengebied als in de kernen, kunnen rekenen op onze warme aandacht.

Programma 1 – Ruimtelijke ontwikkeling, woon- en werkomgeving

- 4.3 Met SallandWonen monitoren we de druk op de huurmarkt 3 maal per jaar en worden er aanvullende maatregelen genomen indien nodig.
- 4.4 Periodiek voeren we woningmarktanalyses uit en er is structureel overleg met marktpartijen. In 2019 willen we, bij voorkeur samen met SallandWonen, aanvullend woningmarktonderzoek doen. Dit onderzoek kan leiden tot het aanpassen van de woningbouwprogrammering en/of het portefeuilleplan van SallandWonen.
- 4.5 We maken prestatieafspraken met SallandWonen en de huurdersbelangenorganisaties, over onder andere de woningvoorraad, huisvesting van bijzondere doelgroepen zoals statushouders, duurzaamheid, de omvang en beschikbaarheid van de sociale woningvoorraad en de inzet op maatschappelijk vastgoed.

Nieuw beleid 2019-2022

Projectleider N35

Om de uitvoering van het project knooppunt Raalte en de projecten vanuit het maatregelenpakket verkeersveiligheid N35 vanuit de gemeente goed te kunnen begeleiden, is het noodzakelijk dat daarvoor capaciteit in de vorm van een projectleider/accountmanager beschikbaar komt. In de kosten van een gemeentelijke projectleider/accountmanager die de uitvoering van het project vanuit de gemeente begeleidt, is niet voorzien in het projectbudget voor knooppunt Raalte. Ook voor de verkeersveiligheidsmaatregelen N35 geldt dat binnen het projectbudget geen rekening is gehouden met de inzet van een gemeentelijke projectleider/accountmanager gedurende de uitvoeringsfase van dat project. Er wordt voor deze inzet van beide projecten vooralsnog uitgegaan van eenmalig € 90.000 voor de jaren 2019, 2020 en 2021.

Project N35 Wijthmen-Nijverdal

Rijkswaterstaat neemt infrastructurele maatregelen op en langs de N35 om de verbinding en de verkeersveiligheid op het wegvak Wijthmen-Nijverdal te verbeteren. De gemeente Raalte wenst een extra c.q. betere infrastructurele aanpak bij Mariënheem West (variant 2). Afgesproken is dat de gemeente Raalte hiervoor een vaste bijdrage van € 500.000 beschikbaar stelt en een garantstelling van € 250.000. Totaal derhalve € 750.000. Voor een bedrag van € 250.000 kan dekking worden gevonden in het bij de perspectiefnota 2013 beschikbaar gestelde krediet voor de aanpassingen aan de N348 Raalte-Ommen.

Implementatie Omgevingswet

De gemeente Raalte is goed op weg richting de implementatie van de Omgevingswet. De inwerkingtreding van de Omgevingswet is verschoven van 2019 naar 2021. In deze periode blijven investeringen nodig. Een exacte meerjarenplanning is in deze fase niet mogelijk. Er is daarom twee jaar vooruitgekeken. Er wordt nu een eenmalig bedrag gevraagd van € 315.000 per jaar voor de jaren 2019 en 2020. De financiële middelen zijn nodig om het programma door te zetten. De insteek is om te zorgen dat de Omgevingsvisie wordt afgerond in lijn met de ingeslagen weg. Daarnaast zetten we in op het ontwikkelen en invoeren van nieuwe manieren van participatie en co-creatie en het systematisch leren en experimenteren. Hiermee werken we niet alleen aan doelen in het kader van de Omgevingswet, maar dragen we ook bij aan de organisatieontwikkeling. Wat betreft de ICT-infrastructuur is de gemeente Raalte volgend met betrekking tot de landelijke ontwikkeling van het Digitaal Stelsel Omgevingswet. We zorgen ervoor dat we onze digitale data op orde hebben, zodat we klaar zijn voor het moment dat het stelsel wordt uitgerold.

Programma 1 – Ruimtelijke ontwikkeling, woon- en werkomgeving

WAT MAG HET KOSTEN?										
Programma 1 Ruimtelijke ontwikkeling, woon- en werkomgeving										
Taak	Taakveld omschrijving	E/S	Rekening 2017 Saldo	Begroting 2018 Saldo	Begroting 2019			Meerjarenraming		
					Lasten	Baten	Saldo	2020 Saldo	2021 Saldo	2022 Saldo
Bestaand beleid										
0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	S	€ 50.010	40.209	48.123	19.100-	29.023	29.023	29.023	29.023
2.1	Verkeer en vervoer	S	€ 82.377	4.513.602	14.686	-	14.686	14.623	14.698	14.363
3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	S	€ 1.226.701	-	1.242.086	1.242.086-	-	1-	-	1-
7.4	Milieubeheer	S	€ 235.116	836.479	960.117	50.750-	909.367	909.330	909.374	909.369
8.1	Ruimtelijke ordening	S	€ 735.526	1.183.803	730.421	27.775-	702.646	679.031	661.659	649.910
8.2	Grondexploitatie	S	€ 2.949.429-	804.201-	7.599.916	7.462.416-	137.500	137.501	-	-
8.3	Wonen en bouwen	S	€ 621.939	510.621	1.453.208	947.390-	505.818	518.248	539.964	508.199
Subtotaal bestaand beleid			€ 2.240	6.280.513	12.048.557	9.749.517-	2.299.040	2.287.755	2.154.718	2.110.863
Nieuw beleid										
Nieuw beleid t/m 2018										
8.3	Invoering omgevingswet	E	€		20.000		20.000	-	-	-
	Oprichting Omgevingsdienst:						-	-	-	-
8.3	* frictiekosten personeel	E	€		120.932		120.932	80.622	40.311	-
	* ontwikkelbudget	E	€		41.400		41.400	20.000	-	-
Nieuw beleid 2019										
2.1	Projectleider N35	E	€		90.000		90.000	90.000	90.000	-
2.1	Infrastructurele aanpassing N35	E	€		750.000		750.000	-	-	-
		E	€		250.000-		250.000-	-	-	-
8.1	Implementatie omgevingswet	E	€		315.000		315.000	315.000	-	-
Subtotaal nw beleid					1.087.332	-	1.087.332	505.622	130.311	-
Saldo van baten en lasten voor bestemming			€ 2.240	6.280.513	13.135.889	9.749.517-	3.386.372	2.793.377	2.285.029	2.110.863
0.10	Mutaties reserves									
Bestaand beleid			€ 1.568.200	4.059.316-	-	137.500-	137.500-	137.500-	-	-
Subtotaal bestaand beleid			€ 1.568.200	4.059.316-	-	137.500-	137.500-	137.500-	-	-
Nieuw beleid										
Geen nieuw beleid										
Subtotaal nw beleid					-	-	-	-	-	-
Saldo van baten en lasten na bestemming			€ 1.570.440	2.221.197	13.135.889	9.887.017-	3.248.872	2.655.877	2.285.029	2.110.863
Te verwachten nog openstaande bestaande kredieten per begin van het begrotingsjaar:							80.000	4.500.000	-	-

PROGRAMMA 2

INTEGRAAL BEHEER OPENBARE RUIJITE

Programma 2

Integraal beheer openbare ruimte

Portefeuillehouder
Programmacoördinator

Wethouder J. van Loevezijn
J. de Kruijff

Wat willen we bereiken?

Een openbare ruimte die levensloopbestendig, goed toegankelijk en duurzaam is en die is afgestemd op het gebruik ervan. De openbare ruimte is hiermee het visitekaartje van de gemeente. Daarnaast willen we de betrokkenheid van de gebruikers van de openbare ruimte bij het beheer en onderhoud ervan vergroten.

Relevante ontwikkelingen:

- Er spelen diverse sociaal-maatschappelijke ontwikkelingen die invloed hebben op het gebruik, de inrichting en het beheer van de gemeentelijke eigendommen. Mensen worden ouder en blijven langer thuis wonen. Dat vraagt om een openbare ruimte en gebouwen die op dit gebruik zijn aangepast.
- Op het gebied van duurzaamheid, het klimaatvraagstuk en de energietransitie zien wij belangrijke veranderingen op ons afkomen. Waar mogelijk koppelen wij deze veranderingen aan de opgave in de openbare ruimte en de gemeentelijke gebouwen.
- Voor veel wijken en straten die in de jaren '60 en '70 zijn aangelegd, komt een vervangings- en renovatieopgave in beeld om de openbare ruimte in stand te houden. Voor het beheer van de wegen ontwikkelen wij een strategie en voor het rioolbeheer komt een risico-gestuurde vervangingsopgave in beeld.

Doelstellingen:

1. We brengen de gevraagde kwaliteit en het benodigd budget voor beheer/onderhoud/vervanging met elkaar in balans. Dit speelt bijvoorbeeld bij wegbeheer, gemeentelijke gebouwen en boombeheer.
2. We werken "Groen samen doen" verder uit en verbreden het.
3. We maken ons hard voor natuurlijke speelplekken in de wijk.

Waar meten we ons succes aan af?

Indicator programma 2	Referentie		2019	2020	2021	2022
	jaar	cijfer				
Perken, plantsoenen en parken in mijn buurt zijn goed onderhouden <i>Bron: waar staat je gemeente</i>	2016	3,4		3,0		3,0
De mate waarin voldaan wordt aan de beeldkwaliteitseisen uit het groenbeleidsplan <i>Bron: gemeentelijke schouwen</i>	2016	91,30%	90%	90%	90%	90%
Straten, paden en trottoirs in mijn buurt zijn goed begaanbaar <i>Bron: waar staat je gemeente</i>	2016	3,5		3,0		3,0
In mijn buurt zijn weinig tot geen dingen kapot <i>Bron: waar staat je gemeente</i>	2016	3,9		3,0		3,0
Speelvoorzieningen (kinderen tot 12 jaar) <i>Bron: waar staat je gemeente</i>	2016	3,6		3,0		3,0

Programma 2 – Integraal beheer openbare ruimte

Indicator programma 2	Referentie		2019	2020	2021	2022
In mijn buurt is voldoende parkeergelegenheid <i>Bron: waar staat je gemeente</i>	2016	3,5		3,0		3,0
Mijn buurt is schoon <i>Bron: waar staat je gemeente</i>	2016	3,8		3,0		3,0

Wat gaan we daarvoor doen?

- 1.1 Voor het in balans brengen van de budgetten wegbeheer, gemeentelijke gebouwen en boombeheer worden nadere onderzoeken uitgevoerd om uw raad bij de kaderbrief begroting 2020 een voorstel te kunnen doen.
- 1.2 Het op niveau brengen van de onderhouds- en vervangingsbudgetten doen wij aan de hand van het opstellen en actualiseren van beheerplannen. Hiermee maken wij de kosten inzichtelijk, zodat dit kan worden meegenomen bij een integrale afweging.
- 2.1 Het verder uitwerken van Groen Samen Doen pakken wij onder andere op met de werkgroep Groene Agenda en waar mogelijk verbreden wij deze aanpak naar aanpalende beheergebieden.
- 3.1 Waar de mogelijkheid zich aandient om natuurlijke speelplekken aan te leggen gaan wij dit, in overleg met buurtbewoners, verder uitwerken en realiseren.

Nieuw beleid 2019-2022

Kredieten vanuit GRP ten laste van de voorziening riolering/rioolheffing

De gemeente draagt de verantwoordelijkheid voor de (verbrede) watertaken voor afvalwater, hemelwater en grondwater. Deze taken zijn beschreven in het Gemeentelijk Riolerings Plan (GRP). Het kostendekkingsplan (onderdeel van het GRP) is in 2018 geactualiseerd. Vanuit deze actualisatie volgen de investeringen voor de jaren 2019-2022. In 2019 wordt een bedrag van € 1.030.000 begroot aan kredieten. De hieruit voortvloeiende lasten worden gedekt door de opbrengsten rioolheffing/voorziening riolering.

Herinrichting Almelosestraat

In de Almelosestraat is in technisch opzicht de riolering versleten en aan een vervanging toe. Dit om het goed functioneren op termijn te kunnen waarborgen. Wij hebben een integraal plan ontwikkeld voor de herinrichting van de Almelosestraat. Hierbij worden nieuwe voorzieningen gerealiseerd voor het afvoeren van afvalwater en het afkoppelen van hemelwater. De verkeerskundige inrichting van de weg wordt aangepast. Daarnaast krijgt de groenstructuur en de ruimtelijke kwaliteit in het gebied een grote impuls. De voorbereiding wordt gepland vanaf januari 2019. De uitvoering van de werkzaamheden plannen wij in 2020. De investering kan over drie jaren worden verdeeld, in 2019 15%, in 2020 75% en in 2021 10%.

De kosten zijn geraamd op € 2.000.000. Dekking vindt plaats uit de voorziening riolering tot een bedrag van € 1.250.000, verwachte subsidie van de provincie Overijssel € 350.000 (verkeersveiligheid), krediet woonservicegebieden € 100.000 en uit de reserve stedelijke vernieuwing € 50.000. De kapitaallasten van het resterende bedrag van € 250.000 bedragen € 18.000.

Zwarteweg fase 2

Bij de begroting 2018 heeft de raad middelen beschikbaar gesteld voor de uitvoering van de 1^e fase van de Zwarteweg. Het deel binnen de bebouwde kom (fase 2) vraagt ook om de noodzakelijke aanpassingen zodat de verkeersveiligheid wordt verbeterd. Zoals aangekondigd bij de begroting 2018 doen wij de begroting 2019 een voorstel om middelen beschikbaar te stellen. De kosten worden geraamd op € 450.000. Van dit bedrag kan € 170.000 ten laste worden gebracht van de voorziening riolering. Het project is kansrijk voor provinciale subsidie, wij ramen dit op € 140.000. De kapitaallasten van het resterende bedrag van € 140.000 bedragen € 10.080. Dit alles onder de voorwaarde dat de subsidie wordt toegekend.

Inrichting openbare ruimte Kanaalstraat OZ

Uitvoering geven aan in het verleden aangegane afspraak om Kanaalstraat Oostzijde in Raalte in gelijkwaardige staat te brengen en het afmaken van de inrichting van de openbare ruimte. Dit is in het verleden met de aanliggende perceel eigenaren afgesproken. De kosten zijn geraamd op € 50.000. De kapitaallasten bedragen € 3.600.

Onkruidbeheersing op verhardingen

De wettelijke toelating van glyfosaat (bekend onder de merknaam “Round Up”) als bestrijdingsmiddel voor onkruid op verhardingen is beëindigd. Om het onkruid binnen de openbare ruimte op minimaal het huidige onderhoudsniveau te kunnen blijven beheersen, hebben we in 2017 en 2018 ervaring opgedaan met alternatieve uitvoeringsmethodieken. Te weten:

- Bestrijding door branden
- Bestrijding met stoom/heet water

De pilot met onkruidbeheersing loopt nog. In afwachting van de definitieve uitkomsten van de evaluatie wordt voorgesteld voor het jaar 2019 een eenmalig bedrag van € 110.000 beschikbaar te stellen. Dit is inclusief de inzet van extra straatvegen.

Programma 2 – Integraal beheer openbare ruimte

WAT MAG HET KOSTEN?										
Programma 2 Integraal beheer openbare ruimte										
Taak	Taakveld omschrijving	E/S	Rekening	Begroting	Begroting 2019			Meerjarenraming		
			2017	2018	Lasten	Baten	Saldo	2020	2021	2022
			Saldo	Saldo			Saldo	Saldo	Saldo	Saldo
Bestaand beleid										
0.2	Burgerzaken	S	€ 694	458	469	-	469	469	469	469
0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	S	€ 554.472	328.093	525.238	12.736-	512.502	1.144.671	549.346	762.513
2.1	Verkeer en vervoer	S	€ 3.490.384	4.570.571	3.930.779	79.343-	3.851.436	3.920.032	3.909.538	3.904.488
2.2	Parkeren	S	€ 824.711	166.404	142.989	2.000-	140.989	131.623	128.222	125.835
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	S	€ 47.829-	25.199-	28.625	72.337-	43.712-	43.751-	43.790-	43.829-
5.2	Sportaccommodaties	S	€ 1.755.281	2.140.683	2.310.393	21.054-	2.289.339	2.302.922	2.273.578	2.210.893
5.7	Openbaar groen en recreatie	S	€ 2.147.622	2.464.198	2.441.534	7.375-	2.434.159	2.429.431	2.419.509	2.407.670
7.2	Riolering	S	€ 9.280.195	9.909.403	3.194.381	3.666.220-	471.839-	465.789-	490.759-	515.444-
7.5	Begraafplaatsen	S	€ 81.736	120.517	307.639	184.255-	123.384	125.200	121.877	120.515
	Subtotaal bestaand beleid		€ 18.087.267	19.675.128	12.882.047	4.045.320-	8.836.727	9.544.808	8.867.990	8.973.110
Nieuw beleid										
Nieuw beleid t/m 2018										
5.7	Vervangingskosten speeltoestellen 2017 en 1e jaar rente terugramen	S	€		3.047		3.047	17.371	21.225	24.197
	terugramen 1e jaar afschrijving	E	€		909-		909-	4.272-	1.149-	887-
		E	€		2.138-	-	2.138-	10.052-	2.704-	2.086-
2.1	Onderhoudsmaatregelen voor instandhouding areaal verhardingen	S	€		100.000		100.000	100.000	100.000	100.000
2.1	Netto Kapitaallasten Laag Zuthem	S	€		18.637		18.637	18.637	18.637	18.637
2.1	1e jaar terugramen	E	€		23.963-		23.963-	-	-	-
7.2	Laag Zuthem riolering 1e jaar rente terugramen ten gunste van voorziening agenda verkeersveiligheid	S	€		6.667-	6.667	-	-	-	-
2.1		E	€		52.000		52.000	52.000	52.000	-
	Nieuw beleid 2019		€				-	-	-	-
7.2	Uitvoering GRP structureel	S	€		25.592	25.592-	-	-	-	-
7.2	Uitvoering GRP eenmalig	E	€		567.500	567.500-	-	-	-	-
2.1	Herinrichting Almelosestraat	S	€		2.700		2.700	16.200	25.500	25.500
	1e jaar terugramen	E	€		2.700-		2.700-	15.375-	13.050-	-
	Almelosestraat riolering	S	€		10.375	10.375-	-	-	-	-
2.1	Reconstructie Zwarteweg	S	€		10.080		10.080	10.080	10.080	10.080
	1e jaar terugramen	E	€		10.080-		10.080-	-	-	-
	Zwarteweg riolering	S	€		9.407	9.407-	-	-	-	-
	Inrichting Kanaalstraat OZ	S	€		3.600		3.600	3.600	3.600	3.600
	1e jaar terugramen	E	€		3.600-		3.600-	-	-	-
2.1	Onkruidbestrijding	E	€		110.000		110.000	-	-	-
	Subtotaal nw beleid				862.881	606.207-	256.674	188.189	214.139	179.041
	Saldo van baten en lasten voor bestemming		€ 18.087.267	19.675.128	13.744.928	4.651.527-	9.093.401	9.732.997	9.082.129	9.152.151
0.10	Mutaties reserves									
	Bestaand beleid		€ 1.061.927-	2.257.081-	434.944	1.076.016-	641.072-	1.341.299-	726.409-	930.726-
	Subtotaal bestaand beleid		€ 1.061.927-	2.257.081-	434.944	1.076.016-	641.072-	1.341.299-	726.409-	930.726-
Nieuw beleid										
Nieuw beleid t/m 2018										
0.10	Agenda verkeersveiligheid	E	€			52.000-	52.000-	52.000-	52.000-	-
Nieuw beleid 2019										
0.10	Gekoppelde reserve Almelosestraat	S	€			-	-	-	7.500-	7.500-
	Subtotaal nw beleid				-	52.000-	52.000-	52.000-	59.500-	7.500-
	Saldo van baten en lasten na bestemming		€ 17.025.340	17.418.047	14.179.872	5.779.543-	8.400.329	8.339.698	8.296.220	8.213.925
	Te verwachten nog openstaand bestaande kredieten per begin van het begrotingsjaar:						2.420.585	150.000	-	-

carmel
college
salland

PROGRAMMA 3

ONDERWIJS, WERK EN INKOMEN

Programma 3

Onderwijs, werk en inkomen

Portefeuillehouder
Programmacoördinator

Wethouders J. van Loevezijn en G. Toeter
T. Schrör

Wat willen we bereiken?

Onze ambitie is dat iedereen naar eigen vermogen kan blijven participeren in de samenleving. We streven hierbij naar een inclusieve arbeidsmarkt, een arbeidsmarkt waarin iedereen kan meedoen. Onderwijs en overheid faciliteren de ondernemers daarbij. Voor inwoners die (tijdelijk) niet mee kunnen doen, bieden wij een vangnet.

Inwoners zijn financieel gezond, hebben werk, gaan naar school, hebben een sociaal netwerk en zijn voldoende zelfredzaam. Signalen van armoede worden vroegtijdig gesignaleerd. Zo willen we zo veel mogelijk problemen voorkomen. Waar dit niet lukt bieden we ondersteuning om de problemen aan te pakken. Wij kiezen daarbij voor een integrale en op het gezin/huishouden gerichte aanpak waarbij ondersteuning op het gebied van zorg, jeugd en werk en inkomen gecombineerd worden.

Relevante ontwikkelingen:

- De afgelopen jaren zien we een stijging in het aantal mensen met problematische schulden. Daarnaast is de gemiddelde schuldenlast in hoogte toegenomen. Dit werd mede veroorzaakt door de hoge werkloosheid en dalende huizenprijzen.
- We hebben door de samenwerking met maatschappelijke partijen de doelgroep van het minimabeleid steeds beter in beeld. Inwoners weten welke regelingen er voor hen zijn en maken hier meer gebruik van.
- Na een periode van economische malaise en daarmee gepaard gaande werkloosheid, merken we nu dat de krapte op de arbeidsmarkt toeneemt. Er zijn veel vacatures die moeilijk in te vullen zijn. Er is een discrepantie tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt.
- We hebben de afgelopen jaren te maken met grote wisselingen in de asielinstroom. Ook in de toekomst is het onzeker of deze instroom zal toenemen.
- Raalte krijgt de komende drie jaar extra middelen voor onderwijsachterstandenbeleid. Het doel van deze middelen is het uitbreiden van het VVE-aanbod voor peuters van 10 naar 16 uur per week en het verhogen van de kwaliteit.

Doelstellingen:

1. We bieden ondersteuning aan wie (tijdelijk) niet kan voorzien in het eigen inkomen en recht heeft op een uitkering.
2. Inwoners doen maximaal mee naar eigen vermogen.
3. Ons minimabeleid stelt inwoners met een laag inkomen in staat om mee te doen, inwoners weten de inkomensondersteunende regelingen te vinden en benutten. Armoede onder kinderen wordt zoveel mogelijk voorkomen.
4. Schulden worden vroegtijdig gesignaleerd. En het aantal inwoners met problematische schulden dringen we terug.
5. Signaleren en terugdringen van laaggeletterdheid is een integraal onderdeel van de dienstverlening en het beleid in het sociaal domein.
6. Voor jongeren is er een sluitende aanpak. Jongeren gaan naar school, hebben werk of een passende dagbesteding.
7. Kinderen in de gemeente Raalte worden optimaal voorbereid voor de basisschool doordat er de mogelijkheid is om deel te nemen aan de voorschoolse voorzieningen. Voor de kinderen met een ontwikkelingsachterstand is er extra ondersteuning in de vorm van voor- en voegschoolse educatie.
8. We investeren vanaf de eerste dag in de integratie en participatie van statushouders in de Raalter samenleving.

Programma 3 – Onderwijs, werk en inkomen

Waar meten we ons succes aan af?

Indicator programma 3	Referentie		2019	2020	2021	2022
	jaar	cijfer				
<p>Banen</p> <p><i>Het aantal banen, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.</i></p> <p><i>Bron: LISA</i></p>	2017	683,4	690	695	700	705
<p>Netto arbeidsparticipatie</p> <p><i>Het percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de (potentiële) beroepsbevolking.</i></p> <p><i>Bron: CBS - Arbeidsdeelname</i></p>	2017	71,50%	72%	72%	72%	72%
<p>Bijstandsuitkeringen</p> <p><i>Het aantal personen met een bijstandsuitkering, per 1.000 inwoners.</i></p> <p><i>Bron: CBS - Participatiewet</i></p>	2017	18	17	17	17	17
<p>Aantal re-integratievoorzieningen</p> <p><i>Het aantal re-integratievoorzieningen, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar</i></p> <p><i>Bron: CBS - Participatiewet</i></p>	2017	31,8	32	32	32	32
<p>% Kinderen in armoede</p> <p><i>Het percentage kinderen tot 18 jaar dat in een gezin leeft dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen.</i></p> <p><i>Bron: Verwey Jonker Instituut</i></p>	2015	3,13%	2,80%	2,80%	2,80%	2,80%
<p>% Jeugdwerkloosheid</p> <p><i>Het percentage werkeloze jongeren (16 tot 22 jaar)</i></p> <p><i>Bron: Verwey Jonker Instituut</i></p>	2015	0,99%	0,99%	0,99%	0,99%	0,99%
<p>Voortijdige schoolverlaters totaal (VO + MBO) %</p> <p><i>Het percentage van het totaal aantal leerlingen (12 - 23 jaar) dat voortijdig, dat wil zeggen zonder startkwalificatie, het onderwijs verlaat.</i></p> <p><i>Bron: DUO - Dienst Uitvoering Onderwijs</i></p>	2016	0,70%	0,70%	0,70%	0,70%	0,70%
<p>Absoluut verzuim per 1.000 inwoners van 5-18 jaar</p> <p><i>Het aantal leerplichtigen dat niet staat ingeschreven op een school, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 5-18 jaar.</i></p> <p><i>Bron: Ingrado</i></p>	2017	3,14	3,14	3,14	3,14	3,14
<p>Relatief verzuim per 1.000 inwoners van 5-18 jaar</p> <p><i>Het aantal leerplichtigen dat wel staat ingeschreven op een school, maar ongeoorloofd afwezig is, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 5-18 jaar.</i></p> <p><i>Bron: Ingrado</i></p>	2017	9,24	9,24	9,24	9,24	9,24

Programma 3 – Onderwijs, werk en inkomen

Het percentage 2,5 tot 4 jarigen, dat deelneemt aan de voorschoolse voorzieningen <i>Bron: CJG en kinderopvangorganisatie die subsidie ontvangen voor VVE en Peuterwerk</i>	2017	90%	90%	90%	90%	90%
--	------	-----	-----	-----	-----	-----

Legenda:

Verplichte beleidsindicatoren op basis van vernieuwing BBV
--

Wat gaan we daarvoor doen?

- 1.1 Door een goede poortwachtersfunctie bewaken we de toegang tot de bijstand.
- 1.2 Fraude en fraudepreventie pakken we binnen het sociaal domein integraal aan.
We richten ons nadrukkelijk op het voorkomen van fraude door een optimale dienstverlening en duidelijke communicatie over regels, rechten en plichten. Daar waar fraude wordt geconstateerd, treden we streng op.
- 2.1 Inwoners met een verminderde loonwaarde maken we klaar voor de arbeidsmarkt.
- 2.2 De Stichting Werk Raalte ontwikkelt zich door tot een leer- werkbedrijf voor inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt.
- 2.3 We zetten in op verschillende vormen van re-integratie om onze uitstroom te vergroten.
- 2.4 We stimuleren initiatieven die ontmoetingen tussen onderwijs en bedrijfsleven en nieuwe vormen van onderwijs in technische- bouw- en installatieberoepen tot stand brengen.
- 3.1 We geven uitvoering aan het in 2018 vastgestelde minimabeleidsplan 2019-2023.
- 3.2 De actieve samenwerking binnen het platform Raalte Armoedevrij bevordert de bekendheid, het bereik en het gebruik van onze minimaregelingen.
- 3.3 Om goed aan te blijven sluiten bij de behoefte onder de doelgroep, ontwikkelen we samen met het Platform Raalte Armoedevrij een panel met ervaringsdeskundigen.
- 4.1 We houden de toegang tot de schulddienstverlening laag. We hebben geen beperkende instroomcriteria. We pakken een signaal of aanvraag voor een gesprek binnen 1 week op. In crisissituaties reageren we binnen 24 uur.
- 4.2 In de samenwerking met partners, richten we ons op signalering van betalingsproblemen, een snelle en adequate doorverwijzing en stimuleren laagdrempelige informatievoorziening.
- 4.3 We zetten in op voorlichting en trainingen om mensen preventief te informeren over besparingsmogelijkheden, ook op scholen.
- 5.1 We blijven preventief bezig om laaggeletterdheid tegen te gaan. Zo betrekken we laaggeletterden bij het vormgeven van informatie en aanvraagprocessen en scholen we onze eigen medewerkers en onze partners zodat ze laaggeletterdheid kunnen signaleren en kunnen doorverwijzen.
- 6.1 Het ongeoorloofd schoolverzuim en voortijdig schoolverlaten blijft tenminste gelijk of daalt.
- 6.2 De leerplichtambtenaren en RMC-consulenten sluiten preventief aan en nemen deel aan het multidisciplinair casuïstiekoverleg op basisonderwijs, voortgezet onderwijs en middelbaar beroepsonderwijs.
- 6.3 We blijven investeren op de verbinding tussen het onderwijs, de leerplichtambtenaar, RMC-consulent en het Centrum voor jeugd en gezin. Hiermee beogen we een goede samenwerking en vroegtijdige, integrale ondersteuning aan jeugdigen.
- 7.1 Met de Voor- en Vroegscholen maken we een plan van aanpak om de extra middelen voor onderwijsachterstanden in te zetten.
- 8.1 Door uitvoering te geven aan het actieplan 'Thuis in Raalte' bevorderen we, in samenwerking met onze partners, een snelle integratie van statushouders.

Programma 3 – Onderwijs, werk en inkomen

Nieuw beleid 2019-2022

Subsidie voedselbank

De Voedselbank is voornemens een gedeelte van het pand van de Stoppelkaters op het MBI terrein te huren. Door verwachte afname van sponsorgelden kan de Voedselbank de Stoppelkaters geen garantie van huurbetaling geven. Met een subsidie lukt hen dat wel. Voorgesteld wordt een bedrag van € 15.000 voor de jaren 2020 – 2022 beschikbaar te stellen om een subsidie van € 10.000 vooraf te verlenen en voor € 5.000 garant te staan bij een tekort op de exploitatie van de Voedselbank.

WAT MAG HET KOSTEN?											
Programma 3 Onderwijs, werk en inkomen											
Taak	Taakveld omschrijving	E/S	Rekening		Begroting			Meerjarenraming			
			2017	2018	Begroting 2019		2020	2021	2022		
			Saldo	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Saldo	Saldo	Saldo	
Bestaand beleid											
0.8	Overige baten en lasten	S	€ -	288.595-	404.825-	-	404.825-	515.796-	515.796-	515.796-	
4.1	Openbaar onderwijs	S	€ 1.425	2.186	2.241	-	2.241	2.241	2.241	2.241	
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	S	€ 1.097.967	1.328.477	1.590.046	309.925-	1.280.121	1.300.928	1.321.822	1.321.542	
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	S	€ 164.646	171.298	168.829	3.000-	165.829	165.839	164.489	164.373	
6.3	Inkomensregelingen	S	€ 2.028.613	2.093.608	8.355.490	6.392.214-	1.963.276	1.943.701	1.944.517	1.943.276	
6.4	Begeleide participatie	S	€ 5.618.672	5.116.424	5.104.877	-	5.104.877	4.932.134	4.816.916	4.630.305	
6.5	Arbeidsparticipatie	S	€ 317.012	380.145	445.722	-	445.722	465.604	472.123	489.809	
6.71	Maatwerk dienstverl 19+	S	€ -	-	-	-	-	-	-	-	
Subtotaal bestaand beleid			€	9.228.336	8.803.543	15.262.380	6.705.139-	8.557.241	8.294.651	8.206.312	8.035.750
Nieuw beleid											
Nieuw beleid 2019											
6.3	Subsidie voedselbank	E	€		15.000		15.000	15.000	15.000	15.000	
	dekking minimabeleid	E	€		15.000-		15.000-	-	-	-	
Subtotaal nw beleid					-	-	-	15.000	15.000	15.000	
Saldo van baten en lasten voor bestemming			€	9.228.336	8.803.543	15.262.380	6.705.139-	8.557.241	8.309.651	8.221.312	8.050.750
0.10	Mutaties reserves										
Bestaand beleid			€	1.079.992-	110.234-	218.194	46.000-	172.194	172.194	172.194	172.194
Subtotaal bestaand beleid			€	1.079.992-	110.234-	218.194	46.000-	172.194	172.194	172.194	172.194
Nieuw beleid											
Geen nieuw beleid											
Subtotaal nw beleid					-	-	-	-	-	-	
Saldo van baten en lasten na bestemming			€	8.148.344	8.693.309	15.480.574	6.751.139-	8.729.435	8.481.845	8.393.506	8.222.944
Te verwachten nog openstaand bestaande kredieten per begin van het begrotingsjaar:								1.750.000	1.525.000	-	-

PROGRAMMA 4

MAATSCHAPPELIJKE ONDERSTEUNING &
JEUGDHULP

Programma 4 Maatschappelijke ondersteuning en jeugdhulp

Portefeuillehouder
Programmacoördinator

Wethouder G. Toeter
T. Schrör

Wat willen we bereiken?

Onze ambitie is dat iedereen naar vermogen kan blijven participeren in de samenleving. Voor mensen die daarbij –naast de eigen mogelijkheden en ondersteuning door het eigen sociale netwerk- extra ondersteuning nodig hebben, zorgen wij voor een goed pakket aan laagdrempelige algemene voorzieningen. Dit doen we in samenwerking met onze maatschappelijke partners. In situaties waarin dit niet voldoende is, organiseren wij gespecialiseerde en individuele voorzieningen die aanvullend zijn op de eigen mogelijkheden van mensen. Wij kiezen daarbij voor een integrale en op het gezin/huishouden gerichte aanpak waarbij ondersteuning op het gebied van zorg, jeugd en werk en inkomen gecombineerd worden.

Relevante ontwikkelingen:

- In 2018 is gestart met de versterking van het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) om de uitgaven van de specialistische jeugdzorg terug te dringen. Er zijn functies toegevoegd gericht op de geestelijke gezondheidszorg, risicjongeren, jeugd met een licht verstandelijke beperking, de verbinding met scholen en is Home-Start geïntroduceerd.
- In 2018 is gestart met resultaatgerichte inkoop van de specialistische jeugdhulp. Een deel van de jeugdhulp wordt nu op basis van profielen en intensiteiten ingekocht. Met deze wijze van inkoop willen we de transformatie bij zorgaanbieders stimuleren. Het model bevordert het bereiken van resultaten en het bieden van maatwerk aan elke jeugdige.
- De landelijke trend is dat inwoners langer thuis blijven wonen. Dit geldt voor ouderen en mensen met verstandelijke of psychische beperking.
- Vanaf 2019 wordt naar verwachting het abonnementstarief voor de eigen bijdrage Wmo ingevoerd. Door de invoering ontvangen we een lagere eigen bijdrage en kan het gebruik van de voorzieningen toenemen.
- De nieuwe Omgevingswet vraagt aandacht voor het thema gezondheid. Er is samenwerking tussen het ruimtelijke en het sociale domein en er wordt nagedacht om hier op een passende manier invulling aan te geven.
- Vrijwillige inzet en mantelzorgondersteuning komt steeds meer onder druk te staan, onder andere door een aantrekkende economie en de eisen die aan de werkzaamheden worden gesteld.
- Vanaf 2019 wordt de integratie-uitkering Wmo (met uitzondering van beschermd wonen) en de integratie-uitkering Jeugd (met uitzondering van voogdij/18+) overgeheveld naar de algemene uitkering.
- Sinds 1 juni 2017 is de Algemene Maatregel van Bestuur (AMvB) van kracht voor gemeenten, wat betekent dat gemeenten bij hercontractering of verlenging van de contracten reële tarieven moeten vaststellen voor de uitvoering van WMO Huishoudelijke Hulp. Per 1 januari 2019 moeten we de contracten met de zorgaanbieders van huishoudelijke hulp verlengen en daardoor ook de tarieven bijstellen.

Programma 4 – Maatschappelijke ondersteuning en jeugdhulp

Doelstellingen:

1. We voorkomen dat problemen ontstaan of groter worden door tijdig signaleren, aanpakken en preventie van problemen die een risico zijn voor de zelfredzaamheid. Zoals problemen in de ontwikkeling van kinderen, de lichamelijke en geestelijke gezondheid (onder andere gezonde leefstijl), opvoeding, zelfstandig wonen, dagbesteding of in de relatie, gezin of sociaal netwerk.
2. We willen een verschuiving van zwaardere zorg/ondersteuning naar adequate lichtere vormen zorg/ondersteuning realiseren.
3. Zorgen voor goede randvoorwaarden zodat senioren, mensen met een verstandelijke of lichamelijke beperking of (psychische) kwetsbaarheid op een verantwoorde manier en zo zelfstandig mogelijk in hun eigen huis en omgeving kunnen (blijven) wonen.
4. We bieden passende ondersteuning. Inwoners (van alle leeftijden) die het niet op eigen kracht redden ontvangen adequate (maatwerk)ondersteuning.

Waar meten we ons succes aan af?

Indicator programma 4	Referentie		2019	2020	2021	2022
	jaar	cijfer				
Wmo-cliënten met een maatwerkarrangement <i>Aantal per 1.000 inwoners in de desbetreffende bevolkingsgroep.</i> <i>Bron: CBS - Monitor Sociaal Domein WMO</i>	2017	34	34	34	34	34
Jongeren met jeugdhulp Percentage van alle jongeren tot 18 jaar <i>Bron: CBS – Beleidsinformatie Jeugd</i>	2017	6,40%	6,40%	6,40%	6,40%	6,40%
Jongeren met jeugdreclassering Percentage van alle jongeren van 12 tot 22 jaar <i>Bron: CBS - Beleidsinformatie Jeugd</i>	2017	0,30%	0,30%	0,30%	0,30%	0,30%
Jongeren met jeugdbescherming Percentage van alle jongeren tot 18 jaar <i>Bron: CBS - Beleidsinformatie Jeugd</i>	2017	0,70%	0,70%	0,70%	0,70%	0,70%
Jongeren met een delict voor de rechter Percentage van alle 12 tot 21 jarigen <i>Bron: Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel</i>	2015	0,68%	0,68%	0,68%	0,68%	0,68%
Naastenzorg (%) <i>Bron: waar staat je gemeente</i>	2016	48		48		48
Vrijwilligerswerk (%) <i>Bron: waar staat je gemeente</i>	2016	55		55		55
Inwoners die mantelzorg geven (%) <i>Bron: waar staat je gemeente</i>	2016	14,5		15		15
Tevredenheid over het aanbod van (gezondheids-) zorgvoorzieningen in de nabijheid <i>Bron: waar staat je gemeente</i>	2016	3,9		3,9		3,9

Legenda:

Verplichte beleidsindicatoren op basis van vernieuwing BBV

Programma 4 – Maatschappelijke ondersteuning en jeugdhulp

Wat gaan we daarvoor doen?

- 1.1 Verder doorontwikkelen van een digitaal portaal (Kr8vanRaalte.nl) en andere vormen van informatievoorziening en digitale dienstverlening.
- 1.2 Het opzetten van een voorlichtingscampagne om de inwoners bewust te maken van de eigen verantwoordelijkheid in relatie tot het aanvragen van ondersteuning.
- 1.3 Doorontwikkeling van het CJG en verdere aansluiting bij Wmo en Participatie.
- 2.1 Het verder vorm en inhoud geven aan de transformatie van het sociale domein met onze uitvoeringspartners.
- 2.2 Uitvoeren van het actieplan mantelzorgondersteuning, zodat mantelzorgers hun taken kunnen blijven uitvoeren zonder dat zij overbelast raken of in een sociaal isolement komen.
- 2.3 Ontwikkelen van nieuwe vormen van (algemene en maatwerk) ondersteuning om de groeiende vraag naar ondersteuning in de toekomst op te kunnen vangen.
- 2.4 We stellen meer preventieve activiteiten en expertise in het CJG beschikbaar, waardoor we lokaal meer en eerder ondersteuning kunnen bieden. De GZ-psycholoog in het CJG werkt nauw samen met de huisartsen en adviseert op casusniveau over de juiste ondersteuning voor een jeugdige zodat onnodige verwijzingen naar de specialistische jeugdhulp voorkomen kunnen worden. Deze ontwikkeling kost tijd en vraagt om een cultuuromslag bij zowel verwijzers als zorgaanbieders.
- 3.1 Uitvoering geven aan het VN verdrag, in samenhang met het actieplan 'Zelfstandig thuis wonen' door inwoners met een beperking gelijke kansen te bieden om mee te doen aan de samenleving. Dit gaat onder andere over het toegankelijk maken van algemene voorzieningen en openbare ruimten, onderwijs, zelfstandig thuis wonen en informatievoorziening.
- 3.2 Uitvoering van het programma Raalte Gezond met extra aandacht voor gezonde (sport)kantines en het voorkomen van eenzaamheid.
- 3.3 Met ondersteuning van GGD invulling geven aan het thema gezondheid binnen het fysieke domein.
- 4.1 Vanaf 2020 zal de resultaatgerichte inkoop Jeugdzorg volledig worden ingevoerd, eind 2019 gaan we dat in de contracten met aanbieders vastleggen (via Regionaal serviceteam Jeugd IJsselland).
- 4.2 In de regio uitvoering geven aan het actieplan Beschermd Wonen.
- 4.3 Samen met maatschappelijke partijen vorm en inhoud geven aan een gemeenschappelijk kader Sociaal Domein.

Nieuw beleid 2019-2022

Versteving samenwerking Regionaal Serviceteam Jeugd IJsselland (RSJ)

Er is gekozen om een stevigere regionale samenwerking (met gewijzigde GR) neer te zetten en de specialistische jeugdhulp op een andere wijze (resultaatgericht) te bekostigen.

Er worden in 2019 extra incidentele kosten gemaakt voor de invoering van het nieuwe inkoopmodel. Daarnaast worden vanaf 2019 extra structurele kosten gemaakt voor contractmanagement en monitoring om de kwaliteit, financiën en veiligheid van de jeugdhulp zorgvuldiger te kunnen volgen. Voorgesteld wordt om de structureel hogere kosten RSJ van € 55.196 en de incidentele hogere kosten van € 9.865 in 2019 op te vangen binnen de totale budgetten van het sociaal domein.

Programma 4 – Maatschappelijke ondersteuning en jeugdhulp

WAT MAG HET KOSTEN?										
Programma 4 Maatschappelijke ondersteuning en jeugdhulp										
Taak	Taakveld omschrijving	E/S	Rekening	Begroting	Begroting 2019			Meerjarenraming		
			2017	2018	Lasten	Baten	Saldo	2020	2021	2022
			Saldo	Saldo				Saldo	Saldo	Saldo
Bestaand beleid										
0.8	Overige baten en lasten	S	€ -	237.855-	494.523-	-	494.523-	486.523-	561.523-	636.523-
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	S	€ 3.048.032	4.538.174	2.832.320	-	2.832.320	2.832.376	2.832.483	2.832.459
6.2	Wijkteams	S	€ 1.203.396	819.118	877.315	-	877.315	877.547	877.993	877.315
6.6	Maatwerkvoorziening WMO	S	€ 816.206	1.200.760	1.075.435	36.000-	1.039.435	1.039.520	1.039.684	1.039.435
6.71	Maatwerkdienstverl 18+	S	€ 5.614.048	6.330.142	6.913.350	378.500-	6.534.850	6.610.863	6.690.180	6.764.534
6.72	Maatwerkdienstverl 18-	S	€ 6.912.321	6.686.603	6.929.161	-	6.929.161	6.929.271	6.929.483	6.929.161
6.81	Geescaleerde zorg 18+	S	€ 441.834-	548.354-	-	-	-	-	-	-
6.82	Geescaleerde zorg 18-	S	€ 198.672	214.888	185.544	-	185.544	185.573	185.627	185.544
7.1	Volksgezondheid	S	€ 1.399.083	1.390.680	1.512.146	-	1.512.146	1.512.180	1.512.242	1.484.146
	Subtotaal bestaand beleid		€ 18.749.924	20.394.156	19.830.748	414.500-	19.416.248	19.500.807	19.506.169	19.476.071
Nieuw beleid										
Nieuw beleid 2019										
6.1	Extra kosten Regionaal serviceteam jeugd	S	€		55.196		55.196	55.196	55.196	55.196
		E	€		9.865		9.865			
	dekking binnen stelposten sociaal domein	S	€		55.196-		55.196-	55.196-	55.196-	55.196-
		E	€			9.865-		9.865-		
	Subtotaal nw beleid				-	-	-	-	-	-
	Saldo van baten en lasten voor bestemming		€ 18.749.924	20.394.156	19.830.748	414.500-	19.416.248	19.500.807	19.506.169	19.476.071
0.10	Mutaties reserves									
	Bestaand beleid		€ 314.068-	1.622.715-	264.213	-	264.213	264.213	264.213	264.213
	Subtotaal bestaand beleid		€ 314.068-	1.622.715-	264.213	-	264.213	264.213	264.213	264.213
Nieuw beleid										
	Geen nieuw beleid						-	-	-	-
	Subtotaal nw beleid				-	-	-	-	-	-
	Saldo van baten en lasten na bestemming		€ 18.435.856	18.771.441	20.094.961	414.500-	19.680.461	19.765.020	19.770.382	19.740.284
	Te verwachten nog openstaande kredieten per begin van het begrotingsjaar:						925.000	-	-	-

PROGRAMMA 5

DUURZAAMHEID, KLIMAATADAPTATIE &
ENERGIETRANSITIE

Programma 5 Duurzaamheid, klimaatadaptatie en energietransitie

Portefeuillehouder

Wethouders F. Niens, J. van Loevezijn en

W. Wagenmans

Programmacoördinator

E. Steen

Wat willen we bereiken?

We willen de gemeente Raalte duurzamer maken en voldoen aan het klimaatakkoord van Parijs. We willen de opgestelde Visie Raalte Duurzaam 2050 realiseren. Dit betekent dat we onze huidige ondersteunende en faciliterende rol voortzetten, maar ook op kansrijke plekken zelf of in regionaal verband met initiatieven starten. We zien dat duurzaamheid, de energietransitie en circulaire economie niet alleen noodzakelijk zijn voor onze samenleving, maar ook goede kansen bieden voor ondernemend Raalte. Daarnaast willen we een bijdrage leveren aan een waterrobuuste en klimaatbestendige inrichting van Nederland en ontwikkelen we een visie op klimaatadaptatie.

Relevante ontwikkelingen:

- De duurzaamheidsopgaven vragen een fundamentele verandering van denken en handelen. Het gaat om grote maatschappelijke, economische én ruimtelijke veranderingen waarin we van iedere inwoner, elke ondernemer, de regio en tal van betrokken organisaties en instellingen iets vragen. Tegelijkertijd biedt dit ook kansen voor economische ontwikkeling.
- Uitdagingen zoals de energietransitie en klimaat(adaptatie) beperken zich niet tot de grenzen van onze gemeente of regio. Er zijn diverse regio-brede of landelijke wettelijke en beleidsmatige ontwikkelingen waar we als gemeente invulling aan gaan geven, zoals het Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie, de Klimaatwet (initiatiefwet) voor een (nagenoeg) klimaatneutraal Nederland in 2050, het interbestuurlijk programma (IBP), regionale energiestrategie en woonafspraken met de provincie Overijssel over het verduurzamen van bestaande bouw.
- Vanuit de samenleving ontstaan steeds meer initiatieven, met name energie-initiatieven, maar ook op het gebied van biodiversiteit, water en klimaat.

Doelstellingen:

1. Een efficiënte en effectieve afvalverwijdering, waarbij in 2020 75% van het huishoudelijk afval is hergebruikt, de hoeveelheid restafval per inwoner in 2020 is gedaald naar 100 kg en in 2025 tot 30kg, waarbij inwoners tevreden zijn over de afvalinzameling. Door inmiddels ingevoerde aanpassingen in de inzamelingsstructuur verwachten we in 2020 in Raalte al onder de (landelijk) vastgestelde 100 kg per inwoner te zitten. Daarnaast is het streven dat er in 2024 geen asbestdaken meer zijn in de gemeente Raalte.
2. We leveren een bijdrage aan een waterrobuuste en klimaatbestendige inrichting van Nederland via een planmatige aanpak.
3. We streven naar een duurzaam en energieneutraal Raalte in 2050. De stappen die we daartoe zetten zijn: 20% duurzame energie in 2020, een CO2 reductie van 1% per jaar en het verduurzamen van woningen conform de woonafspraken met de provincie.
4. In 2025 zijn onze eigen gebouwen verduurzaamd en energieneutraal en we borgen duurzaamheid in de andere beleidsterreinen via een integrale aanpak.

Programma 5 – Duurzaamheid, klimaatadaptatie en energietransitie

Waar meten we ons succes aan af?

Indicator programma 5	Referentie		2019	2020	2021	2022	(...)2025
	jaar	cijfer					
Fijn huishoudelijk restafval <i>Niet gescheiden ingezameld huishoudelijk afval per bewoner per jaar (kg)</i> <i>Bron: CBS - Statistiek Huishoudelijk Afval</i>	2016	107	102	90	75	65	30
Hernieuwbare elektriciteit <i>Hernieuwbare elektriciteit is elektriciteit die is opgewekt uit wind, waterkracht, zon of biomassa (de cijfers vanaf 2020 worden opnieuw bepaald agv de opgave aardgasloos).</i> <i>Bron: RWS Leefomgeving klimaatmonitor</i>	2016	13,10%	18%	20%			
Hergebruik ten opzichte van totale huisvuilaanbod (2021 t/m 2025 zijn streefgetallen. Beleid wordt herijkt.). <i>Bron: ROVA</i>	2016	71%	74%	75%	80%	83%	90%
Score op de tevredenheid t.a.v. afvalinzameling is voldoende <i>Bron: 2-jaarlijkse enquête Rova</i>	2016	7,7		7		7	
Totale CO2 uitstoot van de samenleving Raalte daalt met 1% per jaar (Bron: Klimaatmonitor) Cijfers afgerond op Ton*1000 CO2.	2016	223	217	215	213	210	204

Legenda:

Verplichte beleidsindicatoren op basis van vernieuwing BBV

Wat gaan we daarvoor doen?

De gemeenteraad heeft in oktober 2017 de Versnellingsaanpak Duurzaam Raalte 2050 2018-2022 vastgesteld. Deze aanpak is leidend in de activiteiten die we uitvoeren. De doelen willen we bereiken via drie sporen:

1. Bewustwording, verbinding en actie.

We zetten in op diverse communicatieactiviteiten om de samenleving aan te zetten om te verduurzamen (onder andere invulling geven aan de woonafspraken met de provincie via het Energieloket, Lokaal op Maat, asbest, (zwerf)afval). Ook vragen we aandacht voor of ondersteunen onderzoek naar nieuwe energieconcepten die langdurige opslag van energie mogelijk maken. Daarnaast herzien we het afvalbeleid om de doelstellingen voor 2025 te halen.

2. Faciliteren en ondersteunen van initiatieven

We zetten ondersteuning van bestaande initiatieven voort (onder andere Rohda en SV Raalte) en ondersteunen waar mogelijk actief initiatieven van ondernemend Raalte op circulaire economie.

3. Verduurzamen van het eigen vastgoed en de eigen organisatie

We geven zelf het goede voorbeeld in ons denken en handelen. Dit doen we door onze gemeentelijke gebouwen te verduurzamen. In 2019 start de uitvoering van de benodigde maatregelen om te komen tot energie neutrale gebouwen, bepaald aan de hand van in 2018 opgestelde energieadviezen;

Daarnaast borgen we duurzaamheid binnen de planvorming en diverse beleidsterreinen door een integrale aanpak (onder andere Omgevingsvisie, wijkgerichte plannen zoals wijk Westdorp).

Ook ontwikkelen we een samenhangend klimaatbeleid in 2020, waarvoor we komend jaar de gevolgen van klimaatverandering inventariseren en duiden (fase 1).

Op het gebied van Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (MVO) werkt de gemeente - na vaststelling eind 2018 – bij inkoop en aanbestedingen volgens het actieplan MVO. Daarmee geeft de gemeente invulling aan het manifest maatschappelijk verantwoord ondernemen, met onder andere doelstellingen op het gebied van duurzaamheid, milieu, circulariteit, social return en innovatie.

Nieuw beleid 2019-2022

Opstellen warmteplannen

In het Interbestuurlijk Programma is afgesproken dat alle gemeenten in 2021 een warmteplan hebben over de transitie naar aardgasvrij, gericht op een CO₂-arme gebouwde omgeving in 2050. Daarbij moet voor alle buurten die volgens de planning van de gemeente voor 2030 van het aardgas af gaan, bekend zijn wat het alternatief voor aardgas is. In 2019 start de verkenningsfase waarin we in beeld brengen hoe groot de opgave is. Hierin verkennen we onder andere de energievraag, technische mogelijkheden, type wijk, en stellen we op basis daarvan een aanpak op hoofdlijnen op met aandacht voor de wijze van het participatieproces.

Voorgesteld wordt voor de verkenningsfase in 2019 eenmalig € 50.000 beschikbaar te stellen ten laste van de reserve stedelijke vernieuwing.

Programma 5 – Duurzaamheid, klimaatadaptatie en energietransitie

WAT MAG HET KOSTEN?										
Programma 5 Duurzaamheid, klimaatadaptatie en energietransitie										
Taak	Taakveld omschrijving	E/S	Rekening 2017 Saldo	Begroting 2018 Saldo	Begroting 2019			Meerjarenraming		
					Lasten	Baten	Saldo	2020 Saldo	2021 Saldo	2022 Saldo
Bestaand beleid										
7.3	Afval	S	€ 657.888-	821.383-	2.608.129	3.254.344-	646.215-	646.215-	648.044-	648.044-
7.4	Milieubeheer	S	€ 91.214	242.920	31.420	5.500-	25.920	25.327	24.733	24.140
	Subtotaal bestaand beleid		€ 566.673-	578.463-	2.639.549	3.259.844-	620.295-	620.888-	623.311-	623.904-
Nieuw beleid										
Nieuw beleid t/m 2018										
7.4	Personele inzet	E	€		33.500	-	33.500	33.500	-	-
7.4	Sanering asbestdaken tm 2023	E	€		100.000		100.000	100.000	100.000	100.000
7.4	Stortkosten asbest van particuliere daken tot 35 m2	E	€		3.750		3.750	3.750	3.750	3.750
Nieuw beleid 2019										
7.4	Opstellen warmteplannen	E	€		50.000		50.000	pm	pm	pm
	Subtotaal nw beleid				187.250	-	187.250	137.250	103.750	103.750
	Saldo van baten en lasten voor bestemming		€ 566.673-	578.463-	2.826.799	3.259.844-	433.045-	483.638-	519.561-	520.154-
0.10 Mutaties reserves										
	Bestaand beleid		€ 20.255-	13.387	-	-	-	-	-	-
	Subtotaal bestaand beleid		€ 20.255-	13.387	-	-	-	-	-	-
Nieuw beleid										
Nieuw beleid t/m 2018										
0.10	Programma Raalte Duurzaam 2050	E	€		80.000	-	80.000	-	-	-
0.10	Personele inzet	E	€			33.500-	33.500-	33.500-	-	-
0.10	Middelen voor ondersteuning en co-financiering initiatieven	E	€		80.000		80.000	100.000	100.000	100.000
Nieuw beleid 2019										
0.10	Opstellen warmteplannen	E	€			50.000-	50.000-	pm	pm	pm
	Subtotaal nw beleid				160.000	83.500-	76.500	66.500	100.000	100.000
	Saldo van baten en lasten na bestemming		€ 586.928-	565.076-	2.986.799	3.343.344-	356.545-	417.138-	419.561-	420.154-
	Te verwachten nog openstaand bestaande kredieten per begin van het begrotingsjaar:						152.028	-	-	-

BEVEILIGD
BEDRIJVENTERREIN

GEMEENTE
Raalte
R.O.V.
Kring van
Raalter
Werkgevers
VENEBERG
SECURITY

PROGRAMMA 6

ECONOMIE

Programma 6**Economie**

Portefeuillehouder

Wethouders D. Melenhorst, J. van Loevezijn en

W. Wagenmans

Programmacoördinator

E. Steen

Wat willen we bereiken?

Behoud en vergroting van werkgelegenheid is van groot belang. Ondernemers zijn van groot belang voor onze lokale economie, werkgelegenheid en leefbaarheid. Wij doen er alles aan om ondernemers optimaal te faciliteren. De speerpunten uit het Economisch Werkatelier (maakindustrie, toerisme, evenementen, agri & food) blijven de kern van ons economische beleid. Bedrijven moeten de kans hebben om zich in hun eigen kern te vestigen of uit te breiden. De samenwerking met ondernemers is een blijvende prioriteit, net als het continu verbeteren van onze dienstverlening, waardoor het vestigingsklimaat verbetert. Onze economie staat niet op zichzelf, maar is in sterke mate verbonden met onze regio. Een goede samenwerking in de regio is daarom cruciaal. Door een adequaat vestigingsklimaat, goede bedrijventerreinen, ruimtelijk-economisch vitale (winkel)centra, digitale verbindingen en excellente bereikbaarheid werken wij aan een duurzame concurrerende economie die een goede uitgangspositie kan behouden en versterken. Het aantrekken van meer toeristen, die meer uitgeven, langer verblijven en terugkomen leidt tot meer banen. Wij maken toeristisch en agrarisch ondernemerschap samen mogelijk op het platteland. ‘Salland’ staat bekend als een interessante toeristische regio.

Relevante ontwikkelingen:

- De economie ontwikkelt zich voorspoedig. Voor bedrijven zijn passende moderne bedrijfslocaties en snel internet van groot belang. Winkelcentra staan echter door verschillende ontwikkelingen nog steeds onder druk. Compacte en marktgerichte centra hebben de toekomst.
- Regio Zwolle is al jaren een topregio. Wij willen dat blijven. Een nieuwe agenda: ‘Regio Zwolle stapt over eigen grenzen’ is opgesteld. Om aan de slag te gaan met het toenemend tekort aan goed geschoold (technisch) personeel is een agenda ‘Human Capital Regio Zwolle’ opgesteld.
- Het binnenlands toerisme biedt nog maar mondjesmaat groeikansen. Groeikansen liggen vooral bij de buitenlandse doelgroepen.
- De Recreatiegemeenschap Salland wordt zeer waarschijnlijk, per 1 januari 2019 opgeheven. Voortzetting van het beheer en behoud van de gerealiseerde recreatief-toeristische basisvoorzieningen is van belang.

Doelstellingen:

1. Als ondernemersgerichte gemeente willen wij onze dienstverlening richting de ondernemers continu verbeteren. Het streven is een stabiele top 10 positie in de lijst van MKB-vriendelijkste gemeenten in Overijssel.
2. Wij gebruiken de kansen en mogelijkheden die de nieuwe agenda’s ‘Agenda Regio Zwolle’ en ‘Human Capital Agenda Regio Zwolle’ ons bieden.
3. Wij zetten in op de realisatie van vitale en attractieve winkelcentra.
4. Het toeristisch aanbod, waaronder evenementen, stimuleren en faciliteren wij.
5. Wij zetten in op de kansen die het in economische zin promoten en vermarkten van Raalte ons biedt.

Programma 6 – Economie

Waar meten we ons succes aan af?

Indicator programma 6	Referentie		2019	2020	2021	2022
	jaar	cijfer				
Vestigingen <i>Het aantal vestigingen van bedrijven, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.</i> <i>Bron: LISA</i>	2017	140,9	pm	pm	pm	pm
Funciemenging <i>De funciemengingsindex (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen.</i> <i>Bron: LISA</i>	2017	50,90%	51%	51%	51%	51%
Aantal toeristische overnachtingen <i>Bron: aangiften toeristenbelasting</i>	2017	272.967	>273.000	>275.000	>277.000	>279.000
Uitgifte industriegrond <i>Bron: gemeentelijke administratie</i>	2017	0,4 ha	1.5 ha.	1.5 ha.	1.5 ha.	1.5 ha.
Stabiele top 10 positie MKB vriendelijkste gemeente Overijssel <i>Bron: onderzoek Lexnova</i>	2016	25	1-10	1-10	1-10	1-10

Wat gaan we daarvoor doen?

- 1.1 De Taskforce Ondernemersdienstverlening zetten wij voort. Kern blijft hierbij: het versterken van onderling contact, denken in kansen en mogelijkheden, alsmede het leren van elkaar en anderen. Tweemaal per jaar organiseren wij, in samenwerking met de ondernemersverenigingen, een inspirerend ontmoetingsmoment voor alle ondernemers.
- 1.2 De eind 2018 te realiseren Starters-App-Raalte houden wij, in samenwerking met de ondernemersverenigingen, in de jaren 2019-2021 operationeel. Evenals het bijbehorende fysieke informatieloket.
- 1.3 Op de uitgifte van bedrijfskavels (met name op De Zegge VII) plegen wij een actieve en versterkte inzet. Wij hebben, in afstemming met betreffende partners, aandacht voor de parkeerproblematiek op De Zegge.
2. Wij intensiveren onze inzet binnen Regio Zwolle, waaronder versterkte uitvoering van de regionale werkplannen Economische Zaken, Vrijetijds Economie, Agro&Food en Human Capital (zie nieuw beleid). Wij positioneren onze onderwijsinstellingen en bedrijfsleven nadrukkelijk binnen de kansen en mogelijkheden en halen de banden aan met de regionale instellingen Kennispoort, Polymer Science Park, Health Innovation Park, het Agrifood-cluster en PEC Zwolle United.
3. Gericht op de vitale winkelcentra geven wij uitvoering aan de Retaildeal (Heino) en het Stadsarrangement (Raalte). Het Ondernemersfonds Raalte gaan wij in afstemming met de Stichting en het ROV evalueren.
- 4.1 De uitwerking van de 'Beleidsnota Recreatie en Toerisme (R&T) 2017-2020' geven wij nadere invulling. Ook het Actieplan van het 'Salland Kompas' voeren wij, in afstemming met buurgemeenten, ondernemers en Salland Marketing uit.
- 4.2 'Salland' blijft het te vermarkten toeristische merk. Salland Marketing is daarbij onze partner. We gaan in afstemming met Marketing Oost onderzoeken op welke thema's een samenwerking met de toeristische merken 'Vechtdal' en 'Twente' toepasbaar is.

- 4.3 De toeristische sector stimuleren en faciliteren wij tot innovatieve marktgerichte productontwikkeling (waar onder cross-overs met aanpalende sectoren als cultuur, landbouw, sport en zorg). Hieraan koppelen wij de mogelijkheden van de provinciale subsidieregeling voor nieuwe Product-Markt-Partner-Combinaties.
- 4.4 Binnen de afweging over het opheffen van de RGS, zetten wij in op het behoud van de huidige fietspaden en fiets- en wandelroutestructuren. Het huidige kwaliteitsniveau van deze basisvoorziening is hierbij onze maatstaf.
- 5 Ter stimulering van voorspoedige economische ontwikkelingen gaan wij het Raalter vestigingsklimaat gericht promoten en vermarkten. Hierin nemen wij onder andere mee: economische vernieuwing, evenementen, arbeidsmarkt, bedrijventerreinen, infrastructuur, (woon)omgeving, bevolkingsdynamiek, onderwijsaanbod en toerisme.

Nieuw beleid 2019-2022

Human Capital Agenda Regio Zwolle

Vele werkgevers geven aan een personeelstekort te ervaren, waardoor hun economische groei geremd wordt. Beschikbaarheid van voldoende en passend geschoolde arbeidskrachten vormen belangrijke speerpunten in de komende jaren.

Binnen de Regio Zwolle is de afgelopen periode, via een Regio Deal, een Human Capital Agenda met actieprogramma en een Ontwikkelfonds opgesteld. Voor de uitvoering hiervan in de aankomende jaren (2019-2023) is € 30 miljoen benodigd. Het Rijk, provincie en partners dragen € 24 miljoen bij. De 20 gemeenten binnen Regio Zwolle wordt om een gezamenlijke bijdrage van € 6 miljoen verzocht, wat betekent dat iedere gemeente een bijdrage moet leveren van € 1,80 per inwoner per jaar. Voor Raalte (37.000 inwoners) betekent dat een jaarlijkse bijdrage voor de jaren 2019 tot en met 2023 van € 66.600.

Daarnaast is extra ambtelijke capaciteit nodig om uitvoering aan deze opgave voor Raalte te geven. De kosten hiervoor worden begroot op eenmalig € 20.000 voor de jaren 2019, 2020, 2021 en 2022.

Programma 6 – Economie

WAT MAG HET KOSTEN? Programma 6 Economie											
Taak	Taakveld omschrijving	E/S	Rekening 2017 Saldo	Begroting 2018 Saldo	Begroting 2019			Meerjarenraming			
					Lasten	Baten	Saldo	2020 Saldo	2021 Saldo	2022 Saldo	
Bestaand beleid											
3.1	Economische ontwikkeling	S	€ 348.814	860.702	296.484	-	296.484	296.391	296.501	296.225	
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	S	€ 73.578-	157.000-	-	67.000-	67.000-	67.000-	67.000-	67.000-	
5.7	Openbaar groen en recreatie	S	€ 125.757	182.768	136.087		136.087	136.087	136.087	136.087	
Subtotaal bestaand beleid			€ 400.993	886.470	432.571	67.000-	365.571	365.478	365.588	365.312	
Nieuw beleid											
Nieuw beleid t/m 2018											
3.3	Bijdrage centrum ondernemers t/m 2026	E	€				75.000-	75.000-	75.000-	75.000-	
3.1	Innovatiecluster Agri & Food Regio Zwolle	E	€		20.000		20.000	20.000	-	-	
5.7	Beleid recreatie en toerisme	E	€		25.000		25.000	25.000	-	-	
3.1	Incidentele verhoging bijdrage Regio Zwolle	E	€		8.475		8.475	-	-	-	
3.1	Customer relationship management (CRM) systeem ondernemersdienstverlening	E	€		5.000		5.000	5.000	5.000	-	
Nieuw beleid 2019											
Human Capital Agenda:											
3.1	* financiële bijdrage	E	€		66.600		66.600	66.600	66.600	66.600	
	* ambtelijke capaciteit	E	€		20.000		20.000	20.000	20.000	20.000	
Subtotaal nw beleid					145.075	75.000-	70.075	61.600	16.600	11.600	
Saldo van baten en lasten voor bestemming			€	400.993	886.470	577.646	142.000-	435.646	427.078	382.188	376.912
0.10	Mutaties reserves										
Bestaand beleid			€	48.035-	554.953-	-	-	-	-	-	
Subtotaal bestaand beleid			€	48.035-	554.953-	-	-	-	-	-	
Nieuw beleid											
Geen nieuw beleid											
Subtotaal nw beleid					-	-	-	-	-	-	
Saldo van baten en lasten na bestemming			€	352.958	331.517	577.646	142.000-	435.646	427.078	382.188	376.912
Te verwachten nog openstaande bestaande kredieten per begin van het begrotingsjaar:											
								250.000	50.000	4.343	-

PROGRAMMA 7

SPORT, CULTUUR &
MAATSCHAPPELIJK VASTGOED

Programma 7 Sport, cultuur en maatschappelijk vastgoed

Portefeuillehouder	Wethouders D. Melenhorst, F. Niens en W. Wagenmans
Programmacoördinator	E. Steen

Wat willen we bereiken?

We zetten in op het behoud van de inzet van actieve en betrokken inwoners en betrekken daar ook actief en aansprekend de jeugd bij. We zorgen goed voor ons maatschappelijk vastgoed (mfa's, dorpshuizen, sport- en cultuuraccommodaties), omdat deze voorzieningen belangrijk zijn voor een leefbaar dorp. Onderwijs is van groot belang voor onze gemeente, daar horen kwalitatief sterke en gezonde onderwijsvoorzieningen bij. We willen ons subsidiebeleid zodanig vorm geven dat we meer aan kunnen sluiten bij ideeën uit de samenleving. We inspireren inwoners om (nog) gezonder te leven, omdat fitte inwoners met een gezonde leefstijl beter kunnen meedoen in de maatschappij. Op cultureel gebied zorgen we voor een zichtbaar en samenhangend aanbod dat onze gemeente aantrekkelijk maakt; waarin de culturele identiteit wordt behouden en ontwikkeld en cultuur een belangrijke verbindingsfactor is. Hierbij richten wij ons ook op de kracht en kwaliteiten van het lokale aanbod.

Relevante ontwikkelingen:

- Er is een Sportbesluit vanuit het rijk over de BTW-vrijstelling voor sport. De BTW-verrekening voor gemeente, sportverenigingen en beheersstichtingen van sportaccommodaties bij uitgaven voor sportbeoefening vervalt met ingang van 2019. Dit heeft een behoorlijke impact op (de exploitatie) van maatschappelijk vastgoed, met name op de MFA's en onze eigen sportgebouwen.
- Er komen steeds meer vragen over en initiatieven met betrekking tot het verduurzamen van sportparken en maatschappelijk vastgoed.
- Er is sprake van bevolkingskrimp met als gevolg leerlingendalingen en leegstand in scholen.
- Met ingang van 1 januari 2019 is er sprake van een verhoging van de normkostenvergoeding onderwijshuisvesting met 40%. Daarnaast is de VNG met het rijk in gesprek over de verdeling van de verantwoordelijkheid voor het onderhoud van onderwijshuisvesting. Dit kan gevolgen hebben voor de rol van de gemeente.

Doelstellingen:

1. We bevorderen een gezonde leefstijl (fysiek en mentaal) met bijzondere aandacht voor kwetsbare inwoners.
2. We dragen zorg voor een duurzaam, toekomstbestendig en passend aanbod aan maatschappelijk vastgoed en onderwijshuisvesting.
3. We zetten in op een zichtbaar en samenhangend cultureel aanbod dat Raalte aantrekkelijk maakt, waarin de culturele identiteit wordt behouden en ontwikkeld; waarin iedereen meedoet en waarin cultuur een belangrijke verbindingsfactor is.
4. We herijken het instrument subsidies zodat we het meer vraaggericht kunnen inzetten (aansluiten bij wensen uit de samenleving en ideeën vanuit de samenleving mogelijk maken).

Programma 7 – Sport, cultuur en maatschappelijk vastgoed

Waar meten we ons succes aan af?

Indicator programma 7	Referentie		2019	2020	2021	2022
	jaar	cijfer				
% Niet sporters <i>Het percentage niet-wekelijks sporters t.o.v. bevolking van 19 jaar en ouder. Bevolking van 19 jaar en ouder dat niet minstens één keer per week aan sport doet.</i> <i>Bron: CBS en RIVM</i>	2016	43,20%	43,20%	43,20%	43,20%	43,20%
% Beweegt voldoende <i>Het percentage van de bevolking van 19 jaar en ouder dat voldoet aan de Nederlandse Norm voor Gezondbewegen. Deze is voor de leeftijdsgroep 18-55 jaar minimaal 5x per week een half uur matig intensieve activiteit zoals stevig wandelen of fietsen.</i> <i>Bron: Gezondheidsmonitor volwassenen (en ouderen) GGD</i>	2016	67,40%	67,40%	67,40%	67,40%	67,40%

Legenda:

Verplichte beleidsindicatoren op basis van vernieuwing BBV

Wat gaan we daarvoor doen?

- 1.1. Efficiënte en kwalitatief hoogwaardige exploitatie(verhuur) van de gemeentelijke sportaccommodaties en sportvelden door het Sportbedrijf. In 2019 in dit kader: aanleg hockeywaterveld Ramele en toplaagvervanging kunstgrasvelden bij SV Raalte en Rohda.
- 1.2. In het kader van Raalte Gezond het promoten van rookvrije sportterreinen en gezonde sportkantines.
- 1.3. Sportverenigingen en beheersstichtingen van sportaccommodaties ondersteunen bij het realiseren van gewenste oplossingen wanneer zij structureel een nadelig effect van het BTW-besluit op de exploitatie krijgen.
- 1.4. Als 100% aandeelhouder van het Sportbedrijf de exploitatie nauwlettend volgen en bijsturen waar mogelijk.
- 2.1. In 2019 starten met nieuwbouw van basisschool de Korenbloem.
- 2.2. Samen met de schoolbesturen kaders en uitgangspunten bepalen met betrekking tot leegstand.
- 2.3. Inzicht verkrijgen in de oorzaak van de knelpunten qua huisvesting per schoollocatie en samen met het onderwijs zoeken naar maatwerkoplossingen.
- 3.1. Uitvoering geven aan het cultuurbeleidsplan. In 2019 wordt het cultuureducatieplan uitgevoerd, de cultuursubsidies gehandhaafd, erfgoed en beeldende kunst meer voor het voetlicht gebracht en gaat 'cultuur' bijdragen aan (de oplossing van) maatschappelijke vraagstukken.
- 3.2. Ruimte geven aan kunst en cultuur door lokale initiatieven te faciliteren.
- 3.3. De kunstensector moet ondernemend en creatiever worden. Cultureel ondernemerschap in combinatie met creatieve financiering kan rekenen op onze steun
- 4.1. We maken een plan van aanpak voor de herijking van subsidies.

Nieuw beleid 2019-2022

Verbouwing boerderij en vervanging schuur Strunk

In 2016 en 2017 zijn reeds middelen beschikbaar gesteld voor de nieuwbouw van de schuur en de renovatie van de boerderij. Door voortschrijdend inzicht en het verstrijken van de tijd zijn de kosten inmiddels gestegen. Wat de totale (extra) investeringskosten zullen zijn, is op het moment van opstellen van de begroting 2019 nog niet bekend. De bouwkosten zijn hoger geworden, maar wij gaan er voorlopig ook vanuit dat de BTW niet verrekend kan worden of compensabel is. Twee belangrijke randvoorwaarden voor uitgebreide ingrepen zijn dat er een breed gedragen, sterk bestuur komt en een realistisch ondernemingsplan met een sluitende exploitatie op termijn. Aan deze randvoorwaarden wordt gewerkt.

Zodra de definitieve investeringskosten bekend zijn en aan de randvoorwaarden wordt voldaan, komen we daar bij uw raad op terug. Daarom wordt voorgesteld nu een pm-raming op te nemen.

Programma 7 – Sport, cultuur en maatschappelijk vastgoed

WAT MAG HET KOSTEN?										
Programma 7 Sport, cultuur en maatschappelijk vastgoed										
Taak	Taakveld omschrijving	E/S	Rekening 2017 Saldo	Begroting 2018 Saldo	Begroting 2019			Meerjarenraming		
					Lasten	Baten	Saldo	2020 Saldo	2021 Saldo	2022 Saldo
Bestaand beleid										
4.2	Onderwijshuisvesting	S	€ 2.935.848	3.219.540	2.731.178	6.619-	2.724.559	2.712.099	2.790.001	2.781.914
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	S	€ 81.078	94.406	96.767		96.767	96.767	96.767	96.767
5.1	Sportbeleid en activering	S	€ 1.715.287	1.173.840	1.458.466	625.391-	833.075	833.036	833.000	832.978
5.2	Sportaccommodaties	S	€ 121.822	165.519	150.352	-	150.352	148.905	147.472	147.037
5.3	Cultuurprestaties, - productie en - participatie	S	€ 655.722	906.135	646.604	51.378-	595.226	593.715	587.112	585.611
5.4	Musea	S	€ 9.307	14.766	15.135	-	15.135	15.135	15.135	15.135
5.6	Media	S	€ 816.629	828.573	849.288	-	849.288	849.288	849.288	849.288
5.7	Openbaar groen en recreatie	S	€ 34.308	11.943	15.319	3.018-	12.301	12.295	12.006	12.006
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie		26.289	11.824	22.792	17.050-	5.742	5.742	5.742	5.742
Subtotaal bestaand beleid			€ 6.396.290	6.426.546	5.985.901	703.456-	5.282.445	5.266.982	5.336.523	5.326.478
Nieuw beleid										
Nieuw beleid t/m 2018										
5.3	Organiseren beursMoer	E	€		-		-	12.500	-	12.500
5.3	Binnen- en buitenschoolse muzieklessen MuziekNetwerk Salland	E	€		10.000		10.000	10.000	-	-
	Nieuw Cultuurbeleidsplan 2017-2021:						-	-	-	-
5.3	* Cofinanciering initiatieven	E	€		37.000		37.000	37.000	37.000	-
5.3	* waarderingssubsidie evenementen en festivals zonder verdienmodel	E	€		10.000		10.000	10.000	10.000	-
5.1	Verhoging exploitatiebijdrage Sportbedrijf voor extra schoonmaak	E	€		10.000		10.000	10.000	10.000	-
Nieuw beleid 2019										
5.4	Verbouw boerderij Strunk en vervangen schuur Strunk	E/S	€			pm	pm	pm	pm	pm
Subtotaal nw beleid					67.000	-	67.000	79.500	57.000	12.500
Saldo van baten en lasten voor bestemming			€ 6.396.290	6.426.546	6.052.901	703.456-	5.349.445	5.346.482	5.393.523	5.338.978
0.10	Mutaties reserves									
Bestaand beleid			€ 214.432-	610.173-	126.855	182.209-	55.354-	55.354-	55.354-	55.354-
Subtotaal bestaand beleid			€ 214.432-	610.173-	126.855	182.209-	55.354-	55.354-	55.354-	55.354-
Nieuw beleid										
Geen nieuw beleid										
Subtotaal nw beleid					-	-	-	-	-	-
Saldo van baten en lasten na bestemming			€ 6.181.858	5.816.373	6.179.756	885.665-	5.294.091	5.291.128	5.338.169	5.283.624
Te verwachten nog openstaande kredieten per begin van het begrotingsjaar:							256.625	-	-	-

PROGRAMMA 8

OPENBARE ORDE & VEILIGHEID

Programma 8

Openbare orde en veiligheid

Portefeuillehouder
Programmacoördinator

Burgemeester M. Dadema
E. Steen

Wat willen we bereiken?

De gemeente Raalte is een veilige gemeente en dat willen we zo houden. Door integraal met onze veiligheidspartners te werken aan thema's als de woon- en leefomgeving, bedrijvigheid, jeugd, fysieke veiligheid en integriteit willen we de veiligheid in de Raalter samenleving waarborgen. Nieuwe accenten, zoals ondermijning en de verbinding tussen zorg en veiligheid, maar ook geweld achter de voordeur, zoals kindermishandeling en huiselijk geweld, krijgen nadrukkelijker de aandacht in de komende jaren. Goed noaberschap en zelfredzaamheid dragen bij aan het gevoel van veiligheid. We willen dit als gemeente stimuleren.

Relevante ontwikkelingen:

- Actuele thema's zijn: ondermijning, kwetsbare personen, cybercrime en criminaliteit met een grote impact op inwoners. We zetten met onze veiligheidspartners in op de aanpak hiervan.
- We zien zowel landelijk als op lokaal niveau dat de ondermijnende criminaliteit toeneemt. Ondermijnende criminaliteit verslechtert de veiligheid en leefbaarheid en levert schade op voor ondernemers, maar ook voor het lokale gezag.
- We worden steeds vaker geconfronteerd met digitale delicten (fraude, cybercrime e.d.) of delicten met een digitale component (oplichting, stalking, bedreiging e.d.).
- Het is noodzakelijk om ons voor te bereiden op het effect van wereldwijde thema's op lokaal niveau (bijvoorbeeld vluchtelingen, metoo, polarisatie), omdat dit voor onrust kan zorgen onder inwoners.
- Per 1 januari 2020 wordt de Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg (vervanger van de huidige wet BOPZ) van kracht. We bereiden ons voor op wijzigingen.
- We merken een toename van het aantal klachten over (kleine) ergernissen van inwoners. We zetten in op de aanpak hiervan.

Doelstellingen:

1. Wij willen het veiligheidsgevoel van de inwoners van de gemeente Raalte minimaal op het huidige niveau (rapportcijfer 7.7) houden.
2. Als gemeenschap zijn we weerbaar tegen ondermijnende criminaliteit. We hebben inzicht in wat er op het gebied van ondermijning speelt in onze gemeente.
3. Onze inwoners krijgen de juiste hulp door omdat we een soepele samenwerking tussen de zorg- en veiligheidsketen hebben.
4. We vinden het belangrijk dat de leefregels op het gebied van openbare orde en veiligheid in onze gemeente worden nageleefd.
5. Als gemeentelijke organisatie en inwoners willen we goed voorbereid blijven op rampen en crisis. We willen hierin een gewaardeerd partner in regionaal verband zijn.

Programma 8 – Openbare orde en veiligheid

Indicator programma 8	Referentie		2019	2020	2021	2022
	jaar	cijfer				
Winkeldiefstal per 1.000 inwoners <i>Bron CBS- Geregistreerd criminaliteit & diefstallen</i>	2017	0,4	0,3	0,3	0,3	0,3
Diefstal uit woning per 1.000 inwoners <i>Bron CBS- Geregistreerd criminaliteit & diefstallen</i>	2017	1,6	1,4	1,4	1,4	1,4
Geweldsmisdrijven per 1.000 inwoners <i>Bron CBS- Geregistreerd criminaliteit & diefstallen</i>	2017	2,0	1,9	1,9	1,9	1,9
Vernieling en beschadiging per 1.000 inwoners <i>Bron CBS- Geregistreerd criminaliteit & diefstallen</i>	2017	2,3	2,1	2,1	2,1	2,1
Verwijzingen Halt Het aantal verwijzingen naar Halt, per 10.000 inwoners in de leeftijd van 12-17 jaar. <i>Bron: Bureau Halt</i>	2017	228	180	180	180	180
Hardekern jongeren Het aantal hardekern jongeren, per 10.000 inwoners in de leeftijd van 12-24 jaar. <i>Bron: Korps Landelijke Politiediensten (KLPD)</i>	2014	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Ziekenhuisopname n.a.v. verkeersongeval met een motorvoertuig <i>Als aandeel van het totaal aantal ongevallen die leiden tot ziekenhuisopnamen.</i> <i>Bron: VeiligheidNL</i>	2015	6%	5%	5%	5%	5%
Ziekenhuisopname n.a.v. vervoersongeval met een fietser <i>Als aandeel van het totaal aantal ongevallen die leiden tot ziekenhuisopnamen.</i> <i>Bron: VeiligheidNL</i>	2015	13%	12%	12%	12%	12%
Het aantal geregistreerde misdrijven <i>Bron: gebiedsscan/ vng-inp model</i>	2016	820	<800	<800	<800	<800
Het rapportcijfer veiligheid in de eigen buurt/ woonomgeving <i>Bron: veiligheidsmonitor</i>	2016	7,7	-	≥ 7,7	-	≥ 7,7
Het aantal geregistreerde gevallen burengerucht <i>Bron: gebiedsscan/ vng-inp model</i>	2016	47	<47	<47	<47	<47
Het percentage succesvol afgeronde buurtbemiddelingen <i>Bron: rapportage buurtbemiddeling</i>	2017	60%	67%	67%	67%	67%

Programma 8 – Openbare orde en veiligheid

Indicator programma 8	Referentie		2019	2020	2021	2022
	jaar	cijfer				
Het aantal overlastmeldingen <i>Bron: gebiedsscan</i>	2016	701	<670	<660	<650	<650
Score: de gemeente ondersteunt buurtinitiatieven op het gebied van leefbaarheid en veiligheid voldoende <i>Bron: waar staat je gemeente</i>	2016	3,0	-	3,7	-	3,7
Score: de gemeente houdt voldoende toezicht op het naleven van regels: <i>Bron: waar staat je gemeente</i>	2016	3,2	-	3,4	-	3,4

Wat gaan we daarvoor doen?

- 1.1 Uitvoering geven aan de activiteiten genoemd in het Uitvoeringsplan Integrale Veiligheid 2019.
- 1.2 We ontwikkelen de samenwerking met politie op het gebied van openbare orde en veiligheid door. We zorgen voor een afgestemde aanpak op de bestuurlijke bevoegdheden van de burgemeester en een integrale advisering rondom evenementen.
- 1.3 We stellen met onze Veiligheidspartners (politie, veiligheidsregio en openbaar ministerie) gezamenlijke prioriteiten vast en zorgen voor een afgestemde aanpak.
- 1.4 We zijn betrokken bij de uitwerking en uitvoering van de thema's genoemd in de Beleidsagenda 2019-2022 van de Veiligheidsregio IJsselland.
- 1.5 We spelen actief in op en ondersteunen veiligheidsinitiatieven vanuit de samenleving.
- 1.6 We geven prioriteit aan de bestrijding van High Impact Crimes, zoals woninginbraken en geweldsmisdrijven. We zetten in op zelfredzaamheid door middel van het faciliteren en stimuleren van initiatieven en het geven van voorlichting op het gebied van preventie en veiligheid.
- 1.7 Het instrument buurtbemiddeling wordt ook in 2019 consequent ingezet met een vermindering van het aantal escalaties als gevolg. Het project buurtbemiddeling wordt geëvalueerd en er vindt besluitvorming plaats over het voortzetten van het project na 2019.
- 2.1 Als gemeente stimuleren we de meldingsbereidheid onder onze medewerkers en inwoners op het gebied van verdachte situaties, onder andere ondermijning en woninginbraak. We geven voorlichting en bieden een handelingsperspectief.
- 2.2 Op basis van het Ondermijningsbeeld 2018, bepalen we in 2019 welke vorm(en) van ondermijning met voorrang worden aangepakt. We zorgen hierbij voor een integrale aanpak met alle veiligheidspartners.
- 2.3 Het vernieuwde bibob beleid wordt in 2019 ter vaststelling aangeboden aan de gemeenteraad.
- 2.4 We hebben de gevolgen van de komst van de nieuwe Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg (vervanger van de huidige wet BOPZ) helder en zijn hierop voorbereid.
- 3.1 In 2019 wordt door het Veiligheidshuis een pilot uitgevoerd, waarin gewerkt wordt met bovenlokale casustafels voor complexe domeinoverstijgende casuïstiek (waaronder Veelplegers, Jeugd en GGZ gerelateerd). Doel hierbij is de regierol van het Veiligheidshuis en de gemeenten te versterken.

Programma 8 – Openbare orde en veiligheid

- 4.1. Ons handhavingsbeleid is erop gericht om een bijdrage te leveren aan een veilig en leefbaar Raalte. De laatste jaren schipperen we met beperkte capaciteit. Bij de behandeling van de kaderbrief begroting 2020 ligt er een analyse over omvang van de gemeentelijke handhavingstaken (na de vorming van de Omgevingsdienst IJsselland) versus de ambitie voor de komende jaren. Ook is het nodig om de organisatie van de handhavingstaken te herstructureren door de ontwikkeling van de afgelopen jaren.
- 5.1 Om goed voorbereid te zijn op rampen en crisis, organiseren we in regionaal verband frequent trainingen en oefeningen voor betrokken functionarissen.

WAT MAG HET KOSTEN?										
Programma 8 Openbare orde en veiligheid										
Taak	Taakveld omschrijving	E/S	Rekening	Begroting	Begroting 2019			Meerjarenraming		
			2017	2018	Lasten	Baten	Saldo	2020	2021	2022
			Saldo	Saldo				Saldo	Saldo	Saldo
Bestaand beleid										
1.1	Crisisbeheersing en brandweer	S	€ 2.149.064	2.270.083	2.476.994	171.122-	2.305.872	2.304.355	2.302.877	2.301.315
1.2	Openbare orde en veiligheid	S	€ 562.658	490.333	525.217	56.278-	468.939	477.770	468.957	478.053
	Subtotaal bestaand beleid		€ 2.711.722	2.760.416	3.002.211	227.400-	2.774.811	2.782.125	2.771.834	2.779.368
Nieuw beleid										
Nieuw beleid t/m 2018										
1.2	Buurtbemiddeling	E	€		20.154		20.154	-	-	-
1.1	Dekking rampenbestrijding en overige kosten en diensten derden	E	€		5.000-		5.000-	-	-	-
	Subtotaal nw beleid				15.154		15.154	-	-	-
	Saldo van baten en lasten voor bestemming		€ 2.711.722	2.760.416	3.017.365	227.400-	2.789.965	2.782.125	2.771.834	2.779.368
0.10	Mutaties reserves									
	Bestaand beleid		€ 109.423-	36.003-	-	-	-	-	-	-
	Subtotaal bestaand beleid		€ 109.423-	36.003-	-	-	-	-	-	-
Nieuw beleid										
	Geen nieuw beleid						-	-	-	-
	Subtotaal nw beleid				-	-	-	-	-	-
	Saldo van baten en lasten na bestemming		€ 2.602.299	2.724.413	3.017.365	227.400-	2.789.965	2.782.125	2.771.834	2.779.368
	Te verwachten nog openstaand bestaande kredieten per begin van het begrotingsjaar:						-	-	-	-

PROGRAMMA 9

BESTUUR & DIENSTVERLENING

Programma 9

Bestuur en dienstverlening

Portefeuillehouder

Burgemeester M. Dadema en
wethouder J. van Loevezijn

Programmacoördinator

C. Knipping

Wat willen we bereiken?

Raalte is en blijft een zelfstandige gemeente. Een aantal maatschappelijke opgaven, zoals de energietransitie, vraagt om regionale samenwerking. Raalte neemt deel aan deze samenwerking en behoudt hierbij de mogelijkheid zelfstandig beleid te ontwikkelen. De ervaring die we met overheidsparticipatie hebben opgedaan zetten we voort en de ingezette weg naar bestuurlijke vernieuwing zetten we door. We zetten erop in producten en diensten te digitaliseren, maar ook blijft het mogelijk om het gemeentehuis te bezoeken om diensten fysiek af te nemen. In al onze uitingen willen we helder en begrijpelijk communiceren.

Relevante ontwikkelingen:

- De samenleving verwacht van het openbaar bestuur steeds meer concrete resultaten op maatschappelijke opgaven. De overheid positioneert zich als onderdeel van de samenleving en staat voor de uitdaging vertrouwen te verkrijgen en te behouden in een veranderende samenleving.
- Complexe opgaven vragen om een sterke democratie en een bestuur dat in staat is om problemen aan te pakken en dat te doen op een wijze die aansluit bij de eisen van deze tijd. Onze bestuurders werken daarom steeds meer opgavegericht.
- Als eerste overheid blijft de dienstverlening aan inwoners, organisaties en instellingen de essentie van ons werk: excellente dienstverlening daar waar het er voor inwoners toe doet. Ten aanzien van de burgerzakendienstverlening nemen de aantallen reisdocumenten vanaf 2019 sterk af. Dit betekent dat de uitvoering van de burgerzakendienstverlening herijkt wordt.

Doelstellingen:

1. Wij zijn voor onze inwoners, bedrijven, maatschappelijke organisaties, collega's en medeoverheden een gewaardeerd partner door te luisteren naar de vraag achter de vraag, mee te denken hoe het wél kan en bij ideeën en initiatieven naast inwoners en initiatiefnemers te staan.
2. De raad en het college hanteren een open bestuursstijl, zijn transparant in de besluitvorming en staan open voor initiatieven vanuit de bevolking. We hebben daarbij de ambitie ook inwoners te betrekken die minder actief zijn of achterblijven. Dit moet leiden tot meer vertrouwen van onze inwoners in de manier waarop de gemeente wordt bestuurd.
3. De inwoners van Raalte zijn tevreden over de dienstverlening van de gemeente, zowel over het aanbod van diensten als de afhandeling door medewerkers. Wij ondersteunen inwoners, vrijwilligers, verenigingen, plaatselijke belangen etc. zodat zij vaardigheden en capaciteit hebben om maatschappelijke vraagstukken mede op te pakken.
4. We werken aan maatschappelijke opgaven op de schaal die passend is bij die opgave (buurten, kernen, regio's, provinciaal en landelijk).

Programma 9 – Bestuur en dienstverlening

Waar meten we ons succes aan af?

Indicator programma 9	Referentie		2019	2020	2021	2022
	jaar	cijfer				
Demografische druk <i>De som van het aantal personen van 0 tot 20 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 20 tot 65 jaar.</i> <i>Bron: CBS - Bevolkingsstatistiek</i>	2018	77,1%				
Hoeveel vertrouwen heeft een inwoner in de manier waarop de gemeente wordt bestuurd <i>Bron: waar staat je gemeente</i>	2016	3,1		3,3		3,4
De gemeente doet wat ze zegt <i>Bron: waar staat je gemeente</i>	2016	3,0		3,2		3,3
De gemeente stelt zich flexibel op als dat nodig is <i>Bron: waar staat je gemeente</i>	2016	3,0		3,2		3,3
De gemeente luistert naar de mening van haar burgers <i>Bron: waar staat je gemeente</i>	2016	3,1		3,3		3,4
De gemeente betreft inwoners voldoende bij haar plannen, activiteiten en voorzieningen <i>Bron: waar staat je gemeente</i>	2016	3,2		3,4		3,5
Burgers en organisaties krijgen voldoende ruimte om ideeën en initiatieven te realiseren <i>Bron: waar staat je gemeente</i>	2016	3,3		3,5		3,6
De medewerker verraste mij aangenaam met de service die hij/zij verleende <i>Bron: waar staat je gemeente</i>	2016	3,3		3,5		3,6

Legenda:

Verplichte beleidsindicatoren op basis van vernieuwing BBV

Wat gaan we daarvoor doen?

- 1.1 In 2019 bouwen we verder aan een communicatieve organisatie waar contact met de samenleving centraal staat. We werken aan aansprekende communicatie via social media, verbeteren de lay-out van de website, geven samen met bestuur en organisatie een nieuwe huisstijl vorm en dragen bij aan projecten zoals duurzaamheid, implementatie van de omgevingswet en de doorontwikkeling van de Kr8 van Raalte.
- 1.2 Met de verbinder Raalter dorp kijken we nog beter in de kern Raalte hoe we met inwoners, vrijwilligers, verenigingen en maatschappelijke organisaties in contact komen.
Dit doen we door bekendheid te geven aan de functie verbinder Raalter dorp en gebruik te maken van bestaande netwerken, organisaties en informatie (input omgevingsvisie). Verder blijven we zoeken naar nieuwe vormen van verbindingen om nog beter de schakel tussen alle partijen te kunnen zijn.
- 1.3 We zetten in op het leren van klachten en adviezen van de Overijsselse Ombudsman.

Programma 9 - Bestuur en dienstverlening

- 2.1 We werken sinds oktober 2018 met een andere vergaderstructuur en –cultuur zoals voorgesteld in het initiatiefvoorstel bestuurlijke vernieuwing en doen hiermee ervaring op. Daarnaast versterken we het burgerschap, bijvoorbeeld door laagdrempelige inspraakmogelijkheden, kaderbrief en een burgerbegroting.
- 3.1 De ambitie op dienstverlening wordt verder uitgevoerd. In 2019 werken we aan de optimalisatie van de geprioriteerde producten en/of diensten. Daarnaast komen we tot een nieuwe integrale afweging op de publieke dienstverlening aan de balie.
- 4.1 We nemen actief deel in regionale en landelijke samenwerking om onze maatschappelijke opgaven te realiseren, zoals de Vereniging Nederlandse Gemeenten en Regio Zwolle.

Nieuw beleid 2019-2022

Contant betalen

Vanaf 2014 is het niet meer mogelijk om contant te betalen aan de publieksbalie. Recent is er aandacht voor dit onderwerp ontstaan bij de Nationale Ombudsman en in de Tweede kamer. De gedachte is dat gemeenten minima en kwetsbare groepen benadeelt door alleen nog pinbetalingen aan te nemen. Voorgesteld wordt invulling te geven aan de wens om contant betalen weer mogelijk te maken en zodoende de toegankelijkheid bij de publieksbalie te verhogen. Voorgesteld wordt € 9.000 structureel beschikbaar te stellen.

WAT MAG HET KOSTEN?										
Programma 9 Bestuur en dienstverlening										
Taak	Taakveld omschrijving	E/S	Rekening	Begroting	Begroting 2019			Meerjarenraming		
			2017	2018	Lasten	Baten	Saldo	2020	2021	2022
			Saldo	Saldo				Saldo	Saldo	Saldo
Bestaand beleid										
0.1	Bestuur	S	€ 1.820.530	1.313.408	1.639.332	175.000-	1.464.332	1.464.332	1.464.332	1.455.864
0.2	Burgerzaken	S	€ 193.326	254.805	640.057	427.614-	212.443	209.848	211.459	211.065
7.5	Begraafplaatsen	S	€ 7.582	11.165	11.444	-	11.444	11.444	11.444	11.444
	Subtotaal bestaand beleid		€ 2.021.438	1.579.378	2.290.833	602.614-	1.688.219	1.685.624	1.687.235	1.678.373
Nieuw beleid										
Nieuw beleid t/m 2018										
0.1	Kindergemeenteraad	E	€		5.000		5.000	5.000	5.000	-
Nieuw beleid 2019										
0.2	Contant betalen KCC	S	€		9.000		9.000	9.000	9.000	9.000
	Subtotaal nw beleid				14.000	-	14.000	14.000	14.000	9.000
	Saldo van baten en lasten voor bestemming		€ 2.021.438	1.579.378	2.304.833	602.614-	1.702.219	1.699.624	1.701.235	1.687.373
0.10	Mutaties reserves									
	Bestaand beleid		€ 35.070-	43.299-	-	-	-	-	-	-
	Subtotaal bestaand beleid		€ 35.070-	43.299-	-	-	-	-	-	-
Nieuw beleid										
Geen nieuw beleid										
	Subtotaal nw beleid				-	-	-	-	-	-
	Saldo van baten en lasten na bestemming		€ 1.986.368	1.536.079	2.304.833	602.614-	1.702.219	1.699.624	1.701.235	1.687.373
	Te verwachten nog openstaande kredieten per begin van het begrotingsjaar:						-	-	-	-

OVERZICHT
ALGEMENE DEKKINGSMIDDELEN,
RESULTATEN & ONVOORZIEN

Overzicht algemene dekkingsmiddelen, resultaten en onvoorzien

Portefeuillehouder
Programmacoördinator

Wethouder F. Niens
M. Lammerts van Bueren

Algemeen:

- BNG Bank is de bank van en voor overheden en voor instellingen met een maatschappelijk belang. De bank draagt duurzaam bij aan het laag houden van de kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger.
- Vereniging Dimpact ondersteunt gemeenten bij de best mogelijke koppeling tussen (digitale) dienstverlening en optimale bedrijfsvoering. De samenwerking is indirect dienstbaar aan de uitvoering van alle gemeentelijke taken.

Belastingen

Binnen dit onderdeel worden onder andere de gemeentelijke belastingen weergegeven, zoals onroerende zaakbelasting, toeristenbelasting en forensenbelasting. COELO (Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden) is het kennisinstituut op het gebied van lokale en regionale lasten. Via www.waarstaatjegemeente.nl kan eenvoudig bekeken worden wat de woonlasten voor een huishouden zijn. Deze site gebruikt als brongegevens de gegevens van COELO. De gegevens van COELO zijn voor 2019 nog niet bekend. Aangezien COELO van andere basisgegevens uitgaat, zijn de woonlasten van COELO niet te vergelijken met de gemiddelde lokale lastendruk van Raalte. De meest actuele gemiddelde WOZ-waarde van de gemeente Raalte is die van 2017. Voor een verdere toelichting op de belastingen wordt verwezen naar de paragraaf lokale heffingen.

Beleidsindicatoren belastingen

Indicator Algemene dekkingsmiddelen	Referentie		2019	2020	2021	2022
	jaar	cijfer				
Woonlasten éénpersoonshuishouden <i>Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een éénpersoonshuisouden betaalt aan woonlasten.</i> <i>Bron: COELO</i>	2018	€ 678	ntb	ntb	ntb	ntb
Woonlasten meerpersoonshuishouden <i>Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een meerpersoonshuisouden betaalt aan woonlasten.</i> <i>Bron: Coelo</i>	2018	€ 720	ntb	ntb	ntb	ntb
WOZ-waarde woningen <i>De gemiddelde WOZ waarde van woningen x € 1.000.</i> <i>Bron: CBS - Statistiek Waarde Onroerende Zaken</i>	2017	€ 228	ntb	ntb	ntb	ntb

Legenda:

Verplichte beleidsindicatoren op basis van vernieuwing BBV

Overzicht algemene dekkingsmiddelen, resultaten en onvoorzien

WAT MAG HET KOSTEN? Algemene dekkingsmiddelen										
Taak	Taakveld omschrijving	E/S	Rekening	Begroting	Begroting 2019			Meerjarenraming		
			2017	2018	Lasten	Baten	Saldo	2020	2021	2022
			Saldo	Saldo				Saldo	Saldo	Saldo
Bestaand beleid										
0.4	Overhead	S	€ 633.470	852.130	9.838.441	623.850-	9.214.591	9.144.435	9.129.704	9.147.145
0.5	Treasury	S	€ 659.195	1.363.306-	200.202	1.597.402-	1.397.200-	1.355.970-	1.305.953-	1.305.953-
0.61	OZB woningen	S	€ 4.578.572-	4.788.980-	169.182	5.121.074-	4.951.892-	4.981.596-	5.023.414-	5.053.173-
0.62	OZB niet woningen	S	€ 2.610.403-	2.810.613-	160.359	3.112.086-	2.951.727-	2.951.727-	2.963.869-	2.963.869-
0.64	Belastingen overig	S	€ 6.048-	1.221	31.240	52.575-	21.335-	21.274-	23.640-	23.640-
0.7	Algemene uitkeringen	S	€ 46.260.350-	47.823.098-	-	50.815.959-	50.815.959-	51.296.629-	51.707.940-	51.879.085-
0.8	Overige baten en lasten	S	€ 866.068-	518.716	1.576.467	-	1.576.467	1.932.837	2.312.052	2.639.012
2.1	Verkeer en vervoer	S	€ 27.398	28.774	16.629	-	16.629	12.610	8.591	4.577
3.4	Economische promotie	S	€ 307.370-	304.339-	11.246	347.855-	336.609-	336.609-	337.461-	337.461-
Subtotaal bestaand beleid			€ 53.308.748-	55.689.495-	12.003.766	61.670.801-	49.667.035-	49.853.923-	49.911.930-	49.772.447-
Nieuw beleid										
Nieuw beleid t/m 2018										
0.8	Uitvoering Sociale werkvoorziening Raalte	E	€		191.000	-	191.000	-	-	-
0.8	Stelpost nieuw beleid 2019	S	€		250.000		250.000	250.000	250.000	250.000
0.4	Tijd uitbr financiële functie	E	€		70.000		70.000	-	-	-
0.4	Modernisering archiefketen	E	€		25.339		25.339	25.339	25.339	25.339
0.4	Digitalisering OD archief	E	€		40.000		40.000	40.000	40.000	40.000
0.8	Stelpost nieuw beleid 2020	S	€		-		-	100.000	100.000	100.000
0.4	Kindergemeenteraad, fte siz	E	€		5.000		5.000	5.000	5.000	-
0.4	Uitvoering ambitie op dienstverlening	E	€		50.000		50.000	-	-	-
0.4	Groen, samen doen! Fte	E	€		13.400		13.400	13.400	-	-
0.4	Groen, samen doen! Fte	E	€		10.050		10.050	-	-	-
0.4	Agenda verkeersveiligheid fte	E	€		42.000		42.000	42.000	42.000	-
0.4	Digitalisering P&C cyclus	E	€		10.000		10.000	-	-	-
0.4	Informatieveiligheid	S	€		12.605		12.605	30.010	58.214	58.214
0.4	Informatieveiligheid	E	€		8.400		8.400	9.600	-	-
0.4	uitv alg verordening gegevens besch.	E	€		20.000		20.000	-	-	-
0.4	Uitvoeringsplan	E	€		42.060		42.060	-	-	-
0.4	werkorganisatie DOWR-i	S	€		15.120		15.120	9.792	9.792	9.792
0.8	Stelpost nieuw beleid 2021	S	€		-		-	-	100.000	100.000
Nieuw beleid 2019										
Binnenklimaat gemeentehuis:										
0.4	* 1e fase aanpassingen	S	€		41.000		41.000	46.700	46.700	46.700
0.4	* 1e jaar terugramen	E	€		41.000-		41.000-	-	-	-
0.4	* 2e fase aanpassingen	S	€				-	49.000	49.000	49.000
0.4	* 1e jaar terugramen	E	€				-	49.000-	-	-
0.4	* daling energiekosten	S	€		14.000-		14.000-	28.000-	28.000-	28.000-
0.8	Stelpost nieuw beleid 2020	S	€					50.000	200.000	450.000
0.8	inzet stelpost nw beleid 2019	S	€		150.000-		150.000-	150.000-	150.000-	150.000-
0.8	inzet stelpost nw beleid 2019	E	€		100.000-		100.000-	-	-	-
Subtotaal nw beleid					540.974	-	540.974	443.841	748.045	951.045
Saldo van baten en lasten voor bestemming			€ 53.308.748-	55.689.495-	12.544.740	61.670.801-	49.126.061-	49.410.082-	49.163.885-	48.821.402-

Overzicht algemene dekkingsmiddelen, resultaten en onvoorzien

WAT MAG HET KOSTEN?										
Algemene dekkingsmiddelen										
Taak	Taakveld omschrijving	E/S	Rekening	Begroting	Begroting 2019			Meerjarenraming		
			2017	2018	Lasten	Baten	Saldo	2020	2021	2022
			Saldo	Saldo			Saldo	Saldo	Saldo	Saldo
0.10	Mutaties reserves									
	Bestaand beleid	€	2.188.429-	1.257.805-	1.174.567	362.083-	812.484	812.484	812.484	812.484
	Subtotaal bestaand beleid	€	2.188.429-	1.257.805-	1.174.567	362.083-	812.484	812.484	812.484	812.484
	Nieuw beleid									
	Nieuw beleid t/m 2018									
0.10	Voorfinanciering reserve Strategische Personeels Planning (SPP) tm 2025	E			-		-	-	100.000-	100.000-
	Nieuw beleid 2019						-	-	-	-
0.10	Binnenklimaat gemeentehuis: Besch over gekoppelde reserve binnenklimaat	S					-	5.700-	5.700-	5.700-
	Subtotaal nw beleid				-	-	-	5.700-	105.700-	105.700-
	Saldo van baten en lasten na bestemming	€	55.497.177-	56.947.300-	13.719.307	62.032.884-	48.313.577-	48.603.298-	48.457.101-	48.114.618-
	Te verwachten nog openstaand bestaande kredieten per begin van het begrotingsjaar:						25.000	-	-	-

OVERZICHT OVERHEAD

Overzicht overhead

Portefeuillehouder
 Programmacoördinator

Burgemeester M. Dadema
 H. van Es

Inleiding

Vanaf 2017 gelden de vernieuwde begrotingsvoorschriften (BBV). Eén van de wijzigingen betreft de methodiek rondom de overhead. De overhead mag niet langer toebedeeld worden aan de beleidsvelden, maar wordt zichtbaar gemaakt in het overzicht overhead. Doel is om daarmee de raad meer inzicht te verschaffen en meer zeggenschap over die kosten te geven. We hebben daartoe een eerste aanzet gedaan bij de begroting 2017; in 2018 zijn een aantal verbeteringen in beeld gebracht. Deze verbeteringen worden via een begrotingswijziging in 2019 doorgevoerd.

Overhead

De organisatie verandert door vertrek van ambtenaren (bijvoorbeeld regionale samenwerking) of door het verwelkomen van nieuwe ambtenaren bij taakuitbreiding (bijvoorbeeld sociaal domein). We constateren dat dergelijke organisatiewijzigingen niet één op één te vertalen zijn in de kosten voor overhead. We hebben uw raad vorig jaar aangegeven te willen kijken naar de effecten van wijzigingen in de omvang van de organisatie op onze overheadkosten.

Analyse van de overhead kosten leert dat er drie soorten zijn:

1. Kosten die niet of zeer beperkt beïnvloedbaar zijn. Dit zijn de vaste kosten overhead, hoofdzakelijk het gebouw. De hoogte van deze kosten is onafhankelijk van het aantal fte.
2. Beïnvloedbare kosten, oftewel indirecte kosten op de PIOFACH functies (Personeel Informatievoorziening, Organisatie, Financiën, Automatisering, Communicatie en Huisvesting), die deels afhankelijk zijn van het aantal fte.
3. Kosten die direct veranderen bij wijzigingen in de fte.

Ad 1. Niet beïnvloedbare kosten.

De kosten blijven in principe gelijk. Daling van fte betekent wel, dat dezelfde kosten door minder mensen worden gedragen. Daardoor stijgt het uurtarief van de medewerkers en worden onze diensten en producten duurder. Daarom moeten we kritisch zijn op deze kosten.

Ad 2. Beïnvloedbare kosten voor de PIOFACH functies.

Binnen onze organisatie hebben we verschillende functies die de medewerkers ondersteunen in het primaire proces, zoals de adviesfuncties, management en secretariaten. De kosten voor deze ondersteunende taken hebben een ondergrens, we kunnen immers niet zonder. Bij een bezuiniging van 3 fte kunnen we niet per direct een fte wegbezuinigen, maar bij het afstoten van taken en bijvoorbeeld vertrek van 15 fte moeten we kritisch kijken naar het effect op het takenpakket van deze functies. Daarom kunnen we niet per fte aangeven of dit leidt tot wijzigingen in deze overheadkosten, maar moeten we naar deze functies kijken als er significante wijzigingen zijn in de fte.

Ad 3. Kosten die direct veranderen bij wijzigingen in de fte.

Hierbij kun je denken aan een stukje ict kosten en opleidingsbudget. We lopen de budgetten voor overhead door om deze kosten eruit te filteren. Deze overheadkosten dalen of stijgen één op één met afname of toename van fte.

Overzicht overhead

We gaan op basis van de begroting 2019 de hoogte van deze verschillende overhead kosten in beeld brengen. Op basis daarvan komen we met een voorstel hoe we in de toekomst om willen gaan met vermindering of uitbreiding van fte, zowel qua sturingsmogelijkheden als qua budgetten binnen de overhead.

Beleidsindicatoren overhead

In onderstaande tabel treft u verplichte indicatoren overhead aan op basis van de BBV.

Indicator overzicht overhead	Referentie		2019	2020	2021	2022
	jaar	cijfer				
Formatie <i>Fte per 1.000 inwoners</i> <i>Bron: kerngegevens begroting 2019 gemeente Raalte</i>	2018	5,91	5,73	5,72	5,72	5,72
Bezetting <i>Fte per 1.000 inwoners</i> <i>Bron: personeelsadministratie gemeente Raalte</i>	2018	*) 5,59	5,73	5,72	5,72	5,72
Apparaatskosten <i>Kosten per inwoner</i> <i>Bron: begroting 2019 gemeente Raalte</i>	2018	€ 520	€ 516	€ 514	€ 513	€ 513
Externe inhuur <i>Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen</i> <i>Bron: Financiële administratie / begroting 2019</i>	2018	***) 13%	5%	5%	4%	4%
Overhead <i>% van totale lasten</i> <i>Bron: begroting 2019</i>	2018	11%	11%	10%	11%	11%

*) Bezetting 2018 op basis van (werkelijke) bezetting per 1 januari 2018.

**) Betreft werkelijke uitgaven per 1 september 2018 in relatie met de begrote uitgaven over dezelfde periode.

Overzicht overhead							
Portefeuillehouder		Burgemeester Dadema					
Programmacoördinator		H. van Es					
Taakveld		Rekening 2017	Prim begr 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
004	Overhead saldo van lasten en baten	9.507.793	9.617.352	9.681.353	9.467.364	9.457.837	9.368.259
	Specificatie van lasten en baten:						
	Management	1.374.365	1.358.431	1.249.140	1.249.140	1.249.140	1.257.404 2)
	Management ondersteuning	105.573	120.879	0	0	0	0 2)
	Advies	2.035.941	2.395.884	3.360.162	3.262.706	3.260.147	3.235.390 2)
	Gebouwenbeheer	46.922	84.640	26.793	26.649	26.505	26.361 2)
	Domein publiek cluster telefoon, post, archief	359.832	311.347	779.663	705.554	705.554	640.215 2)
	Bestuursondersteuning	442.314	509.660	308.753	308.260	308.559	306.194 2)
	ICT	3.249.444	2.827.237	3.191.760	3.153.143	3.151.810	3.151.357
	Inkoop	58.693	50.250	52.403	52.403	52.403	52.403
	Facilitair	2.276.322	2.124.631	1.456.856	1.455.466	1.454.077	1.451.253 2)
	Financiële administratie		295.921	308.780	307.100	302.699	300.739
	Personeel en salarisadministratie	134.894	152.290	126.681	126.581	126.581	126.581 2)
	Bedrijfsvoeringsraad	28.209	0	0	0	0	0
	Overige	229.276	288.579	304.576	304.576	304.576	304.576
	Waarvan dekking:						
	afvalstoffenheffing	-	-	-90.882	-90.882	-90.882	-90.882 3)
	riolering	-	-	-348.718	-348.718	-348.718	-348.718 3)
	bouwgrondexploitaties	-381.433	-290.017	-429.628	-429.628	-429.628	-429.628
	investeringsprojecten	-452.559	-612.380	-614.986	-614.986	-614.986	-614.986
	Totaal	9.507.793	9.617.352	9.681.353	9.467.364	9.457.837	9.368.259
			1)				

De berekeningssystematiek van de overhead, is evenals bij andere gemeenten, nog in ontwikkeling.

1) Het betreft hier de cijfers uit de primitieve begroting 2018 (derhalve exclusief begrotingswijzigingen en nieuw beleid 2018-2021).

2) Door de organisatiewijziging per 1-1-2019 heeft er een verschuiving tussen verschillende organisatieonderdelen plaatsgevonden.

3) De dekking van de overheadkosten ten laste van de afvalstoffenheffing en de riolering was in het overzicht 2018 nog niet als zodanig verwerkt. Vanaf 2019 is dit wel conform de BBV voorschriften opgenomen.

Overzicht overhead

HOOFDSTUK 4.2

DE PARAGRAFEN

4.2.1 Lokale heffingen

Portefeuillehouder
Paragraafcoördinator

Wethouder F. Niens
M. Lammerts van Bueren

Algemeen

In deze paragraaf staat het beleid dat de gemeente Raalte in 2019 gaat voeren ten aanzien van de lokale heffingen. De effecten van dit beleid en de tarieven voor 2019 nemen we op in de verschillende belastingverordeningen, welke door de raad worden vastgesteld in het kader van de begroting 2019. Het invorderings- en kwijtscheldingsbeleid is geregeld in de leidraad invordering.

Onderzoek rekenkamercommissie

De rekenkamercommissie heeft in 2016 onderzoek gedaan of de werkwijze van de gemeente Raalte met betrekking tot de gemeentelijke belastingen doeltreffend en doelmatig is. Op grond van de aanbevelingen van de rekenkamercommissie en om tot een breed gedragen beleidsnota te komen, is eind 2017 met de rekeningcommissie van gedachten gewisseld over een eerste opzet voor een geactualiseerde beleidsnota lokale heffingen.

In de loop van 2019 wordt de beleidsnota via de rekeningcommissie aangeboden aan de raad, waarbij rekening wordt gehouden met de adviezen van de rekeningcommissie.

Ontwikkelingen

Op basis van de BBV-notitie overhead moet vanaf 2017 in de paragraaf lokale heffingen een overzicht van baten en lasten voor de heffingen worden opgenomen, waarbij er sprake is van het verhalen van kosten. Voor de diverse heffingen die hoogstens kostendekkend mogen zijn, moet inzichtelijk worden gemaakt dat de geraamde baten de ter zake geraamde lasten niet overschrijden. Daarnaast moeten de beleidsuitgangspunten worden aangegeven en hoe deze bij de tariefstelling worden gehanteerd. Het doel is verhoging van het inzicht in de overhead en de kostenonderbouwing en kostendekkendheid van tarieven.

Dit betekent een verbetering van de informatievoorziening in deze paragraaf, waardoor de raad meer inzicht krijgt in de opbouw van de verschillende tarieven, de hoogte van de kostendekkendheid en de bijbehorende beleidsuitgangspunten.

Indeling paragraaf

Eerst geven we informatie in algemene zin over de lokale heffingen. Daarna geven we per lokale heffing de beleidsuitgangspunten aan, een nadere toelichting over de heffing, de kostenonderbouwing, dekkingspercentage met onderbouwing en de raming voor 2019.

Ook geven we inzicht in de lastendruk voor 2019 voor de burger en informatie over het kwijtscheldingsbeleid.

Lokale heffingen in de gemeente Raalte

Onze gemeente kent de volgende heffingen:

1. Belastingen:

Belastingen zijn gedwongen bedragen van burgers, bedrijven en verenigingen aan de overheid. Tegenover een belasting hoeft geen rechtstreekse individuele tegenprestatie van de overheid te staan. Met de opbrengst van de belastingen worden algemene voorzieningen in stand gehouden. Omdat de relatie ontbreekt tussen de geraamde opbrengsten en kosten kan er geen dekkingspercentage worden aangegeven. Voorbeelden zijn de ozb, forensen- en toeristenbelasting.

Lokale heffingen

2. Bestemmingsheffingen:

Deze specifieke heffingen zijn betalingen die de gemeente op basis van algemene regels (verordeningen) vordert voor een concreet doel. De geraamde opbrengst mag niet uitgaan boven de geraamde kosten. Het gaat hier om de rioolheffing en afvalstoffenheffing.

Deze twee heffingen kennen een 100% kostendekkendheid, jaarlijks geëgaliseerd via een voorziening.

3. Rechten:

Rechten kunnen worden geheven op basis van artikel 229 van de Gemeentewet. De tarieven mogen maximaal 100% kostendekkend zijn, met andere woorden er mag geen winst op worden gemaakt. Het gaat hier om de geraamde opbrengsten en geraamde kosten. Voorbeelden zijn marktgeden en graf- en begraafrechten.

4. Leges:

Leges kunnen worden omschreven als vergoedingen voor diverse administratieve en andersoortige diensten door of vanwege het gemeentebestuur verstrekt. Hier geldt ook dat maximaal 100% van de geraamde kosten mag worden doorberekend. Deze soorten leges zijn verzameld in de legesverordening.

Algemeen beleid:

Om dekking te geven aan dat deel van de gemeentelijke uitgaven die niet door de rijksuitkeringen en overige inkomsten kunnen worden afgedekt, dient de gemeente eigen inkomsten te verwerven. Deze eigen inkomsten kunnen worden verkregen uit gemeentelijke belastingen, heffingen, rechten en leges, oftewel lokale heffingen, voor concreet geleverde diensten. In de beleidsnota lokale heffingen zijn de kaders vastgelegd voor deze eigen inkomsten. Deze kaders dienen als basis voor de uitvoering in de komende begrotingsjaren en de jaarlijks vast te stellen verordeningen.

Ad 1 Beleidsuitgangspunt gemeentelijke belastingen

Bij de belastingen staat de budgettaire functie voorop. De meeste inkomsten uit belastingen worden gebruikt als algemeen dekkingsmiddel. Er hoeft geen relatie te zijn tussen de opbrengsten van deze belastingen en de dienstverlening vanuit de gemeente. De belastingen worden in principe verhoogd met 2% inflatiecorrectie, tenzij er uit budgettaire of beleidsoverwegingen anders wordt voorgesteld.

Raalte heft de volgende gemeentelijke belastingen:

1. Onroerende zaakbelasting
2. Baatbelastingen
3. Toeristenbelasting
4. Forensenbelasting
5. Precariobelastingen
6. Reclamebelasting

Voor het parkeren in het centrumgebied binnen de blauwe zones worden parkeeronthefingen verleend. De tarieven hiervoor zijn opgenomen in de legesverordening.

a. Onroerende zaakbelasting (OZB)

De onroerende zaakbelasting is een belasting die wordt geheven op binnen de gemeente gelegen onroerende zaken. Voor woningen wordt de OZB alleen opgelegd aan de eigenaren. Voor de niet-woningen, zoals winkels en bedrijven, wordt de OZB geheven van zowel de eigenaar als de gebruiker van de onroerende zaak. De grondslag voor de berekening van de OZB is de WOZ waarde van de onroerende zaak. Deze wordt jaarlijks bepaald. Het tarief van de OZB wordt uitgedrukt in een percentage van de WOZ waarde.

De OZB is een algemeen dekkingsmiddel; er is geen relatie tussen de opbrengsten van deze belasting en de dienstverlening vanuit de gemeente.

Voor 2019 geldt een gewenste opbrengststijging van 2% ten opzichte van de bedragen zoals opgenomen in de primitieve begroting 2018 zijnde de inflatiecorrectie.

Voor de definitieve tarieven voor de onroerende zaakbelasting wordt, in verband met de lopende hertaxaties, een apart raadsvoorstel gemaakt die in december ter vaststelling aan de raad wordt voorgelegd. Zoals gebruikelijk worden waardedalingen (en -stijgingen) geneutraliseerd via het tarief waardoor de gewenste belastingopbrengst wordt gehaald.

De opbrengsten worden in 2019 geraamd op:

Belasting	Raming 2019
OZB eigenaren woningen	€ 5.121.074
OZB eigenaren niet-woningen	€ 1.865.902
OZB gebruik niet woningen	€ 1.246.184
Totaal OZB	€ 8.233.160

b. Baatbelastingen

De gemeente heeft wettelijk de mogelijkheid tot het heffen van een baatbelasting wanneer onroerende zaken door het aanbrengen van gemeentelijke voorzieningen zijn 'gebaat'. De belasting wordt geheven van de eigenaar van de onroerende zaak. De gemeente Raalte kent alleen nog een baatbelasting wegverharding. De baatbelasting voor de riolering is per 2018 vervallen, omdat de termijn van 30 jaar voorbij is.

Voor de baatbelasting wegverharding wordt in 2019 een opbrengst geraamd van € 255.

Belasting	Raming 2019
Baatbelasting riolering	€ -
Baatbelasting wegverharding	€ 255

c. Toeristenbelasting

Met de toeristenbelasting kan de gemeente haar inkomsten uit belastingen vergroten. Er is geen rechtstreekse koppeling tussen de opbrengst van de toeristenbelasting en de uitgaven in het kader van toeristisch beleid. Toeristenbelasting wordt geheven op het houden van verblijf met overnachting binnen de gemeente door personen die geen ingezetenen zijn van de gemeente, maar wel gebruik kunnen maken van de voorzieningen.

Hoogte tarief

Bij de bezuinigingstaakstelling 2015-2018 is afgesproken, dat het tarief voor de toeristenbelasting de komende jaren gefaseerd zou worden verhoogd van € 0,70 naar € 1. Door met name een verscherpte controle en betere informatieverstrekking is het aantal overnachtingen fors gestegen in de afgelopen jaren naar 243.500, waardoor we in 2015 op basis van het tarief van € 0,85 al de te realiseren meeropbrengst van totaal € 60.000 hebben bereikt. Daarom is de geplande tariefstijging tot € 1 vervallen.

Het tarief is de afgelopen jaren stabiel gebleven, omdat de inflatiecorrecties niet leidden tot stijging van een afgerond bedrag van € 0,05.

Lokale heffingen

Voor de toeristenbelasting is het inflatiepercentage 2019 bepaald op 2%. Als we de uitgestelde inflatie vanaf 2017 (1%) en 2018 (2,5%) meenemen, kunnen we de stijging van het tarief afronden op € 0,05, en het tarief verhogen van € 0,85 naar € 0,90 per persoon per overnachting.

Aantal overnachtingen

We constateerden in 2018 bij de zomernota een stijging van het aantal overnachtingen. Dit beeld zagen we ook in 2017. Daarom zien we dit als een structurele stijging. Dit ligt ook in de lijn met de ambities op toeristisch gebied, zoals opgenomen in programma 6 Economie. We gaan in 2019 uit van 272.967 overnachtingen. Uitgaande van het tarief van € 0,90 per overnachting ramen we voor 2019 € 245.670.

Met uw raad is in het verleden afgesproken, dat bij het substantieel wijzigen van het aantal overnachtingen, de hoogte van het tarief opnieuw onderwerp van discussie kan worden. Het tarief van € 0,90 zit onder het oorspronkelijk geplande tarief van € 1. Als we dit tarief vergelijken met omliggende gemeenten, zit Raalte in de middenmoot. Gelet ook op de doelstellingen vanuit programma 6 Economie en de extra inkomsten die de gemeente kan genereren, zien wij geen reden het tarief naar beneden bij te stellen.

Recht	Raming 2019
Toeristenbelasting	€ 245.670

d. Forensenbelasting

Personen die, zonder dat ze hun hoofdverblijf in de gemeente hebben, meer dan negentig dagen per jaar een gemeubileerde woning tot hun beschikking hebben voor zichzelf of voor hun gezin, betalen forensenbelasting. De forensenbelasting dient ertoe om mensen die relatief veel in een gemeente verblijven, maar geen ingezetene zijn van deze gemeente, mee te laten betalen aan voorzieningen in die gemeente. Het doel is niet om kosten voor deze voorzieningen één op één te verhalen, maar juist om een bijdrage te vragen aan het algemene voorzieningenniveau van de gemeente.

De forensenbelasting is een algemene belasting en kan dus zonder bestedingsdoel geheven worden. Het tarief is in principe niet aan een maximum gebonden. Als heffingsmaatstaf hanteren we een percentage van de WOZ-waarde. Daarmee volgt de belastingopbrengst de waardeontwikkeling van het onroerend goed.

De opbrengst forensenbelasting is met ingang van 2018 structureel verlaagd met € 6.878. We zien een toename van verhuurovereenkomsten, waardoor de woning niet meer dan 90 dagen beschikbaar is voor eigen gebruik. Hierdoor vervalt de basis voor heffing van de forensenbelasting.

Na toepassing van de jaarlijkse inflatiecorrectie van 2% komt de opbrengst forensenbelasting voor 2019 neer op € 102.185.

Het tarief voor 2019 is afgeleid van de resultaten van de herwaardering van onroerende zaken die in de forensenbelasting vallen.

Recht	Raming 2019
Forensenbelasting	€ 102.185

e. Precariobelasting

Deze belastingen worden geheven voor het hebben van voorwerpen onder of boven, voor openbaar gebruik bestemde, gemeentegrond. De gemeente Raalte kent precariotarieven voor terrassen en uitstallingen en overige voorwerpen. Daarnaast wordt precariobelasting geheven voor de losse standplaatsen markten. De gemeente is vrij in het vaststellen van de hoogte van de tarieven, onafhankelijk van eventuele kosten. Hierbij gelden wel de eisen van redelijkheid.

Deze tarieven gelden ook voor de standplaatsen buiten de reguliere markt om. Voor de reguliere markt is een aparte verordening marktgeden.

Voor 2019 stijgen de tarieven met 2,5% inflatiecorrectie en komen neer op:

- Terras per m2 € 2,12 per week (2018 € 2,07)
- Terras per m2 € 21,22 per seizoen (2018 € 20,70)
- Standplaats per m2 zonder stroom € 0,71 per dag (2018 € 0,69)
- Standplaats per m2 met stroom € 0,80 per dag (2018 € 0,78).

Dat levert de volgende raming op:

Recht	Raming 2019	
Precariobelastingen	€	52.320

f. Reclamebelasting

In 2016 is reclamebelasting ingevoerd. Er is gekozen voor een gedifferentieerd tarief op basis van waardeklassen, gekoppeld aan de WOZ waarde. De belasting is van toepassing op het centrumgebied van Raalte. De reclamebelasting wordt geheven van de gebruiker van de vestiging waarop, waaraan, waarin of waarbij één of meer reclameobjecten zijn aangebracht dan wel zijn geplaatst.

De tarieven voor de reclamebelasting zijn in 2017 verhoogd als gevolg van het afschaffen van betaald parkeren. De tarieven volgens de verordening reclamebelasting 2017 blijven maximaal tien jaar in stand. Dit is ook zo afgesproken met de Raalter ondernemers. Na het verstrijken van de periode van tien jaar, of zo veel eerder indien de overeengekomen bijdrage is voldaan, past de gemeente de tarieven weer aan, zodat het voorheen geldende tarief wordt gehanteerd, eventueel met de voor deze belastingvorm gebruikelijke indexering. Uitgangspunt hierbij blijft de totale opbrengst van € 159.000 per jaar. De tarieven voor 2019 zijn gelijk aan de tarieven voor 2018.

Bij de zomernota 2018 hebben we een daling van de reclamebelasting geconstateerd. We voeren de komende periode een nadere analyse uit, om inzicht te krijgen in de oorzaken van deze daling van de inkomsten. De resultaten daarvan nemen we mee bij de evaluatie in 2019 voor de heffing van de reclamebelasting en de tussentijdse verhoging als gevolg van het afschaffen betaald parkeren, en de werking van het ondernemersfonds.

We ramen voor 2019 aan opbrengst reclamebelasting € 142.000. Na het inhouden van € 75.000 zijnde de bijdrage van de ondernemers in het afschaffen van betaald parkeren, wordt de overige opbrengst gebruikt voor subsidie verstrekking aan het ondernemersfonds (onder aftrek van € 2.000 perceptiekosten). Daarbij is de afspraak gemaakt, dat binnen het ROV een egalisatiereserve wordt opgebouwd, om stabiliteit te waarborgen voor uitvoering van het jaarprogramma gedurende de looptijd van tien jaar, of om eerder de totale bijdrage van € 750.000 te voldoen. Het ondernemersfonds is bedoeld voor collectieve en publieksgerichte activiteiten ten behoeve van het promoten en versterken van het ondernemersklimaat in het gebied waarin de reclamebelasting wordt opgelegd.

Lokale heffingen

Dit levert de volgende raming op:

Belasting	Raming 2019
Reclamebelasting	€ 142.000

Ad 2 Beleidsuitgangspunt bestemmingsheffingen

Door het karakter van de bestemmingsheffing is er een duidelijke relatie tussen de opbrengst van de rechten en de kosten van de door de gemeentelijke overheid te leveren tegenprestatie. Beleidsuitgangspunt is om die reden de kostendekkendheid van de betrokken tegenprestatie c.q. het overheidsproduct. De kostendekkendheid bepaalt in principe het in rekening te brengen tarief aan de burger. Algemeen beleid is de tarieven zoveel mogelijk kostendekkend te laten zijn.

Hieronder vallen de afvalstoffenheffing en rioolheffing.

a. Afvalstoffenheffing

De gemeente heeft een wettelijke plicht tot de inzameling van huishoudelijk afval. De afvalstoffenheffing wordt geheven voor verhaal van de kosten van deze inzameling en de daaruit volgende verwerkingskosten.

De afvalstoffenheffing mag maximaal kostendekkend zijn. Bij de afvalstoffenheffing is het belastbare feit het gebruik van een perceel ten aanzien waarvan de gemeente een inzamelingsplicht heeft voor de huishoudelijke afvalstoffen die in een particuliere huishouding kunnen ontstaan.

We zitten in de transitie van een lineaire naar een circulaire economie. In dat kader hebben gemeenten en rijk in het Publiek Kader Huishoudelijk Afval vastgelegd dat in 2020 de hoeveelheid restafval minder dan 100 kilogram per persoon per jaar moet zijn en dat 75% van het huishoudelijk afval is gescheiden. In 2025 moet dit scheidingspercentage naar 90% en wordt maximaal 30 kilogram restafval per inwoner per jaar ingezameld. De doelstellingen voor 2020 worden haalbaar door de gewijzigde inzamelingsystematiek die met ingang van 1 januari 2018 is ingevoerd. De wijzigingen zijn:

1. Het aanbieden van gft afval via de minicontainer vanaf 2018 tegen het nultarief in de dorpskernen. Geen herinvoering gft-inzameling in buitengebied en bij hoogbouw.
2. Het aanbieden van grof tuinafval gedurende de openingstijden van het milieubrengrstation tegen het nultarief.
3. Optimalisatie van de PMD-inzameling bij hoogbouw door ondergrondse restafval verzamelssystemen (OVS) om te bouwen en OVS systemen voor PMD bij te plaatsen.

Voor 2019 zijn er ten opzichte van 2018 geen wijzigingen in inzamelingsystematiek voorzien.

Door de wijzigingen per 01-01-2018 is besloten om 2 basistarieven vast te stellen. Dit in verband met het niet gescheiden aan kunnen bieden van het gft-afval in het buitengebied en bij de hoogbouw (- € 10 per huishouden).

Deze beleidsuitgangspunten zijn financieel vertaald in de tarieven afvalstoffenheffing voor 2019.

omschrijving	tarief 2019		tarief 2018	
	buitengebied/ hoogbouw	dorpskernen	buitengebied/ hoogbouw	dorpskernen
Basistarief (na korting)	€ 99,36	€ 109,44	€ 85,20	€ 95,28
Restafval 6 aanbiedingen	€ 55,26	€ 55,26	€ 55,26	€ 55,26
Totaal	€ 154,62	€ 164,70	€ 140,46	€ 150,54

Totstandkoming korting basistarief 2019:

De stand van de voorziening afvalverwijdering per 1 januari 2018 is € 704.324.

Hierbij is nog geen rekening gehouden met de verwachte beschikking begroting 2018 van per saldo € 531.554. Op basis van de zomernota 2018 wordt een storting van € 235.000 gedaan. Na deze mutaties bedraagt het saldo van de voorziening € 407.770.

Rekening houdend met de vastgestelde buffer van € 200.000 kan dus ruim € 200.000 in 2019 worden ingezet als korting op het tarief.

De op basis hiervan berekende korting van € 13,58 is veel lager dan voorgaande jaren terwijl de kosten stijgen. De stijging van de kosten heeft een aantal oorzaken, nl.:

1. Invoeren per 01-01-2019 van een verbandingbelasting op restafval. Hierdoor stijgen de kosten per huishouden met bijna € 7.
2. Kosten snipperroute nu structureel verwerkt in de voorliggende begroting.
3. Vergoedingen plastic verpakkingen, metalen en drankenkartons worden verlaagd.
4. Verschuiving kosten van variabel kosten naar vaste kosten door nultarief gft en grof tuinafval.

De korting van € 13,58 is behoorlijk lager dan in 2018 (€ 36,26). Om het tarief niet (in één keer) teveel te laten stijgen, is gezocht naar extra dekkingsmiddelen. Voorstel is om:

- a. Een extra bijdrage van € 100.000 uit de voorziening afvalstoffen te halen waardoor het drempelbedrag (buffer) wordt verlaagd naar € 100.000.
- b. Een bedrag van € 100.000 uit de reserve afval te halen. De reserve is bestemd voor dekking van (eenmalige) kosten op gebied van huisvuilinzameling. De stand van deze reserve is na aftrek van de huidige claims € 431.000. Na besluitvorming over de begroting 2019 wordt de hoogte van de reserve € 331.000. Toevoegingen aan de reserve zijn niet voorzien.
- c. De hoeveelheid grof tuinafval in 2018 is tot heden lager dan begroot. Hierdoor verwachten we op rekeningbasis voor 2018 een voordeel van € 65.000.

Rekening houdend met voorgaande middelen kan een extra korting worden gegeven van € 17,31 per huishouden. De totale korting voor de begroting 2019 bedraagt dan: € 13,58 + € 17,31 = € 30,89 per huishouden.

Het basistarief komt op € 99,36 voor huishoudens in het buitengebied en hoogbouw en € 109,44 voor de huishoudens in de dorpskernen.

Het gemiddelde aantal aanbiedingen voor restafval stellen we vast op 6 en blijft daarmee gelijk aan 2018. Het bedrag per aanbieding blijft ook € 9,21.

Resumé

Per saldo wordt voorgesteld om in 2019 een korting toe te passen van ruim € 472.000. De voorziening afvalverwijdering is hiermee gedaald tot de minimale buffer van € 100.000. De reserve afvalverwijdering heeft een stand van € 331.000. De reserve is bedoeld om projecten vanuit het afvalbeleid en de extra kosten voor ontwikkelingen rond de huisvuilinzameling te financieren. De reserve afvalverwijdering wordt niet gevoed.

Door de uitputting van de voorziening afvalstoffen en de stand van de reserve afval voorzien we een aanzienlijke stijging van het basistarief vanaf 2020. Voorstel is om bij de kaderbrief begroting 2020 hierover nadere voorstellen te doen hoe hier mee om te gaan.

Lokale heffingen

kostenonderbouwing en kostendekkendheid afvalstoffenheffing	raming 2019
externe kosten taakveld(en) totaal of gesplitst incl. rente	€ 2.664.367
externe opbrengsten taakveld(en) excl. heffing	€ 680.695
netto externe kosten taakveld	€ 1.983.672
toe te rekenen interne kosten incl. DOWR	€ 203.835
overhead wat rechtstreeks moet worden toegerekend	€ 46.951
doorberekening straatvegen 33%	€ 64.758
doorberekening ledigen afvalbakken 33%	€ 19.001
doorberekening kwijtscheldingsbeleid 40%	€ 70.000
doorberekening kosten materialen	€ 10.404
btw	€ 551.260
totale kosten taakveld	€ 2.949.881
beschikking over de voorziening afvalverwijdering	€ 307.496
beschikking reserve afvalverwijdering	€ 100.000
rekeningresultaat 2018	€ 65.000
totale opbrengst heffing	€ 2.477.850
dekkingspercentage	100%

Toelichting:

De kosten voor straatvegen en ledigen van de afvalbakken worden voor 33% toegerekend aan het taakveld afvalstoffenheffing. Deze werkzaamheden zijn in het belang van de riolering, van afvalzorgplicht en dragen bij aan een schoon straatbeeld. De totale kosten voor kwijtscheldingsbeleid bedragen € 175.000. Daarvan wordt 40% toegerekend aan dit taakveld en 60% aan het taakveld riolering.

b. Rioolheffing

De gemeente is wettelijk verplicht om haar zorgplichten voor afval-, hemel- en grondwater na te komen. Gemeenten mogen daarvoor een rioolheffing invoeren. In onze gemeente is de rioolheffing 100% kostendekkend. Deze heffing is bedoeld om de kosten en investeringen te dekken welke gemoeid zijn met het uitvoeren van de volgende taken:

- Het inzamelen en transporteren van afvalwater;
- Het inzamelen transporteren en verwerken van hemelwater;
- Het treffen van maatregelen ter voorkoming of beperking van de structureel nadelige gevolgen van structureel te hoge grondwaterstanden in relatie tot de aan de grond gegeven bestemming.

De evaluatie en actualisatie van het Gemeentelijk RioleringsPlan (GRP) 2014 – 2020 heeft inmiddels plaats gevonden en is ter kennisname gebracht aan uw raad. Op basis van deze evaluatie wordt voorgesteld het tarief van de rioolheffing voor 2019 alleen te verhogen met de prijsindex van 2,5%.

Het tarief 2018 van € 216,24 wordt verhoogd met 2,5% wat resulteert in een tarief voor 2019 van € 221,64 (deelbaar door 12).

Gelet op het aantal aansluitingen van 15.295 in relatie met het nieuwe tarief plus de inkomsten van het grootverbruik komt de kostendekkendheid uit op 100%.

In het voorjaar van 2019 worden de stukken omtrent het nieuwe hemelwaterbeleid en het risico gestuurd beheer aan uw raad voorgelegd.

De vernieuwing van het huidige GRP en kostendekkingsplan is uiterlijk voorzien in het voorjaar 2020 zodat de (eventuele) financiële gevolgen meegenomen kunnen worden bij het opstellen van de begroting 2021.

Kostenonderbouwing en kostendekkendheid rioolheffing	Raming 2019
externe kosten taakveld(en) totaal of gesplitst incl. rente	€ 2.062.439
externe opbrengsten taakveld(en) excl. heffing	€ 510
netto kosten taakveld	€ 2.061.929
toe te rekenen interne kosten incl. DOWR	€ 718.129
overhead wat rechtstreeks moet worden toegerekend	€ 30.133
doorberekening invorderingskosten	€ 12.479
doorberekening straatvegen 20%	€ 39.247
doorberekening kwijtscheldingsbeleid 60%	€ 105.000
BTW	€ 136.706
totale kosten	€ 3.103.623
verrekening met de voorziening	
op basis van kostendekkingsplan GRP in relatie tot de raming 2019	€ 336.362
totale opbrengst heffing	€ 3.439.985
dekkingspercentage	100%

Toelichting:

De toe te rekenen interne kosten bestaan uit 7.274 uren inclusief een overhead per uur. De kosten voor DOWR belasting samenwerking worden voor 4% toegerekend aan dit taakveld, op basis van de te verrichten werkzaamheden voor het heffen en innen van deze heffing, in verhouding tot alle taken die DOWR belasting samenwerking Raalte doet. Hoewel de rioolheffing een relatief grote heffing is qua opbrengsten, is de inning niet problematisch. Het bedrag gaat mee op de combinatie-aanslag en er wordt relatief weinig bezwaar gemaakt.

De kosten voor straatvegen worden voor 20% toegerekend aan het taakveld rioolheffing. Deze werkzaamheden zijn in het belang van de riolering, van afvalzorgplicht en dragen bij aan een schoon straatbeeld. De totale kosten voor kwijtscheldingsbeleid bedragen € 175.000. Daarvan wordt 60% toegerekend aan dit taakveld en 40% aan het taakveld afval.

De totale opbrengst ramen we in 2019 op:

Recht	Raming 2019
Riool basis	€ 3.389.985
Riool grootverbruik	€ 50.000
Totaal Riool	€ 3.439.985

Lokale heffingen

Verdisconteerd in de kosten zijn ook de nieuwe investeringen:

Investerings t.b.v. riolering			
Jaar	Totaal	Waarvan direct t.l.v. de voorziening riolering	Nieuwe kapitaallasten
2019	€ 1.030.000	€ 567.500	€ 25.592
2020	€ 705.000	€ 445.000	€ 14.387
2021	€ 1.609.000	€ 804.500	€ 44.516
2022	€ 1.652.000	€ 826.000	€ 45.705

Ad 3 Beleidsuitgangspunt rechten

De rechten die in onze gemeente worden geheven zijn de marktgelden en de lijkbezorgingsrechten. In principe hanteren we hier ook 100% kostendekkendheid.

In een aantal gevallen is dat structureel niet mogelijk. Voor de begraafplaatsen geldt dat de inkomsten de uitgaven niet geheel dekken.

a. Marktgelden

Marktgelden worden geheven van degene die een standplaats inneemt. Het is een recht, geheven voor het gebruik van de openbare grond op het marktterrein, gedurende de tijd dat het markt is. Tussen Raalte dorp en buurtdorpen is er geen verschil.

Het uitgangspunt voor de heffing van marktgelden is 100% kostendekkendheid. Het tarief is een bedrag per vierkante meter, per dag of een gedeelte daarvan inclusief een basisbedrag voor stroomkosten. Het marktgeld wordt verhoogd voor de diensten van de gemeentelijke marktcommissie, reclamadoeleinden en promotieactiviteiten.

Tarieven voor 2019:

- Bedrag per m² € 0,45 (was € 0,47);
- Stroom per m² € 0,12 (was € 0,10).

Kostenonderbouwing en kostendekkendheid marktgelden	raming 2019
externe kosten taakveld(en) totaal of gesplitst incl. rente	€ 16.578
toe te rekenen interne kosten	€ 22.680
overhead wat rechtstreeks moet worden toegerekend	€ 21.976
BTW	€ -
totale kosten	€ 61.234
totale opbrengst heffing	€ 61.234
dekkingspercentage	100%

b. Lijkbezorgingsrechten/begraafplaatsen

Lijkbezorgingsrechten, ook wel grafrechten genoemd, worden geheven voor het gebruik van de begraafplaatsen en het gebruik van de diensten die door de gemeente worden verleend. Het algemene beleid is de tarieven zoveel mogelijk kostendekkend te laten zijn. Dit is voor de begraafplaatsen niet mogelijk, en maatschappelijk gezien niet gewenst. In 2016 is na een onderzoek van de kostenonderbouwing de kostendekkendheid vastgesteld op 60%. We zagen een dalende lijn in de inkomsten, maar die is inmiddels omgebogen ondanks dat er in toenemende mate wordt gecremeerd. Desondanks komen we in de begroting 2019 uit op 58% kostendekkendheid.

Door deze daling van de kostendekkendheid en maatschappelijke ontwikkelingen rond de vraag naar maatwerk, is een nieuwe verordening lijkbezorgingsrechten in voorbereiding.

Hierbij wordt gekeken naar de kostendekkendheid bij de verschillende vormen van begraven in relatie tot het niveau van dienstverlening en de maatschappelijke ontwikkelingen. Bij tarieven waar een specifieke kostenonderbouwing mogelijk is, wordt dit toegepast bij de tariefbepaling. De overige tarieven, met name voor het gebruik van de begraafplaatsen, worden in 2019 verhoogd met een inflatiecorrectie van 2,5 %. Bij het tarief wordt rekening gehouden met afrondingen op € 0,05. Hierdoor treden er marginale afwijkingen naar beneden of naar boven op.

Voor de definitieve tarieven voor de lijkbezorgingsrechten wordt, in verband met de extra werkzaamheden voor de verordening 2019, een apart raadsvoorstel gemaakt die in december ter vaststelling aan de raad wordt voorgelegd. Daarmee kunnen we vanaf 1 januari 2019 de nieuwe tarieven rechtsgeldig gaan heffen.

Kostenonderbouwing en kostendekkendheid lijkbezorgingsrechten	raming 2019
externe kosten taakveld(en) totaal of gesplitst incl. rente	€ 112.074
toe te rekenen interne kosten	€ 207.009
BTW	€ -
totale kosten	€ 319.083
totale opbrengst heffing	€ 184.255
dekkingspercentage	58%

Ad 4 Beleidsuitgangspunt leges

Uitgangspunt bij de leges is 100% kostendekkend. Uit sociaal maatschappelijke motieven wordt op onderdelen daarvan afgeweken. Echter bezien over de hele legesverordening is sprake van lagere opbrengsten dan kosten.

Leges

Leges worden geheven voor het door de gemeente verlenen van diensten zoals opgenomen in de legesverordening en de daarbij behorende tarieventabel. De belastingplichtige is de aanvrager van de dienst dan wel ten behoeve van wie de dienst is verleend. In de tarieventabel wordt onderscheid gemaakt tussen drie titels:

Titel 1: Dienstverlening algemeen: betreft de leges voor reisdocumenten, rijbewijzen, burgerlijke stand, uittreksels uit de basisregistratie personen en enkele kleinere leges.

Titel 2: Omgevingsvergunning: betreft de leges voor omgevingsvergunningen.

Titel 3: Europese Dienstenrichtlijn: betreft de leges voor evenementen, horeca en enkele kleinere leges.

Het BBV heeft nieuwe regels gepubliceerd ter verhoging van de inzichtelijkheid van de kosten en tarieven van de leges. Op het niveau van de titels inzage geven is te globaal; we geven daarom per hoofdstuk van de tarieventabel inzicht in de kosten en de kostendekkendheid van de verschillende leges.

Uitgangspunt is 100% kostendekkendheid. De onderdelen waarin daarvan wordt afgeweken, worden afzonderlijk toegelicht.

Lokale heffingen

Titel 1	Algemene dienstverlening	Geraamde Kosten	Geraamde opbrengsten	Kosten-dekkendheid
Hoofdstuk 1	Burgerlijke stand	€ 89.259	€ 66.252	74%
Hoofdstuk 2	Reisdocumenten en Nederlandse identiteitskaart	€ 54.698	€ 37.820	69%
Hoofdstuk 3	Rijbewijzen	€ 174.596	€ 146.023	84%
Hoofdstuk 4	Verstrekingen uit de basisregistratie personen	€ 13.217	€ 7.133	54%
Hoofdstuk 5	Verstrekingen uit het Kiezersregister	nihil	nihil	
Hoofdstuk 7	Bestuursstukken	nihil	nihil	
Hoofdstuk 8a	Milieuinformatie	nihil	nihil	
Hoofdstuk 9	Overige publiekszaken	€ 23.596	€ 7.940	34%
Hoofdstuk 11	Huisvestingswet 2014	nihil	nihil	
Hoofdstuk 12	Leegstandwet	€ 1.020	€ 1.020	100%
Hoofdstuk 16	Kansspelen	€ 1.989	€ 905	46%
Hoofdstuk 18	Ondergrondse leidingen	€ 2.071	€ 2.071	100%
Hoofdstuk 19	Verkeer en vervoer	€ 25.616	€ 13.503	53%
Hoofdstuk 20	Diversen	€ 2.480	€ 2.132	86%

Titel 2	Dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving/omgevingsvergunning	Geraamde Kosten	Geraamde opbrengsten	Kosten-dekkendheid
Hoofdstuk 3	Omgevingsvergunning	€ 219.581	€ 914.314	75%
Hoofdstuk 7	Wijziging omgevingsvergunning als gevolg van wijziging project	nihil	nihil	
Hoofdstuk 9	In deze titel niet benoemde beschikking	nihil	nihil	

Titel 3	Dienstverlening vallend onder Europese dienstenrichtlijn	Geraamde Kosten	Geraamde opbrengsten	Kosten-dekkendheid
Hoofdstuk 1	Horeca	€ 86.240	€ 19.871	23%
Hoofdstuk 2	Organiseren evenementen of markten	€ 216.765	€ 17.653	8%
Hoofdstuk 5	Leefmilieuverordening	€ 34.888	€ 8.082	23%
Hoofdstuk 6	Brandbeveiligingsverordening	€ 9.000	€ 3.150	35%
Hoofdstuk 7	Winkeltijdenwet	€ 1.890	€ 503	27%
Hoofdstuk 8	Kinderopvang	€ 8.094	€ 3.854	48%
Hoofdstuk 9	In deze titel niet benoemde vergunning, ontheffing of andere beschikking	nihil	nihil	
	Kostendekkendheid Titel 1	€ 388.199	€ 284.804	73%
	Kostendekkendheid Titel 2	€ 1.219.581	€ 914.314	75%
	Kostendekkendheid Titel 3	€ 356.877	€ 53.113	15%

Toelichting:

De hoofdstukken die voor Raalte niet van toepassing zijn dan wel niet rechtstreeks met leges te maken hebben, zijn weggelaten.

Uitgangspunt is 100% kostendekkendheid tenzij. Uitzonderingen hierop zijn zichtbaar binnen verschillende hoofdstukken door verminderde kostendekkendheid. Alleen de bijzonderheden worden hieronder benoemd. Daarmee komen de percentages hieronder niet één op één overeen met de percentages in de tabel.

Titel 1

Hoofdstuk 1 burgerlijke stand

Grootste onderdeel is de huwelijken, hiervan is bij de bezuinigingstaakstelling 2015-2018 (Berenschot) als beleidsuitgangspunt een kostendekkendheid van 85% bepaald.

Hoofdstuk 2 reisdocumenten

Er is een gemiddelde kostendekkendheid van 69%, de wettelijke tarieven zitten op het maximum.

Hoofdstuk 3 rijbewijzen

De kostendekkendheid is 84%, de wettelijk tarieven zitten op het maximum.

Hoofdstuk 4 verstrekken uittreksels uit basisregistratie personen

Lagere kostendekkendheid van 54% om het digitaal opvragen en verstrekken van informatie te stimuleren.

Hoofdstuk 19 verkeer en vervoer

Onderdeel van dit hoofdstuk is de gehandicaptenparkeerkaart, hiervoor is als beleidsuitgangspunt een kostendekkendheid van 35% vastgesteld, vanuit de sociaal maatschappelijke norm. In verband met het afschaffen van betaald parkeren heffen we geen parkeerbelasting meer maar leges voor de parkeerontheffingen. Dit is opgenomen onder dit hoofdstuk. Bij de parkeerontheffing is sprake van 100% kostendekkendheid.

Titel 2

Hoofdstuk 3, omgevingsvergunning en overige

In de loop van 2017 en in 2018 zien we een herstel van de bouwsector. Het aantal afgegeven vergunningen loopt in de pas en de bouwsommen trekken weer aan. We verwachten dat we de reguliere inkomstenraming kunnen realiseren.

Daarbij hebben we ingespeeld op de nieuwe vergunningprocedure voor bouwen met de mogelijkheid voor lagere leges (20%) als achteraf met een opleverdossier wordt aangetoond dat conform de technische eisen in het Bouwbesluit is gebouwd. Dit betekent voor ons minder externe ondersteuning en voor de initiatiefnemer minder leges. De kostendekkendheid op bouwvergunningen blijft hierdoor ongewijzigd (nu ca. 83%). Deze kostendekkendheid zal door de hogere bouwsommen langzamerhand weer stijgen richting de 100%. Op enkele andere vergunningen ligt het kostendekkingspercentage lager dan 100% om geen financiële drempel te creëren voor het aanvragen van de vereiste vergunning (zoals kappen) en om regionaal niet te sterk 'uit de pas' te lopen. De kostendekkendheid van de bouwleges ligt hierdoor op ca. 80%.

Naar aanleiding van de nota Groen samen doen zijn de leges voor de kapvergunning in 2018 aangepast. Voor 2019 gelden de volgende legestarieven:

- een tarief van € 98,50 voor een aanvraag kapvergunning van één of twee bomen
- een tarief van € 150,00 voor een aanvraag kapvergunning voor drie bomen of meer.

Lokale heffingen

Daarnaast zijn de leges voor advies van de monumentencommissie bij aanvraag van een omgevingsvergunning voor een monumentaal pand verhoogd. Door het wegvallen van de welstandstoets is er nu geen sprake meer van efficiencyvoordeel voor een advies van deze commissie. De kosten voor een advies van de monumentencommissie bedragen nu € 545. Omdat er sprake is van het profijtbeginsel worden de kosten één op één doorberekend aan de aanvrager, gelijk aan het uitgangspunt 100% kostendekkendheid bij de omgevingsvergunningen.

Titel 3

Hoofdstuk 1 t/m 5, bij deze aanvragen voor vergunningen is sprake van een gemiddelde kostendekkendheid van 15%, omdat door de raad is bepaald, dat vergunningen voor grote en kleine evenementen bewust lager dan 100% is om burgerinitiatieven te stimuleren en er sprake is van vrijwilligerswerk.

Hoofdstuk 8 kinderopvang

De raad heeft als beleidsuitgangspunt voor de aanvraag voor een kindcentrum of gastouderbureau een kostendekkendheid vastgesteld van 100%. Voor gastouderopvang aan huis geldt een kostendekkendheid van 45%. Daar is voor gekozen om niet richting aanvrager drempelverhogend te zijn om een vergunning aan te vragen, en daarmee de veiligheid en kwaliteit in gevaar te brengen. Door de verschillende tarieven in dit hoofdstuk komt het gemiddelde uit op 48%.

Lokale lastendruk 2019

De tariefaanpassingen voor 2019 leiden voor wat betreft de belangrijkste tarieven tot het volgende beeld.

Afvalstoffenheffing

In 2019 hanteren we de volgende tarieven voor de afvalstoffenheffing:

omschrijving	tarief 2019	tarief 2019
	buitengebied/hoogbouw	dorpskernen
Basistarief (na korting)	€ 99,36	€ 109,44
restafval 6 aanbiedingen	€ 55,26	€ 55,26
Totaal	€ 154,62	€ 164,70

Huishoudens in het buitengebied en bij hoogbouw hebben geen voorziening om het gft-afval gescheiden aan te bieden. Omdat ze minder diensten ontvangen, is het basistarief € 10 lager ten opzichte van de huishoudens in de dorpskernen.

Rioolheffing

Het tarief voor de rioolheffing is in 2018 € 216,24. Het tarief is voor 2019 € 221,64. Ten opzichte van 2018 is dit tarief alleen verhoogd met 2,5% prijscompensatie.

Onroerende zaakbelasting

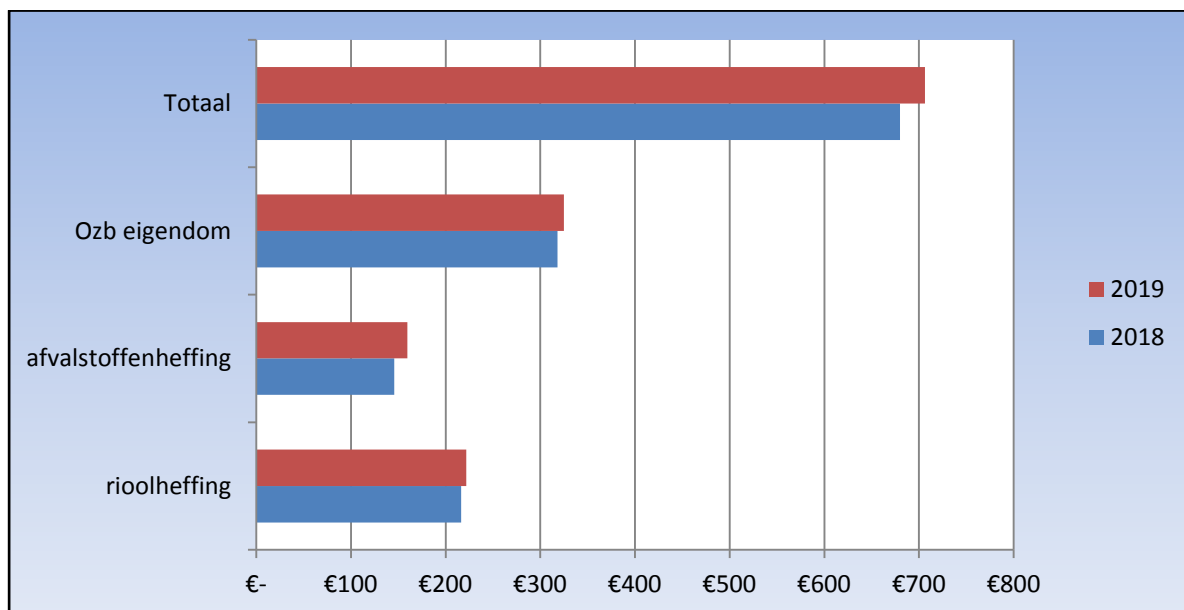
Bij de begroting 2018 zijn we uitgegaan van een totale ozb opbrengst voor de gemeente Raalte van € 7.967.084. We hebben daarbij ingeschat, dat een gemiddelde aanslag ozb neerkomt op € 318.

We houden voor 2019 rekening met een inflatiecorrectie van 2% en areaaluitbreiding, waarmee de totale ozb opbrengst op € 8.233.160 uitkomt. We verwachten een gemiddelde aanslag ozb in 2019 op te leggen van € 325.

Dit is een inschatting op basis van gemiddelden. In de raad van december, als alle hertaxaties afgerond zijn, worden de uiteindelijke tarieven vastgesteld. Hierbij wordt gekeken naar de verwachte opbrengst en de waardeontwikkelingen per groep belastingplichtigen (woningen en bedrijfspanden).

De lastendruk voor de burger komt in 2019 neer op:

	Tarief 2018 Buitengebied Hoogbouw	Tarief 2018 Dorpskernen	Tarief 2019 Buitengebied Hoogbouw	Tarief 2019 Dorpskernen
Afvalstoffenheffing (basis)	€ 85,20	€ 95,28	€ 99,36	€ 109,44
240 liter (rest)	€ 55,26	€ 55,26	€ 55,26	€ 55,26
Rioolheffing huishoudens	€ 216,24	€ 216,24	€ 221,64	€ 221,64
Woonlasten gebruiker	€ 356,70	€ 366,78	€ 376,26	€ 386,34
OZB eigendom	€ 318,00	€ 318,00	€ 325,00	€ 325,00
Woonlasten gebruiker / eigenaar	€ 674,70	€ 684,78	€ 701,26	€ 711,34

Bij de afvalstoffenheffing is in bovenstaande grafiek uitgegaan van het gemiddelde tarief.

Kwijtscheldingsbeleid

Het kwijtscheldingsbeleid is vastgelegd in de Leidraad invordering. De hierin gestelde criteria zijn afgeleid van de rijksregelgeving. De kwijtschelding betreft vooral de afvalstoffenheffing en de rioolheffing. De genormeerde kosten van bestaan zijn door het Rijk bepaald op 90% van de bijstandsuitkering. Het staat de gemeente vrij dit percentage te verhogen tot 100%. De gemeente Raalte hanteert de norm van 100%. Een hoger percentage is niet toegestaan.

We schatten de uitgaven voor het kwijtscheldingsbeleid in 2019 in op € 175.000. Dit is een stijging van € 12.600 ten opzichte van de begroting 2018. Oorzaak van de stijging is naast de groep die er een beroep op kan doen, de stijging van de tarieven voor belastingen en normbedragen, waardoor de kwijtscheldingsbedragen het afgelopen jaar zijn toegenomen.

Lokale heffingen

De kosten van kwijtscheldingsbeleid zijn een onderdeel van de tariefberekening van de afvalstoffenheffing voor 40% en van de rioolheffing voor 60%.

Belasting	Raming 2019
Kwijtschelding	€ 175.000

4.2.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Portefeuillehouder
Paragraafcoördinator

Wethouder F. Niens
M. Lammerts van Bueren

Inleiding

De gemeente loopt risico's op allerlei manieren en op allerlei terreinen. Risico's zijn niet altijd concreet te benoemen. Voor een deel van de risico's kan een gemeente zich verzekeren of een voorziening vormen; voor risico's waarbij dat niet kan hebben we weerstandscapaciteit nodig.

Van een gemeente wordt verwacht dat ze risico's in afdoende mate beheerst, dat zij dit bewaakt en dat zij er over rapporteert.

In deze paragraaf gaan we in op de weerstandscapaciteit. Vervolgens brengen we de risico's in beeld en deze worden indien mogelijk gekwantificeerd. Daarbij zijn de beheersingsmaatregelen aangegeven om de risico's te beperken.

We relateren de weerstandscapaciteit aan de risico's en bepalen daarmee de ratio weerstandsvermogen.

Tenslotte besteden we aandacht aan enkele kengetallen, waarmee inzicht ontstaat in de (meerjarige) financiële positie van de gemeente.

Weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit bestaat uit middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt om niet begrote kosten, die onverwachts en substantieel zijn, te dekken, zonder dat de begroting en het beleid aangepast hoeven te worden. Het gaat om de mate van weerbaarheid. Wij rekenen als weerstandscapaciteit:

Bestanddeel	Incidentele weerstandscapaciteit	Structurele weerstandscapaciteit
Reserve weerstandsvermogen	X	
Algemene reserve grondexploitatie	X	
Post onvoorziene uitgaven	X	X
Onbenutte belastingcapaciteit		X
Stille reserves	X	

Risicomanagement

Onder risico verstaan we de kans op het optreden van een gebeurtenis, die een negatief gevolg voor een organisatie met zich mee kan brengen. Dat hoeft niet altijd alleen om financiële risico's te gaan. Het kan bijvoorbeeld ook imagoschade zijn.

We hanteren de volgende methodiek:

- inschatten van het risico bijvoorbeeld op basis van het financieel belang van de gemeente in een verbonden partij, uitval van systemen of projecten binnen de grondexploitatie,
- de waarschijnlijkheid bepalen dat het risico zich voordoet: laag (25%), midden (50%), hoog (75%),
- het risico loslaten op de waarschijnlijkheid; dat geeft het risicobedrag,
- aan de hand van het risicobedrag bepalen welke maatregelen de gemeente moet nemen om de risico's zoveel mogelijk te kunnen beheersen.

Weerstandsvermogen en risicobeheersing

We krijgen hiermee een goed beeld van de risico's, om daarmee de beheersingsmaatregelen te bepalen en te confronteren aan de weerstandscapaciteit.

Goed risicomanagement zorgt ervoor dat zowel de kans als de impact van de risico's lager worden, zodat mogelijke tegenvallers die ten laste komen van het weerstandsvermogen worden voorkomen en/of beperkt.

Ratio weerstandsvermogen

In het BBV (artikel 11) bestaat het weerstandsvermogen uit de relatie tussen de weerstandscapaciteit en de risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie. Wij drukken dat uit in de ratio:

Beschikbare weerstandscapaciteit / benodigde weerstandscapaciteit.

Beleid weerstandsvermogen

De gemeente Raalte wil zo min mogelijk risico lopen en -mits financieel verantwoord- zoveel mogelijk risico's afdekken. Enerzijds willen we daarbij niet teveel beslag leggen op financiële middelen, anderzijds moet er wel een zekere mate van weerstandsvermogen zijn. Uitgaande hiervan hanteren we het volgende beleid:

- A. We streven een ratio na van tenminste voldoende. Dit vereist een ratio weerstandsvermogen dat gelijk of hoger is dan 1. Met deze ratio kunnen we weliswaar net alle risico's afdekken, maar we achten dit voldoende omdat de risico's zich nooit gelijktijdig en in hun maximale omvang voordoen.
- B. Indien de ratio onder de 1 uitkomt, dan wordt het weerstandsvermogen aangepast naar het wenselijk geachte niveau. Hiertoe bestaan twee mogelijkheden:
  - Het aanpassen van de beschikbare weerstandscapaciteit (verhogen reserve weerstandsvermogen);
  - Het aanpassen van de benodigde weerstandscapaciteit (via risicomanagement).
- C. Indien de ratio weerstandsvermogen uitstekend is, dus boven de 2,0, komt het college met het voorstel of het geoorloofd is de reserve af te romen en zo ja tot welke hoogte.
- D. Indien de ratio tussen 1,4 en 2 zit, gaan we, na een analyse van de toekomstige verwachtingen, bezien of we de hoogte van het weerstandsvermogen in stand houden of kunnen afromen. Hierbij nemen we de (meerjarige) financiële positie van de gemeente in beschouwing.

Kengetallen

Met ingang van de begroting 2017 is het opnemen van vijf kengetallen verplicht gesteld voor alle gemeenten. Door het opnemen van de kengetallen wordt het inzicht in de financiële wendbaarheid en weerbaarheid verhoogd en daarmee in onze (meerjarige) financiële positie. De kengetallen vormen een verbinding tussen de verschillende aspecten die de raad in zijn beoordeling van de financiële positie moet betrekken om daar een verantwoord oordeel over te kunnen geven. We hanteren de kengetallen als een signaleringskader. Ze ondersteunen bij het vormen van een oordeel over de financiële wendbaarheid en weerbaarheid.

In het laatste deel van de paragraaf brengen we de volgende kengetallen in beeld:

- netto schuldquote en netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen,
- solvabiliteitsratio,
- grondexploitatie,
- structurele exploitatieruimte en
- belastingcapaciteit.

1. Inventarisatie weerstandscapaciteit

Bij bepaling van de weerstandscapaciteit gaat het om die elementen waarmee tegenvallers eventueel bekostigd kunnen worden. Bij de bepaling wordt uitgegaan van:

- a. de reserve weerstandsvermogen;
- b. de algemene reserve bouwgrondexploitatie;
- c. de post onvoorzien in de begroting;
- d. de onbenutte belastingcapaciteit;
- e. de stille reserves. Stille reserves zijn de meerwaarde van activa die te laag of tegen nul zijn gewaardeerd, maar die direct verkoopbaar zijn als we dat willen.

Deze elementen zetten we hieronder uiteen.

a. Reserve weerstandsvermogen

De stand van de reserve weerstandsvermogen bedraagt per 1 januari 2019 € 9,9 mln. Er liggen geen claims op deze reserve.

b. Algemene reserve bouwgrondexploitatie

Binnen de grondexploitatie kennen we de reserve grondexploitatie algemeen als buffer om tegenvallers op te vangen. De stand van deze reserve ramen we per 1 januari 2019 op € 5 mln. In de paragraaf grondbeleid is de meerjarenprognose van het verloop te zien.

c. Onvoorzien

Voor het opvangen van onuitstelbare, onvoorzienbare en onontkoombare tegenvallers doen we gedurende het jaar een beroep op de post onvoorzien structureel en onvoorzien eenmalig. Voor zowel onvoorzien structureel als voor onvoorzien eenmalig is daarvoor in de beleidsnota bepaald dat hiervoor een bedrag opgenomen wordt van € 50.000, in totaal dus € 100.000.

d. Onbenutte belastingcapaciteit

De onbenutte belastingcapaciteit is de financiële ruimte, die de gemeente nog kan benutten door verhoging van de onroerende zaakbelasting (OZB), voordat een beroep gedaan kan worden op aanvullende middelen uit het gemeentefonds in het kader van artikel 12 van de Financiële verhoudingswet (Fvw). Voor toelating tot artikel 12 Fvw moeten gemeenten onder andere voldoen aan het redelijke peil van het zogenoemde belastingpakket.

In de meicirculaire van 2018 is bepaald dat het percentage van de macronorm in 2019 uitkomt op 1,905%. De totale OZB-opbrengst voor 2019 is begroot op ruim € 8,2 mln. Daarmee komt de onbenutte belastingcapaciteit uit op ruim € 1,5 mln. (was in 2018 € 2,1 mln.).

e. Stille reserves

Niet zichtbare reserves, de zogenaamde stille reserves zijn er, omdat niet alle eigendommen van de gemeente op een werkelijke waarde zijn gewaardeerd in de administratie. Omdat de omvang van de stille reserves sterk wordt bepaald door marktontwikkeling worden deze niet meegerekend voor de beschikbare weerstandscapaciteit. Daarom is de omvang van de stille reserves bepaald op € 0.

De weerstandscapaciteit zetten we af tegen de risico's om zodoende te bepalen of ons weerstandsvermogen toereikend is.

2. Inventarisatie risico's

De gemeente Raalte heeft als uitgangspunt dat geprobeerd wordt risico's zoveel mogelijk af te dekken. Dit kan door het aangaan van een verzekering of door het vormen van een voorziening. In de praktijk blijkt dat niet alle risico's af te dekken zijn.

Hieronder hebben we de belangrijkste risico's op een rij gezet, een zo actueel mogelijk risicobedrag aangegeven en vervolgens de beheersingsmaatregelen vermeld om de risico's zo veel mogelijk te beperken.

A. Ontwikkelingen sociaal domein

Algemeen

Sinds de overheveling van de rijkstaken in 2015 zijn gemeenten verantwoordelijk voor meer taken op het terrein van Jeugd, Wmo en participatie. Deze transities gingen gepaard met veel onzekerheden over de budgetten die aan gemeenten werden overgedragen met behoorlijke kortingen.

In de eerste ervaringsjaren is meer inzicht ontstaan in de inhoudelijke taken van de beleidsvelden, de benodigde transformatie en benodigde budgetten. Financieel geeft met name de stand van de reserves ons de nodige transformatieruimte. Bij ongewijzigd beleid c.q. het huidige budgettair kader raken deze reserves (zorg en participatie) echter op termijn uitgeput. In het voorjaar 2019 komen we met nadere voorstellen om tot een structureel sluitend financieel perspectief voor het sociaal domein te komen.

We worden geconfronteerd met een daling van de integratie-uitkering van 16,5 mln. in 2018 naar 16,2 mln. in 2019.

Voor toelichting op de ontwikkelingen binnen de WMO, de Jeugdwet en de Participatiewet verwijzen we naar de paragraaf sociaal domein.

Beheersmaatregelen

Binnen het sociaal domein zetten we de transformatie verder in. Dit met als doel om de zorg 'naar voren te organiseren' en daarmee binnen de beschikbare budgetten te blijven. Binnen de pijler participatie blijft, naast innovatie en preventie, de inzet om meer mensen toe te leiden naar een vorm van betaald werk om op deze manier het tekort zoveel mogelijk terug te dringen. Voor Jeugdzorg is een transitie gaande om de inzet van het voorveld te versterken. Daarnaast wordt vanaf 2018 regionaal anders ingekocht middels resultaatfinanciering. De verwachting is dat hierdoor de uitgaven in de jeugdzorg dalen.

We zien het sociaal domein als een gezamenlijke opgave binnen de pijlers Wmo, Jeugd en Participatie. Daar waar nodig kan met budgetten worden geschoven om de gezamenlijke beleidsdoelstellingen te realiseren. Eventuele tekorten kunnen vooralsnog worden opgevangen binnen de reserve Participatie en Zorg.

B. Verbonden partijen en samenwerkingsverbanden

De risico's binnen de verbonden partijen en de overige samenwerkingsverbanden zijn ingeschat. Voor toelichting verwijzen wij naar de paragraaf verbonden partijen. We schatten de risico's in op structureel € 116.218 en eenmalig € 291.670. In benoemde paragraaf zijn per verbonden partij de beheersingsmaatregelen benoemd.

C. Gegarandeerde geldleningen

Voor wat de woningbouw betreft, houdt het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW) toezicht op de garantstellingen. Als de woningcorporatie niet aan zijn verplichtingen kan voldoen, vangt de WSW dit op. Daarna heeft het rijk nog een rol, de gemeente kan pas in derde instantie worden aangesproken voor 50%. Daarom houden we een risicobedrag van € 0 aan. Het gaat hierbij om € 73,5 mln. aan leningen.

Om meer zekerheid te creëren, is het WSW een relatie gaan leggen tussen de WOZ waarde en de verstrekte geldleningen en garanties die worden uitgedrukt in een % van de waarde.

De gemeente heeft in het verleden buiten de WSW, gegarandeerde geldleningen voor woningbouw, zorginstellingen en bejaardencentra afgesloten; de stand is begin 2018 € 936.000. Hiervoor zijn we voor 100% aansprakelijk. Uitgaande van een risico met een lage waarschijnlijkheid van 25% is het risicobedrag € 234.000.

Halverwege 2018 heeft de gemeente garantie verleend aan de Stichting Luttenberg Woont voor een geldlening van € 643.636 voor een periode van 5 jaar, voor de realisatie en verhuur voor 6 huurappartementen op de locatie Mariaoord te Luttenberg. Gelet op de risico's en de beheersingsmaatregelen schatten we de kans dat een risico zich voordoet op 50%. Dat betekent een risicobedrag van € 322.000.

Bij garantstelling voor (sport)verenigingen en instellingen is de gemeente in sommige gevallen volledig aansprakelijk; in andere gevallen delen we het risico met Stichting Waarborgfonds Sport (50/50). Daarnaast is er sprake van garantstellingen of hypotheekvestiging gecombineerd met een stimuleringslening uit het Stimuleringsfonds Volkshuisvesting (SVn).

Het oorspronkelijke bedrag van bovengenoemde geldleningen, waar de gemeente aansprakelijk voor is, is € 1,3 mln. Het saldo hiervan is in 2018 € 420.000. Voor € 350.000 staan we voor 100% garant, voor € 70.000 voor 50%. We gaan daarbij uit van een risico met de kans van 25%; eenmalig € 96.250. Bij het niet na kunnen komen van hun financiële verplichtingen en het op moeten heffen van de (sport)vereniging/instelling zal de maatschappelijke impact vele malen groter zijn, maar dat is lastig financieel uit te drukken.

Als de gemeente wordt aangesproken op de garantstelling, moeten we de lening overnemen. De desbetreffende woning/accommodatie willen we in principe zo snel mogelijk afstoten, omdat we de financiële consequenties zo laag mogelijk willen houden, tenzij het een gemeentelijke taak is (bijvoorbeeld onderwijs). Vooralsnog houden we een eenmalig risico aan.

We hebben het beheer van de garantstellingen geborgd in de organisatie. Ten aanzien van de garantstellingen binnen sport is er geregeld overleg dan wel informatie-uitwisseling met Stichting Waarborgfonds Sport. We ontvangen jaarlijks de jaarrekeningen van de verenigingen/instellingen, waardoor we op de hoogte blijven van hun (financiële) situatie en indien nodig actie kunnen ondernemen.

D. Grondexploitatie

De risico's binnen de grondexploitatie zijn € 5,95 mln., € 0,5 mln. lager dan de berekening bij de rekening 2017. Voor verdere toelichting verwijzen wij naar de paragraaf grondbeleid. Daarin staan de meest risicovolle projecten beschreven.

E. Fiscale positie van de gemeente

Op fiscaal gebied zijn er verschillende ontwikkelingen, die financieel effect voor de gemeente Raalte kunnen hebben. Het gaat om de vennootschapsbelasting en de BTW.

Vennootschapsbelasting

De fiscus heeft vanaf 2016 de vennootschapsbelastingplicht voor gemeenten ingevoerd. De activiteiten binnen de grondexploitatie vallen in ieder geval onder de regels van de vennootschapsbelasting. Daarnaast loopt nog een discussie over andere activiteiten (onder andere zonnepanelen en ophalen plastic afval).

In 2017 heeft er weliswaar overleg plaatsgevonden met de Belastingdienst, maar dit heeft nog steeds niet tot de gewenste duidelijkheid geleid.

Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Voor de kwestie over de fiscale beginbalans is een landelijke werkgroep gevormd, die met een model komt dat als basis kan dienen voor een groot aantal gemeenten. De uitkomsten zijn nog niet bekend. Voor het jaar 2016 is door de belastingdienst uitstel verleend.

Op basis van voorlopige uitgangspunten kan er voor de komende vijf jaar een vennootschapsbelastingplicht ontstaan tussen de € 0 en € 2 mln.. Bij fiscale winsten op de bedrijfsmatige activiteiten is de gemeente verplicht vennootschapsbelasting te betalen, alleen de hoogte en de omvang is nog steeds onduidelijk. Daarom handhaven we, op basis van de benoemde bandbreedte € 0 mln. tot € 2 mln., een bedrag van € 1 mln. als risicobedrag.

BTW

Per 1 januari 2019 wordt de BTW-vrijstelling voor het gelegenheid geven van sport van kracht. Er vindt nader onderzoek plaats welke effecten dat heeft voor de gemeente en het sportbedrijf. We kunnen nog niet inschatten hoe groot het risico van deze maatregel is. Vooralsnog nemen we een pm-raming op.

F. Wegenonderhoud

De gemeente Raalte wil de wegen zodanig onderhouden dat een veilig gebruik kan worden gegarandeerd en dat kapitaalvernietiging wordt voorkomen. Op basis van de beschikbare gegevens dienen onderhoudsmaatregelen te worden uitgevoerd om het areaal verhardingen op een verantwoorde wijze in stand te kunnen houden.

De raad heeft met het opstellen van het Roalter Akkoord haar ambities uitgesproken over integraal beheer van de openbare ruimte. Deze ambities dienen als randvoorwaarden voor het nieuwe beheerplan Wegen, waarin de verbinding tussen het technisch onderhoud en de financiële strategie in beeld wordt gebracht. De relatie tussen afschrijvingsbeleid, aanlegjaar van wegen en financieringsmogelijkheden wordt nader uitgewerkt.

Voor het laatst zijn in 2016 inspecties uitgevoerd. Hieruit blijkt dat het areaal verhardingen in de categorie "zeer slecht" is gestegen, waarbij de forse stijging bij elementenverhardingen opvalt. Gesteld kan worden dat 12 % van het areaal in de categorie "zeer slecht" valt. Omdat hier een prioritaire taakstelling ligt zijn extra financiële middelen beschikbaar gesteld, om op termijn te voorzien in een structurele dekking voor het wegbeheer. Daarom nemen we hiervoor geen risicobedrag op. Met de inzet van extra middelen op wegbeheer bereiken we dat het areaal aan verhardingen weer goed bruikbaar functioneel en veilig wordt en blijft. Er wordt voorkomen dat kapitaalvernietiging ontstaat.

G. Renterisico's

Als gevolg van afname van onze reservepositie, (her)financiering van de leningenportefeuille en de renteontwikkelingen lopen we risico. Om deze risico's op te kunnen vangen, is in de begroting een stelpost renteschommelingen beschikbaar van € 200.000 in 2019. Met ingang van 2020 loopt deze structurele stelpost op tot ca. € 230.000.

De rente op de geld- en kapitaalmarkt is de laatste jaren historisch laag. De rente op leningen met een lange looptijd loopt langzaam op. De rente op leningen met een kortere looptijd blijft vooralsnog historisch laag. Op basis van de meerjarige liquiditeitsprognose trekken we nu vooral leningen aan met een kortere looptijd, waardoor we nog steeds gebruik kunnen maken van een historisch lage rente. De verwachte inkomsten uit de grondverkoop spelen hierin een belangrijke rol.

We gaan ervan uit dat de stelpost voldoende is om schommelingen op te vangen. We houden de renteontwikkelingen in de gaten en checken deze bij de zomernota 2019.

H. Continuïteit ICT-systemen

Met de gemeente Deventer is een dienstverleningsovereenkomst gesloten. ICT-beheer garandeert op dit moment binnen de infrastructuur van de I-werkorganisatie een server- en netwerkbeschikbaarheid van 99%, gemeten binnen het servicewindow (7:30 tot 17:30). Voor Raalte zou het risico dus 1% zijn. Op basis van het aantal uren dat medewerkers geen gebruik kunnen maken, is dat € 200.000. Uitgaande van een lage waarschijnlijkheid van 25% is dat een risico van € 50.000. We zien ook een risico in toegankelijkheid van systemen voor onbevoegden (intern en extern). Dan zou sprake zijn van met name imagoschade door misbruik van verkregen informatie; dat is lastig financieel te vertalen. Hier is ook sprake van een lage waarschijnlijkheid. De kans op een financieel risico neemt wel toe bij een "gijzel"-aanval.

I. Kwantitatieve en kwalitatieve personele bezetting en kwaliteit dienstverlening

We willen onze organisatie laten meebewegen met de ontwikkelingen binnen de samenleving. In ons organisatie ontwikkelplan "Ons Raalte" geven we dit vorm. Daarbij versterken we het continue leren en verbeteren als uitgangspunt voor onze organisatie, omdat dat nodig is om te blijven aansluiten bij onze inwoners en de wereld daaromheen.

Gelet op de spanning op de arbeidsmarkt lopen we risico op onvoldoende capaciteit en kwaliteit en een hoge werkdruk. Als we medewerkers tijdelijk moeten inhuren, is er geen opbouw en borging van eigen kennis. Bestaande medewerkers moeten worden omgeschoold en helaas moeten we soms vervroegd afscheid nemen van medewerkers. We hebben in 2015 voor het opvangen van deze personele knelpunten en het stimuleren van de organisatieontwikkeling een reserve SPP gevormd.

We treffen verschillende maatregelen om de risico's zo laag mogelijk te houden, zoals monitoring, meer inzetten op opleidingen, intensivering van uitwisseling van medewerkers binnen DOWR en talentenregio en mobiliteit van medewerkers. 2019 staat in het teken van het maken van een strategische personeelsplanning (SPP) en een daarbij behorend strategisch opleidingsplan, inclusief een Management Development traject voor directie en domeinmanagers. Zie verder de paragraaf bedrijfsvoering.

Gelet op de verschillende beheersingsmaatregelen en het uitgangspunt bij de organisatieontwikkeling handhaven we het risico op 25%. We hebben weliswaar een reserve SPP om extra kosten op te vangen, maar door de verschillende claims op de reserve kunnen we deze niet inzetten als dekking voor risico's. Daarom nemen we hier een risicobedrag op, gebaseerd op 10% van ons loonsomkader en uitgaande van 25%. Hiermee komt het risicobedrag op € 377.500.

J. Glasvezel buitengebied

De afspraken van de aanleg van glasvezel in het buitengebied zijn in 2017 definitief vastgelegd in een convenant met CIF (Rabobank Bouwfonds. Communication Infrastructure). In deze afspraken werken we nauw samen met Deventer en Olst-Wijhe De wegbeheerders van de gemeente Deventer, Olst-Wijhe en Raalte hebben bij de besluitvorming m.b.t. de uitvoering van het project een extra financieel risico voorzien in de toekomst. Het risico voor Raalte is geschat op € 180.000. Dit bedrag is gebaseerd op een inschatting van mogelijke vervolgschade op langere termijn vanwege te weinig toezicht en coördinatie, meer overleg met nutsbedrijven, extra toezicht op kwaliteit en mogelijk grotere schade aan berm, wegen en bomen.

In de uitvoeringsfase van het project zijn we inmiddels geconfronteerd met extra kosten voor wat betreft toezicht en projectbegeleiding.

De kans op toekomstige schade aan de gemeentelijke infrastructuur ten gevolge van de uitvoering blijft hoog. Handhaving van de huidige strategie ligt op dit moment voor de hand.

Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Dit betekent dat de kans dat dit risico zich voordoet wordt geschat op 75%, zodat een risicobedrag van € 135.000 opgenomen is in de risicotabel.

K. BTW compensatiefonds

Via het BTW compensatiefonds (BCF) worden gemeenten gecompenseerd voor een belangrijk deel van de door hen betaalde omzetbelasting (btw). In het BCF is hiervoor een macrobedrag (plafond BCF) begroot. Gemeenten dienen declaraties in om btw terug te vorderen via het BCF.

Het verschil tussen het plafond BCF en het totaal aan ingediende declaraties door gemeenten wordt de ruimte onder het plafond BCF genoemd. Elk jaar ontvangen gemeenten de ruimte onder het plafond BTW-compensatiefonds terug in de algemene uitkering van het gemeentefonds.

Tot en met 2018 is de ruimte onder het BTW compensatiefonds (BCF), bij wijze van voorschot, onderdeel van de Algemene uitkering uit het gemeentefonds. Echter, door een besluit van de fondsbeheerders wordt vanaf 2019 de ruimte onder het plafond BCF niet meer mee geraamd in de meerjarenbegroting.

Dit heeft grote gevolgen voor de te besteden middelen voor gemeenten. In de begroting 2019 heeft de gemeente Raalte een structurele stelpost van € 200.000 opgenomen voor de verwachte ontvangst ruimte onder plafond BCF. Dit is gebaseerd op het realisatiecijfer 2017 waar de ruimte onder het BCF plafonds macro is berekend op € 150 miljoen. Vertaald naar Raalte is dit € 270.000. Echter omdat gemeenten meer gaan investeren heeft de gemeente Raalte gekozen om € 200.000 (75% van € 270.000) in de begroting op te nemen. Hiermee hebben we conform het advies van de toezichthouder, behoedzaam geraamd.

Bij de septembercirculaire na afloop van het desbetreffende jaar wordt de definitieve afrekening van de ruimte onder het BCF bekend. Er bestaat een risico dat door toename van investeringen gemeenten, er minder dan de geraamde € 200.000 terugkomt in de algemene uitkering.

We schatten dit risico hoog in. Maar omdat we al behoedzaam hebben geraamd, gaan we uit van een gemiddelde waarschijnlijkheid van 50% van € 200.000 is € 100.000.

Resumé

Risico onderwerp met toelichting	structureel	eenmalig
A. Ontwikkeling sociaal domein		
onderdeel WMO	€ -	
onderdeel jeugdzorg	€ -	
onderdeel Participatie	€ -	
B. Verbonden partijen en overige samenwerkingsverbanden		
De risico's binnen de verbonden partijen en de overige samenwerkingsverbanden zijn ingeschat. Voor toelichting verwijzen wij naar de paragraaf verbonden partijen.	€ 116.218	€ 291.670
C. Gegarandeerde geldleningen		
Woningbouw	€ -	€ -
De gemeente heeft buiten de WSW gegarandeerde geldleningen voor woningbouw afgesloten.	€ -	€ 234.000
Garantstelling (sport)verenigingen en instellingen	€ -	€ 418.250
Bij het niet na kunnen komen van hun financiële verplichtingen en het op moeten heffen van de (sport)vereniging / instelling zal de impact vele malen groter zijn, maar dat is lastig financieel uit te drukken.		
D. Grondexploitatie		
Zie paragraaf grondbeleid		€ 5.950.000
E. Fiscale positie van de gemeente		
Vennootschapsbelasting		€ 1.000.000
BTW	p.m.	
F. Wegenonderhoud		
Zie ook de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen	p.m.	
G. Renterisico's		
We gaan ervan uit dat de stelpost in de begroting van € 200.000 voldoende is om renterisico's af te dekken.	€ -	
H. Continuïteit ICT-systemen		
Financieel risico. We zien ook een risico in toegankelijkheid van systemen voor onbevoegden (intern en extern). Dan zou sprake zijn van met name imagoschade; dat is lastig financieel te vertalen.	€ 50.000	
I. Kwantitatieve en kwalitatieve personele bezetting en kwaliteit dienstverlening		
Op basis van onze huidige salariskosten en rekening houdend met frictiekosten en scholingskosten, uitgaande van een gemiddelde waarschijnlijkheid, nemen we een risicobedrag op.		€ 377.500
J. Glasvezel buitengebied		
Kans op toekomstige schade aan de gemeentelijke infrastructuur		€ 135.000
K. BTW compensatiefonds		
Risico op vermindering van compensatie via Algemene uitkering	€ 100.000	
totaal	€ 266.218	€ 8.406.420

Weerstandsvermogen en risicobeheersing

In de onderstaande tabel berekenen we de ratio weerstandsvermogen voor Raalte.

Omschrijving	bedrag
Beschikbare weerstandscapaciteit:	
Onbenutte belastingcapaciteit	€ 1.536.000
Algemene reserve grondexploitatie	€ 5.000.000
Reserve weerstandsvermogen	€ 9.909.000
Totaal	€ 16.445.000
Benodigde weerstandscapaciteit:	
Risico's conform tabel	€ 8.672.638
Verhouding beschikbare weerstandscapaciteit / benodigde weerstandscapaciteit	1,9

Om de ratio te classificeren maken we gebruik van de volgende waarderingstabel, zoals opgenomen in de beleidsnota reserves, voorzieningen en weerstandsvermogen:

Waardering	Ratio	Betekenis
A	>2,0	Uitstekend
B	1,4 – 2,0	Ruim voldoende
C	1,0 – 1,4	Voldoende
D	0,8 – 1,0	Matig
E	0,6 – 0,8	Onvoldoende
F	<0,6	Ruim onvoldoende

Gegeven de ratio van 1,9 (waarderingcijfer B) betekent dit voor Raalte dat het weerstandsvermogen ruim voldoende is. Ratio bij de rekening 2017 was 1,9 en bij de begroting 2018 1,7. We zien een vergelijkbare ratio. Daarbij maken we wel de kanttekening dat er nog verschillende p.m. posten bij de risico's worden benoemd.

Beleid weerstandsvermogen

De gemeente Raalte wil zo min mogelijk risico lopen en -mits financieel verantwoord- zoveel mogelijk risico's afdekken. Enerzijds willen we daarbij niet teveel beslag leggen op financiële middelen, anderzijds moet er wel een zekere mate van weerstandsvermogen zijn. Gelet op onze beleidsuitgangspunten, zoals beschreven in het begin van de paragraaf, kan het college met een voorstel komen het weerstandsvermogen in stand te houden of af te romen, waarbij we de financiële positie van de gemeente in beschouwing nemen. Zie daarvoor hoofdstuk 2 financiële positie, waarbij we dit beschouwen in combinatie met andere elementen die bijdragen aan onze financiële positie.

Classificatie risico's en gevolgen

Tenslotte worden hieronder de bovenstaande risico's geclassificeerd naar kans en financieel gevolg. In het voorgaande zijn er drie categorieën waarschijnlijkheid (kans) benoemd met betrekking tot het zich voordoen van een risicovolle gebeurtenis: laag (25% kans), gemiddeld (50%) en hoog (75%). Daarnaast hebben we het financiële gevolg van de risicovolle gebeurtenissen geschat: laag (tot € 100.000), midden (€ 100.000 - € 300.000) en hoog (> € 300.000). Deze grenzen zijn onder andere gebaseerd op een vergelijking met die van andere gemeenten.

Rechtsboven zijn de meest risicovolle onderwerpen met een groot financieel gevolg (rood). Linksonder het tegenovergestelde (groen). Het moge duidelijk zijn dat de benodigde mate van sturing rechtsboven het hoogst zal zijn.

De weergave is een momentopname. In de loop van de tijd kunnen de onderwerpen verschuiven naar een andere categorie. Deze manier van presenteren maakt monitoring in de tijd eenvoudiger.

		Kans		
		Laag	Gemiddeld	Hoog
Financieel gevolg	Hoog	Personeel	Overige grondexploitaties Verbonden partijen Vennootschapsbelasting Garantstelling (sport)verenigingen en instellingen	Grondexploitaties Zegge VII en Franciscushof
	Midden	Woningbouwleningen		Glasvezel
	Laag	ICT systemen	BTW compensatiefonds	

Conclusie is dat we vanwege het grote belang en de relatief grote kans dat een risicovolle gebeurtenis zich voordoet, vooral veel aandacht moeten (blijven) besteden aan de grondexploitaties, verbonden partijen, vennootschapsbelasting en garantstellingen aan verenigingen en instellingen. Ondanks het herstel van de woningmarkt en de toenemende vraag naar bouwkveld blijft binnen de grondexploitatie de complexen Franciscushof en de Zegge VII risicovol vanwege een hoge boekwaarde en lange looptijd.. Als te zijner tijd de uitkomsten nadeliger uitvallen dan de raming dan wordt dat ten laste van de daarvoor bestemde reserves gebracht. Deze reserves maken onderdeel uit van de weerstandscapaciteit. Overigens moet daarbij de kanttekening gemaakt worden dat de grondexploitatie Franciscushof op dit moment positief is en een mogelijk nadeel beperkt kan worden opgevangen. Voor de Zegge VII geldt dit niet. De mate van beïnvloedbaarheid van de verschillende onderwerpen verschilt overigens onderling sterk.

Kengetallen

De BBV schrijft vijf kengetallen voor. Het doel van deze kengetallen is het inzicht verhogen in de financiële wendbaarheid en weerbaarheid. Financiële wendbaarheid heeft te maken met hoe flexibel de begroting en bedrijfsvoering is om snel te kunnen inspelen op de actualiteit. Financiële weerbaarheid is het vermogen om onverwachte financiële klappen op te vangen en bestand te zijn tegen de impact van bestaande risico's.

Financiële wendbaarheid	Financiële weerbaarheid
Netto schuldquote (BBV)	Solvabiliteit (BBV)
Belastingcapaciteit (BBV)	Grondexploitatie (BBV)
	Structurele exploitatieruimte (BBV)

Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Deze kengetallen kennen geen normering maar zijn bedoeld om de gemeentelijke financiële positie inzichtelijker te maken en de vergelijkbaarheid tussen gemeenten te vergroten. In 2017 is hiertoe een onderzoek uitgevoerd binnen onze gemeente. Dit onderzoek geeft ons meer inzicht in het beoordelen van deze kengetallen en hoe deze bijdragen aan de financiële wendbaarheid en weerbaarheid. Omdat de kengetallen geen harde normering kennen, heeft de gemeente Raalte op basis van landelijke gegevens een eigen maatstaf ontwikkeld en gebruiken we deze als een signaleringskader.

Hieronder volgen de vijf kengetallen met een korte uitleg, de hoogte van de kengetallen in meerjarenperspectief en welke conclusie je daar aan kunt verbinden. Daarna volgt een resumé met een visuele weergave en een eind conclusie.

1. Netto schuldquote:

Dit kengetal weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen en geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. Dit kengetal draagt bij aan de financiële wendbaarheid van de gemeente. Bij een stijging van de inkomsten is het mogelijk om schulden af te lossen. Dit verhoogt de wendbaarheid van de gemeente. Hoe meer eigen middelen er beschikbaar zijn, hoe lager het percentage van de netto schuldquote is.

Om inzicht te krijgen in hoeverre er sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote ook exclusief doorgeleende gelden weergegeven.

	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Netto schuldquote	87%	121%	106%	95%	88%	81%
Netto schuldquote (gecorrigeerd voor alle verstrekke leningen)	95%	113%	97%	87%	79%	73%

We zien een daling van de netto schuldquote, met andere woorden in de komende jaren ontstaan er meer inkomsten, waardoor we schulden af kunnen lossen. Dit draagt in positieve zin bij aan de financiële wendbaarheid. Dit zie je terug in de geprognosticeerde balans in een daling van de vaste schulden, met andere woorden we hoeven in de toekomst minder leningen aan te trekken. We hebben hierbij geen rekening gehouden met onttrekkingen ten laste van de reserves Zorg en Participatie in de komende jaren als gevolg van ontoereikendheid van het rijksbudget (zie verder paragraaf Sociaal Domein).

Een schuldquote van 90% of lager is positief, hoger dan 130% is negatief. Deze schuldquote voldoet daarmee aan onze maatstaf.

2. Solvabiliteitsratio:

Het kengetal solvabiliteit is de verhouding tussen het eigen vermogen en het totale vermogen. Er wordt gekeken in welke mate de gemeente in staat is haar financiële verplichtingen na te komen. Met deze ratio kan de financiële weerbaarheid gemeten worden. Ook hier hebben wij geen rekening gehouden met onttrekkingen ten laste van reserves Zorg en Participatie in de komende jaren als gevolg van ontoereikendheid van het rijksbudget (zie verder paragraaf Sociaal Domein).

Hoe hoger de solvabiliteitsratio, des te gunstiger voor de weerbaarheid. Hoe meer eigen vermogen een gemeente heeft, hoe beter de gemeente in staat is om financiële klappen en bestaande risico's op te vangen. Een ratio boven de 50% wordt als zeer positief beoordeeld en een ratio van lager dan 20% wordt als negatief beoordeeld.

	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Solvabiliteit	33%	27%	27%	29%	31%	33%

We zien een lichte stijging in de solvabiliteitsratio. Een ratio boven de 50% wordt als zeer positief beoordeeld en een ratio van lager dan 20% wordt als negatief beoordeeld. De stijging van de solvabiliteitsratio is met name het gevolg van de verwachte verkoop van gronden binnen de grondexploitatie in de komende jaren. Hierdoor kunnen schulden worden afgelost en dit heeft een positief effect op ons totale vermogen.

3. Grondexploitatie:

Dit kengetal geeft aan hoe groot de grondpositie (de waarde van de grond) is ten opzichte van de totale geraamde baten.

Gemeenten sluiten vaak leningen af voor het kopen van grond om een nieuw woningbouwproject te starten. Dit zorgt voor een schuld bij de gemeente. Het is de bedoeling dat bij uitvoering van het bouwproject de kosten weer terug verdiend worden. Bij het berekenen van het kengetal grondexploitatie wordt er een schatting gemaakt van de baten van de bouwprojecten. Hoe lager de ratio, hoe gunstiger voor de financiële weerbaarheid. Een ratio lager dan 20% wordt als positief beoordeeld en een ratio hoger dan 35% wordt als negatief beoordeeld.

	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Grondexploitatie	29%	31%	22%	17%	14%	11%

We zien een flinke daling in de ratio grondexploitatie, waardoor de gemeente minder kwetsbaar wordt. Dit ontstaat door verkoop van gronden in de komende jaren, waardoor de bouwgronden in exploitatie dalen. Dit heeft ook een gunstig effect op onze solvabiliteitsratio.

4. Structurele exploitatieruimte:

Het kengetal structurele exploitatieruimte geeft inzicht in welke mate de structurele lasten van de gemeente gedekt zijn door structurele baten. Het is van belang om als gemeente te weten welke structurele ruimte er aanwezig is om de eigen lasten te dragen of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. De structurele exploitatieruimte valt hiermee onder de financiële weerbaarheid.

Een positieve uitkomst van dit kengetal houdt in dat de gemeente structurele lasten kan afdekken door structurele baten. Bij een ratio van 0 is de (meerjaren)begroting structureel sluitend.

	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Structurele exploitatieruimte	1,37%	0,26%	0,57%	0,53%	0,42%	0,35%

De prognose is dat er de komende jaren voldoende structurele ruimte is om de lasten te blijven dragen.

Weerstandsvermogen en risicobeheersing

5. Belastingcapaciteit:

Dit cijfer geeft inzicht in hoe de belastingdruk in de gemeente zich verhoudt ten opzichte van het landelijk gemiddelde. Als dit percentage laag ligt, betekent het dat de gemeente meer inkomsten uit belastingen zou kunnen verwerven. Of dit wel of niet gebeurt is een beleidskeuze. Het kengetal belastingcapaciteit heeft invloed op de financiële wendbaarheid. Het gaat hierbij niet om de onbenutte belastingcapaciteit, zoals aangegeven onder het hoofdstuk "Inventarisatie weerstandscapaciteit" binnen deze paragraaf; dat is de theoretische financiële ruimte. Deze berekening van belastingcapaciteit geeft meer inzicht in de betekenis van de belastingcapaciteit voor de financiële positie, dan dat de theoretische onbenutte belastingcapaciteit dat doet.

De belastingcapaciteit wordt hier berekend door de gemiddelde woonlasten voor een meerpersoonshuishouden van de gemeente Raalte af te zetten tegen het gemiddelde van alle gemeenten in Nederland.

De ozb is voor de gemeente de belangrijkste eigen belastinginkomst. Naast de ozb wordt ook gekeken naar de rioolheffing en afvalstoffenheffing, omdat deze heffingen niet kostendekkend hoeven te zijn en dus ruimte kunnen geven voor nieuw beleid. In Raalte zijn beide heffingen al 100% kostendekkend.

Op basis van uitgangspunten van het COELO bedragen voor Raalte in 2019 de gemiddelde woonlasten (gemiddeld betaalde ozb, rioolheffing, afvalstoffenheffing) voor een meerpersoonshuishouden € 706. Het gemiddelde van alle gemeenten bedraagt volgens COELO in 2018 € 720. De woonlasten in Raalte liggen € 14 onder het landelijk gemiddelde. Uitgedrukt in een % is de belastingcapaciteit voor 2019 98%.

	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Belastingcapaciteit	100%	94%	98%	98%	98%	98%

Classificatie kengetallen

In onderstaande tabel zijn de kengetallen geclassificeerd.

Toelichting op de tabel:

Links: Waardering van het kengetal op dit moment. A is gunstig, B is neutraal en C is ongunstig.

Boven: Of het verloop van het kengetal positief, neutraal of negatief is. Zo is te zien of het kengetal zich goed ontwikkelt of niet in meerjarenperspectief.

		Ontwikkeling		
		Positief	Neutraal	Negatief
Waardering	C			
	B			
	A			

Conclusie

De ratio schuldquote heeft een gunstig effect op onze financiële wendbaarheid. De belastingcapaciteit daarentegen niet. De ruimte om extra inkomsten uit belastingen te verwerven is gedaald ten opzichte van het landelijk gemiddelde.

De kengetallen die bijdragen aan financiële weerbaarheid laten zien dat we minder kwetsbaar zijn. Dit komt hoofdzakelijk door een gunstig solvabiliteitsratio als gevolg van een verwachte verkoop van gronden binnen de grondexploitatie de komende jaren. Daarnaast laat ook het kengetal structurele exploitatieruimte een positieve uitkomst zien.

Naast de kengetallen zijn er andere elementen die bijdragen aan de financiële wendbaarheid en weerbaarheid en betrokken worden bij onze (meerjarige) financiële positie.

Zie verder hoofdstuk 2 Financiële positie.

4.2.3 Onderhoud kapitaalgoederen

Portefeuillehouder
Paragraafcoördinator

Wethouders J. van Loevezijn en W. Wagenmans
J. de Kruijff

Algemene inleiding

De paragraaf onderhoud kapitaalgoederen bevat de volgende onderdelen:

1. wegen;
2. riolering en water;
3. groen;
4. gebouwen;
5. openbare verlichting;
6. kunstwerken;
7. speeltoestellen;
8. begraafplaatsen.

Van de kapitaalgoederen, bedoeld in het eerste lid, wordt aangegeven:

- a. het beleidskader;
- b. de uit het beleidskader voortvloeiende financiële consequenties;
- c. de vertaling van de financiële consequenties in de begroting;
- d. het risico / de consequenties.

Integrale Visie Openbare Ruimte (IVOR)

De integrale visie op de openbare ruimte vormt het kader voor het ontwikkelen van beleid en het voorbereiden en uitvoeren van projecten. Een visie waarbij wij de juiste kwaliteit op de juiste plek willen realiseren met de juiste inzet van middelen. Door het gebruik en gebruiker centraal te stellen en in te gaan op de wensen die zijn voortgekomen vanuit de bijeenkomsten van de Raad op pad zijn meerdere projecten met inbreng van inwoners en ondernemers voorbereid of tot stand gekomen. Deze inzet leidt tevens tot het realiseren van doelen vanuit andere programma's zoals duurzaamheid, economie en het levensloopbestendig inrichten van de openbare ruimte. Hiermee beogen wij de openbare ruimte in toenemende mate toekomstbestendig in te richten. Op het gebied van beleidsontwikkeling is het nieuwe groen- en kapbeleid vastgesteld onder de titel "Groen samen doen!". Verder zijn binnen programma 2 nieuwe ontwikkelingen opgepakt als het voorsorteren op de klimaatadaptatie in de openbare ruimte en de verkeersagenda. Verdergaande professionalisering van het beheer en onderhoud is een stap verder gebracht door het opstarten van het opstellen van nieuwe beheerplannen voor de bomen, openbare verlichting en het wegmeubilair. In de uitvoering ligt de nadruk op het voorkomen van kapitaalvernietiging en het duurzaam in stand houden van de openbare ruimte. De middelen hiervoor zijn beschikbaar gesteld binnen de begroting waarbij tevens gebruik is gemaakt van additionele middelen (subsidies en bijdragen derden).

1. Wegen

a. Beleidskader

Vanaf 2013 wordt een zwaarder accent gelegd op het onderhoud van asfaltwegen ten koste van het onderhoud van klinkerwegen om kapitaalvernietiging te voorkomen. Met het opstellen van het Roalter Akkoord heeft de raad zijn ambities uitgesproken over integraal beheer van de openbare ruimte. Deze ambities dienen als leidraad voor het nieuwe beheerplan Wegen, waarin de verbinding tussen het technisch onderhoud en de financiële strategie in beeld wordt gebracht.

b. Benodigde middelen

Voor het groot onderhoud aan asfalt- en elementverhardingen (tegel- en klinkerverhardingen) zijn structurele budgetten beschikbaar in de begroting. Het onderhoud wordt uitgevoerd binnen de hiervoor beschikbare (taakstellende) budgetten. Financiële middelen voor het vervangen van oude en/of slechte wegen zijn niet in de begroting en het bestaande beheerplan opgenomen.

c. Vertaling naar begroting

Het onderhoud is structureel opgenomen in de begroting. De financiële strategie met betrekking tot de vervangingsinvesteringen wordt na vaststellen van het beheerplan in de begroting verwerkt.

d. Risico/consequenties

Door inzet van een deel van het budget klinkerwegen voor asfaltwegen wordt de vervangingstermijn van klinkerwegen "opgerekt", neemt het onderhoudsniveau af en neemt het risico op een toename van klachten en aansprakelijkheidsstellingen toe. Uit de inspectiemeting van 2016 is gebleken dat het tekort aan financiële middelen bij handhaven huidige kwaliteitsnormen de komende jaren verder oploopt.

2. Riolering en water

a. Beleidskader

In het Gemeentelijk Rioleringsplan Raalte (GRP) geven we invulling aan de drie gemeentelijke zorgplichten voor afval-, hemel- en grondwater. Het GRP Raalte 2014 t/m 2020, 'Waardevol water, voor u en later' is 20 februari 2014 door de raad vastgesteld.

b. Benodigde middelen

Door de vaststelling van het GRP zijn de benodigde personele en financiële middelen voor de planperiode vastgesteld. De inkomsten die nodig zijn om de personele en financiële middelen jaarlijks beschikbaar te stellen worden geïnd door middel van de rioolheffing. De rioolheffing mag hooguit kostendekkend zijn. Dit betekent dat er niet meer gespaard mag worden dan de uitgaven die in het GRP voor de levensduurperiode van objecten voorzien worden.

c. Vertaling naar begroting

In het GRP zijn de voornemens ten aanzien van het uitvoeren van de gemeentelijke zorgplichten voor afvalwater, hemelwater en grondwater inclusief de benodigde personele en financiële middelen voor de periode 2014 t/m 2020 opgenomen. De voornemens zijn per jaar onderverdeeld. Jaarlijks worden in de begrotingscyclus de afwijkingen op de realisatie van de plannen verantwoord en worden de benodigde financiële middelen voor het komende jaar aangevraagd. In september 2018 is ter kennisname een evaluatie van het huidige GRP met de gemeenteraad gedeeld. Hierin is tevens een doorkijk gemaakt voor de jaren 2019 en 2020. Uitgangspunt hierbij is alleen de prijsindex van de rioolheffing toe te passen en niet de geplande verhoging van € 10. Het tarief voor 2019 wordt dan € 221,64.

Onderhoud kapitaalgoederen

d. Risico/consequenties

Uit de geactualiseerde cijfers blijkt dat het onderhoud en de vervanging voor 2019 en 2020 gefinancierd kunnen worden vanuit de rioolheffing en stand van de huidige voorziening riolering. Bij het nieuwe GRP worden de beleidsplannen 'Risico gestuurde vervanging' en 'Masterplan Hemelwater' versleuteld in de berekeningen. Bij dit GRP zal opnieuw bekeken worden wat de ambities in relatie tot de rioolheffing zijn.

3. Groen

a. Beleidskader

De uitgangspunten voor het beheer zijn vastgelegd in het Groenbeleidsplan 'Kernen in het Groen'. Het beheerplan Groen uit 2004 heeft als basis voor de uitvoering van werken aan het groen binnen de bebouwde kom gediend. Een beheerplan voor het groen in het buitengebied ontbreekt. Het opstellen van een beheerplan bomen is niet volledig voltooid, wel is het proces in gang gezet.

b. Benodigde middelen

Voor het dagelijks onderhoud is in de begroting 2019 circa € 1.050.000 geraamd. Hiervan wordt onder andere de bedrijfsvoering bekostigd waarbij de "groene" SW-medewerkers vanuit het team Beheer en Onderhoud worden aangestuurd. Daarnaast wordt hiervan het bomenonderhoud en de renovaties versleten groen bekostigd.

c. Vertaling naar begroting

De structurele lasten zijn opgenomen in de begroting.

d. Risico/consequenties

Hiermee wordt het openbaar groen in stand gehouden op de door de raad vastgestelde onderhoudsniveaus en hebben vervangingen plaats kunnen vinden. In 2018 is een inventarisatie uitgevoerd voor het beheerplan bomen. De consequenties van dit beheerplan zijn nog niet te kwantificeren.

4. Gebouwen

a. Beleidskader

De nota gebouwenbeheer is eind 2013 vastgesteld. Het betreft 3 categorieën gebouwen: gemeentelijke gebouwen, welzijnsgebouwen en sportgebouwen. Verder is er een onderzoek gaande om wettelijk voorgeschreven energiebesparingsmaatregelen te kunnen realiseren.

b. Benodigde middelen

Jaarlijks worden de benodigde middelen beschikbaar gesteld en wordt een storting gedaan in de onderhoudsreserves. In 2016 is een conditiemeting uitgevoerd waarbij voor alle objecten zowel de huidige kwaliteit van onderhoud is gemeten als de meerjarenonderhoudsplanning is geactualiseerd en financieel doorgerekend. Daaruit bleek dat de kwaliteit van 97% van de objecten minimaal conform de afgesproken kwaliteit is en dat er – in combinatie met de aanwezige reserves en de jaarlijks beschikbare middelen – tot circa 2025 voldoende middelen zijn om dit kwaliteitsniveau te handhaven. In de komende jaren moet echter wel gezocht worden naar een structurele oplossing voor na 2025. Daarnaast loopt er een onderzoek hoe de gemeentelijke gebouwen verduurzaamd kunnen worden conform het vastgestelde klimaatbeleid. Of dat resulteert in een aanvullende claim om de voor te stellen duurzaamheidsmaatregelen te kunnen uitvoeren voor alle gemeentelijke gebouwen, is nog niet duidelijk. Wel is al duidelijk dat de vernieuwde energieopwekking en –afgifte en klimaatverbetering van het gemeentehuis vragen om extra geld (zie nieuw beleid).

c. Vertaling naar begroting

De structurele lasten zijn opgenomen in de begroting. Wel is er een onderlinge verschuiving van budgetten noodzakelijk tussen welzijns- en gemeentelijke gebouwen en een verschuiving tussen de reserves van de 3 categorieën gebouwen. Alternatief is de reserves samen te voegen.

- d. **Risico/consequenties**
Uit de geactualiseerde meerjarenonderhoudsplanning en de stand van de reserves blijkt dat het geplande onderhoud voor de komende 6 jaren kan worden uitgevoerd, maar dat er de komende jaren maatregelen getroffen moeten worden om adequaat gebouwenonderhoud in de toekomst te kunnen blijven garanderen. Waarschijnlijk zijn er aanvullende middelen nodig om de duurzaamheidsmaatregelen te kunnen realiseren.

5. Openbare verlichting

- a. **Beleidskader**
De uitgangspunten van het beheer zijn vastgelegd in het beleidsplan “Bewust Verlichten”. In 2017 is een start gemaakt met het opstellen van een beheerplan openbare verlichting.
- b. **Benodigde middelen**
De benodigde middelen zijn nog niet te kwantificeren, dit staat in relatie met de uitkomsten van het op te stellen beheerplan.
- c. **Vertaling naar begroting**
Voor het dagelijks onderhoud zijn structurele middelen opgenomen in de begroting. Voor verdere vervangingsinvesteringen zijn geen middelen opgenomen.
- d. **Risico/consequenties**
Met het huidige budget kan de openbare verlichting op het vastgestelde onderhoudsniveau in stand gehouden worden. In het nieuwe beheerplan “Openbare Verlichting” wordt inzichtelijk welk maatregelenpakket nodig is om het areaal op niveau te houden en een verduurzamingslag te maken.

6. Kunstwerken

- a. **Beleidskader**
De uitgangspunten voor het beheer en onderhoud van civiele kunstwerken zijn vastgelegd in het beheer- en vervangingsplan 2015.
- b. **Benodigde middelen**
Op basis van genoemd beheerplan zijn vanaf 2017 in de begroting de noodzakelijke structurele middelen voor het beheer en onderhoud opgenomen. Daarnaast is er eenmalig budget beschikbaar gesteld voor vervangingen.
- c. **Vertaling naar begroting**
Het benodigde onderhoudsbudget is structureel opgenomen in de begroting.
- d. **Risico/consequenties**
De budgetten zijn gericht op het onderhoud en niet op vervanging.

7. Speeltoestellen

- a. **Beleidskader**
In 2007 is het beheerplan speelplaatsen vastgesteld.
- b. **Benodigde middelen**
Jaarlijks wordt bij de begroting het vervangingsschema geactualiseerd en worden de kapitaallasten van de vervangingen opgenomen in de meerjarenbegroting.
- c. **Vertaling naar begroting**
Voor het onderhoud van de speeltoestellen zijn voldoende middelen beschikbaar.
- d. **Risico/consequenties**
Door adequate inzet op onderhoud voldoen de speelplaatsen aan het attractiebesluit.

Onderhoud kapitaalgoederen

8. **Begraafplaatsen**

a. Beleidskader

Het beleid ten aanzien van de algemene begraafplaatsen is vastgelegd in het beleidsplan 'Begraven in Raalte' (2009). De criteria ten aanzien van het beheer en onderhoud zijn uitgewerkt in een beheerplan. Op basis hiervan is een hoge mate van netheid binnen de grafperken en standaard onderhoudsniveau voor de overige gebieden op de begraafplaatsen gerealiseerd.

b. Benodigde middelen

Voor het dagelijks groenonderhoud op de begraafplaatsen zijn middelen in de begroting 2019 opgenomen.

c. Vertaling naar begroting

De structurele (onderhouds-) lasten zijn opgenomen in de begroting.

d. Risico/consequenties

Het groen op de begraafplaatsen wordt hiermee in stand gehouden op de door de raad vastgestelde onderhoudsniveaus.

4.2.4 Financiering

Portefeuillehouder
Paragraafcoördinator

Wethouder F. Niens
M. Lammerts van Bueren

Algemeen

De paragraaf financiering is een verplicht onderdeel van de begroting. Deze verplichting hangt samen met de invoering van de Wet Fido (Wet financiering decentrale overheden). Deze wet beoogt een solide financiering bij openbare lichamen. Doel hierbij is het vermijden van grote fluctuaties in de rentelasten van de gemeente en het handhaven van een uitstekende kredietwaardigheid.

De wet kent een onderscheid tussen regels voor korte termijn financiering en regels voor lange termijn financiering. Het onderscheid is gelegd bij een termijn van 1 jaar waarbij een maximum norm wordt voorgeschreven voor de vlottende (korte) schuld: de zogenaamde kasgeldlimiet. Daarnaast wordt met het stellen van een norm voor renterisico's bewerkstelligd dat tot een zodanige opbouw van de leningenportefeuille wordt gekomen dat tegenvallers als gevolg van renteaanpassingen en herfinanciering in voldoende mate worden beperkt.

Treasurystatuut

De financieringsparagraaf vormt, in samenhang met het in artikel 212 van de Gemeentewet voorgeschreven treasurystatuut en de overeenkomstig vastgestelde verordeningen, een belangrijk instrument voor het sturen, beheersen, verantwoorden van en toezicht houden op de financieringsfunctie. Het treasurystatuut wordt in 2019 geactualiseerd.

Hierin staan de doelstellingen, verantwoordelijkheden, bevoegdheden en de administratieve organisatie rond het beheer van liquiditeiten van de gemeente op lange en korte termijn.

Daarnaast zijn kredietwaardigheidsnormen voor tegenpartijen bij uitzettingen voor een periode van 1 jaar en langer opgenomen. De bepalingen in het treasurystatuut waarborgen een risicomijdend financieringsprofiel.

Financieringsbeleid

De uitgaven en inkomsten van de gemeente lopen niet synchroon in de tijd. De gemeente moet soms geld lenen om tijdig betalingen te kunnen verrichten en soms heeft ze (tijdelijk) overtollige liquide middelen. Ook moeten investeringen gefinancierd worden. In korte tijd worden uitgaven gedaan, die over een veel langere periode worden afgeschreven.

Uitgangspunt voor het financieringsbeleid is om de rentekosten van de financiering zo laag mogelijk te houden, de renteopbrengsten zo hoog mogelijk te doen zijn en daarbij zo weinig mogelijk risico's te lopen.

De gemeente baseert zich daarbij op de uitgangspunten van het treasurystatuut en de algemene verwachtingen van de financiële sector.

Totaalfinanciering

In de gemeente Raalte wordt het principe van totaalfinanciering toegepast. Dit houdt in dat niet voor iedere investering een afzonderlijke lening wordt afgesloten. Investeringen worden gefinancierd vanuit het totaal eigen vermogen (reserves) en het vreemd vermogen (aangetrokken leningen). Er is dus geen directe relatie tussen een bepaalde investering (actief) en de rentelasten voor een afgesloten lening c.q. vergoeding voor het eigen vermogen.

De rentelasten op de boekwaarden van de investeringen worden daarom toegerekend op basis van een vooraf gecalculeerd rentepercentage. Dit noemen we het renteomslagpercentage.

Financiering

Het renteomslagpercentage voor het jaar 2019 is berekend op 2,2%. Dit is 0,3% lager dan in 2018, toen het percentage was berekend op 2,5%. Het per saldo positieve resultaat van een lager renteomslagpercentage is budgettair neutraal in deze begroting verwerkt ten opzichte van de begroting 2018. Dit betekent dat in de begroting 2019 de beschikbare stelpost renteschommelingen kon worden verhoogd. In 2019 is nu een stelpost renteschommelingen beschikbaar van € 200.000. Met ingang van 2020 loopt deze structurele stelpost op tot ca. € 230.000.

Voor financiering van investeringen worden naast externe financieringsmiddelen eigen reserves en voorzieningen ingezet als intern financieringsmiddel. Deze beleidslijn heeft wel enig risico in zich. Immers bij aanwending van deze reserves moeten we hiervoor externe financiering aantrekken waarvan de lasten op de exploitatie drukken. In de situatie dat onze reserves substantieel dalen, gaat de rentelast in de begroting dus oplopen.

Onderstaand de berekening van de rente welke aan de taakvelden wordt toegerekend:

a.	De externe rentelasten over de korte en lange financiering	€ 2.244.666
b.	De externe rentebaten	€ (77.451)
	Totaal door te rekenen externe rente	€ 2.167.215
c.	De rente die aan de grondexploitatie moet worden doorberekend (1,5%)	€ (348.325)
	De rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend (voorbeeld: Grondbedrijf)	€ (214.200)
		€ (562.525)
	Saldo door te rekenen externe rente	€ 1.604.690
d1.	Rente over eigen vermogen	€ 1.025.380
	Rente over voorziening verwachte verliezen	
d2.	grondexploitatie (gewaardeerd op contante waarde)	€ 121.829
	De aan taakvelden (programma's inclusief overhead) toe te rekenen rente	€ 2.751.899
	De werkelijk aan taakvelden (programma's inclusief overhead) toegerekende rente (renteomslag)	€ 2.751.899
f.	Renteresultaat op het taakveld treasury	€ -

Renteontwikkelingen en leningenportefeuille

De rente op de geld- en kapitaalmarkt is de laatste jaren historisch laag.

De rente op leningen met een lange looptijd loopt langzaam op. De rente op leningen met een kortere looptijd blijft vooralsnog historisch laag. Op basis van de meerjarige liquiditeitsprognose trekken we nu vooral leningen aan met een kortere looptijd, waardoor we nog steeds gebruik kunnen maken van een historisch lage rente. De verwachte inkomsten uit de grondverkoop spelen hierin een belangrijke rol.

Stand lening portefeuille per 31-12-17:	€ 74,2 miljoen rentelast: € 1,9 miljoen
Aangetrokken lening in 2018	€ 5 miljoen
Nog aan te trekken in 2018	€ 5 miljoen
Aflossingen in 2018	€ -2,6 miljoen
Stand lening portefeuille per 31-12-18	€ 81,6 miljoen

Mogelijk aan te trekken lening in 2019 € 10,0 miljoen
Verwachte stand lening portefeuille per 31-12-19 € 91,6 miljoen rente last € 2,2 miljoen.
Dit is exclusief de effecten van de projectenrapportage 2018 van het grondbedrijf.

Renterisicobeheer

Zoals al aangegeven, is het financieringsbeleid er op gericht om met zo min mogelijk risico zo maximaal mogelijk gebruik te maken van de huidige lage rente. Om die reden wordt voor de afdekking van het financieringstekort gebruik gemaakt van kortlopende leningen (kasgeldleningen en leverancierskrediet). Voor 2019 is een financieringstekort geraamd van bijna € 19 mln. Bij de berekening van het financieringstekort is al rekening gehouden met € 10 mln. aan te trekken langlopende leningen die in 2018 aangetrokken worden.

Op basis van de investeringsprognose wordt verwacht dat in 2019 voor ± 10 mln. aan nieuwe leningen moet worden aangetrokken.

Kasgeldlimiet- en behoefte

In het kader van verantwoord treasurybeleid wordt een kasgeldlimiet gehanteerd om te voorkomen dat gemeenten een te groot risico nemen met het aantrekken van te grote sommen kort geld. Immers kort geld houdt een groot risico van renteschommelingen in. De kasgeldlimiet is bepaald door het begrotingstotaal bij aanvang van het jaar te vermenigvuldigen met een bij ministeriële regeling vastgesteld percentage. De basis voor 2019 is 8,5% van € 91,7 mln. is € 7,8 mln.

Het kwartaalgemiddelde van de werkelijk aangetrokken kasgeldleningen dient in beginsel onder de limiet van enig jaar te blijven. De toezichthouder staat toe maximaal voor een periode van twee kwartalen de kasgeldlimiet te overschrijden.

Renterisiconorm

De renterisiconorm is een wettelijke norm die betrekking heeft op de vaste schuld van de gemeente. Vaste schuld ontstaat wanneer leningen worden afgesloten met een rentetypische looptijd van 1 jaar of langer. De renterisiconorm is ingesteld om de herfinanciering van af te lossen leningen zo goed mogelijk in de tijd te spreiden. Daarmee wordt voorkomen dat renteschommelingen op de kapitaalmarkt grote invloed hebben op de totale rentelast van de gemeente. De norm geeft dus het bedrag aan waarover de gemeente zich per begrotingsjaar maximaal mag bloot stellen aan renterisico.

De norm voor gemeenten is vastgesteld op 20%. De gemeente Raalte heeft per 1 januari 2019 een begrotingstotaal van € 91,7 mln. Het maximale bedrag voor herfinanciering is dan € 18,3 mln.

Financiering

De renterisiconorm voor de komende 4 jaar is als volgt berekend:

	(Bedragen x € 1.000)			
	2019	2020	2021	2022
Renterisico op vaste schuld	Budget	budget	Budget	budget
1a. Renteherziening op vaste schuld o/g	0	0	0	0
1b. Renteherziening op vaste schuld u/g	0	0	0	0
2. Netto renteherziening op vaste schuld (1a - 1b)	0	0	0	0
3a. Nieuw aangetrokken vaste schuld (o/g)	10.000	5.000	5.000	5.000
3b. Nieuw verstrekte lange leningen (u/g)	0	0	0	0
4. Netto nieuw aangetrokken vaste schuld (3a - 3b)	10.000	5.000	5.000	5.000
5. Betaalde aflossingen	155	120	4.494	7.077
6. Herfinanciering (laagste van 4 en 5)	155	120	4.494	7.077
7. Renterisico op vaste schuld (2 + 6)	155	120	4.494	7.077
Renterisiconorm				
8. Begrotingstotaal per jaar	91.677	91.230	89.742	88.549
9. Het bij ministeriële regeling vastgestelde percentage	20%	20%	20%	20%
10. Renterisiconorm	18.335	18.246	17.948	17.710
Toets Renterisiconorm				
10. Renterisiconorm	18.335	18.246	17.948	17.710
7. Renterisico op vaste schuld	155	120	4.494	7.077
11. Ruimte(+) / Overschrijding(-) (10 - 7)	18.180	18.126	13.454	10.633

4.2.5 Bedrijfsvoering

Portefeuillehouder
Paragraafcoördinator

Burgemeester M. Dadema
H. van Es

Programmaplan ‘Ons Raalte’

Vanuit het organisatieontwikkelplan ‘Ons Raalte’ werken we langs drie sporen; inrichten, sturen en leren & ontwikkelen. Per 1 januari 2019 gaan we formeel over naar de nieuwe hoofdstructuur van één directie en zes domeinen en is het spoor ‘inrichten’ op organisatieniveau afgerond. Vanuit het spoor ‘sturen’ werken we aan resultaatgerichte en sterke clusters binnen de domeinen. Resultaatgericht sturen en werken, gecombineerd met doorontwikkeling naar goed presterende clusters, stelt ons in staat om meer wendbaar en opgavegericht te werken. Medewerkers worden getraind en begeleid op het vlak van resultaatgericht werken. De clusters binnen de domeinen worden ondersteund in teamontwikkeling. Uiteindelijk zal bij een hoge mate van teamontwikkeling meer zelforganisatie volgen, om het cluster soepel te laten opereren in haar maatschappelijke context.

De kernwaarden uit de ambitie in dienstverlening ‘betrouwbaar, verbindend, oplossingsgericht en slim’ zijn hierbij leidend. Tenslotte staat 2019 in het teken van het maken van een strategische personeelsplanning (SPP) en een daarbij behorend strategisch opleidingsplan, inclusief een Management Development traject voor directie en domeinmanagers.

Om een wendbare organisatie te kunnen zijn en mee te kunnen bewegen met de samenleving is een professioneel, flexibel en evenwichtig opgebouwd personeelsbestand noodzakelijk. In 2019 doen we dat met nog meer focus op het spoor Leren & Ontwikkelen.

Medewerkers

De komende jaren wordt een krapte op de arbeidsmarkt verwacht. We hebben geïnvesteerd in ons wervingsbeleid. Onze wervingsteksten worden goed ontvangen en zijn herkenbaar op de arbeidsmarkt. Interesse om te werken bij de gemeente Raalte blijft aanwezig, blijkend uit voldoende reacties op vacatures, zowel qua aantal als kwaliteit. Jonge ingestroomde medewerkers willen we blijven binden en boeien. De inzet van stagiaires en trainees stimuleren we, evenals de deelname aan het generatiepact. Talenten van onze individuele medewerkers willen we inzichtelijk hebben en aanwenden. Een aantal HR-instrumenten wordt aangepast om de gewenste ontwikkeling te ondersteunen. Een nieuwe HR-cyclus met meer focus op individuele ontwikkeling en flexibele inzet wordt uitgewerkt. Daarnaast verplicht de cao om medewerkers eens per drie jaar een loopbaanonderzoek aan te bieden.

Het arbo- en gezondheidsbeleid is een manier waarop je als organisatie omgaat met arbeidsomstandigheden, gezondheid en verzuim. Dit verdient blijvend aandacht. Actuele aandachtspunten zijn verbeteren van het binnenklimaat en beheersing van emotioneel en agressief gedrag bij klantcontacten. In 2019 staat ook het periodieke medewerkers onderzoek weer op de agenda.

Naar verwachting treedt op 1-1-2020 de Wet Normalisering Rechtspositie Ambtenaren in werking. De VNG voert namens de gemeenten het overleg met de vakbonden over een bindende cao. De implementatie van deze wet vraagt veel inspanning van HR en de medezeggenschap.

Bedrijfsvoering

Egalisatiereserve SPP & loonsomkader

De egalisatiereserve SPP (Strategische Personeelsplanning) werkt zoals die bedoeld is, namelijk voor het opvangen van mobiliteitsbevorderende maatregelen, het generatiepact en het stimuleren van de organisatieontwikkeling.

Voor een goede implementatie van het programmaplan "Ons Raalte" is het nodig dat we in 2018/2019 ook een beroep doen op de reserve SPP. Denk daarbij onder andere aan de (extra) kosten voor training en begeleiding van medewerkers.

Vanaf de jaarrekening 2015/ begroting 2016 werken we met het door uw raad vastgestelde loonsomkader, een "lump-sum" loonsombudget. In onderstaande tabel is de ontwikkeling van het loonsomkader 2018-2019 weergegeven.

Omschrijving	Loonsomkader 2018 (x € 1.000)	Loonsomkader 2019 (x € 1.000)
Loonsom (basis) primitieve begroting	15.031	15.259
saldo autonome ontwikkelingen (o.a. werkelijk resultaat cao ontwikkelingen, pensioenpremies, reguliere periodieken, mutaties als gevolg van terugdraaien "knellende bezuinigingen" en overige (kleine) mutaties)	0	67
Stelpost verwachte cao ontwikkelingen in begrotingsjaar	465	481
Af: bezuinigingen Berenschot/overige taakstellingen/taakverminderingen	-71	-12
Af: Formatie V&H naar OD(Omgevingsdienst)	-426	
Bij: taakuitbreiding grondzaken+afvalwater(budgetneutraal)/terugdraaien knellende bezuiniging	99	
Bij: taakuitbreiding nieuw beleid 2018: Raalte duurzaam 2050/cultuurbeleid/kapvergunningen/verkeer	161	
Totaal	15.259	15.795

Procesgericht werken

Vanuit de ambitie in dienstverlening werken we aan de geprioriteerde producten en diensten. De werkprocessen die bij deze producten en diensten horen, gaan wij optimaliseren met een leanmethodiek opdat wij de klant nog beter van dienst kunnen zijn. Naast deze producten en diensten zien we dat op onze bedrijfsvoeringsprocessen en klantprocessen in het sociaal domein verbetermogelijkheden zijn om de dienstverlening te verbeteren.

Informatiemanagement

Goede informatievoorziening vormt een belangrijk en onmisbaar facet in onze dienstverlening. Dat is de reden dat informatiemanagement hoog op de agenda staat van Raalte. Een concrete stap om informatiemanagement steviger neer te zetten in onze organisatie, is het instellen van het Strategisch Informatie Overleg (SIO) in Raalte. Aan het SIO nemen medewerkers uit de verschillende domeinen in Raalte deel alsmede collega's van DOWR-i. Het SIO vormt een schakel tussen de werkvloer, directie, bestuur en de DOWR-i werkorganisatie als het gaat om informatievoorziening en de ICT die daarvoor nodig is. Doelen van het kernteam zijn structuur aan te brengen in het samenbrengen van informatie, meer kennis over informatiemanagement in de organisatie te brengen en de goede vragen te stellen en opdrachten te geven naar de DOWR-i werkorganisatie.

Huisvesting

In de tweede helft van 2018 loopt een onderzoek naar een nieuw huisvestingsconcept. Aanleiding is enerzijds een onderhouds- en vervangingsbehoefte. Anderzijds stelt de huidige tijd andere eisen aan een gemeentehuis. Veiligheid en informatieveiligheid nemen in belang toe. Tegelijk ook om meer 'huis van de gemeenschap' te zijn; een open werk- en ontmoetingsplek tussen gemeente en samenleving.

Een voorstel zal begin 2019 aan de raad worden voorgelegd ter besluitvorming.

Binnenklimaat gemeentehuis

Binnen het gemeentehuis zijn reeds langere tijd problemen met het binnenmilieu. Een probleem wat op diverse fronten forse impact zal hebben is de verbetering van de warmte- en koudeopwekkinginstallatie in relatie tot de wijze waarop deze warmte en koude in het gebouw wordt afgegeven (de 'klimatisering').

Op basis van de drie criteria 'people, planet, profit' is er een brede analyse naar mogelijkheden voor een nieuw warmte- en koudevoorziening gemaakt en zijn er vier opties verder uitgewerkt. Vanuit de gestelde kaders en de financiële afweging, blijkt hier de inzet van drie lucht – waterwarmtepompen (LWWP) het meest optimaal. Deze leveren in de winter de benodigde warmte en in de zomer functioneren deze als koelmachine en leveren de gewenste koude.

Op basis van de investering- en exploitatieraming wordt geconcludeerd dat benodigde investeringen zich niet terugverdienen. De drie LWWP's brengen een bruto investering van € 1.566.000 met zich mee (1^e fase € 774.000 in 2019 en 2^e fase € 792.000 in 2020). Na aftrek van de bijdrage uit de reserve Onderhoud gebouwen van € 114.000 resulteert dit voor de gehele investering in een kapitaallast van ca. € 90.000 per jaar (op basis van annuïteit). Dat wordt gedeeltelijk weer terugverdiend door lagere energielasten, te weten ca. € 28.000. Per saldo is er dan extra dekking nodig van € 62.000 structureel.

DOWR-algemeen

De zes percelen¹ bevinden zich in de consolidatiefase. Overall zien we dat de stabiliteit van de werkorganisaties facilitair, belastingen, financiële administratie en inkoop zowel qua dienstverlening als qua kosten constant is. De PSA staat nog voor een uitdaging aan de kostenkant en DOWR-I is zoals bekend volop in ontwikkeling. Er is verbeterd in rapportagestructuur en governance. In 2018 is er een bedrijfsvoeringsvisie op de DOWR opgesteld. Vanuit deze visie loopt in de tweede helft 2018 een verkenning naar mogelijke andere bedrijfsvoeringspercelen om samen te werken.

Periodiek wordt er middels een bestuursrapportage gemonitord op de resultaten van DOWR. Getoetst aan de vijf k's; kwaliteit, kansen, kwetsbaarheid, kennis en kosten.

Bedrijfsvoering

Voor wat betreft de kosten ziet de kostenontwikkeling er als volgt uit:

DOWR – Raalter bijdrage							
Perceel	Rekening 2017	Begroting					
		2018	2019	2020	2021	2022	2023
FA	318.796	295.931	308.780	307.100	302.699	300.739	300.739
FZ FTE	365.120	309.335	409.119	409.119	409.119	409.119	409.119
FZ gebouw	590.923	531.385	463.555	463.555	463.555	463.555	463.555
Belastingen	462.675	471.237	480.798	480.798	450.048	450.048	450.048
Inkoop	58.372	50.500	52.403	52.403	52.403	52.403	52.403
PSA	168.503	163.681	169.245	169.213	169.213	169.213	169.213
ICT I	3.125.729	3.091.939	2.828.502	2.780.338	2.779.458	2.779.458	2.779.458
ICT abonnementen	115.559	136.966	150.592	150.592	150.592	150.592	150.592
Totaal	5.205.677	5.050.974	4.862.994	4.813.118	4.777.087	4.775.127	4.775.127

Financiële Administratie (FA), Facilitaire Zaken (FZ), Belastingen, Inkoop, Personeels- en Salarisadministratie (PSA) en ICT.

Bovenstaande bedragen zijn gebaseerd op de op 30 maart 2018 door de bedrijfsvoeringsraad vastgestelde financiële kaders voor de begroting 2019 en meerjarenraming 2019-2022. Ten opzichte van de vorige meerjarenraming (2018-2021) zijn de structurele lasten licht gedaald (van € 5.000 in 2019 oplopend tot € 55.000 vanaf 2021), zie ook de analyse op hoofdlijnen bestaand beleid.

DOWR-I

Vanuit de I-visie heeft de DOWR-I drie hoofdtaken: 1) een stabiele ICT omgeving behouden 2) informatieveiligheid en 3) ondersteuning van de domeinen in het in kaart brengen van de ICT behoefte en dit integraal te kunnen afwegen. Als uitvloeisel hiervan is in de eerste helft van 2018 per inhoudelijk domein een overzicht van projecten en onderwerpen geformuleerd. Deze zijn daar waar nodig integraal verwerkt in deze begroting. In de tweede helft van 2018 worden strategische uitvoeringsplannen per domein opgesteld voor 2020 en verder, welke integraal kunnen worden gewogen bij de kaderbrief. De uitvoeringsplannen informatieveiligheid en werkorganisatie DOWR-i zijn met voorrang opgesteld vanwege de topprioriteit die geldt voor stabiliteit en informatieveiligheid.

Bescherming persoonsgegevens

In mei 2018 is de Wet bescherming persoonsgegevens vervangen door de Europese regeling: de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG).

In een Uitvoeringsplan zijn acties opgenomen om invulling te geven aan organisatorische en technische maatregelen en waarborgen om persoonsgegevens te beschermen en te voldoen aan de documentatieplicht en het afleggen van rekenschap. Een belangrijk onderdeel van het uitvoeringsplan is een risicoanalyse op werkprocessen en de prioritaire processen als eerste AVG-proof maken. Andere acties zijn gericht op het in kaart brengen van verwerkingen van persoonsgegevens in een verwerkingenregister, het aangaan van verwerkersovereenkomsten met externe leveranciers en andere partijen.

Interbestuurlijk toezicht

De provinciale toezichthouders hebben de volgende toezichtdomeinen beoordeeld, waarbij onderstaande scores (volgens het toegepaste “verkeerslicht”-model) zijn toegekend in 2018.

Totaalbeeld Raalte				
Financiën	Wabo	Wro	Archief	Huisvesting statushouders

Op basis van de bevindingen van de provinciale toezichthouders was het beeld in 2018 op alle domeinen voor onze gemeente positief (kleur “groen” volgens het toegepaste “verkeerslichtmodel”). Dit betekent dat ook onze toezichthouders van mening zijn dat we onze taken goed op orde hebben en kunnen voldoen aan het gestelde kwaliteitsniveau. De toezichtintensiteit is hierbij laag hetgeen betekent dat de toezichthouder op afstand blijft.

4.2.6 Verbonden partijen

Portefeuillehouder
Paragraafcoördinator

Wethouder F. Niens
M. Lammerts van Bueren

Inleiding

Verbonden partijen zijn rechtspersonen waarin de gemeente een bestuurlijk én financieel belang heeft. Elke gemeente heeft in haar dagelijkse praktijk voor de uitvoering van een deel van haar beleid te maken met verbonden partijen. Zo heeft Raalte zich in het verleden om verschillende redenen verbonden aan bijvoorbeeld gemeenschappelijke regelingen en stichtingen, maar ook voor de toekomst zoeken we de samenwerking op.

In deze paragraaf is inzicht gegeven in de verschillende belangen van de gemeente in verbonden partijen. Bij een bestuurlijk belang heeft de gemeente een zetel in het bestuur van een rechtspersoon of stemrecht. Bij een financieel belang is de gemeente de ter beschikking gestelde middelen kwijt in geval van faillissement van de verbonden partij en/of kunnen financiële problemen bij de verbonden partij verhaald worden op de gemeente. Voorbeelden van een financieel belang zijn een jaarlijkse bijdrage, een afgesloten lening, een garantstelling en aandelenbezit.

Doordat van verschillende kanten steeds meer oog is voor deze vormen van samenwerking, is de afgelopen jaren de informatievoorziening verbeterd.

Gemeentelijk beleid verbonden partijen

In 2016 heeft de raad nieuwe beleidskaders vastgesteld in de nota verbonden partijen. De aanleiding hiervoor was een onderzoek van de rekenkamercommissie over verbonden partijen, de wens van de raad om grip te verbeteren en landelijke belangstelling voor dit onderwerp. Deze paragraaf is aangepast aan het nieuwe beleidskader van de verbonden partijen.

In de beleidsnota is onderkend dat het deelnemen aan een verbonden partij een middel is om gemeentelijke doelen te bereiken en taken uit te voeren. Aan verbonden partijen zitten voor- en nadelen. Voordelen zoals benoemd in de beleidsnota zijn kostenbesparing, vermindering van de kwetsbaarheid en verbetering van de kwaliteit van de taakuitvoering. Het aangaan van een verbonden partij brengt echter ook een aantal belangrijke risico's met zich mee. Er is vaak veel gemeentelijk geld mee gemoeid. Daarnaast is de invloed en controle op de uitvoering van de activiteiten minder direct en moet die worden gedeeld met andere partijen (gemeenten). Dit leidt tot onder andere bestuurlijke en financiële risico's.

Het vastgestelde beleidskader in deze is: verbonden partijen worden slechts ingezet als de balans tussen de voor- en nadelen substantieel gunstiger uitvalt dan bij andere mogelijke instrumenten zoals zelf doen of uitbesteden.

Om een goede afweging te kunnen maken wanneer tot samenwerking over wordt gegaan en welke vorm daar het beste bij past, is een stappenplan beschikbaar.

Om de grip te verbeteren op de verbonden partijen wordt de informatievoorziening van zowel het orgaan zelf als het beleid wat voor onze gemeente wordt uitgevoerd, verbeterd. Deze informatie is opgenomen in deze paragraaf.

Om de betrokkenheid van de raad te vergroten is de procedure ten aanzien van de zienswijze gewijzigd. Om de raadsinformatie rondom verbonden partijen toegankelijker te maken, wordt in het vervolg de zienswijze voorzien van een memo voor de raad. Deze memo bevat een beleidssamenvatting ten aanzien van het voorliggende document en extra beleidsinformatie ter onderbouwing van de zienswijze. Daarnaast worden de kadernota's van publiekrechtelijke verbonden partijen besproken in de raad. Zo kan de raad via de gemeentelijk vertegenwoordiger opdrachten meegegeven welke de gemeentelijk vertegenwoordiger kan inbrengen in het bestuur van de betreffende verbonden partij. Daarmee wordt de raad meer betrokken bij de inhoud en komt zijn rol beter tot zijn recht.

Vervolgstappen op het nieuwe beleid

Op initiatief van de gemeente Zwolle is een intergemeentelijke werkgroep gevormd waaraan meerdere gemeenten deelnemen. Raalte participeert in deze werkgroep. De taak van de werkgroep is het uitbrengen van een advies om de grip op verbonden partijen regionaal beter te organiseren. We richten ons nu op het risicomanagement binnen de verbonden partijen, om daarmee een beeld te krijgen van het niveau binnen de verbonden partij en het effect daarvan op de financiële positie van de deelnemende gemeenten.

Indeling paragraaf

De indeling van deze paragraaf is voorgeschreven in het BBV. De verbonden partijen dienen te worden gesplitst in:

1. Gemeenschappelijke regelingen,
2. Stichtingen/verenigingen,
3. Coöperaties/vennootschappen,
4. Overige.

De te benoemen onderdelen per verbonden partij zijn voorgeschreven in het BBV. Per verbonden partij is onder andere in beeld gebracht wat het financieel belang van de gemeente is: de jaarlijkse dividendopbrengst, de gemeentelijke bijdrage en een inschatting van het mogelijke risico. Vervolgens is een inschatting gemaakt van de waarschijnlijkheid dat het risico zich voordoet: laag (25%), gemiddeld (50%) of hoog (75%). Dit mogelijke risico in verhouding tot de waarschijnlijkheid, leidt tot het risicobedrag per verbonden partij. De totale risicobedragen zijn vermeld in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing.

Ontwikkelingen BBV

De BBV schrijft sinds 2017 voor, dat de betrokkenheid van verbonden partijen bij de realisatie van de doelstellingen binnen een programma, moet worden opgenomen in het betreffende programma.

Dat betekent dat een deel van de informatie wat eerst hier vermeld werd, het "openbaar belang" en de "bijdrage aan de gemeentelijke doelstellingen", nu opgenomen is in het betreffende programma, en niet meer in de formats per verbonden partij.

Verbonden partijen

Ad 1 Gemeenschappelijke regelingen

Programma 4 Maatschappelijke ondersteuning en Jeugdhulp

Regionaal Serviceteam Jeugd IJsselland (GR)	Zwolle			
Bestuurlijk belang	Het gaat om een collegeregeling en betreft een bedrijfsvoeringsorganisatie. Het algemeen bestuur bestaat uit elf leden, vanuit elke deelnemende gemeente één lid. Het bestuur besluit bij volstreekte meerderheid van stemmen.			
Financieel belang	De gemeentelijke bijdrage aan apparaatskosten voor 2019 is voor Raalte vastgesteld op € 133.867. In 2018 was dit € 145.012.			
Financiële informatie verbonden partij		Rek. 2016	Rek 2017	Begr. 2019
	Eigen vermogen	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
	Vreemd vermogen	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
	Fin. resultaat	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Toelichting	Per 1 januari 2015 is de financiële huishouding van start gegaan. Het is niet de bedoeling dat de GR eigen vermogen en vreemd vermogen opbouwt. Elk voor- of nadeel wordt met de gemeenten verrekend.			
Ontwikkelingen	<p>Per 1 januari 2018 bestaat de GR Bedrijfsvoeringsorganisatie Regionaal Service team Jeugd IJsselland (hierna RSJ), als opvolger van de BVO IJsselland. De kosten van programmamanagement maken vanaf 2018 onderdeel uit van de GR.</p> <p>Per 1 januari 2018 is het nieuwe inkoopmodel (outputgerichte bekostiging) ingevoerd. De implementatie van het nieuwe bekostigingsmodel brengt extra aanloopkosten met zich mee.</p> <p>Een aantal gemeenten voert de afhandeling van de facturatie jeugdhulp lokaal uit in plaats van via de GR. Er is een evaluatie gehouden van de voor- en nadelen van het lokaal dan wel centraal afhandelen van de facturatie. In de loop van 2018 wordt besloten of Raalte vanaf 2019 de facturatie jeugdhulp in eigen beheer zal gaan uitvoeren.</p>			
Risico's verbonden partij	Het totaal aan apparaatskosten voor de uitvoeringsorganisatie en programmamanagement is begroot op € 2.410.086 voor 2019.			
Risico's gemeente	We schatten het risico op extra uitgaven van de uitvoeringsorganisatie op 10% van de exploitatie. Gebaseerd op ons gemeentelijk aandeel zou dat voor 2019 € 13.387 zijn. Bij een lage waarschijnlijkheid dat de GR uit elkaar valt, bedraagt het risicobedrag gezien de korte looptijd en gerelateerd aan ons gemeentelijke aandeel van € 3.347 structureel (25% van € 13.387). De risico's voor de gemeente op het uitvoeringsbudget jeugdzorg worden benoemd bij de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing en paragraaf Sociaal Domein in combinatie met overige decentralisaties in het sociaal domein.			
Beheersingsmaatregelen gemeente	Er is geregeld overleg op uitvoerings-, ambtelijk-, management- en bestuurlijk niveau. Daarnaast is er sprake van inhoudelijke monitoring. Daarover zijn afspraken gemaakt in de dienstverleningsovereenkomst. De gemeente Raalte werkt lokaal aan de transformatie van de jeugdhulp door het CJG te versterken met extra expertise en activiteiten. Dit moet naast een inhoudelijke versterking ook een besparing op de specialistische jeugdhulp opleveren. Het nieuwe inkoopmodel op basis van resultaatsturing waarmee de 11 gemeenten de specialistische jeugdhulp gaan inkopen moet ook bijdragen aan deze (inhoudelijke en financiële) transformatie.			

Programma 4 Maatschappelijke ondersteuning en Jeugdhulp

GGD IJsselland (GR)	Zwolle			
Bestuurlijk belang	Gemeenten hebben zitting in het algemeen bestuur. Iedere gemeente heeft 1 stem.			
Financieel belang	De bijdrage voor 2019 is € 1.208.305			
Financiële informatie verbonden partij		Rek. 2017	Begr. 2018	Begr. 2019
	Eigen vermogen	€ 1.378.000	€ 1.239.000	€ 1.227.000
	Vreemd vermogen	€ 5.733.000	€ 5.511.000	€ 5.283.000
	Fin. resultaat	€ 211.000 V	€ 0	€ 0
Ontwikkelingen	In 2018 is een nieuwe bestuursperiode ingegaan. Het bestuur van GGD IJsselland ontwikkelt in 2018 het beleid voor de langere termijn in de vorm van een nieuwe bestuursagenda.			
Risico's verbonden partij	GGD voert een actief financieel risicobeleid. De weerstandscapaciteit wordt geëvalueerd op basis van een financiële risico-inventarisatie. De belangrijkste risico's met financieel gevolg zijn boventallig personeel, faillissement toeleverancier, claims van derden of oninbare claims bij derden en extra inzet van medewerkers bij uitbraak infectieziekte. Op basis van meerjarenraming GGD IJsselland is het risico voor de deelnemende gemeenten klein.			
Risico's gemeente	Indien de weerstandscapaciteit van de GGD niet voldoet, kunnen gemeenten, naar rato van het inwonertal, worden aangesproken op een eventueel exploitatietekort. Het gemeentelijke risico wordt ingeschat op 10% van de gemeentelijke bijdrage (€ 1.208.305) met een lage waarschijnlijkheid van 25% is afgerond € 30.208.			
Beheersingsmaatregelen gemeente	Naast borging in de organisatie van beoordeling van de (jaar)stukken is er geregeld intern integraal ambtelijk overleg en portefeuillehouders overleg. Daarnaast is er ambtelijk overleg met de deelnemende gemeenten.			

Verbonden partijen

Programma 6 Economie

Recreatiegemeenschap Salland (GR)	Raalte			
Bestuurlijk belang	Wethouder recreatie & toerisme is lid van het Dagelijks Bestuur. Wethouder financiën is lid van het Algemeen Bestuur.			
Financieel belang	De jaarlijkse bijdrage is gebaseerd op het aantal inwoners. De raming voor 2018 bedraagt € 78.672. Werkelijke bijdrage over 2017 is € 78.584. Raming van de bijdrage voor 2019 is € 81.757.			
Financiële informatie verbonden partij		Rek. 2016	Rek. 2017	Begr. 2019
	Eigen vermogen	€ 612.497	€ 646.808	n.v.t.
	Vreemd vermogen	€ 663.216	€ 650.458	n.v.t.
	Fin. resultaat	€ 67.329 V	€ 85.659 V	€ 0
Ontwikkelingen	<p>Het bestuur van Recreatiegemeenschap (RGS) heeft in 2016 aangegeven dat, gezien het wegvallen van de provinciale subsidie en gelet op het beleidsarme takenpakket van RGS, de beheertaken van RGS beter op een andere manier (niet via een gemeenschappelijke regeling) kunnen worden georganiseerd. In juli 2016 heeft de RGS hierover een brief aan de 3 gemeenteraden gestuurd. Aangekondigd werd een onderzoek te starten naar een mogelijke opheffing van de RGS.</p> <p>In oktober 2016 heeft de gemeenteraad aangegeven het eens te zijn met het idee dat er zeer waarschijnlijk een efficiëntere organisatievorm mogelijk is om de huidige taken uit te voeren. De gemeenteraad heeft de volgende aandachtspunten aan het onderzoek meegegeven:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Geen kwaliteitsverlies • Financieel neutraal voor Raalte • Soepele overgang naar nieuwe organisatie met als specifiek aandachtspunt een goede overgang van het personeel <p>In juli 2018 heeft het DB RGS ingestemd met de 'Verkenning naar mogelijkheden tot en consequenties van opheffing gemeenschappelijke regeling RGS'. Midden 2018 spreekt het AB RGS daarover. Daarna zal de verkenning, zeer waarschijnlijk in het 4^e kwartaal 2018, ter besluitvorming aangeboden worden aan de drie deelnemende gemeenten. Het zijn de gemeenteraden die uiteindelijk het definitieve besluit nemen over het al dan niet beëindigen van de Gemeenschappelijke Regeling.</p>			
Risico's verbonden partij	Een algemene reserve van 50% van de gerealiseerde omzet wordt gezien als een verantwoorde buffer. RGS heeft een algemene reserve begin 2018 van € 308.511 als weerstandsvermogen; dit is meer dan 50% van de jaaromzet.			
Risico's gemeente	Het directe financiële risico voor de gemeente is het afwentelen van een liquidatietekort per 1 januari 2019. Uit de liquidatie-verkenning en volgende blijkt dat de liquidatie om en nabij neutraal voor Raalte kan plaatsvinden. Echter de exploitatie van 2018 heeft daar nog invloed op.			
Beheersingsmaatregelen gemeente	We hebben geregeld overleg met de secretaris en het bestuur RGS om de inkomstenderving zoveel als mogelijk zelf op te vangen. Daarnaast is de beoordeling van de (jaar)stukken geborgd in de organisatie. In de benoemde liquidatie-verkenning is als uitgangspunt/aandachtspunt meegegeven dat de nieuwe organisatievorm niet financieel nadelig voor de gemeente Raalte mag zijn.			

Programma 8 Openbare orde en veiligheid

Veiligheidsregio IJsselland (GR)	Zwolle			
Bestuurlijk belang	Het algemeen bestuur (AB) bestaat uit de burgemeesters van de deelnemende gemeenten. Elk lid van het AB heeft één stem.			
Financieel belang	Jaarlijkse bijdrage voor Raalte is in 2019 begroot op € 2.324.466 (begroot 2018 € 2.251.196, werkelijk 2017 € 2.208.501)			
Financiële informatie verbonden partij		Rek. 2017	Begr. 2018	Begr. 2019
	Eigen vermogen (excl. resultaat)	€ 3,03 mln.	€ 3,44 mln.	€ 4,01 mln.
	Vreemd vermogen	€ 33,32 mln.	€ 30,9 mln.	€ 31,42 mln.
	Fin. resultaat	€ 0,55 mln.	€ 0 mln.	€ -0.35 mln.
Ontwikkelingen	<p><i>Verdeelmethodek:</i> Voorafgaand aan de begroting 2017 is de verdeelmethodek herzien. Door het algemeen bestuur is op 23 maart 2016 gekozen voor een combinatiemodel voor de verdeling van de kosten. De kosten zijn vanaf 2017 voor 75% verdeeld op basis van de historische kosten en voor 25% op basis van een meer geobjectiveerde methodek te weten het gemeentefonds. Voor het opstellen van de begroting 2020 is er een evaluatiemoment en wordt gekeken of er ontwikkelingen zijn die een verhoging van het aandeel van het gemeentefonds mogelijk maken.</p> <p>Voor Veiligheidsregio IJsselland blijft er nog een te realiseren taakstelling voor de ontoereikende BTW compensatie van structureel € 130.000 (vanaf 2024). Dit nadeel is tijdens het proces van de regionalisering al in beeld gebracht.</p>			
Risico's verbonden partij	<p>Er is een risicoprofiel opgesteld om de risico's van de organisatie in kaart te brengen. De risico's met de meeste invloed op de weerstandscapaciteit zijn: Grootschalige/ langdurige inzet, stijgende rentepercentages, fiscale controles, stijgende pensioenpremies, datalek en transitie meldkamer.</p> <p>Op basis van alle risico's moet het weerstandsvermogen op basis van een zekerheidspercentage van 90%, 1,18 miljoen euro bedragen. Het weerstandsvermogen is per 31-12-2017 één miljoen euro, dat geeft een betrouwbaarheid van 85%. Dit betekent dat de veiligheidsregio bij een dergelijk weerstandscapaciteit naar verwachting eenmaal in de zes á zeven jaar niet in staat zal zijn zonder aanvullende financiering een positief eigen vermogen te houden. Op basis van het huidige risicoprofiel is de beschikbare weerstandscapaciteit als onvoldoende te beschouwen. Het is echter raadzaam definitieve uitspraken pas te doen wanneer enige ervaring is opgedaan met de gevolgde werkwijze in het benoemen en inschatten van risico's.</p>			
Risico's gemeente	Gelet op de beschreven risico's binnen de Veiligheidsregio en de mogelijke financiële gevolgen van de aanpassing van de verdeelmethodek handhaven we het risico op 10% van de bijdrage van € 2.324.500. Dat is een bedrag van € 232.450 met een gemiddelde waarschijnlijkheid van 25% is € 58.113. We handhaven het percentage van 25%, aangezien de weerstandscapaciteit met €1 mln. gelijk is gebleven.			
Beheersingsmaatregelen gemeente	We vinden een goede verstandhouding en nauwe contacten tussen veiligheidsregio en gemeente van groot belang. Daarom is er contact op verschillende niveaus via ambtelijk (financieel/ inhoudelijk) overleg en bestuurlijk overleg. Beiden onderschrijven het belang van versterking van de lokale verbinding. We hebben de beoordeling van de (jaar)stukken daarmee geborgd in de organisatie.			

Verbonden partijen

Ad 2 Stichtingen en verenigingen

Programma 9 Bestuur en dienstverlening

Stichting Overijsselse Ombudsman	Raalte			
Bestuurlijk belang	Geen bestuurlijke vertegenwoordiging			
Financieel belang	Bijdrage in de algemene kosten is m.i.v. 2017 vastgesteld op € 0,11 per inwoner. Per behandelde klacht maximaal € 1.615 en € 323 kosten interventie klacht. Algemene deelnemersbijdrage in 2017 € 3.670 en in 2018 € 4.085. Geraamde bijdrage voor 2019 € 4.058.			
Financiële informatie verbonden partij		Rek. 2016	Rek. 2017	Begr. 2018
	Eigen vermogen	€ 74.006	€ 82.262	n.v.t.
	Vreemd vermogen	€ 0	€ 0	n.v.t.
	Fin. resultaat	€ 2.531 N	€ 8.256 V	€ 8.984 N
Missie/visie verbonden partij	Aandacht voor de problemen van burgers en ondernemers via de tweedelijns klachtvoorziening.			
Ontwikkelingen	Niet beschreven			
Risico's verbonden partij	Het geraamde nadelig saldo voor 2018 is grotendeels een gevolg van een eenmalige uitgave. Het nadelig saldo wordt ten laste van de reserve gebracht. Door de stichting worden als risico benoemd stijging van uitgaven en extra uitgaven door ziekte personeel. Voor dergelijke risico's is een algemene reserve gevormd waar eind 2017 € 82.000 in zit. Daarnaast is een specifieke reserve voor vervanging personeel gevormd van € 30.000. Met andere woorden, de stichting heeft de risico's afdoende afgedekt.			
Risico's gemeente	Wanneer de stichting eventueel structureel stijgende kosten niet op kan vangen zal dit resulteren in een stijging van de jaarlijkse gemeentelijke bijdrage. Door de stichting zijn zelf voldoende maatregelen getroffen; mogelijk risico voor de gemeente schatten we in op nihil.			
Beheersingsmaatregelen gemeente	De beoordeling van de (jaar)stukken is geborgd in de organisatie.			

Programma 9 Bestuur en dienstverlening

Vereniging van Nederlandse Gemeenten	Den Haag			
Bestuurlijk belang	Stemrecht op basis van het lidmaatschap, gebaseerd op het aantal inwoners in de gemeente. Jaarlijks is er een algemene ledenvergadering. Indien nodig kan er ook een buitengewone algemene ledenvergadering plaatsvinden.			
Financieel belang	<p>Het financieel belang vertaald zich in de jaarlijkse contributie die wij als lid van de VNG betalen. Vanaf 2019 verandert de systematiek om de indexering van de VNG contributie te berekenen. Van 2011 t/m 2018 volgde de indexering het verloop van het accres van het gemeentefonds. Voor de contributie van 2019 is de loonstijging op basis van de CBS-indexcijfers de leidraad voor de contributie. De reguliere contributieverhoging voor 2019 op basis van de CBS-indexcijfers is 3,2%.</p> <p>Op dit moment kan ongeveer 80% van de zogeheten 'kernorganisatie' worden gedekt uit de contributie. Op termijn zullen de kosten voor 100% moeten worden gedekt door de contributie. Hiervoor wordt de contributie jaarlijks met 1% extra verhoogd. Zodoende bedraagt de totale contributieverhoging voor 2019 4,2%. De contributie voor 2019 is geraamd op € 52.712.</p> <p>Daarnaast is in 2018 voor het eerst een bijdrage in rekening gebracht voor de financiering van de gezamenlijke gemeentelijke activiteiten die met ingang van 2018 verlopen via het Fonds Gezamenlijke Gemeentelijke Uitvoering.(GGU). De bijdrage voor 2018 is vastgesteld op € 2,532 per inwoner(de bijdrage voor 2019 is nog niet bekend), de totale last voor Raalte is € 93.437. Deze structurele last voor de gemeente is gecompenseerd via de algemene uitkering uit het gemeentefonds.</p> <p>De gemeente Raalte is ook lid van de VNG-afdeling Overijssel. Per 2019 heeft er een contributieverhoging plaatsgevonden, de bijdrage per inwoner is geraamd op € 0,155 (in 2018 € 0,125). De contributie in 2019 bedraagt € 5.720.</p>			
Financiële informatie verbonden partij		Rek. 2016	Rek. 2017	Begr. 2019
	Eigen vermogen	€ 65,5 mln.	€ 65,5 mln.	n.v.t.
	Vreemd vermogen	€ 73,0 mln.	€ 65,1 mln.	n.v.t.
	Fin. resultaat	€ 0,8 mln. V	€ 0,2 mln. V	n.v.t.
Ontwikkelingen	<p>De Kadernota 2019 is als nieuw onderdeel toegevoegd als onderdeel van de planning- en controlcyclus en geeft de leden de gelegenheid om richting te geven aan de werkzaamheden van de VNG. De kadernota wordt vervolgens uitgewerkt in de VNG Agenda 2019 met daaraan gekoppeld de VNG Begroting 2019. De vier hoofdlijnen en financiële uitgangspunten die worden geschetst zijn breed, maar wel herkenbaar voor de gemeentelijke praktijk en waar de VNG zijn meerwaarde tot uitdrukking kan brengen:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Lokaal bestuur 2. Digitalisering 3. Sociaal domein 4. Fysiek domein 			
Risico's verbonden partij	De VNG onderkent risico's op het gebied van financiering, projecten, subsidies, resultaat bedrijven, beleggingen en personeelslasten (WW). Tegen deze risico's zijn verschillende beheersingsmaatregelen getroffen en beschikt de VNG over een vrij vermogen.			

Verbonden partijen

Risico's gemeente	We schatten het mogelijk risico in op 10% van de gemeentelijke bijdrage, dit is € 5.843. Hierin is de bijdrage voor het GGU niet meegenomen, omdat dit gecompenseerd wordt via het gemeentefonds. We verlagen de waarschijnlijkheid van hoog naar gemiddeld, dit is 50% oftewel € 2.922. Dit omdat de nieuwe ontwikkelingen in de vorm van de kadernota 2019 niet direct tot extra lasten hebben geleid.
Beheersingsmaatregelen gemeente	Borging in de organisatie t.a.v. beoordeling (jaar)stukken

Algemene dekkingsmiddelen

Vereniging Dimpact	Enschede			
Bestuurlijk belang	Lidmaatschap van de vereniging door het betalen van contributie. Elke lidgemeente heeft een gelijke stem, ongeacht inwoneraantal. Vertegenwoordiging ligt niet vast.			
Financieel belang	De vereniging Dimpact ondersteunt gemeenten bij de best mogelijke koppeling tussen (digitale) dienstverlening en optimale bedrijfsvoering. Hiervoor betalen we een jaarlijkse bijdrage van € 6.000 per gemeente. Dimpact levert diensten aan het samenwerkingsverband DOWR-ICT. De kosten voor verplichte afname van het basispakket beheer en ondersteuning, hosting, nieuwe ontwikkelingen e.d. vallen binnen het onderdeel DOWR.			
Financiële informatie verbonden partij		Rek. 2017	Begr. 2018	Begr. 2019
	Eigen vermogen	€ 1.105.477	€ 1.242.312	€ 1.264.619
	Vreemd vermogen	€ 1.415.580	nog niet bekend	nog niet bekend.
	Fin. resultaat	€ 331.707 V	€ 136.836 V	€ 22.307 V
Ontwikkelingen	De vernieuwing en verbetering van processen en prestaties van gemeenten is leidend voor onze ambitie. De ledengroei-doelstelling is gerealiseerd. Dimpact legt steeds meer de focus op de lange termijn waarde creatie voor haar leden. Met het Strategisch Kompas is de strategische koers herijkt. Belangrijke bewegingen die al zijn ingezet zijn onder andere: vanuit operatie naar regie komen, focus op integrale informatiehuishoudingen; niet op één softwarepakket en uitbreiding van de productenportfolio. Het bedrijfsplan 2019 voorziet in 9 speerpunten waaronder versterking van haar innovatieve kracht.			
Risico's verbonden partij	Bij de afweging wel of geen lid te worden van deze vereniging zijn verschillende risico's onderkend zoals discontinuïteit en onvoldoende kwaliteit, maar daar staan verschillende beheersingsmaatregelen tegenover. Dimpact is financieel gezond. Door de groei van het aantal producten en leden (gemeenten) zal de bedrijfsvoeringreserve de komende jaren groeien tot € 1,5 mln. Daarnaast dient er een buffer in de algemene reserves te worden gecreëerd waarmee toekomstige aanbestedingen kunnen worden gefinancierd.			
Risico's gemeente	Mogelijk risico schatten we in op 10% van het lidmaatschap van Dimpact, is € 600. Omdat bovengenoemde risico's bij impact als "kans middelgroot" worden geduid, gaan we uit van een gemiddelde waarschijnlijkheid (50%). Dat is in dit geval nihil.			
Beheersingsmaatregelen gemeente	Deelname aan overleggen met andere Dimpact-leden op strategisch, tactisch en operationeel niveau en vervolgens de aanlijning met de gemeente Raalte en DOWR-I.			

Verbonden partijen

Ad 3 Coöperaties en vennootschappen

Programma 5 Duurzaamheid, klimaatadaptie en energietransitie

N.V. Rova	Zwolle			
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder met een belang van 6,3%.			
Financieel belang	Raalte bezit 534 aandelen A tegen nominaal € 113,45. Totaal is € 60.580 op de balans vermeld. Daarover ontvangen we jaarlijks dividend. Raming 2018 is € 187.000. Het werkelijke dividend bedroeg in 2018 € 320.652. Het eenmalig voordeel is verantwoord in de zomernota 2018. Voor 2019 is eveneens € 187.000 als dividend geraamd.			
Achtergestelde lening	Raalte heeft met Rova een achtergestelde lening afgesloten met een hoogte van € 932.534, vrij van verplichting tot aflossing. Renteopbrengst 2019 is geraamd op € 74.603, hier staat een kapitaallast tegenover van € 23.313.			
Dienstverlenings-overeenkomst	Het bedrag van de dienstverleningsovereenkomst is voor 2018 berekend op € 2.371.464; werkelijk 2017 € 2.032.521.			
Financiële informatie verbonden partij		Rek. 2016	Rek. 2017	Begr. 2019
	Eigen vermogen	€ 28,9 mln	€ 30,9 mln.	n.v.t.
	Vreemd vermogen	€ 38,5 mln	€ 40,5 mln.	n.v.t.
	Fin. resultaat	€ 9,1 mln. V	€ 7,4 mln. V	n.v.t.
Ontwikkelingen	Er zijn maatregelen genomen om tot een hoger percentage hergebruik van afval te komen. Drankenkartons en blik kunnen nu tegelijk met kunststof worden aangeboden. Daarnaast is de inzamelfrequentie aangepast. Per 1 januari 2018 kan ook het grof tuinafval tegen nultarief worden aangeboden bij het milieubringstation en is het aanbieden van de gft-container op de inzameldagen gratis. Deze maatregelen zijn ontwikkeld in nauwe samenspraak met NV Rova.			
Risico's verbonden partij	Rova loopt financiële risico's, ondernemersrisico's en juridische risico's. Voor de beheersing van de risico's treft Rova verschillende maatregelen: monitoring van de budgetten, periodieke plannen opstellen, controles uitvoeren, waar mogelijk een verzekering afsluiten, een voorziening treffen en pas in het laatste stadium aanpassing van de tarieven. Rova heeft eind 2017 een algemene reserve van ruim € 27,4 mln.			
Risico's gemeente	Jaarlijkse renteopbrengst achtergestelde lening: we schatten de kans laag in dat Rova de geldlening gaat aflossen. Er zijn daar geen signalen voor. Renteopbrengst minus kapitaallasten is € 51.290. Een lage risicokans hierbij van 25% is dan € 12.823.			
	Dienstverleningsovereenkomst: we schatten de kans dat de overeenkomst stijgt met meer dan gemiddeld laag in. 10% van de overeenkomst met een kans van 25% is € 59.287. Aangezien de dienstverleningsovereenkomst in de afvalstoffenheffing verwerkt wordt, is het voor de gemeente geen direct risico.			
	We hebben geregeld ambtelijk en bestuurlijk overleg. We hebben de beoordeling van de (jaar)stukken en kwartaaloverzichten belegd in de organisatie. We hebben oog voor de lastendruk van de burger.			
	We benoemen hier als risico 10% daling van de dividendopbrengst, is € 18.700. Gezien voorgaande jaren hanteren we een lage waarschijnlijkheid van 25%, het risico komt daarmee op € 4.675 structureel.			
Beheersingsmaatregelen gemeente	Jaarlijks bestuurlijk overleg. Daarnaast is er ook 2 maal per jaar portefeuillehouders overleg en ambtelijk overleg over de ontwikkelingen.			

Programma 6 Economie

Enexis Holding BV	's Hertogenbosch			
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder met een belang van 0,0432%. De gemeente heeft als aandeelhouder zeggenschap in Enexis Holding via het stemrecht op de aandelen die zij bezit. De wethouder financieën vertegenwoordigt Raalte in de AVA.			
Financieel belang	Raalte bezit 64.662 aandelen, deze staan voor € 4.536 op de balans. In 2019 hebben we een dividend geraamd van € 45.000. In 2018 is € 44.711 ontvangen als dividend van 2017.			
Financiële informatie verbonden partij		Rek. 2016	Rek. 2017	Begr. 2019
	Eigen vermogen	€ 3.704 mln.	€ 3.808 mln.	n.v.t.
	Vreemd vermogen	€ 3.176 mln.	€ 3.236 mln.	n.v.t.
	Fin. resultaat	€ 207 mln. V	€ 207 mln. V	n.v.t.
Ontwikkelingen	Gelet op informatie van Enexis zal ons aandelenpakket rond € 1,8 mln. waard zijn. Het college hecht meer waarde aan een jaarlijks rendement dan aan eenmalige middelen en heeft daarom niet het voornemen de aandelen te verkopen. Nederland zit midden in de energietransitie. Steeds meer klanten willen verduurzamen, nieuwe samenwerkingsverbanden komen tot stand en de rol van de netbeheerders verandert. Enexis ziet voor zichzelf twee belangrijke taken: excellent netbeheer en het versnellen van de energietransitie.			
Risico's verbonden partij	Enexis onderkent risico's op het gebied van veiligheid, slimme meters, ICT-omgeving, verandervermogen medewerkers, energiewet- en regelgeving. Enexis beoordeelt periodiek de bedrijfsrisico's en de impact ervan. Tegenover de risico's staan verschillende beheersingsmaatregelen, welke zijn geborgd in de organisatie.			
Risico's gemeente	De aandeelhouders lopen het risico een deel van de boekwaarde te moeten afwaarderen. Het risico is zeer gering, omdat Enexis opereert in een gereguleerde (energie)markt, onder toezicht van de Energiekamer. Daarnaast is het risico gering in relatie tot de (intrinsieke) waarde van Enexis Holding NV. Wettelijk is minimaal 40% eigen vermogen vereist, Enexis heeft op dit moment meer dan 50% eigen vermogen. Conclusie: laag risico. Daarnaast benoemen we hier als risico 10% van de dividendopbrengst, is € 4.500. Enexis geeft aan, dat het risico echter gemitigeerd is middels een overeengekomen garantiedividend van € 100 mln. Op basis van deze informatie van Enexis stellen we het risico op € 4.500 (10% van de dividendopbrengst) en met een lage waarschijnlijkheid van 25%. Daarmee komt het risico op € 1.125 structureel.			
Beheersingsmaatregelengemeente	We hebben de beoordeling van de (jaar)stukken geborgd in de organisatie.			
Overige bijzonderheden	De gemeente Raalte is lid van de VEGANN (Vereniging van Gemeenten Aandeelhouders Noord Nederland). Gezamenlijk hebben we een grotere stem en kunnen we meer invloed uitoefenen. Bij de verkoop van de aandelen Essent in 2009 is het bedrijf Essent gesplitst in een apart netwerkbedrijf en een productie- en leveringsbedrijf. Door die splitsing is Raalte automatisch aandeelhouder geworden van het netwerkbedrijf Enexis Holding BV. Het productie- en leveringsbedrijf is verkocht aan RWE, een Duits energiebedrijf. Door de wettelijke splitsing en de daarmee gepaard gaande transactiestructuur zijn verschillende NV's en BV's opgericht. Deze worden in de komende jaren afgewikkeld en opgeheven. Hieronder worden deze toegelicht. De gemeenteraad heeft in 2009 besloten, dat de eenmalige opbrengsten die daarbij beschikbaar komen, worden gestort in de algemene bestemmingsreserve.			

Verbonden partijen

CBL Vennootschap BV

Publiek belang: Afhandeling van alle rechten en plichten die zijn voortgekomen uit de verkoop van Essent (namens de verkopende aandeelhouders van Essent).

CBL Vennootschap	31-12-2017	31-12-2018*	31-12-2019*
Eigen vermogen	€ 146.779	€ 135.000	€ 125.000
Waarvan reserves	€ 126.779	€ 115.000	€ 105.000
Vreemd vermogen	€ 16.517	€ 5.000	€ 5.000
Waarvan voorzieningen	€ -	€ -	€ -
Resultaat na belasting 2019		€ -10.000	€ -10.000
Dividend (incl. 15% belasting)		€ -	€ -

* Verwachting

Bedragen in 2018 en 2019 zijn afgerond.

Doelstelling:

De functie van deze vennootschap was de verkopende aandeelhouders van energiebedrijf Essent te vertegenwoordigen als medebeheerder (naast RWE, Essent en Enexis) van het CBL Escrow Fonds en te fungeren als "doorgeefluik" voor betalingen in en uit het CBL Escrow Fonds.

Voor zover na beëindiging van alle CBL's (CBL: Cross Border Leases) en de betaling uit het CBL Escrow Fonds van de daarmee corresponderende voortijdige beëindigingvergoedingen nog geld was overgebleven in het CBL Escrow Fonds, is het resterende bedrag in de verhouding 50%-50% verdeeld tussen RWE en verkopende aandeelhouders.

Beleidsvoornemens:

Het initieel vermogen in het CBL Escrow Fonds was bij de oprichting van het fonds in 2009, \$ 275 mln. Eind juni 2016 is het CBL Escrow Fonds geliquideerd. Het restantbedrag is volledig uitgekeerd aan de aandeelhouders naar rato van het aandelenbelang in de vennootschap.

Ondanks dat het CBL Escrow fonds in juni 2016 is geliquideerd, dient de vennootschap als gevolg van contractuele verplichtingen nog in stand gehouden te worden. Het bestuur van de vennootschap is in overleg met de andere contractuele partijen om na te gaan wanneer de contractuele verplichtingen voortijdig kunnen worden beëindigd en de vennootschap vervolgens kan worden geliquideerd.

Financiële risico's:

Met de liquidatie van het CBL Escrow Fonds is alleen nog sprake van een risico en daarmee aansprakelijkheid voor de verkopende aandeelhouders ter hoogte van het bedrag dat als werkkapitaal wordt aangehouden in de vennootschap.

Daarnaast is het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de verkopende aandeelhouders relatief gering en beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (totaalbedrag € 20.000), art 2.81 BW.

CSV Amsterdam BV

Publiek belang: Afhandeling van alle rechten en plichten die zijn voortgekomen uit de verkoop van Essent en Attero. (namens de verkopende aandeelhouders van Essent en Attero).

CSV Amsterdam BV	31-12-2017	31-12-2018*	31-12-2019*
Eigen vermogen	€ 869.698	€ 770.000	€ 670.000
Waarvan reserves	€ 849.698	€ 750.000	€ 650.000
Vreemd vermogen	€ 64.924	€ -	€ -
Waarvan voorzieningen	€ -	€ -	€ -
Resultaat na belasting		€ -100.000	€ -100.000
Agio/Dividend (incl. 15% belasting)		€ -	€ -

* Verwachting

Bedragen in 2018 en 2019 zijn afgerond op bedragen van € 2.500.

Doelstelling:

Op 9 mei 2014 is de naam van Claim Staat Vennootschap B.V. gewijzigd in CSV Amsterdam B.V. De statuten zijn gewijzigd zodat de nieuwe organisatie nu drie doelstellingen vervult:

- a. namens de verkopende aandeelhouders van Essent een eventuele schadeclaimprocedure voeren tegen de Staat als gevolg van de WON;
- b. namens de verkopende aandeelhouders van Attero eventuele garantieclaim procedures voeren tegen RECYCLECO BV (hierna Waterland);
- c. het geven van instructies aan de escrow-agent wat betreft het beheer van het bedrag dat op de escrow-rekening naar aanleiding van de verkoop van Attero is gestort.

Beleidsvoornemens:

De looptijd van deze vennootschap is afhankelijk van de periode dat claims worden afgewikkeld. Eventuele claims kunnen door Waterland tot 5 jaar na completion (mei 2019) worden ingediend. Na afwikkeling van deze eventuele claims van Waterland zal de escrow-rekening kunnen worden opgeheven en het restant op deze rekening kunnen worden uitgekeerd aan de aandeelhouders naar rato van het aandelenbelang. Naar verwachting zal de vennootschap eind 2019/begin 2020 kunnen worden geliquideerd.

Financiële risico's:

Het financiële risico is beperkt tot eventuele claims van Waterland als gevolg van garanties en vrijwaringen die door de verkopende aandeelhouders zijn afgegeven tot het bedrag van € 8.035.783 die nog resteert op de escrow-rekening en voor het bedrag dat als werkkapitaal wordt aangehouden in de vennootschap. Daarnaast is het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders relatief gering en beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (totaalbedrag € 20.000), art 2.:81 BW.

Verbonden partijen

Publiek Belang Elektriciteitsproductie BV

Publiek belang: Afhandeling van alle rechten en plichten die zijn voortgekomen uit de verkoop van Essent (namens de verkopende aandeelhouders Essent).

Publiek Belang Electriciteitsproductie BV	31-12-2017	31-12-2018*	31-12-2019*
Eigen vermogen	€ 1.620.245	€ 1.610.000	€ 1.590.000
Waarvan reserves	€ 123.423	€ 112.500	€ 92.500
Vreemd vermogen	€ 17.940	€ 5.000	€ -
Waarvan voorzieningen	€ -	€ -	€ -
Resultaat na belasting		€ -10.000	€ -20.000
Agio/Dividend (incl. 15% belasting)		€ -	€ -

* Verwachting

Bedragen in 2018 en 2019 zijn afgerond op bedragen van € 2.500.

Doelstelling:

Onderdeel van Essent in 2009 bij de verkoop aan RWE, was het 50% aandeel in N.V. Elektriciteits Productiemaatschappij Zuid-Nederland (EPZ), onder andere eigenaar van de kerncentrale in Borssele.

Het bedrijf Delta N.V. (destijds 50% aandeelhouder, nu 70% aandeelhouder) heeft de verkoop van dit bedrijfsonderdeel van Essent aan RWE in 2009 bij de rechter aangevochten. Als consequentie op deze gerechtelijke procedure is in 2009 het 50% belang van Essent in EPZ tijdelijk ondergebracht bij Publiek Belang Elektriciteitsproductie B.V. (PBE). In 2010 is op gezamenlijk initiatief van de aandeelhouders van PBE en de provincie Zeeland als belangrijkste aandeelhouder van Delta N.V. een bemiddelingstraject gestart om het geschil tussen partijen op te lossen.

In 2011 is dit bemiddelingstraject succesvol afgerond. Op 30 september 2011 is, 2 jaar na de verkoop van de aandelen Essent, het 50% belang in EPZ alsnog geleverd aan RWE.

PBE is blijven bestaan met een beperkt takenpakket. PBE wikkelt de zaken af die uit de verkoop zijn voortgekomen. Daarnaast is PBE verplichtingen aangegaan in het kader van het Convenant Borging Publiek Belang Kerncentrale Borssele uit 2009. Hiermee is een termijn van 8 jaar na verkoop gemoeid.

Na een statutenwijziging in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders op 14 december 2011 is de inrichting van PBE aangepast naar de status van een SPV, vergelijkbaar met onder andere Verkoop Vennootschap B.V.

Conform de koopovereenkomst kon RWE tot uiterlijk 30 september 2015 potentiële claims indienen ten laste van het General Escrow Fonds (zie Verkoop Vennootschap B.V.). RWE had op 30 september 2015 geen potentiële claims ingediend m.b.t. verkoop van het 50% belang in EPZ.

Het General Escrow Fonds is in juli 2016 geliquideerd en uitgekeerd aan de aandeelhouders.

Beleidsvoornemens:

Ondanks dat het General Escrow fonds in juni 2016 is geliquideerd, dient de vennootschap als gevolg van contractuele verplichtingen nog in stand gehouden te worden. Het bestuur van de vennootschap is in overleg met de andere contractuele partijen om na te gaan wanneer de contractuele verplichtingen voortijdig kunnen worden beëindigd en de vennootschap vervolgens kan worden geliquideerd.

Financiële risico's:

Met de liquidatie van het General Escrow Fonds is alleen nog sprake van een risico en daarmee aansprakelijkheid voor de verkopende aandeelhouders ter hoogte van het bedrag dat als werkkapitaal wordt aangehouden in de vennootschap.

Het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (totaalbedrag € 1.496.822) (art 2.:81 BW).

Vordering op Enexis BV

Publiek belang: Afhandeling van alle rechten en plichten die zijn voortgekomen uit de verkoop van Essent (namens de verkopende aandeelhouders van Essent).

Vordering op Enexis BV	31-12-2017	31-12-2018*	31-12-2019*
Eigen vermogen	€ 9.172	€ -	€ -
Waarvan reserves	€ -	€ -	€ -
Vreemd vermogen	€ 356.319.796	€ 356.505.000	€ -
Waarvan voorzieningen	€ -	€ -	€ -
Resultaat na belasting		€ -10.000	€ -20.000
Agio/Dividend (incl. 15% belasting)		€ -	€ -

* Verwachting

Bedragen in 2018 en 2019 zijn afgerond op bedragen van € 2.500.

Doelstelling:

Als gevolg van de invoering van de Wet Onafhankelijk Netbeheer (WON) in Nederland werd Essent per 30 juni 2009 gesplitst in een netwerkbedrijf (later Enexis) enerzijds en een productie- en leveringsbedrijf (het deel dat verkocht is aan RWE) anderzijds.

Essent heeft eind 2007 een herstructurering doorgevoerd waarbij de economische eigendom van de gas- en elektriciteitsnetten binnen de Essent-groep zijn verkocht en overgedragen aan Enexis tegen de geschatte fair market value. Omdat Enexis destijds over onvoldoende contante middelen beschikte om de koopprijs hiervoor te betalen is deze omgezet in een lening van Essent. In de Wet Onafhankelijk Netbeheer was opgenomen dat er na splitsing geen financiële kruisverbanden mochten bestaan tussen het productie- en leveringsbedrijf (Essent) en het netwerkbedrijf (Enexis). Omdat het op dat moment niet mogelijk was om de lening extern te financieren, is besloten de lening over te dragen aan de verkopende aandeelhouders van Essent. Op het moment van overdracht in 2009 bedroeg de lening € 1,8 miljard. Deze lening is vastgelegd in een lening-overeenkomst bestaande uit vier tranches. Alleen de 4^e tranche loopt nog: Totaalbedrag lening € 350 mln., looptijd 10 jaar (tot 30 september 2019), rente 7,2%. Op basis van de aanwijzing van de Minister van Economische Zaken is deze tranche van € 350 miljoen, geormerkt als mogelijke toekomstige conversie naar eigen vermogen. Op 30 september wordt de jaarlijkse rente over deze tranche uitgekeerd aan de aandeelhouders.

Beleidsvoornemens:

Op dit moment resteert alleen nog de lening van de 4e tranche. De 4e tranche mag niet vervroegd worden afgelost. Afhankelijk van het resultaat van een aantal financiële ratio's zou de 4e tranche eventueel geconverteerd kunnen worden in eigen vermogen. Naar verwachting zal de vennootschap eind 2019/begin 2020 geliquideerd kunnen worden.

Financiële risico's:

De aandeelhouders lopen zeer beheerst geachte risico's op Enexis voor de niet -tijdige betaling van rente en/of aflossing en, in het ergste geval, faillissement van Enexis en voor het bedrag dat als werkkapitaal wordt aangehouden in de vennootschap.

Daarnaast is het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders relatief gering en beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (totaalbedrag € 20.000), art 2.:81 BW.

Verbonden partijen

Verkoop Vennootschap BV

Publiek belang: Afhandeling van alle rechten en plichten die zijn voortgekomen uit de verkoop van Essent (namens de verkopende aandeelhouders Essent).

Verkoop vennootschap BV	31-12-2017	31-12-2018*	31-12-2019*
Eigen vermogen	€ 150.934	€ 137.500	€ 125.000
Waarvan reserves	€ 130.934	€ 117.500	€ 105.000
Vreemd vermogen	€ 19.656	€ 7.500	€ 7.500
Waarvan voorzieningen	€ -	€ -	€ -
Resultaat na belasting		€ -12.500	€ -12.500
Agio/Dividend (incl. 15% belasting)		€ -	€ -

* Verwachting

Bedragen in 2018 en 2019 zijn afgerond op bedragen van € 2.500.

Doelstelling:

In het kader van de verkoop in 2009 van Essent aan RWE hebben de verkopende aandeelhouders een aantal garanties en vrijwaringen gegeven aan RWE. Het merendeel van deze garanties en vrijwaringen is door de verkopende aandeelhouders overgedragen aan Verkoop Vennootschap.

Ter verzekering van de betaling van eventuele schadeclaims heeft RWE bedongen dat een deel van de verkoopopbrengst door de verkopende aandeelhouders gedurende een bepaalde tijd in het General Escrow Fonds werd aangehouden.

Daarmee was de functie van Verkoop Vennootschap B.V. dus tweërlei:

- namens de verkopende aandeelhouders eventuele garantieclaim procedures voeren tegen RWE;
- het geven van instructies aan de escrow agent (JP Morgan) wat betreft het beheer van het bedrag dat in het General Escrow Fonds is gestort. Het General Escrow Fonds wordt belegd conform de FIDO/RUDDO-regels, die gelden voor decentrale overheden.

Het vermogen in het General Escrow Fonds was bij de oprichting van het fonds in 2009, € 800 mln. Voor zover na beëindiging van alle claims van RWE en de betaling uit het General Escrow Fonds nog geld was overgebleven in het General Escrow Fonds, is het resterende bedrag uitgekeerd aan de verkopende aandeelhouders.

Beleidsvoornemens:

Het initieel vermogen in het General Escrow Fonds was bij de oprichting van het fonds in 2009, € 800 mln. Eind juni 2016 is het General Escrow Fonds geliquideerd. Het restantbedrag is volledig uitgekeerd aan de aandeelhouders naar rato van het aandelenbelang in de vennootschap. Ondanks dat het General Escrow fonds in juni 2016 is geliquideerd, dient de vennootschap als gevolg van contractuele verplichtingen nog in stand gehouden te worden. Het bestuur van de vennootschap is in overleg met de andere contractuele partijen om na te gaan wanneer de contractuele verplichtingen voortijdig kunnen worden beëindigd en de vennootschap vervolgens kan worden geliquideerd.

Financiële risico's:

Met de liquidatie van het General Escrow Fonds is alleen nog sprake van een risico en daarmee aansprakelijkheid voor de verkopende aandeelhouders ter hoogte van het bedrag dat als werkkapitaal wordt aangehouden in de vennootschap.

Het financiële risico is na de liquidatie van het General Escrow Fonds relatief gering en beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (totaalbedrag € 20.000), art 2.:81 BW.

Programma 6 Economie

Vitens NV	Zwolle			
Bestuurlijk belang	De gemeente Raalte is aandeelhouder met een belang van 0,72%. Via het aandeelhouderschap hebben we stemrecht. De wethouder financiën vertegenwoordigt Raalte in de AVA.			
Financieel belang	Ons aandelenbezit is 41.696 stuks, met een balanswaarde van € 10.210. We hebben in 2018 een dividendopbrengst geraamd van € 100.000 en € 137.597 ontvangen over 2017, dat is € 3,30 per aandeel. Voor 2019 is eveneens € 100.000 geraamd; zie ook onder kopje Ontwikkelingen.			
Achtergestelde lening	In 2002 zijn bij de fusie preferente aandelen uitgegeven. Deze aandelen zijn per 1 januari 2006 door Raalte verkocht en gelijktijdig door Vitens omgezet in een achtergestelde lening. De verwachte stand is eind 2018 € 548.056. De jaarlijkse aflossing is € 182.687. De geraamde renteopbrengst 2019 is € 11.619 met daartegenover een geraamde kapitaallast van € 12.056.			
Financiële informatie verbonden partij		Rek. 2016	Rek. 2017	Begr. 2019
	Eigen vermogen	€ 489,1 mln.	€ 533,7 mln.	n.v.t..
	Vreemd vermogen	€ 1.249,2 mln.	€ 1.194,4 mln.	n.v.t..
	Fin. resultaat	€ 48,5 mln. V	€ 47,7 mln. V	n.v.t.
Ontwikkelingen	Vitens verwacht voor de periode 2018-2020 dat het uit te keren dividend sterk zal dalen als gevolg van daling van het verwachte jaarlijkse resultaat. Door het ministerie is het (WACC) maximaal te behalen rendement voor de jaren 2018 en 2019 vastgesteld op 3,4% (2016 en 2017: 4,2%). De "overwinst" van 2017 boven de WACC zal evenals in eerdere jaren worden verwerkt in de drinkwatertarieven. De verlaging van de WACC en de overwinst in 2016 en 2017 hebben beide een drukkend effect op het verwachte resultaat over 2018 en 2019. De verwachting is dat het dividend over 2018 en 2019 zal dalen naar respectievelijk € 8,2 mln (€ 1,42 per aandeel) en € 5,6 mln (€ 0,97 per aandeel). Voor Raalte zou dat voor die jaren een opbrengst betekenen van circa € 59.000 en € 40.000. Zoals we ook al in de zomernota 2018 hebben vermeld blijven we de berichtgeving van Vitens in de gaten houden.			
Risico's verbonden partij	Vitens heeft de risico's geïdentificeerd die de bedrijfsdoelstellingen mogelijk in gevaar kunnen brengen. Vitens benoemt de volgende risico's: leidingnet, IT-toegang, arbeidskrachten en vakbekwaamheid, leiderschap, klantgerichtheid, waterkwaliteit en leveringszekerheid, wet- en regelgeving. Tegenover deze risico's staan verschillende beheersingsmaatregelen, die geborgd zijn in de organisatie en regelmatig op de agenda staan van de Raad van commissarissen.			
Risico's gemeente	We benoemen hier als risico 10% daling van de dividendopbrengst, is € 10.000. Gelet op de informatie van Vitens handhaven we de gemiddelde waarschijnlijkheid van 75%, het risico komt daarmee op € 7.500 structureel.			
Beheersingsmaatregelen gemeente	We hebben de beoordeling van de (jaar)stukken geborgd in de organisatie, wat zich uit door advisering aan de wethouder.			

Verbonden partijen

Programma 6 Economie

Wadinko NV	Zwolle			
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder met een belang van 3,77%. De gemeente heeft als aandeelhouder zeggenschap in Wadinko via het stemrecht op de aandelen die zij bezit.			
Financieel belang	Raalte bezit 90 aandelen (van de 2.389 geplaatste aandelen) tegen € 100 nominaal, balanswaarde € 9.000. Voor 2018 is € 45.000 geraamd als dividend en werkelijk is in 2018 een bedrag van € 45.000 ontvangen over 2017. Voor 2019 is wederom € 45.000 geraamd. Dit is geen structureel dividend; uitkering is afhankelijk van de liquide middelen. Zie het kopje ontwikkelingen.			
Financiële informatie verbonden partij		Rek. 2017	Begr. 2018	Begr. 2019
	Eigen vermogen	€ 65,6 mln.	€ 68,0 mln.	€ 68,5 mln.
	Vreemd vermogen	€ 1,5 mln.	€ 1,5 mln.	€ 1,5 mln.
	Fin. resultaat	€ 3,2 mln. V	€ 1,1 mln. V	€ 1,25 mln. V
Ontwikkelingen	Wadinko heeft geconstateerd dat er in haar werkgebied behoefte bestaat aan een risicokapitaal bij kleine ondernemingen, waar participatie door middel van aandelen niet realistisch is. Daarom is het product "ondernemersleningen" geïntroduceerd en is er hiervoor € 3 mln. gealloceerd. Deze 3 mln. is bedoeld voor een achtergestelde lening van maximaal € 300.000. Gegeven de behaalde resultaten en de uitdagingen bij Wadinko is in 2015 besloten het dividendbeleid 2014-2017 te continueren tot 2021 en een evaluatie in 2021 uit te voeren. We ramen t/m 2020 een jaarlijkse dividendopbrengst van € 45.000. De directie is volgens het jaarverslag 2017 optimistisch over de ontwikkelingen in 2018. De aantrekkende economie werpt ook in het werkgebied van Wadinko zijn vruchten af. Het resultaat in 2018 zal net als in voorgaande jaren sterk worden bepaald door de gevolgen van mogelijke verkopen van belangen en noodzakelijke afwaarderingen. Het resultaat zal naar verwachting positief zijn.			
Risico's verbonden partij	Inherent aan haar bedrijfsactiviteiten loopt Wadinko risico's. Door de interne maatregelen met betrekking tot risicobeheersing, zijn de risico's voor de aandeelhouders nihil. De afgelopen jaren hebben echter geleerd dat met name externe factoren bij participaties hun toekomstperspectief zowel positief als negatief kunnen beïnvloeden.			
Risico's gemeente	Wadinko is winstgevend en kent een gezonde financiële positie. De organisatie heeft een kleine staf. Er wordt al enkele jaren winst gemaakt die weer opnieuw geïnvesteerd wordt. Als risico geldt 10% daling van de dividendopbrengst, zijnde € 4.500. Gelet op de financiële positie van Wadinko is uitgegaan van een lage waarschijnlijkheid van 25%.. Daarmee komt het risico op € 1.125. Dit is een eenmalig risico, omdat de dividendopbrengst geen structureel karakter heeft.			
Beheersingsmaatregelen gemeente	De beoordeling van de (jaar)stukken is geborgd in de organisatie.			
Overige bijzonderheden	Wadinko participeert in 25 bedrijven (info jaarrekening 2017); hier is geen bedrijf uit Raalte bij.			

Programma 7 Sport, cultuur en maatschappelijk vastgoed

B.V. Sportbedrijf	gemeente Raalte			
Bestuurlijk belang	Met ingang van 2015 is de gemeente aandeelhouder met een belang van 100%.			
Financieel belang	Het Sportbedrijf ontvangt een bijdrage van de gemeente voor de exploitatie van sportaccommodaties. Dit is inclusief de jaarlijkse bijdrage van € 217.000 voor de uitvoering van de brede impuls combinatiefuncties (2016 t/m 2021) en de uitvoering van eenmalige sportstimuleringsprojecten.			
Dienstverleningsovereenkomst	In de rol van de gemeente als opdrachtgever van de BV heeft de gemeente overeenkomsten gesloten met de BV voor de uitvoering van de taken rond onderhoud, beheer, verhuur en exploitatie van de maatschappelijke voorzieningen. Daarnaast zijn er afspraken gemaakt voor de uitvoering van de brede impuls combinatiefuncties en de uitvoering van sport- en beweegprojecten in het kader van de provinciale Tenderregeling Ondersteuning uitvoering Wet Maatschappelijke Ondersteuning.			
Financiële informatie verbonden partij		Rek. 2017	Begr. 2018	Begr. 2019
	Eigen vermogen	€ 656.217	€ 635.077	€ 851.510
	Vreemd vermogen	€ 1.440.115	€ 1.440.115	€ p.m.
	Fin. resultaat	€ 21.140 V	€ 183.567 N	€ p.m.
Ontwikkelingen	Het Sportbedrijf is gestart per 1 januari 2015. Prestatieafspraken zijn gemaakt. In 2016 is gestart met de bouw van Nieuw Tijenraan en is inmiddels begin 2018 in gebruik genomen. De sloop van het huidige Tijenraan is gestart in het voorjaar van 2018. Per 1-1-2019 gaat de BTW vrijstelling Sport in. De gemeente kan daardoor geen BTW meer terugvragen van kosten voor <i>het geven van gelegenheid tot sport</i> . Ter compensatie kan de gemeente dan per jaar een aanvraag doen voor een Specifieke Uitkering Sport voor de verwachte kosten.			
Risico's verbonden partij	<p>In 2018 is door de gemeente het aandelenkapitaal uitgebreid van € 150.000 naar € 550.000 ter compensatie van voorgefinancierd meubilair door het Sportbedrijf. Het gemeentelijk belang blijft 100% (enig aandeelhouder). Het resultaat over 2018 is nog niet definitief bekend, maar het tekent zich wel af dat dit negatief zal zijn. Voor zover dit verlies een direct gevolg is van de aanloopproblemen met Nieuw Tijenraan kan dit worden opgevangen met een daarvoor ingestelde reserve bij de gemeente. Opdracht aan het Sportbedrijf is om in 2019 een verlies te voorkomen of beperken door opbrengst-verhogende en/of kostenverlagende maatregelen te treffen.</p> <p>Op zijn vroegst in 2019 is uitgekristalliseerd of het exploitatieresultaat van Nieuw Tijenraan ook structureel afwijkt van de Total Costs of Ownership (TCO) die geldt als leidraad voor de gemeentelijke exploitatiebijdrage aan het Sportbedrijf Raalte BV.</p> <p>Per 1-1-2019 wordt de BTW vrijstelling voor het gelegenheid geven van sport van kracht. Wat voor effect dit heeft voor de gemeente en het Sportbedrijf is nog niet exact duidelijk.</p> <p>Dit moet nog nader worden onderzocht. Wij gaan hiervoor in overleg met de belastingdienst en laten ons hierin bijstaan door een fiscaal adviseur.</p>			
Risico's gemeente	<p>Het Sportbedrijf onderneemt risicodragend. Hieruit vloeit voort dat deze organisatie binnen de beschikbaar gestelde budgetten de opgedragen taken moet uitvoeren.</p> <p>We handhaven de risico's vanuit de jaarrekening 2017 omtrent de landelijke dalende trend van het zwembadbezoek, de nieuwbouw Tijenraan (en daarmee verband houdende aanloopproblemen) en de beperking van het verdienmodel voor het sportbedrijf door privatisering van Hoogerheyne. Zodoende is het ingeschatte risico € 70.900 (zijnde 50% van 10% van de exploitatiebijdrage van € 1.417.939).</p>			

Verbonden partijen

	Als voor het Sportbedrijf in 2019 en 2020 opnieuw verlies dreigt, ondanks getroffen maatregelen om kosten te verlagen en opbrengsten te verhogen, dan is onafhankelijk onderzoek gewenst in hoeverre én waarom dit resultaat structureel afwijkt van de Total Costs of Ownership (TCO) die geldt als leidraad voor de gemeentelijke exploitatiebijdrage aan het Sportbedrijf Raalte BV.
Beheersingsmaatregel en gemeente	Borging in de organisatie van beoordeling (jaar)stukken, dit vertaalt zich in ambtelijk en bestuurlijk overleg. Daarnaast blijft de raad het (sport)beleid (zoals het maatschappelijk tarievenbeleid) en de daarbij behorende financiële kaders bepalen.

Algemene dekkingsmiddelen

Bank Nederlandse Gemeenten NV	Den Haag			
Bestuurlijk belang	Raalte is aandeelhouder met een belang van 0,0465%.			
Financieel belang	Raalte heeft een aandelenbezit van 25.987 stuks tegen € 2,50 nominaal (balans 31 dec. 2017 € 64.968). De dividendopbrengst bedroeg in 2017 € 65.747 dat is 37,5% van de nettowinst (2016: 25%). In 2018 is € 30.450 aan dividend geraamd en voor 2019 is eveneens € 30.450 in de begroting opgenomen.			
Financiële informatie verbonden partij		Rek. 2016	Rek. 2017	Begr. 2019
	Eigen vermogen	€ 4.486 mln.	€ 4.953 mln.	n.v.t.
	Vreemd vermogen	€ 149.514 mln.	€ 135.041 mln.	n.v.t.
	Fin. resultaat	€ 369 mln. V	€ 393 mln. V	n.v.t.
Ontwikkelingen	Het jaar 2017 was een positief jaar voor de BNG. Voor de klanten zijn in lijn met het overheidsbeleid nieuwe producten ontwikkeld op het gebied van duurzaamheid en exportfinanciering. Daarnaast zijn de belangrijkste financiële doelstellingen gerealiseerd. De winst en de solvabiliteitsratio's zijn gestegen. De nettowinst steeg in 2017 met 6,5%. De huidige en verwachte ontwikkelingen waren aanleiding om over 2017 een hoger dividend uit te keren. Als gevolg van de onvoorspelbare bewegingen op de financiële markten acht de bank het niet verantwoord een uitspraak te doen over het verwachte resultaat voor 2018 en 2019.			
Risico's verbonden partij	Het risicobeheer is erop gericht om een redelijk rendement voor de aandeelhouders te combineren met het behouden van een excellente kredietwaardigheid (zgn. risk appetite). De BNG heeft een methodiek van het onderkennen van risico's (kredietrisico, marktrisico, operationeel risico, strategisch risico, liquiditeitsrisico) en beheersing daarvan via een monitoringssysteem.			
Risico's gemeente	Als risico geldt 10% daling van de dividendopbrengst, zijnde € 3.000. De dividendopbrengst is voor 2017 hoger dan geraamd, maar dit is hoofdzakelijk gebaseerd op incidentele resultaten. Daarom handhaven we de gemiddelde waarschijnlijkheid op 50% en komt het risico uit op € 1.500.			
Beheersingsmaatregelen gemeente	De beoordeling van de (jaar)stukken is geborgd in de organisatie, wat zich uit door advisering aan de wethouder.			

Ad 4. Overige

Programma 1 Ruimtelijke ontwikkeling, woon- en werkomgeving

Omgevingsdienst IJsselland	Provincie Overijssel en elf Overijsselse gemeenten binnen IJsselland			
Bestuurlijk belang	Het uitvoeren van de taken vergunning, toezicht en handhaving op het gebied van milieu. De portefeuillehouder belast met de fysieke leefomgeving heeft namens de gemeente Raalte zitting in het Algemeen Bestuur.			
Financieel belang	De gemeente draagt bij aan de gemeenschappelijke regeling. Dit zijn zowel de loonkosten voor het primaire proces, maar ook de kosten voor de overhead. De lasten voor de gemeente Raalte zijn voor 2019 begroot op € 786.544.			
Financiële informatie verbonden partij		Rek. 2016	Rek. 2017	Begr. 2019
	Eigen vermogen	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
	Vreemd vermogen	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
	Fin. resultaat	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Ontwikkelingen	We zien op het werkveld van de Omgevingsdienst (OD) veel nieuwe ontwikkelingen, zoals de komst van de Omgevingswet met het bijbehorende Digitale Stelsel Omgevingswet (DSO) en de opgaven op het gebied van energie, duurzaamheid en klimaatadaptatie. Ook de sanering van asbestdaken < 2024 in Overijssel is een dossier dat de aandacht vraagt van de OD. In overleg met de deelnemers van de OD zal kennis en expertise worden ingezet om op deze dossiers de gewenste resultaten te boeken. De primaire meerwaarde van de Omgevingsdienst is natuurlijk gelegen in de uitvoering van vergunningverlening, toezicht en handhaving (vth) van de milieutaken. In het tweede jaar van het bestaan van de OD zal de basis hiervan verder worden verstevigd en uitgebouwd. In 2019 zal ook de samenwerking met de Veiligheidsregio en de GGD verder worden geïntensiveerd. Beide gemeenschappelijke regelingen zijn actief in het fysieke domein. In 2018 is hiermee al een aanvang gemaakt door bijvoorbeeld gezamenlijk vorm te geven aan een voorlichtingsprogramma voor nieuwe gemeenteraden.			
Risico's gemeente	De OD IJsselland is in 2018 opgestart. Doordat er weinig historische gegevens zijn brengt dit onzekerheden in de begroting met zich mee. Er is wel gebruikt gemaakt van gegevens van andere omgevingsdiensten. De twee grootste aandachtspunten worden toegelicht. De eerste zijn de reiskosten. Er zijn veel verschillende regelingen voor de werknemers, dit is moeilijk om te prognosticeren en men kan niet naar het verleden kijken. In de loop van 2018 zal er meer inzicht ontstaan en kan, waar mogelijk, worden bijgestuurd. Daarnaast zal het verkregen inzicht de basis vormen voor de evaluatie van het mobiliteitsplan in de eerste helft van 2019. Een tweede aandachtspunt is de dienstverleningsovereenkomst met de gemeente Zwolle. Er is sterk gestuurd in een gezamenlijke verantwoordelijkheid om binnen het gestelde kader te blijven. Dit kader is echter vastgesteld voor de start van de OD. Er zijn in de loop van de tijd nieuwe componenten ontstaan welke lastig te voorspellen waren maar wel te monitoren zijn. Bijvoorbeeld het meerwerk aan de ICT-hardware en dienstverlening. Met behulp van deze monitoring stuurt de OD ook op de componenten waar ruimte in zit om zo binnen het gestelde kader te kunnen blijven opereren. Gelet op het bovenstaande is het risico op basis van het financieel belang van de gemeente in de OD IJsselland beperkt en bepaalt op 10% met een gemiddelde waarschijnlijkheid van 50% dat het risico zich voordoet. Omgerekend heeft dit tot gevolg dat voor de risicoparaagraaf 2019 een reservering noodzakelijk is van € 786.500 x 10% x 50% = € 39.325.			
Beheersmaatregelen gemeente	Er loopt een Van Werk naar Werk traject voor de achterblijvende medewerkers. Hierbij krijgen zij voorrang bij vrijkomende vacatures binnen de gemeente en vindt er externe oriëntatie plaats voor functies buiten de gemeente.			

Verbonden partijen

Tenslotte

Per verbonden partij hebben we een inschatting gemaakt van de mogelijke risico's en de kans dat het zich voordoet. Door beheersingsmaatregelen proberen we de risico's te beperken. Als zich substantiële tegenvallers voordoen kunnen we een beroep doen op het weerstandsvermogen. Het geactualiseerde beeld is:

Organisatie	Bedrag	Risico	Risicobedrag eenmalig	Risicobedrag structureel
Regionaal Serviceteam Jeugd IJsselland	€ 13.387	25%		€ 3.347
GGD IJsselland	€ 120.830	25%		€ 30.208
RGS	€ -	0%		€ -
Veiligheidsregio IJsselland	€ 232.450	25%		€ 58.113
Overijsselse Ombudsman	€ -	0%		€ -
VNG	€ 5.843	50%		€ 2.922
Dimpact	€ -	25%		€ -
Rova	€ 69.990	25%		€ 17.498
Enexis	€ 4.500	25%		€ 1.125
Vitens	€ 10.000	75%		€ 7.500
Wadinko	€ 4.500	25%	€ 1.125	€ -
Sportbedrijf NV	€ 141.800	50%		€ 70.900
BNG	€ 3.000	50%		€ 1.500
Omgevingsdienst IJsselland	€ 78.650	50%		€ 39.325
Totaal	€ 684.950		€ 1.125	€ 232.436

We constateren wederom dat in de meeste gevallen de risico's een structureel effect hebben op onze begroting, waarbij een deel van de extra uitgaven slechts deels te beïnvloeden is.

Bij de structurele risico's zien we een stijging, hoofdzakelijk als gevolg van een hogere bijdrage aan de Omgevingsdienst IJsselland en verhoging van de exploitatiebijdrage aan het Sportbedrijf.

RGS wordt opgeheven per 1 januari 2019. Hierdoor vervalt het risico. Tot op heden lijkt de liquidatie van RGS voor de gemeente Raalte neutraal te verlopen.

Het totale risico op de verbonden partijen is ten opzichte van de jaarrekening 2017 toegenomen, hoofdzakelijk als gevolg van de Omgevingsdienst IJsselland. Als we ervan uitgaan dat als de structurele risico's in werkelijkheid leiden tot de getoonde nadelen en dat we een deel daarvan (50%) structureel binnen 4 jaar geleidelijk kunnen oplossen, dan verwachten we ten koste van het weerstandsvermogen de volgende bedragen te moeten opnemen voor de verbonden partijen:

Jaar	Eenmalig	Afbouw structureel (50%) in 4 jaar	Structureel
2019	€ 1.125	€ 116.218	€ 116.218
2020		€ 87.163	
2021		€ 58.109	
2022		€ 29.054	
Subtotaal	€ 1.125	€ 290.545	€ 116.218
Eenmalig		€ 1.125	
Totaal		€ 291.670	€ 116.218

Voor een totaaloverzicht van alle risico's verwijzen we naar de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing.

4.2.7 Grondbeleid

Portefeuillehouder
Paragraafcoördinator

Wethouder W. Wagenmans
A. Nijman

Inleiding

In de paragraaf grondbeleid komt elk jaar aan bod hoe de gemeente het grondbeleid inzet om de bestuurlijke doelen te bereiken. De toelichting van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) stelt de volgende onderdelen verplicht:

- Een visie op het grondbeleid in relatie tot de realisatie van de doelstellingen van de programma's die zijn opgenomen in de begroting;
- Een aanduiding van de wijze waarop de gemeente het grondbeleid uitvoert;
- Een actuele prognose van de te verwachten resultaten van de totale grondexploitatie;
- Een onderbouwing van de geraamde winstneming;
- De beleidsuitgangspunten over de reserves voor grondzaken in relatie tot de risico's van de grondzaken.

Grondbeleid

In de Nota Grondbeleid zijn de volgende doelstellingen van het grondbeleid geformuleerd:

- het bevorderen van een maatschappelijk gewenst ruimtegebruik en
- het voeren van regie op gewenste ruimtelijke ontwikkelingen.

Dit alles tegen een zo gunstig mogelijk financieel resultaat door (afspraken over) grondposities. De gemeente kan hierin leidend zijn via actief grondbeleid (zelf aankopen en ontwikkelen) of de ontwikkeling overlaten aan private partijen, we spreken dan van faciliterend grondbeleid. In de nota grondbeleid is gekozen voor faciliterend grondbeleid tenzij de markt projecten niet oppakt die maatschappelijk wel uitermate gewenst zijn. In dat geval wordt altijd vooraf per situatie de afweging gemaakt; gewenste ruimtelijke ontwikkeling versus (financieel) risico.

Landelijk zien we een verschuiving van passief / faciliterend grondbeleid naar opgavegericht of situationeel grondbeleid. Hierbij laat de gemeente haar rol afhankelijk zijn van de opgave of situatie. Deze rol kan passief, faciliterend of actief zijn. Deze werkwijze sluit volledig aan bij de huidige maatschappij die om maatwerk en pragmatisch handelen vraagt, en de visie van de gemeente Raalte. Overwogen wordt of deze ontwikkeling tot een aanpassing/actualisatie van de Nota Grondbeleid moet leiden.

Realisatie doelstellingen

Het grondbeleid staat ten dienste van het realiseren van onze doelstellingen op het gebied van ruimtelijke ordening, volkshuisvesting en economische ontwikkeling. Grondbeleid is nodig om te zorgen voor voldoende aanbod van gronden voor woningen, bedrijven, groen en andere publieke/maatschappelijke voorzieningen en is daarmee ondersteunend aan begrotingsprogramma's 1 en 6. De hoofdreden om in 2013 in de nota grondbeleid voor faciliterend grondbeleid te kiezen was dat voor de komende jaren op de meeste locaties voldoende bouwgrond beschikbaar was voor de gemeentebrede bouwopgaaf (woningbouw en bedrijventerrein). Dit blijkt ook uit de structuurvisie Raalte 2025 en is afgestemd op de woonvisie en de programmeringsafspraken met de provincie Overijssel op het gebied van woningbouw en bedrijventerreinen.

De focus ligt vooral op het optimaal benutten (zowel programmatisch als financieel) van de huidige grondportefeuille.

Grondbeleid

Ontwikkelingen woningmarkt

We zien dat de koopwoningmarkt flink aantrekt. Dit vertaalt zich in de groeiende belangstelling in en verkoop van woningbouwkavels. Zowel in de gemeentelijke als ook in de particuliere plannen. In de bestaande markt zien we prijsstijging enerzijds en daling van het aantal verkopen anderzijds vanwege onvoldoende aanbod ten opzichte van de vraag. Gelet op deze marktsituatie is het gewenst om een voldoende aanbod van bouwkavels te hebben.

Woningbouwprogrammering

In januari 2016 zijn er woonafspraken gemaakt met de provincie Overijssel. Afspraken over regionale woningbouwprogrammering zijn hier onderdeel van. De zogenoemde Primosprognose ligt aan de basis van de regionale woningbouwprogrammering. De gemeente Raalte mag op basis van deze programmeringsafspraken in de periode 2017-2027 787 woningen aan de woningvoorraad toevoegen. In het najaar van 2018 worden er, op basis van de nieuwste prognoses, nieuwe afspraken gemaakt voor de periode 2019-2029. Bij het schrijven van deze paragraaf was de inhoud van deze afspraken nog niet bekend.

Onze woningbouwprogrammering past binnen de huidige afspraken met de provincie. In 2019 zijn we voornemens medewerking te verlenen aan een klein aantal nieuwe, kansrijke en ruimtelijk gewenste inbreidingslocaties in Raalte dorp en aan de slag te gaan met de woningvraag in de kernen Heino, Lierderholthuis, Laag Zuthem en Luttenberg. De programmatische ruimte zal echter naar verwachting nog steeds beperkt zijn. De kwaliteit van de plannen staat voorop. Zoals in de woonvisie verwoordt: elke woning moet raak zijn.

Bedrijventerreinen programmering

In 2017 zijn afspraken gemaakt met de provincie in het kader van de programmering van bedrijventerreinen. Deze afspraken betekenen een extra risico voor het bedrijventerrein De Zegge VII. Mocht de verkoop van bedrijfskavels achterblijven bij de prognoses dan zal op basis van de programmeringsafspraken een deel van het bedrijventerrein herbestemd moeten worden. De betreffende gronden worden in dat geval afgewaardeerd. Gezien de huidige interesse in bedrijfskavels gaan wij hier niet van uit.

De belangstelling voor een bedrijfskavel is toegenomen. Met verschillende geïnteresseerde bedrijven worden gesprekken gevoerd over de aankoop van een bedrijfskavel.

Om de kansen voor de gemeente beter in beeld te krijgen en te benutten in relatie tot de vestiging van (nieuwe) bedrijven op het bedrijventerrein is een accountmanager bedrijven aangesteld. Naast het bevorderen van de afzet van bedrijfskavels richt deze accountmanager zich ook op het onderhouden van de contacten met en het optimaliseren van de dienstverlening aan de ondernemers gevestigd op de Raalter bedrijventerreinen.

Overige onderwerpen

Wet modernisering vennootschapsbelasting

Met ingang van 1 januari 2016 is de Wet modernisering vennootschapsbelasting in werking getreden. Op basis van voorlopige uitgangspunten kan er voor de komende vijf jaar een potentiële vennootschapsplicht ontstaan tussen de € 0 en € 2 mln. De definitieve hoogte is sterk afhankelijk van de nog te maken afspraken met de belastingdienst. Deze afspraken hebben we tot op heden nog niet kunnen maken. Dit is mede het gevolg van onduidelijkheden (onder andere rentetoerekening, winsttoegmerk afvalverwerking) waarover de belastingdienst nog geen standpunt heeft ingenomen of waarover nog geen overeenstemming is. Voor de invoering van de vennootschapsbelasting hebben wij de expertise van Deloitte Belastingadviseurs ingehuurd.

Voor het indienen van de jaarlijkse aangifte is/wordt (aanvullend) uitstel bij de belastingdienst gevraagd. Dit om navorderingsrente te voorkomen.

Gelet op de hierboven vermelde ontwikkelingen en onzekerheden rondom de vennootschapsbelasting is een risicobedrag van € 1 mln. opgenomen. Zie hiervoor ook de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing.

Financiële positie

Onderhanden werk / Bouwgrond in exploitatie

De gemeente Raalte kent 13 actieve complexen binnen de grondexploitatie.

Op grond van de gewijzigde BBV-voorschriften voor de grondexploitatie dienen de te verwachten resultaten gepresenteerd te worden tegen **nominale waarde** (geen rekening houden met rente en kosten- en opbrengstenstijging).

In het volgende overzicht is zowel de nominale waarde als het exploitatieresultaat weergegeven.

nr.	omschrijving	nominale waarde			exploitatieresultaat	
		uitgaven	inkomsten	verschil	startwaarde	eindwaarde
<i>won.</i>						
16	Franciscushof	32.720.574	34.944.816	2.224.242	605.697	738.341
46	Sallandse Poort	4.621.418	3.928.369	-693.049	-728.289	-800.266
	<i>Af: getroffen voorziening</i>				728.289	800.266
47	Salland II fase 1	8.862.572	9.051.472	188.900	189.156	196.767
	Salland II fase 2	3.943.253	6.683.203	2.739.950	2.556.414	2.767.145
	Salland II fase 3	2.512.184	3.725.940	1.213.756	1.124.915	1.266.837
69	Broekland / Wellegiesland	1.768.782	1.987.260	218.478	212.903	225.934
74	Borgwijk Luttenberg	4.164.929	4.571.749	406.820	383.032	414.606
76	de Wörmink Mariënheem	3.049.441	3.572.346	522.905	442.504	498.332
78	de Veldegge 1e fase	6.057.104	6.835.901	778.797	654.775	782.517
79	t Broeck Broekland	3.544.035	4.163.154	619.119	531.078	634.687
84	Kleine Hagen Laag Zuthem	1.616.692	1.428.216	-188.476	-192.024	-207.853
	<i>Af: getroffen voorziening</i>				192.024	207.853
88	Lierderholthuis	2.212.109	1.937.873	-274.236	-273.709	-290.462
	<i>Af: getroffen voorziening</i>				273.709	290.462
92	Burgemeesterkwartier	1.769.560	1.737.859	-31.701	-26.425	-27.357
	<i>Af: getroffen voorziening</i>				26.425	27.357
	subtotaal	76.842.653	84.568.158	7.725.505	6.700.474	7.525.166
<i>bedr.</i>						
72	de Zegge VI **	9.948.763	10.001.002	52.239	1.386	1.592
77	de Zegge VII	23.840.233	20.734.678	-3.105.555	-4.968.458	-6.820.628
	<i>Af: getroffen voorziening</i>				4.968.458	6.820.628
	subtotaal	33.788.996	30.735.680	-3.053.316	1.386	1.592
	Totaal	110.631.649	115.303.838	4.672.189	6.701.860	7.526.758

** de Zegge VI wordt ontwikkeld door een projectontwikkelaar

Grondbeleid

Bij de berekening van de voorziening voor verliesgevende grondexploitaties is de waardering tegen startwaarde (waarde per 1-1-2018) als grondslag gehanteerd.

Voor 2019 verwachten we binnen de complexen de volgende verkoop van bouw kavels.

Naam complex	proj.rapp. 2018	peildatum 1-6-2018		GREX 2018
		werkelijk 2018	in optie	raming 2019
Onderhanden werk woningbouw				
16- Franciscushof / de Terpen	2	1	3	3
16- Franciscushof / Singel	3	3	4	8
47- Salland II fase 1	1	1	0	14
47- Salland II fase 2	10	10	60	51
69- Oerland / Pereland Broekland	1	0	1	2
74- Borgwijk Luttenberg	4	3	1	1
76- Wörmink Mariënheem	6	6	0	3
78- de Veldegge Heeten	4	2	2	8
79- 't Broeck Broekland	4	0	0	4
84- de Kleine Hagen Laag Zuthem	6	6	0	1
88- Lierderholthuis	4	2	2	-
Totaal woningbouw	45	34	73	95
Naam complex	proj.rapp. 2018	peildatum 1-6-2018		raming 2019
		werkelijk 2018	in optie	
46- Sallandse Poort kantoren	1	0	2	2
Totaal kantoren	1	0	2	2
Onderhanden werk bedrijventerrein (in ha)				
72- de Zegge VI / <i>ontwikkeling derden</i>	0,3	0	0	0,2
77- de Zegge VII	2,7	2,7	2,6	1,3
Totaal bedrijventerrein	3,0	2,7	2,6	1,5

Toelichting:

De kolom werkelijk 2018 geeft de stand van zaken van het aantal daadwerkelijk verkochte kavels per 1 juni 2018 weer. Van de in de kolom opties vermelde aantallen zal een deel in 2018 nog omgezet worden naar een daadwerkelijke verkoop.

In de kolom raming 2019 zijn de verwachte kavelverkoop vermeld die zijn opgenomen in de geactualiseerde grexen 2018 voor het dienstjaar 2019.

Mochten de genoemde aantallen niet gerealiseerd worden dan kan dit een verslechtering van het eindresultaat van de betreffende grondexploitatie betekenen. Gezien de geprognosticeerde positieve resultaten van de grondexploitatie van het merendeel van de complexen, kan een eventuele vertraging in de afzet van kavels opgevangen worden binnen die betreffende grondexploitatie. Dit geldt overigens niet voor de complexen met een negatief exploitatieresultaat. Een vertraagde afzet zal hier leiden tot een hogere negatieve grondexploitatie.

Uitgaven / inkomsten 2019

Op basis van de geactualiseerde grondexploitaties 2018 worden de uitgaven voor 2019 ingeschat op € 5.123.854 en totale inkomsten op € 8.566.835.

De grootste uitgaveposten in 2019 zijn:

- Salland II fase 2: woonrijp maken;
- Salland II fase 3; bouwrijp maken;
- Franciscushof deelgebied de Terpen 1^e fase woonrijp maken;
- De Zegge VII; bouwrijp maken deel van het plan;
- 't Broeck; bouwrijp maken fase 3 en woonrijp maken fase 2;
- Borgwijk Luttenberg; woonrijp maken.

De inkomsten bestaan hoofdzakelijk uit de verkoopopbrengst bouwgrond (€ 8,2 mln.).

Materiële vaste activa (voorheen NIEGG)

De voormalige NIEGG (niet in exploitatiegenomen gronden) zijn als gevolg van gewijzigde BBV-voorschriften ondergebracht onder de materiële vaste activa / terreinen en gronden. De kosten (onder andere rentekosten) mogen niet geactiveerd worden en komen derhalve ten laste van het rekeningresultaat.

De totale boekwaarde van deze gronden met een totale oppervlakte van ruim 45,7 ha., bedraagt € 2,6 mln. Het merendeel van deze gronden is gewaardeerd op agrarische waarde. De jaarlijkse kosten bestaan met name uit kapitaallasten. De gronden worden indien mogelijk verpacht.

Ten aanzien van locaties die binnen een periode van 5 jaar mogelijk leiden tot een actieve grondexploitatie mogen de (voorbereidings)kosten geactiveerd worden. De locaties die hiervoor in aanmerking komen zijn de voormalige Hartkampschool Raalte, de voormalige Gouden Emmer Heino, 2^e fase Kleine Hagen Laag Zuthem, 2^e fase Lierderholthuis en de locatie voormalig dorps huis en gymzaal Nieuw Heeten.

nr	omschrijving	1-1-2018	opp.
93	voorm. Hartkampschool	485.555	5.200
96	voorm. Gouden Emmer	55.009	2.995
85	Kleine Hagen Laag Zuthem 2e fase	68.460	13.692
87	Lierderholthuis 2e fase	90.650	18.130
64	voorm. Timmermanshuis/ gymzaal Nw. Heeten	91.577	6.282
	Totaal	791.251	46.299

Reservepositie

Het meerjarenoverzicht van de algemene reserve grondexploitatie (prognose) is in onderstaand overzicht weergegeven.

	2018	2019	2020	2021
Stand per 1-1	5.000.000	5.000.000	5.000.000	5.000.000
Stortingen	913.000	1.764.500	1.710.000	782.000
Onttrekkingen	893.500	492.500	437.500	300.000
Afroming reserve	19.500	1.272.000	1.272.500	482.000
Stand per 31-12	5.000.000	5.000.000	5.000.000	5.000.000

Grondbeleid

Zoals het overzicht laat zien, komt hierdoor de totale algemene reserve grondexploitatie boven het in de Nota Grondbeleid vastgestelde plafond van € 5 mln. uit, waardoor de reserve bij het opmaken van de jaarrekening afgeroomd wordt ten gunste van de algemene bestemmingsreserve. Het surplus voor 2019 is berekend op € 1.272.000.

Risico's

De risico's binnen de grondexploitatie bevinden zich met name in die complexen met een hoge boekwaarde en een relatief lange looptijd (Franciscushof en de Zegge VII). Daarnaast hebben tegenvallers voor de complexen met een negatief exploitatieresultaat ook direct nadelige gevolgen voor de algemene reserve grondexploitaties. Hiervan is sprake binnen de complexen Sallandse Poort, de Kleine Hagen Laag Zuthem, Lierderholthuis, Burgemeesterkwartier en de Zegge VII.

Bij het bepalen van het risicobedrag binnen de grondexploitatie is een aantal scenario's per complex doorberekend. Deze zijn:

- Rentestijging 1 %;
- Kostenstijging 1 %;
- Opbrengstendaling 5%;
- Verlengen looptijd 2 jr.

Na bepaling van de kans (in %) dat een geschetst scenario werkelijkheid wordt, is het risicobedrag voor de grondexploitatie als geheel berekend op € 5,95 miljoen.

Resumé	bedrag
woningbouw	2.103.867
kantoren	150.115
bedrijventerrein	3.698.063
totaal	5.952.045

afgerond 5.950.000

Dit risicobedrag maakt onderdeel uit van de totale risico's die opgenomen zijn in de Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing.

Bovenwijkse voorzieningen

Een bovenwijkse voorziening is een voorziening van openbaar nut, waarvan het belang en de baat uitstijgen boven de exploitatie van één (exploitatie)gebied en waarvan de kosten, vanwege het nut voor meerdere gebieden, niet door één exploitatie moeten worden gedragen. Hiervoor is de reserve bovenwijkse voorzieningen ingericht.

Als gevolg van de gewijzigde BBV-voorschriften is voeding van de reserve bovenwijkse voorzieningen vanuit de individuele complexen niet meer toegestaan.

Om de dekking van de bovenwijkse voorzieningen te waarborgen, wordt jaarlijks bij de jaarrekening vanuit de algemene reserve grondexploitatie een storting gedaan van € 150.000 in de reserve bovenwijkse voorzieningen.

De verwachte stand per 1-1-2019 van deze reserve is € 1.419.470.

De volgende bovenwijkse voorzieningen zijn opgenomen in het meerjareninvesteringsplan:

- aanleg randweg de Zegge VII	€ 990.797 (uitvoering 2018/2019)
- infra Laag Zuthem	€ 50.000 (uitvoering 2018/2019)
- ontsluiting Raalte Noord	€ 1.251.812
- fietsstraat Salland II – Franciscushof	€ 94.754
- aanpassing Westdorplaan	€ 100.000

Het saldo van de reserve zal op enig moment negatief zijn. Dit wordt op den duur door de resterende jaarlijkse stortingen vereffend.

Algemene kosten grondexploitatie

Kosten welke niet direct verantwoord kunnen worden onder één van de actieve complexen (bijvoorbeeld apparaatskosten algemeen, externe adviezen algemeen) worden verzameld binnen het complex bouwgrondexploitatie algemeen en worden bij het opstellen van de jaarrekening via de volgende verdeelsleutel doorberekend.

complex	%
16- Franciscushof	15,0%
46- Sallandse Poort	5,0%
49- Salland II fase 1	2,5%
47- Salland II fase 2	10,0%
50- Salland II fase 3	2,5%
69- Wellegiesland Broekland	6,0%
71- de Zegge VI	1,5%
74- Borgwijk	7,5%
76- de Wörmink	7,5%
77- de Zegge VII	10,0%
78- de Veldegge	7,5%
79- 't Broeck	7,5%
84- Kleine Hagen	7,5%
88- Lierderholthuis	2,5%
92- Burgemeesterkwartier	7,5%
Totaal	100,0%

4.2.8 Sociaal domein

Portefeuillehouder
Paragraafcoördinator

Wethouders G. Toeter en J. van Loevezijn
T. Schrör

Inleiding

Vanaf 2015 hebben gemeenten er een groot aantal taken in het sociaal domein bij gekregen. Het betreft een aantal voormalige Awbz- taken, de uitvoering van de Jeugdwet en de Participatiewet/WSW. Het Rijk heeft via de integratie-uitkeringen WMO, Jeugd en Participatie middelen beschikbaar gesteld aan gemeenten om deze taken uit te voeren.

Deze paragraaf is toegespitst op de financiële ontwikkelingen van de vanaf 2015 gedecentraliseerde taken in het sociaal domein. De beleidsmatige toelichting in het sociaal domein is weergegeven in programma 3 Onderwijs, werk en inkomen en programma 4 Maatschappelijke ondersteuning en jeugdhulp. Hierin zijn de beleidsdoelstellingen, de succesindicatoren en de beleidsvoornemens voor het jaar 2019 en volgende jaren opgenomen.

Ontwikkelingen integratie-uitkering sociaal domein (IUSD)

In het regeerakkoord is opgenomen dat het integreerbare deel van de integratie-uitkering sociaal domein met ingang van 2019 opgaat in de algemene uitkering en daarmee deel uitmaakt van de trap-op-trap af systematiek. Het betreft de volgende onderdelen:

- IUSD Wmo, met uitzondering van beschermd wonen
- IUSD Jeugdhulp, met uitzondering van voogdij/ 18+
- IUSD Participatie, onderdeel re-integratie klassiek

Ook de integratie-uitkering Wmo (huishoudelijke hulp) gaat met ingang van 2019 op in de algemene uitkering.

De verwachting is dat het onderdeel voogdij/18+ en de onderdelen voorheen Wajong en regulier werk van begeleid werken per 2020 en beschermd wonen vanaf 2021 overgaan naar de algemene uitkering. Voor de onderdelen Wsw en beschut werk (onderdeel van begeleid werken) is weinig perspectief op overheveling naar de algemene uitkering. Deze onderdelen worden omgezet in een decentralisatie-uitkering.

Het Rijk heeft vanwege de overheveling bij de meicirculaire 2018 alleen de integratie-budgetten sociaal domein voor het jaar 2019 nog weergegeven. In onderstaande tabel zijn de beschikbare budgetten weergegeven.

Integratie- uitkering sociaal domein (op basis van meicirculaire 2018)		
Integratie-uitkering	2018	2019
WMO	€ 4.809.048	€ 5.110.411
Jeugd	€ 6.856.483	€ 6.558.483
Participatie	€ 4.802.848	€ 4.512.200
Totaal	€ 16.468.379	€ 16.181.093

In de bovenstaande tabel is weergegeven dat de integratie-uitkering sociaal domein teruggaat van circa € 16,5 miljoen in 2018 naar circa € 16,2 miljoen in 2019.

Ontwikkeling WMO taken vanaf 2015

Per 1 januari 2019 is het kabinet voornemens een vaste maximale eigen bijdrage WMO van € 17,50 per periode (4 weken) in te voeren. Gemeenten ontvangen hierdoor lagere inkomsten uit eigen bijdragen WMO. Ter compensatie heeft het Rijk 50% van de lagere verwachte inkomsten voor gemeenten gecompenseerd middels een ophoging van de IUSD WMO in 2019 met € 300.000. De verwachting is dat de uitgaven WMO ruimschoots binnen de beschikbare middelen blijven. Eventuele overschotten/tekorten worden in de huidige systematiek toegevoegd dan wel onttrokken aan de reserve Zorg.

Ontwikkeling Jeugdwet

De beschikbare middelen jeugd dalen in 2019 met circa € 300.000 ten opzichte van 2018. De daling van het budget wordt voornamelijk veroorzaakt doordat het aantal jongeren tussen 0-17 jaar in de gemeente Raalte afneemt. Vanaf 2015 is 85% van het beschikbare Rijksbudget ingezet voor onder andere de inkoop van 2^e lijns jeugdhulp. Deze jeugdhulp wordt in regionaal verband, samen met 10 andere gemeenten, ingekocht. Op dit moment zijn de uitgaven Jeugdzorg ruim boven het beschikbare budget, echter zijn er op dit moment voldoende middelen in de reserve Zorg om dit op te vangen. Er ligt een opgave de kosten jeugd structureel terug te dringen. Door het actieplan versterking Centrum Jeugd en Gezin wordt het voorveld Jeugd versterkt, met als doel preventief te signaleren, lichtere vormen van ondersteuning in te zetten en daarmee de specialistische jeugdkosten terug te dringen. Daarnaast is vanaf 2018 jeugdzorg ingekocht met resultaatfinanciering.

Ontwikkeling Participatiewet

Tot het budget van de participatie behoren de budgetten voor de loonkosten WSW en participatie/ integratiemiddelen. In 2019 is € 4.512.200 beschikbaar aflopend tot circa € 3.800.000 in 2022. De beschikbare middelen participatie dalen in 2019 met circa € 300.000 ten opzichte van 2018.

Door de oprichting van de Stichting Werk Raalte hebben we het begrote tekort kunnen beperken. Er worden de komende jaren flinke tekorten voorzien olopend tot ruim € 500.000 in 2022. Zonder ingrijpen waren deze tekorten veel hoger geweest. Er wordt alles aan gedaan om deze tekorten zoveel mogelijk te beperken. Met name het begeleiden van zoveel mogelijk mensen vanuit de beschutte werkplekken naar beter renderende individuele detachingsplaatsen of groepsdetacheringen moeten bijdragen aan een beter resultaat.

Ontwikkeling reserve Zorg en Participatie

In de reserve Zorg is na aftrek van alle claims (onder andere transformatiebudget sociaal domein naar verwachting € 2.700.000 per 2019 beschikbaar om eventuele tekorten in de WMO en Jeugd op te vangen. Bij de reserve participatie is dit per 2019 circa € 200.000. De reserve Participatie is naar verwachting niet toereikend om de tekorten van de WSW op te vangen. Bij de jaarrekening 2018 wordt bezien of de reserve Zorg en Participatie samengevoegd moeten worden tot één reserve Sociaal domein.

Resumé

Binnen het sociaal domein zetten we de transformatie verder in. Dit met als doel om de zorg 'naar voren te organiseren'. Binnen de pijler participatie blijft, naast innovatie en preventie, de inzet om meer mensen toe te leiden naar een vorm van betaald werk om op deze manier het tekort zoveel mogelijk terug te dringen. Voor Jeugdzorg is een transitie gaande om de inzet van het voorveld te versterken. Daarnaast wordt vanaf 2018 regionaal anders ingekocht middels resultaatfinanciering.

Sociaal domein

De transformatie in het sociaal domein leidt tot een meer integrale benadering aan onze inwoners. Het heeft echter tot nu toe nog niet geresulteerd in dalende kosten. Sinds de invoering van de decentralisaties is het nog niet gelukt om de uitvoering van de jeugdtaken en SW-taken binnen het beschikbaar gestelde rijksbudget uit te voeren. Dat is een landelijk beeld. Dit negatieve resultaat kon tot op heden vereffend worden binnen de reserve zorg en participatie. De voeding voor deze reserves droogt echter op, waardoor op termijn de bodem in zicht komt wanneer er op dezelfde voet wordt doorgedaan. In het voorjaar 2019 zal het college de raad voorstellen doen om tot een structureel sluitend financieel perspectief voor het sociaal domein te komen. In basis komt dat neer op keuzes om middelen van de algemene dienst in te zetten of het voorzieningenniveau aan te passen.

HOOFDSTUK 5

OVERZICHT VAN BATEN & LASTEN EN DE MEERJARENRAMING

HOOFDSTUK 5.1

OVERZICHT VAN BATEN & LASTEN

Overzicht van baten en lasten 2019

Dit overzicht geeft inzicht in de raming van de baten en lasten in het jaar 2019 van het totaal van de programma's (inclusief nieuw beleid en dekkingsmiddelen).

Overzicht baten en lasten 2019			
A. Per programma	lasten	baten	saldo 2019
1	€ 13.135.889	€ 9.749.517-	€ 3.386.372
2	€ 13.744.928	€ 4.651.527-	€ 9.093.401
3	€ 15.262.380	€ 6.705.139-	€ 8.557.241
4	€ 19.830.748	€ 414.500-	€ 19.416.248
5	€ 2.826.799	€ 3.259.844-	€ 433.045-
6	€ 577.646	€ 142.000-	€ 435.646
7	€ 6.052.901	€ 703.456-	€ 5.349.445
8	€ 3.017.365	€ 227.400-	€ 2.789.965
9	€ 2.304.833	€ 602.614-	€ 1.702.219
Algemene dekkingsmiddelen	€ 216.831	€ 1.597.402-	€ 1.380.571-
A Totaal programma's	€ 76.970.320	€ 28.053.399-	€ 48.916.921
B. Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien			
Lokale heffingen	€ 372.027	€ 8.633.590-	€ 8.261.563-
Overhead	€ 10.188.415	€ 623.850-	€ 9.564.565
Vennootschapsbelasting	€ -	€ -	€ -
Algemene uitkeringen	€ -	€ 50.815.959-	€ 50.815.959-
Overige algemene dekkingsmiddelen	€ 1.587.147	€ -	€ 1.587.147
Onvoorzien	€ 180.320	€ -	€ 180.320
C Totaal saldo van baten en lasten	€ 89.298.229	€ 88.126.798-	€ 1.171.431
D. Beoogde toevoegingen en onttrekkingen aan reserves			
1	€ -	€ 137.500-	€ 137.500-
2	€ 434.944	€ 1.128.016-	€ 693.072-
3	€ 218.194	€ 46.000-	€ 172.194
4	€ 264.213	€ -	€ 264.213
5	€ 160.000	€ 83.500-	€ 76.500
6	€ -	€ -	€ -
7	€ 126.855	€ 182.209-	€ 55.354-
8	€ -	€ -	€ -
9	€ -	€ -	€ -
Alg dekkingsmiddelen	€ 1.174.567	€ 362.083-	€ 812.484
			€ -
E. het geraamde resultaat volgend uit C en D	€ 91.677.002	€ 90.066.106-	€ 1.610.896
<hr/>			
Primitieve begroting totaal incl 1e wijz en dootr best			€ 1.067.028-
Mutaties in reserves			€ 414.965
Saldo bestaand beleid			€ 652.063-
Oud nieuw beleid t/m 2018			€ 1.416.359
Nieuw beleid, dekkingsmiddelen 2019-2022			€ 846.600
			€ 1.610.896

HOOFDSTUK 5.2

OVERZICHT VAN BATEN & LASTEN MEERJARENRAMING

Overzicht van baten en lasten meerjarenraming 2019-2022

Dit overzicht geeft inzicht in de meerjarenbegroting van het totaal van de programma's (inclusief nieuw beleid en dekkingsmiddelen) in duizendtallen.

Overzicht baten en lasten 2019 t/m 2022 (getallen x € 1.000)												
A. Per programma	lasten	baten	saldo 2019	lasten	baten	saldo 2020	lasten	baten	saldo 2021	lasten	baten	saldo 2022
1	13.136	-9.750	3.386	12.686	-9.893	2.793	11.323	-9.038	2.285	9.747	-7.636	2.111
2	13.745	-4.652	9.093	13.890	-4.157	9.733	13.291	-4.208	9.082	13.406	-4.254	9.152
3	15.262	-6.705	8.557	15.015	-6.705	8.310	14.926	-6.705	8.221	14.756	-6.705	8.051
4	19.831	-415	19.416	19.915	-415	19.501	19.921	-415	19.506	19.891	-415	19.476
5	2.827	-3.260	-433	2.776	-3.260	-484	2.740	-3.260	-520	2.740	-3.260	-520
6	578	-142	436	569	-142	427	524	-142	382	519	-142	377
7	6.053	-703	5.349	6.035	-688	5.346	6.048	-654	5.394	5.984	-645	5.339
8	3.017	-227	2.790	3.010	-227	2.782	2.999	-227	2.772	3.007	-227	2.779
9	2.305	-603	1.702	2.305	-605	1.700	2.306	-605	1.701	2.292	-605	1.687
10	217	-1.597	-1.381	246	-1.590	-1.343	239	-1.536	-1.297	235	-1.536	-1.301
A Totaal programma's	76.970	-28.053	48.917	76.447	-27.682	48.765	74.318	-26.791	47.526	72.577	-25.426	47.151
B. Alg. dekk. Midd. & onvoorzien			0									
Lokale heffingen	372	-8.634	-8.262	372	-8.663	-8.291	345	-8.693	-8.348	344	-8.723	-8.378
Overhead	10.188	-624	9.565	9.949	-610	9.338	9.988	-610	9.378	9.959	-610	9.348
Algemene uitkeringen	0	-50.816	-50.816	0	-51.297	-51.297	0	-51.708	-51.708	0	-51.879	-51.879
Overige algemene dekkingsmiddelen	1.587	0	1.587	2.116	0	2.116	2.712	0	2.712	3.289	0	3.289
Onvoorzien	180	0	180	66	0	66	100	0	100	100	0	100
C Totaal saldo van baten en lasten	89.298	-88.127	1.171	88.950	-88.252	698	87.463	-87.803	-340	86.269	-86.638	-369
D. Beoogde mutaties aan reserves												
1	0	-138	-138	0	-138	-138	0	0	0	0	0	0
2	218	-46	172	218	-46	172	218	-46	172	218	-46	172
3	264	0	264	264	0	264	264	0	264	264	0	264
4	160	-84	77	100	-34	67	100	0	100	100	0	100
5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6	127	-182	-55	127	-182	-55	127	-182	-55	127	-182	-55
7	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
8	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
9	1.175	-362	812	1.175	-368	807	1.175	-468	707	1.175	-468	707
10	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
E. het geraamde resultaat volgend uit C en D	91.677	-90.066	1.611	91.231	-90.809	422	89.742	-89.681	62	88.549	-88.668	-119

HOOFDSTUK 5.3

TOELICHTING OP DE INCIDENTELE BATEN & LASTEN

Toelichting incidentele baten en lasten 2019-2022

Begrotingsresultaat 2019-2022					
Programma		2019	2020	2021	2022
1	S	€ 2.161.540	€ 2.130.255	€ 2.154.718	€ 2.110.863
	E	€ 1.087.332	€ 525.622	€ 130.311	€ -
2	S	€ 8.309.756	€ 8.369.397	€ 8.313.123	€ 8.216.898
	E	€ 90.573	€ -29.699	€ -16.903	€ -2.973
3	S	€ 8.709.435	€ 8.466.845	€ 8.378.506	€ 8.207.944
	E	€ 20.000	€ 15.000	€ 15.000	€ 15.000
4	S	€ 19.680.461	€ 19.765.020	€ 19.770.382	€ 19.740.284
	E	€ -	€ -	€ -	€ -
5	S	€ -620.295	€ -620.888	€ -623.311	€ -623.904
	E	€ 263.750	€ 203.750	€ 203.750	€ 203.750
6	S	€ 365.571	€ 385.478	€ 365.588	€ 365.312
	E	€ 70.075	€ 41.600	€ 16.600	€ 11.600
7	S	€ 5.221.966	€ 5.206.503	€ 5.281.169	€ 5.271.124
	E	€ 72.125	€ 84.625	€ 57.000	€ 12.500
8	S	€ 2.774.811	€ 2.773.240	€ 2.771.834	€ 2.770.483
	E	€ 15.154	€ 8.885	€ -	€ 8.885
9	S	€ 1.640.349	€ 1.637.754	€ 1.639.365	€ 1.658.938
	E	€ 61.870	€ 61.870	€ 61.870	€ 28.435
Alg dekkingsmidd.	S	€ -48.749.790	€ -48.579.233	€ -48.421.196	€ -48.023.239
	E	€ 436.213	€ -24.065	€ -35.905	€ -91.379
afronding	E	€ 3			
totaal	S	€ -506.199	€ -465.629	€ -369.822	€ -305.297
	E	€ 2.117.095	€ 887.588	€ 431.723	€ 185.818
TOTAAL		€ 1.610.896	€ 421.959	€ 61.901	€ -119.479

DIENSTJAAR 2019

Progr.	Bedrag	Omschrijving
1	€ 120.932	Friciekosten personeel omgevingsdienst
	€ 41.400	Ontwikkelbudget omgevingsdienst
	€ 20.000	Invoering omgevingswet
	€ 90.000	Projectleider N35
	€ 750.000	Infrastructurele maatregelen N35 Wijthmen Nijverdal
	€ -250.000	Dekking vanuit krediet N348 Raalte - Ommen
	€ 315.000	Implementatie omgevingswet
2	€ -909	terug ramen rente 1e jaar speeltoestellen
	€ 567.500	Kredieten vanuit GRP
	€ -567.500	
	€ -2.138	1e jaar afschrijvingslasten nieuwe investeringen terug ramen
	€ -2.700	Terug ramen 1e jaar netto kapitaallasten Almelosestraat
	€ -10.080	Terug ramen 1e jaar netto kapitaallasten Zwarteweg
	€ -3.600	Terug ramen 1e jaar netto kapitaallasten inrichting Kanaalstraat OZ
	€ 110.000	Onkruidbestrijding
	€ 15.000	Subsidie voedselbank
	€ -15.000	Dekking t.l.v. middelen minima
3	€ 20.000	Garantiesubsidie voedselbank aflopend
4	€ 9.865	Verstevinging samenwerking Regionaal Serviceteam jeugd
	€ -9.865	dekking kosten binnen sociaal domein
5	€ 80.000	Raalte Duurzaam 2050
		<i>Raalte duurzaam 2050:</i>
	€ 33.500	Personele inzet
	€ -33.500	Bijdrage van de reserve afvalverwijdering in de personeelskosten
	€ 80.000	Middelen voor ondersteuning en cofinanciering initiatieven
	€ 100.000	Sanering asbestdaken
	€ 3.750	Stortkosten asbest van particuliere daken tot 35 m2
	€ 50.000	Opstellen warmteplannen
	€ -50.000	warmteplannen ten laste van reserve stedelijke vernieuwing
6	€ -75.000	Bijdrage van de centrumondernemers (gedurende 10 jaar)
	€ 20.000	Innovatiecluster Agri & Food Regio Zwolle
	€ 25.000	Beleid recreatie en toerisme
	€ 8.475	Incidentele verhoging bijdrage Regio Zwolle
	€ 5.000	Customer relationship management (CRM) systeem ondernemersdienstverlening
	€ 66.600	Human Capital Agenda, financiële bijdrage
	€ 20.000	Human capital Agenda, ambtelijke capaciteit

Toelichting incidentele baten en lasten 2019-2022

DIENSTJAAR 2019

Progr.	Bedrag	Omschrijving
7	€ 10.000	Binnen- en buitenschoolse muzieklessen Muziek Netwerk Salland
	€ 5.125	Muzieknetwerk Salland
	€ 37.000	Nieuw Cultuurbeleidsplan 2017-2021 Cofinanciering initiatieven
	€ 10.000	Nieuw Cultuurbeleidsplan 2017-2021 waarderingssubsidie evenementen en festivals zonder verdienmodel
	€ 10.000	Verhoging exploitatiebijdrage Sportbedrijf voor extra schoonmaak
8	€ 15.154	Buurtbemiddeling
9	€ 5.000	Kindergemeenteraad budget
	€ 56.870	meerjarige incidentele kosten overhead extra wethouder
alg.	€ 5.000	Kindergemeenteraad fte
	€ 50.000	Uitvoering ambitie op dienstverlening
	€ 191.000	Uitvoering sociale werkvoorziening Raalte
	€ 23.450	Groen, samen doen!
	€ 42.000	agenda verkeersveiligheid (netto)\
	€ -45.000	Dividend Wadinko t/m 2020
	€ 70.000	Tijdelijke uitbreiding financiële functie
	€ 25.339	Modernisering archiefketen
	€ 40.000	Digitalisering OD-archief
	€ 35.000	Tijdelijke formatie DIV
	€ 10.000	Digitalisering P&C cyclus
	€ 8.400	Informatieveiligheid
	€ 20.000	Uitvoering algemene verordening gegevens bescherming (privacywet)
	€ 42.060	Uitvoeringsplan werkorganisatie DOWR-i (scenario-midden)
	€ -70.000	Voorfinanciering reserve Strategische Personeels Planning
	€ 30.750	extra kosten DOWR belastingen
	€ 18.894	ambtsjubilea
	€ -64.680	rentevoordeel doorschuiven kredieten zomernota
	€ 145.000	doorschuiven kredieten zomernota
	€ -41.000	Terug ramen 1e jaar netto kapitaallasten binnenklimaat
€ -100.000	Inzet stelpost nieuw beleid 2019	
	€ 3	afronding
	€ 2.117.095	

DIENSTJAAR 2020

Progr.	Bedrag	Omschrijving
1	€ 80.622	Frictiekosten personeel omgevingsdienst
	€ 20.000	Ontwikkelbudget omgevingsdienst
	€ 20.000	Innovatiecluster Agri & Food Regio Zwolle
	€ 90.000	Projectleider N35
	€ 315.000	Implementatie omgevingswet
2	€ 445.000	Eenmalige investeringen GRP
	€ -445.000	Ten laste van de voorziening riolering
	€ -4.272	terug ramen rente 1e jaar speeltoestellen
	€ -10.052	1e jaar afschrijvingslasten nieuwe investeringen terug ramen
	€ -15.375	Terug ramen 1e jaar netto kapitaallasten Almelsestraat
3	€ 15.000	Subsidie voedselbank
5		<i>Raalte duurzaam 2050:</i>
	€ 33.500	Personele inzet
	€ -33.500	Bijdrage van de reserve afvalverwijdering in de personeelskosten
	€ 100.000	Middelen voor ondersteuning en cofinanciering initiatieven
	€ 100.000	Sanering asbestdaken
	€ 3.750	Stortkosten asbest van particuliere daken tot 35 m2
6	€ -75.000	Bijdrage van de centrumondernemers (gedurende 10 jaar)
	€ 25.000	Beleid recreatie en toerisme
	€ 5.000	Customer relationship management (CRM) systeem ondernemersdienstverlening
	€ 66.600	Human Capital Agenda, financiële bijdrage
	€ 20.000	Human capital Agenda, ambtelijke capaciteit
7	€ 10.000	Binnen- en buitenschoolse muzieklessen Muziek Netwerk Salland
	€ 12.500	Organiseren beursvloer eens in de twee jaar
	€ 5.125	Muzieknetwerk Salland
	€ 37.000	Nieuw Cultuurbeleidsplan 2017-2021 Cofinanciering initiatieven
	€ 10.000	Nieuw Cultuurbeleidsplan 2017-2021 waarderingssubsidie evenementen en festivals zonder verdienmodel
	€ 10.000	Verhoging exploitatiebijdrage Sportbedrijf voor extra schoonmaak
8	€ 8.885	Veiligheidsmonitor
9	€ 5.000	Kindergemeenteraad budget
	€ 56.870	meerjarige incidentele kosten overhead extra wethouder
Alg.	€ 5.000	Kindergemeenteraad fte
	€ 13.400	Groen, samen doen!
	€ 42.000	agenda verkeersveiligheid (netto)
	€ -45.000	Dividend Wadinko t/m 2020

Toelichting incidentele baten en lasten 2019-2022

DIENSTJAAR 2020

Progr.	Bedrag	Omschrijving
Alg.	€ 25.339	Modernisering archiefketen
	€ 40.000	Digitalisering OD-archief
	€ 9.600	Informatieveiligheid
	€ -70.000	Voorfinanciering reserve Strategische Personeels Planning tm 20..
	€ 30.750	extra kosten DOWR belastingen
	€ 7.396	ambtsjubilea
	€ -33.550	rentevoordeel doorschuiven kredieten zomernota
	€ -49.000	Terug ramen 1e jaar kapitaallasten binnenklimaat gemeentehuis
	€ 887.588	

DIENSTJAAR 2021

Progr.	Bedrag	Omschrijving
1	€ 40.311	Frictiekosten personeel omgevingsdienst
	€ 90.000	Projectleider N35
2	€ 804.500	eenmalige investeringen GRP
	€ -804.500	ten laste van de voorziening riolering
	€ -1.149	terug ramen rente 1e jaar speeltoestellen
	€ -2.704	terug ramen afschrijving 1e jaar
	€ -13.050	Terug ramen 1e jaar netto kapitaallasten Almelosestraat
3	€ 15.000	Subsidie voedselbank
5	€ 100.000	Middelen voor ondersteuning en cofinanciering initiatieven
	€ 100.000	Sanering asbestdaken
	€ 3.750	Stortkosten asbest van particuliere daken tot 35 m2
6	€ -75.000	Bijdrage van de centrumondernemers (gedurende 10 jaar)
	€ 5.000	Customer relationship management (CRM) systeem ondernemersdienstverlening
	€ 66.600	Human Capital Agenda, financiële bijdrage
	€ 20.000	Human capital Agenda, ambtelijke capaciteit
7	€ 37.000	Nieuw Cultuurbeleidsplan 2017-2021 Cofinanciering initiatieven
	€ 10.000	Nieuw Cultuurbeleidsplan 2017-2021 waarderingssubsidie evenementen en festivals zonder verdienmodel
	€ 10.000	Verhoging exploitatiebijdrage Sportbedrijf voor extra schoonmaak
9	€ 5.000	Kindergemeenteraad budget
	€ 56.870	meerjarige incidentele kosten overhead extra wethouder
Alg	€ 5.000	Kindergemeenteraad fte
	€ 42.000	agenda verkeersveiligheid (netto)\
	€ 25.339	Modernisering archiefketen
	€ 40.000	Digitalisering OD-archief
	€ -70.000	Voorfinanciering reserve Strategische Personeels Planning tm 20..
	€ -100.000	Voorfinanciering reserve Strategische Personeels Planning (SPP)
	€ 21.756	ambtsjubilea
	€ 431.723	

Toelichting incidentele baten en lasten 2019-2022

DIENSTJAAR 2022

Progr.	Bedrag	Omschrijving
2	€ 826.000	eenmalige investeringen GRP
	€ -826.000	ten laste van de voorziening riolering
	€ -887	terug ramen rente 1e jaar speeltoestellen
	€ -2.086	terug ramen afschrijving 1e jaar
3	€ 15.000	Subsidie voedselbank
5	€ 100.000	Middelen voor ondersteuning en cofinanciering initiatieven
	€ 100.000	Sanering asbestdaken
	€ 3.750	Stortkosten asbest van particuliere daken tot 35 m2
6	€ -75.000	Bijdrage van de centrumondernemers (gedurende 10 jaar)
	€ 66.600	Human Capital Agenda, financiële bijdrage
	€ 20.000	Human capital Agenda, ambtelijke capaciteit
7	€ 12.500	Organiseren beursvloer eens in de twee jaar
8	€ 8.885	Veiligheidsmonitor
9	€ 28.435	meerjarige incidentele kosten overhead extra wethouder
Alg	€ 25.339	Modernisering archiefketen
	€ 40.000	Digitalisering OD-archief
	€ -70.000	Voorfinanciering reserve Strategische Personeels Planning tm 20..
	€ -100.000	Voorfinanciering reserve Strategische Personeels Planning (SPP)
	€ 13.282	ambtsjubilea
	€ 185.818	

BIJLAGEN

BIJLAGE 1

RECAPITULATIE BATEN & LASTEN

Recapitulatie baten en lasten bestaand beleid

Indeling op programma gesorteerd

Prog.	taak	Taakomschrijving	WBS	Omschrijving WBS	Uitgaven	Inkomsten	Saldo
1	0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	M6002471	Compl de Zegge VI Raalte fase 2 (NNIEGG)	1.620	-800	820
1	0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	M6002475	Uitbreiding Nieuw Heeten NNIEG	2.669	-1.200	1.469
1	0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	M6002478	Complex de Veldegge fase 2 NNIEG	14.739	-5.250	9.489
1	0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	M6002479	NNIEGG Broeck	1.375	-1.600	-225
1	0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	M6002499	Complex overige terreinen Raalte	27.720	-10.250	17.470
Totaal 0.3 Beheer overige gebouwen en gronden					48.123	-19.100	29.023
1	2.1.	Verkeer en vervoer	M6210905	Ontwikkelingsinitiatieven	14.686	0	14.686
Totaal 2.1. Verkeer en vervoer					14.686	0	14.686
1	3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	M6830171	Compl Zegge VI Raalte fase 1 en fase 2	124.486	-124.486	0
1	3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	M6830177	Complex de Zegge VII	1.117.600	-1.117.600	0
Totaal 3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur					1.242.086	-1.242.086	0
1	7.4	Milieubeheer	M6723202	Integrale handhaving Milieuzaken	309	0	309
1	7.4	Milieubeheer	M6723901	Ambt ondersteuning milieubeheer	143.304	0	143.304
1	7.4	Milieubeheer	M6823203	Omgevingsdienst Ijsselland	816.504	-50.750	765.754
Totaal 7.4 Milieubeheer					960.117	-50.750	909.367
1	8.1.	Ruimtelijke ordening	M6810101	Bestemmingsplannen	88.422	-27.775	60.647
1	8.1.	Ruimtelijke ordening	M6810201	Beleidsadvisering	49.635	0	49.635
1	8.1.	Ruimtelijke ordening	M6810901	Ambt ondersteuning Ruimtelijke ordening	592.364	0	592.364
Totaal 8.1 Ruimtelijke ordening					730.421	-27.775	702.646
1	8.2.	Grondexploitatie (niet bedrijventerr.)	M6830117	Complex Franciscushof	2.703.762	-2.703.762	0
1	8.2.	Grondexploitatie (niet bedrijventerr.)	M6830146	Complex Sallandse Poort Oost	178.350	-178.350	0
1	8.2.	Grondexploitatie (niet bedrijventerr.)	M6830147	Complex Salland II, fase 2	3.032.433	-3.032.433	0
1	8.2.	Grondexploitatie (niet bedrijventerr.)	M6830169	Complex Broekland (Pereland)	126.195	-126.195	0
1	8.2.	Grondexploitatie (niet bedrijventerr.)	M6830174	Complex Borgwijk Luttenberg	113.190	-113.190	0
1	8.2.	Grondexploitatie (niet bedrijventerr.)	M6830176	Complex de Wormink Mariënheem	217.225	-217.225	0
1	8.2.	Grondexploitatie (niet bedrijventerr.)	M6830178	Complex de Veldegge Heeten	468.412	-468.412	0
1	8.2.	Grondexploitatie (niet bedrijventerr.)	M6830179	Complex 't Broeck Broekland	362.132	-362.132	0
1	8.2.	Grondexploitatie (niet bedrijventerr.)	M6830184	Complex uitbr Laag Zuthem fase 1	123.050	-123.050	0
1	8.2.	Grondexploitatie (niet bedrijventerr.)	M6830300	Bouwgrondexploitatie algemeen	275.167	-137.667	137.500
Totaal 8.2. Grondexploitatie (niet bedrijventerr.)					7.599.916	-7.462.416	137.500

Recapitulatie baten en lasten bestaand beleid

Prog.	taak	Taakomschrijving	WBS	Omschrijving WBS	Uitgaven	Inkomsten	Saldo
1	8.3.	Wonen en bouwen	M6820101	Sociale woningbouw	91.001	-1.000	90.001
1	8.3.	Wonen en bouwen	M6821102	Carillon	407	0	407
1	8.3.	Wonen en bouwen	M6821901	Ambt.onderst. Stads- en dorpsvernieuwing	5.875	0	5.875
1	8.3.	Wonen en bouwen	M6822301	Woonwagenaangelegenheden	17.352	-34.088	-16.736
1	8.3.	Wonen en bouwen	M6822401	Vastgoed	86.326	-12.302	74.024
1	8.3.	Wonen en bouwen	M6822901	Ambt.onderst. Overige Volkshuisvesting	208.920	0	208.920
1	8.3.	Wonen en bouwen	M6823101	Baten Omgevings- / Bouwvergunningen	0	-900.000	-900.000
1	8.3.	Wonen en bouwen	M6823201	lasten Omgevings- / Bouwvergunningen	32.681	0	32.681
1	8.3.	Wonen en bouwen	M6823901	Ambt. Onderst. Bouwvergunningen	924.051	0	924.051
1	8.3.	Wonen en bouwen	M6825901	Ambt. Onderst. BAG	86.595	0	86.595
Totaal 8.3. Wonen en bouwen					1.453.208	-947.390	505.818
1	0.10	Mutaties reserves	M6830300	Bouwgrondexploitatie algemeen		-137.500	-137.500
Totaal 0.10 Mutaties reserves					0	-137.500	-137.500
					0		
Totaal programma 1					12.048.557	-9.887.017	2.161.540
					0		
2	0.2	Burgerzaken	M6210503	Straatnaamgeving / huisnummering	469	0	469
Totaal 0.2 Burgerzaken					469		469
2	0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	M6002401	Buitengebr gest. geb: gymzaal Luttenberg	515.381	0	515.381
2	0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	M6002402	Div. objecten	7.673	-12.736	-5.063
2	0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	M6002403	Zwolsestr 18 en vm monument (Kerkslag)	2.184	0	2.184
Totaal 0.3 Beheer overige gebouwen en gronden					525.238	-12.736	512.502
2	2.1.	Verkeer en vervoer	M6210101	Wegen binnen bebouwde kom	604.887	-8.731	596.156
2	2.1.	Verkeer en vervoer	M6210103	Wegen buiten bebouwde kom	935.331	0	935.331
2	2.1.	Verkeer en vervoer	M6210104	Civieltechnische kunstwerken	168.121	0	168.121
2	2.1.	Verkeer en vervoer	M6210201	Openbare Verlichting	348.108	-1.000	347.108
2	2.1.	Verkeer en vervoer	M6210301	Gladheidsbestrijding	99.302	0	99.302
2	2.1.	Verkeer en vervoer	M6210401	Gemeentelijke afvalverwerking	179.041	0	179.041
2	2.1.	Verkeer en vervoer	M6210502	Waarschuwingsborden, wegwijzers	77.798	0	77.798
2	2.1.	Verkeer en vervoer	M6210601	Verkeer en vervoer / Verkeersveiligheid	126.698	-69.612	57.086
2	2.1.	Verkeer en vervoer	M6210901	A.ondst. Wegen Straten,Pleinen verkeersm	1.391.493	0	1.391.493
Totaal 2.1. Verkeer en vervoer					3.930.779	-79.343	3.851.436
2	2.2.	Parkeren	M6214101	Lasten betaald parkeren	-25.523	-2.000	-27.523
2	2.2.	Parkeren	M6214102	Lasten parkeerkelder	119.096	0	119.096
2	2.2.	Parkeren	M6214901	Ambt.ondersteuning Parkeren	49.416	0	49.416
Totaal 2.2. Parkeren					142.989	-2.000	140.989

Recapitulatie baten en lasten bestaand beleid

Prog.	taak	Taakomschrijving	WBS	Omschrijving WBS	Uitgaven	Inkomsten	Saldo
2	3.3.	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	M6310201	Marktzaken Raalte woensdag	25.565	0	25.565
2	3.3.	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	M6310202	Marktzaken Heeten	880	0	880
2	3.3.	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	M6310203	Marktzaken Heino	1.300	0	1.300
2	3.3.	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	M6310204	Marktzaken Raalte zaterdag	880	0	880
2	3.3.	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	M6311101	Baten marktgelden Raalte woensdag	0	-69.277	-69.277
2	3.3.	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	M6311102	Baten marktgelden Heeten	0	-880	-880
2	3.3.	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	M6311103	Baten marktgelden Heino	0	-1.300	-1.300
2	3.3.	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	M6311104	Baten marktgelden Raalte zaterdag	0	-880	-880
Totaal 3.3. Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen					28.625	-72.337	-43.712
2	5.2	Sportaccommodaties	M6530102	Zwembad de Tippe	7.955		7.955
2	5.2	Sportaccommodaties	M6530261	Gymzaal het Raan	7.399		7.399
2	5.2	Sportaccommodaties	M6530263	Gymzaal Olykampen	399		399
2	5.2	Sportaccommodaties	M6530267	Gymzaal de Berkte	21.021		21.021
2	5.2	Sportaccommodaties	M6530269	Spelzaal Brede School Raalte Kwintijn	1.163		1.163
2	5.2	Sportaccommodaties	M6530280	Sporthal Tijenraan	2.612		2.612
2	5.2	Sportaccommodaties	M6530281	Sporthal Hoogerheyne	7.956		7.956
2	5.2	Sportaccommodaties	M6530283	Nieuw Tijenraan	964.695	-20.054	944.641
2	5.2	Sportaccommodaties	M6530800	Groot onderhoud sport	433.848		433.848
2	5.2	Sportaccommodaties	M6531101	Sportterreinen	455.541	-1.000	454.541
2	5.2	Sportaccommodaties	M6531102	Renovatie sportterreinen	147.779		147.779
2	5.2	Sportaccommodaties	M6531901	Ambt.onderst. Gr. Sportvelden+Terreinen	260.025		260.025
Totaal 5.2 Sportaccommodaties					2.310.393	-21.054	2.289.339
2	5.7.	Openbaar groen en recreatie	M6560101	Openbaar groen	263.270	-2.525	260.745
2	5.7.	Openbaar groen en recreatie	M6560104	Plaagdierenbestrijding	51.872		51.872
2	5.7.	Openbaar groen en recreatie	M6560105	Openbaar groen bomen	191.201		191.201
2	5.7.	Openbaar groen en recreatie	M6560106	WSW	813.293		813.293
2	5.7.	Openbaar groen en recreatie	M6560202	Volkstuinen	2.558	-4.850	-2.292
2	5.7.	Openbaar groen en recreatie	M6560203	Landschapsbeleid	2.673		2.673
2	5.7.	Openbaar groen en recreatie	M6560301	Speelterreinen en speelplaatsen	102.949		102.949
2	5.7.	Openbaar groen en recreatie	M6560901	Ambt.onderst. Openb.gr. Openluchtrecr.	1.013.718		1.013.718
Totaal 5.7. Openbaar groen en recreatie					2.441.534	-7.375	2.434.159

Recapitulatie baten en lasten bestaand beleid

Prog.	taak	Taakomschrijving	WBS	Omschrijving WBS	Uitgaven	Inkomsten	Saldo
2	7.2	Riolering	M6722101	Riolering	2.476.252	-226.235	2.250.017
2	7.2	Riolering	M6722901	Ambt.ondersteuning Riolering	699.386		699.386
2	7.2	Riolering	M6726101	Baten Rioolheffing		-3.439.985	-3.439.985
2	7.2	Riolering	M6940107	Invorderingen rioolrechten	18.743		18.743
Totaal 7.2		Riolering			3.194.381	-3.666.220	-471.839
2	7.5	Begraafplaatsen	M6724101	Begraafplaatsen	100.630		100.630
2	7.5	Begraafplaatsen	M6724901	Ambt.ondersteuning Lijkbezorging	207.009		207.009
2	7.5	Begraafplaatsen	M6732101	Baten begraafplaatsen		-184.255	-184.255
Totaal 7.5					307.639	-184.255	123.384
2	0.10	Mutaties reserves	M6002401	Buitengebr gest. geb: gymzaal Luttenberg	51.250	-515.381	-464.131
2	0.10	Mutaties reserves	M6210101	Wegen binnen bebouwde kom	38.500	0	38.500
2	0.10	Mutaties reserves	M6210103	Wegen buiten bebouwde kom	0	-49.540	-49.540
2	0.10	Mutaties reserves	M6210601	Verkeer en vervoer / Verkeersveiligheid	0	0	0
2	0.10	Mutaties reserves	M6214102	Lasten parkeerkelder	0	-60.599	-60.599
2	0.10	Mutaties reserves	M6530283	Nieuw Tijenraan	0	-16.648	-16.648
2	0.10	Mutaties reserves	M6530800	Groot onderhoud sport	331.049	-433.848	-102.799
2	0.10	Mutaties reserves	M6531102	Renovatie sportterreinen	14.145		14.145
Totaal 0.10					434.944	-1.076.016	-641.072
Totaal programma 2					13.316.991	-5.121.336	8.195.655
3	0.8	Overige baten en lasten	M6922104	Stelposten participatie	-404.825		-404.825
Totaal 0,8		Overige baten en lasten			-404.825		-404.825
3	4.1.	Openbaar basisonderwijs	M6420101	Openbaar basisonderwijs (miv 2017)	2.241		2.241
Totaal 4.1.		Openbaar basisonderwijs			2.241		2.241
3	4.3.	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	M6480101	Leerlingenvervoer	545.644	-5.377	540.267
3	4.3.	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	M6480201	Uitvoering leerplicht	8.624	-60.783	-52.159
3	4.3.	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	M6480204	Onderwijsachterstandenbeleid	169.640	-117.101	52.539
3	4.3.	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	M6480205	Onderwijsbegeleiding	128.131		128.131
3	4.3.	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	M6480206	Volwasseneducatie	80.767	-80.767	0
3	4.3.	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	M6480207	Logopedie	57.307		57.307
3	4.3.	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	M6480901	Ambt.onderst. Gem. Baten/Lasten Onderw.	190.393		190.393
3	4.3.	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	M6650201	Peuterwerk	407.587		407.587
3	4.3.	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	M6650202	KDV Wijsneus de Brink Raalte	1.953	-45.897	-43.944
Totaal 4.3.		Onderwijsbeleid en leerlingzaken			1.590.046	-309.925	1.280.121

Recapitulatie baten en lasten bestaand beleid

Prog.	taak	Taakomschrijving	WBS	Omschrijving WBS	Uitgaven	Inkomsten	Saldo
3	6.1.	Samenkracht en burgerparticipatie	M6650101	Kinderopvang	89.773	-3.000	86.773
3	6.1.	Samenkracht en burgerparticipatie	M6650901	Ambt. ondersteuning Kinderopvang	79.056		79.056
Totaal 6.1. Samenkracht en burgerparticipatie					168.829	-3.000	165.829
3	6.3	Inkomensregelingen	M6610101	PW - inkomensdeel	5.936.750	-6.131.714	-194.964
3	6.3	Inkomensregelingen	M6610102	Bijstandsbesluit zelfstandigen	245.500	-199.500	46.000
3	6.3	Inkomensregelingen	M6610901	Ambt. ondersteuning Bijstandsverlening	615.649		615.649
3	6.3	Inkomensregelingen	M6614101	Kwijtscheldingsbeleid	175.000		175.000
3	6.3	Inkomensregelingen	M6614301	Bijzondere bijstand	402.187	-61.000	341.187
3	6.3	Inkomensregelingen	M6614302	Minimabeleid (subsidies)	366.600		366.600
3	6.3	Inkomensregelingen	M6614303	Minimabeleid (18+)	125.000		125.000
3	6.3	Inkomensregelingen	M6614304	Minimabeleid coll. zorgkosten	240.000		240.000
3	6.3	Inkomensregelingen	M6614901	Ambt. onderst. Gemeentelijk Minimabeleid	228.304		228.304
3	6.3	Inkomensregelingen	M6623104	Werkgelegenheid Werkbedrijf	20.500		20.500
Totaal 6.3 Inkomensregelingen					8.355.490	-6.392.214	1.963.276
3	6.4.	Begeleide participatie	M6611101	Sociale werkvoorziening	4.707.467		4.707.467
3	6.4.	Begeleide participatie	M6611901	Ambt. ondersteuning Werkgelegenheid	337.410		337.410
3	6.4.	Begeleide participatie	M6662103	Mw vz Forfaitair vervoer Natura Imm.WMO	60.000		60.000
Totaal 6.4. Begeleide participatie					5.104.877	0	5.104.877
3	6.5	Arbeidsparticipatie	M6623101	Reintegratie en participatie vz PW	250.968		250.968
3	6.5	Arbeidsparticipatie	M6623102	Reintegratie PW budget team participatie	0		0
3	6.5	Arbeidsparticipatie	M6623901	Ambt. onderst. Ov. Soc. Zekerheidsreg.	194.754		194.754
Totaal 6.5 Arbeidsparticipatie					445.722		445.722
3	0.10	Mutaties reserves	M6610101	PW - inkomensdeel	194.964		194.964
3	0.10	Mutaties reserves	M6662103	Mw vz Forfaitair vervoer Natura Imm.WMO	23.230		23.230
3	0.10	Mutaties reserves	M6610102	Bijstandsbesluit zelfstandigen		-46.000	-46.000
Totaal 0.10 Mutaties reserves					218.194	-46.000	172.194
Totaal programma 3					15.480.574	-6.751.139	8.729.435

Recapitulatie baten en lasten bestaand beleid

Prog.	taak	Taakomschrijving	WBS	Omschrijving WBS	Uitgaven	Inkomsten	Saldo
4	0.8	Overige baten en lasten	M6922105	Stelposten WMO en jeugd	-494.523		-494.523
	Totaal 0.8	Overige baten en lasten			-494.523		-494.523
4	6.1	Samenkracht en participatie	M6663102	Ouderenbeleid			0
4	6.1	Samenkracht en participatie	M6670101	Zorg- en hulpverlening	700.940		700.940
4	6.1	Samenkracht en participatie	M6670102	WMO Raad	27.260		27.260
4	6.1	Samenkracht en participatie	M6670103	Vrijwilligersbeleid	141.109		141.109
4	6.1	Samenkracht en participatie	M6670105	Zelfstandig Thuis Wonen	156.722		156.722
4	6.1	Samenkracht en participatie	M6670151	Algemene voorz. WMO en Jeugd (WMO mantel	430.823		430.823
4	6.1	Samenkracht en participatie	M6670154	Algemene voorz. WMO en jeugd (WMO-budget	12.813		12.813
4	6.1	Samenkracht en participatie	M6670158	Algemene voorz. WMO en Jeugd (jeugdbudg)	78.461		78.461
4	6.1	Samenkracht en participatie	M6670159	Algemene voorz. WMO en Jeugd (jeugdbudg)	68.806		68.806
4	6.1	Samenkracht en participatie	M6670201	Sociaal Cultureel Werk	414.217		414.217
4	6.1	Samenkracht en participatie	M6670301	Vrijwillig jeugd- en jongerenwerk	13.886		13.886
4	6.1	Samenkracht en participatie	M6670302	Jongerenbeleid	8.866		8.866
4	6.1	Samenkracht en participatie	M6670401	Alg voorziening WMO en jeugd CVV	572.206		572.206
4	6.1	Samenkracht en participatie	M6670901	Ambt.onderst. Alg. Voorz. Wmo en Jeugd	206.211		206.211
	Totaal 6.1	Samenkracht en participatie			2.832.320	0	2.832.320
4	6.2	Wijkteams	M6671101	Eerstelijnsloket WMO en Jeugd	47.663		47.663
4	6.2	Wijkteams	M6671152	Eerstelijnsloket WMO en Jeugd(wijkverpl)	22.577		22.577
4	6.2	Wijkteams	M6671153	Eerstel.loket WMO en Jeugd (onderst MEE)	161.542		161.542
4	6.2	Wijkteams	M6671155	Eerstel.loket WMO en Jeugd (bijdr.kernt)	12.813		12.813
4	6.2	Wijkteams	M6671156	Eerstelijnsloket WMO en Jeugd (toegang)	153.939		153.939
4	6.2	Wijkteams	M6671159	Eerstelijnsloket WMO en Jeug div.kst.	17.791		17.791
4	6.2	Wijkteams	M6671901	Ambt.onderst. Jeugdgezondheid (maatw.)	460.990		460.990
	Totaal 6.2	Wijkteams			877.315		877.315
4	6.6.	Maatwerkvoorziening WMO	M6661102	Individuele voorzieningen gehandicapten	906.242	-36.000	870.242
4	6.6.	Maatwerkvoorziening WMO	M6661901	Ambt. Ondersteuning Ind. Voorz. Gehandic	169.193		169.193
	Totaal 6.6.	Maatwerkvoorziening WMO			1.075.435	-36.000	1.039.435

Recapitulatie baten en lasten bestaand beleid

Prog.	taak	Taakomschrijving	WBS	Omschrijving WBS	Uitgaven	Inkomsten	Saldo
4	6.71	Maatwerkdienstverlening 18+	M6614201	Schulddienstverlening	410.000		410.000
4	6.71	Maatwerkdienstverlening 18+	M6662101	Huishoudelijke hulp	2.167.594		2.167.594
4	6.71	Maatwerkdienstverlening 18+	M6662150	Begeleiding individueel	2.051.000		2.051.000
4	6.71	Maatwerkdienstverlening 18+	M6662151	Begeleiding groep	1.845.000		1.845.000
4	6.71	Maatwerkdienstverlening 18+	M6662154	Maatwerkzv. Natura imm. WMO (verv beg)			0
4	6.71	Maatwerkdienstverlening 18+	M6662901	Ambt.Onderst.Maatwerkv. immaterieel WMO	252.423		252.423
4	6.71	Maatwerkdienstverlening 18+	M6667901	Ambt.Onderst.Maatwerkvoorziening opv WMO	24.479		24.479
4	6.71	Maatwerkdienstverlening 18+	M6672101	PGB WMO huishoudelijke hulp			0
4	6.71	Maatwerkdienstverlening 18+	M6672150	PGB WMO en jeugd (WMO-budget beg indiv)			0
4	6.71	Maatwerkdienstverlening 18+	M6672151	PGB WMO en jeugd (begeleid groep)		-378.500	-378.500
4	6.71	Maatwerkdienstverlening 18+	M6672152	PGB WMO en jeugd (WMO-budget pers verz)			0
4	6.71	Maatwerkdienstverlening 18+	M6672153	PGB WMO en jeugd (WMO-budget verblijf)			0
4	6.71	Maatwerkdienstverlening 18+	M6672901	Ambt. Ondersteuning PGB WMO	162.854		162.854
Totaal 6.71 Maatwerkdienstverlening 18+					6.913.350	-378.500	6.534.850
4	6.72	Maatwerkdienstverlening 18-	M6672156	PGB Jeugd	400.000		400.000
4	6.72	Maatwerkdienstverlening 18-	M6682150	Individ. voorz Natura Jeugd (GZ 1e lijn)	31.506		31.506
4	6.72	Maatwerkdienstverlening 18-	M6682151	Jeugdzorg 2e lijns voorzieningen	6.278.885		6.278.885
4	6.72	Maatwerkdienstverlening 18-	M6682152	Individ.voorz. Natura Jeugd (opvoedhulp)	0		0
4	6.72	Maatwerkdienstverlening 18-	M6682153	Indiv. voorz. Natura Jeugd (GGZ 2e lijn)	0		0
4	6.72	Maatwerkdienstverlening 18-	M6682901	Ambt. Onderst.Indiv.voorz. Natura Jeugd	218.770		218.770
Totaal 6.72 Maatwerkdienstverlening 18-					6.929.161	0	6.929.161
4	6.81	Geëscaleerde zorg 18+	M6663103	Opvang en beschermd wonen 6.81	0		0
Totaal 6.81 Geëscaleerde zorg 18+					0	0	0
4	6.82	Geëscaleerde zorg 18-	M6683151	Veiligh., jeugdrecl. en opvang Jeugd lok			0
4	6.82	Geëscaleerde zorg 18-	M6683152	Veiligheid, jeugdrecl. en opvang Jeugd	128.855		128.855
4	6.82	Geëscaleerde zorg 18-	M6683155	Veiligh., jeugdrecl. opv. Jeugd bescherm			0
4	6.82	Geëscaleerde zorg 18-	M6683901	Ambt. Onderst.veiligheid,jeugdreclass.	56.689		56.689
Totaal 6.82 Geëscaleerde zorg 18-					185.544		185.544

Recapitulatie baten en lasten bestaand beleid

Prog.	taak	Taakomschrijving	WBS	Omschrijving WBS	Uitgaven	Inkomsten	Saldo
4	7.1	Volksgezondheid	M6714101	Volksgezondheid	1.341.142		1.341.142
4	7.1	Volksgezondheid	M6714901	Ambt. onderst. Openbare gezondheidszorg	62.719		62.719
4	7.1	Volksgezondheid	M6715101	Centrum voor Jeugd en gezin (Jeugdgez. h)	105.193		105.193
4	7.1	Volksgezondheid	M6715901	Ambt. onderst. Jeugdgezondheid	1.546		1.546
4	7.1	Volksgezondheid	M6716901	Ambt. onderst. Jeugdgezondheid (maatwerk)	1.546		1.546
	Totaal 7.1	Volksgezondheid			1.512.146		1.512.146
4	0.10	Mutaties reserves	M6661102	Individuele voorzieningen gehandicapten	264.213		264.213
	Totaal 0.10	Mutaties reserves			264.213		264.213
Totaal programma 4					20.094.961	-414.500	19.680.461
							0
5	7.3	Afval	M6940106	Invorderingen afvalstoffenheffing	24.158		24.158
5	7.3.	Afval	M6721101	Huisvuilinzameling	2.393.890	-620.830	1.773.060
5	7.3.	Afval	M6721105	Project zwerfafval	10.404		10404
5	7.3.	Afval	M6721901	Ambt. onderst. Afvalverw. en -verwerking	179.677		179677
5	7.3.	Afval	M6725101	Baten Afvalstoffenheffing		-2.633.514	-2.633.514
	Totaal 7.3.	Afval			2.608.129	-3.254.344	-646.215
5	7.4.	Milieubeheer	M6723103	Lokaal klimaatbeleid	31.420	-5.500	25.920
	Totaal 7.4.	Milieubeheer			31.420	-5.500	25.920
5	0.10	Mutaties reserves	M6723103	Lokaal klimaatbeleid	0	0	0
	Totaal 0.10	Mutaties reserves			0	0	0
Totaal programma 5					2.639.549	-3.259.844	-620.295
6	3.1.	Economische ontwikkeling	M6310101	Economische zaken	123.594		123.594
6	3.1.	Economische ontwikkeling	M6310901	Ambt. Ondersteuning Econ ontwikkeling	172.890		172.890
	Totaal 3.1.	Economische ontwikkeling			296.484		296.484
6	3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregeling	M6938101	Baten reclamebelasting		-67.000	-67.000
	Totaal 3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregeling			0	-67.000	-67.000
6	5.7	Openbaar groen en recreatie	M6310301	Openlucht-recreatie	136.087		136.087
	Totaal 5.7	Openbaar groen en recreatie			136.087		136.087
Totaal programma 6					432.571	-67.000	365.571

Recapitulatie baten en lasten bestaand beleid

Prog.	taak	Taakomschrijving	WBS	Omschrijving WBS	Uitgaven	Inkomsten	Saldo
7	0.10	Mutaties reserves	M6670899	Onderhoud welzijnsgebouwen	82.077		82.077
7	0.10	Mutaties reserves	M6421101	Basisonderw. Onderw.huisv.(openb+byz)	44.778		44.778
7	0.10	Mutaties reserves	M6431101	Spec.(voortgez)onderw.huisvest(OB+Byz)		-14.380	-14.380
7	0.10	Mutaties reserves	M6441101	Voortg. onderw+huisvesting (OB+Byz)		-91.245	-91.245
7	0.10	Mutaties reserves	M6530302	Sportbedrijf BV		-51.800	-51.800
7	0.10	Mutaties reserves	M6540101	Kultuur (subsidies)		-2.294	-2.294
7	0.10	Mutaties reserves	M6540201	Hoftheater Raalte		-17.290	-17.290
7	0.10	Mutaties reserves	M6540301	Kunstvoorziening		-5.200	-5.200
Totaal 0.10 Mutaties reserves					126.855	-182.209	-55.354
7	4.2.	Onderwijshuisvesting	M6421101	Basisonderw. Onderw.huisv.(openb+byz)	1.440.821	-6.619	1.434.202
7	4.2.	Onderwijshuisvesting	M6421901	Ambt.onderst. Huisvesting (openb+byz)	18.922		18.922
7	4.2.	Onderwijshuisvesting	M6431101	Spec.(voortgez)onderw.huisvest(OB+Byz)	208.947		208.947
7	4.2.	Onderwijshuisvesting	M6431901	Ambt.onderst. bijz. spec.onderw.(OB+Byz)	600		600
7	4.2.	Onderwijshuisvesting	M6441101	Voortg. onderw+huisvesting (OB+Byz)	1.061.288		1.061.288
7	4.2.	Onderwijshuisvesting	M6441901	A.O. Voortg. Onderw+huisvesting (OB+Byz)	600		600
Totaal 4.2. Onderwijshuisvesting					2.731.178	-6.619	2.724.559
7	4.3.	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	M6480202	Vervoer schoolsporten	89.443		89.443
7	4.3.	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	M6530430	Schoolsportdagen	7.324		7.324
Totaal 4.3. Onderwijsbeleid en leerlingzaken					96.767		96.767
7	5.1	Sportbeleid en activering	M6530302	Sportbedrijf BV	1.351.982	-625.391	726.591
7	5.1	Sportbeleid en activering	M6530401	Waarderingsubsidies	36.929		36.929
7	5.1	Sportbeleid en activering	M6530402	Deskundigheidsbevordering	8.474		8.474
7	5.1	Sportbeleid en activering	M6530410	Stimuleringsubsidie	37.578		37.578
7	5.1	Sportbeleid en activering	M6530901	Ambt ondersteuning sportbeleid	23.503		23.503
Totaal 5.1 Sportbeleid en activering					1.458.466	-625.391	833.075
7	5.2	Sportaccommodaties	M6530301	Geprivatiseerde sportakkommodaties	150.352		150.352
Totaal 5.2 Sportaccommodaties					150.352	0	150.352

Recapitulatie baten en lasten bestaand beleid

Prog.	taak	Taakomschrijving	WBS	Omschrijving WBS	Uitgaven	Inkomsten	Saldo
7	5.3.	Cultuur	M6540101	Kultuur (subsidies)	41.550		41.550
7	5.3.	Cultuur	M6540102	Cultuurnota	82.231		82.231
7	5.3.	Cultuur	M6540103	Geprivatiseerde sociale culturele accomm	1.209		1.209
7	5.3.	Cultuur	M6540201	Hoftheater Raalte	434.888	-51.378	383.510
7	5.3.	Cultuur	M6540301	Kunstvoorziening	10.493		10.493
7	5.3.	Cultuur	M6540901	Ambt.ondersteuning Kunst en Cultuur	76.233		76.233
Totaal 5.3. Cultuur					646.604	-51.378	595.226
7	5.4.	Musea	M6541201	Archeologie	15.135		15.135
Totaal 5.4. Musea					15.135		15.135
7	5.6	Media	M6510101	Openbaar Bibliotheekwerk	828.390		828.390
7	5.6	Media	M6540104	Kultuur - RTV Raalte subsidie	20.898		20.898
Totaal 5.6 Media					849.288		849.288
7	5.7	Openbaar groen en recreatie	M6580101	Volksfeesten	15.319	-3.018	12.301
Totaal 5.7 Openbaar groen en recreatie					15.319	-3.018	12.301
7	6.1.	Samenkracht en participatie	M6670801	Gem.centrum de Joetse Marktstraat 67	17.164	-16.472	692
7	6.1.	Samenkracht en participatie	M6670803	Perceel + loods Stationsstraat Raalte	5.236	-578	4.658
7	6.1.	Samenkracht en participatie	M6670806	Huisvest. Jongeren centrum Schapenstraat	392		392
Totaal 6.1. Samenkracht en participatie					22.792	-17.050	5.742
Programma 7					6.112.756	-885.665	5.227.091
8	1.1	Crisisbeheersing en brandweer	M6120206	Brandweerkazernes gemeente Raalte	75.450	-171.122	-95.672
8	1.1	Crisisbeheersing en brandweer	M6120301	Regionale samenwerking	2.339.868		2.339.868
8	1.1	Crisisbeheersing en brandweer	M6120401	Rampenbestrijding	30.932		30.932
8	1.1	Crisisbeheersing en brandweer	M6120901	Ambt.onderst.Brandw. + Rampenbestrijding	30.744		30.744
Totaal 1.1 Crisisbeheersing en brandweer					2.476.994	-171.122	2.305.872
8	1.2	Openbare orde en veiligheid	M6140101	Handhaving openbare ruimte	16.017	-56.278	-40.261
8	1.2	Openbare orde en veiligheid	M6140201	Haltproject	9.276		9.276
8	1.2	Openbare orde en veiligheid	M6140202	Integrale veiligheid	55.366		55.366
8	1.2	Openbare orde en veiligheid	M6140401	Dierenbescherming	43.003		43.003
8	1.2	Openbare orde en veiligheid	M6140901	Ambt.onderst. Openbare orde +Veiligheid	375.930		375.930
8	1.2	Openbare orde en veiligheid	M6214103	Lasten parkeerpolitie	25.625		25.625
Totaal 1.2. Openbare orde en veiligheid					525.217	-56.278	468.939
Totaal programma 8					3.002.211	-227.400	2.774.811

Recapitulatie baten en lasten bestaand beleid

Prog.	taak	Taakomschrijving	WBS	Omschrijving WBS	Uitgaven	Inkomsten	Saldo
9	0.1	Bestuur	M6001201	College van B. en W.	586.117		586117
9	0.1	Bestuur	M6005101	Intergemeentelijke samenwerking	159.258		159258
9	0.1	Bestuur	M6005201	VNG	115.160	-175.000	-59.840
9	0.1	Bestuur	M6005901	Ambt.ondersteuning Bestuurlijke samenw.	4.008		4008
9	0.1	Bestuur	M6006101	Raad	390.732		390732
9	0.1	Bestuur	M6006102	Rekenkamerfunctie	29.856		29856
9	0.1	Bestuur	M6006103	Griffie	225.601		225.601
9	0.1	Bestuur	M6002501	Rechtsbescherming	123.600	0	123.600
9	0.1	Bestuur	M6006901	Ambt.ondersteuning Raad en rekenkamer	5.000		5.000
Totaal 0.1		Bestuur			1.639.332	-175.000	1.464.332
9	0.2	Burgerzaken	M6003109	Verkiezingen	33.956		33.956
9	0.2	Burgerzaken	M6003901	Ambt.ondersteuning Burgerzaken	405.383		405.383
9	0.2	Burgerzaken	M6004101	Rijbewijzen	84.638	-194.577	-109.939
9	0.2	Burgerzaken	M6004102	Reisdocumenten	53.229	-150.246	-97.017
9	0.2	Burgerzaken	M6004103	Bevolkingsadm. / Burgerlijke stand	62.851	-82.791	-19.940
Totaal 0.2		Burgerzaken			640.057	-427.614	212.443
9	7.5	Begraafplaatsen	M6724102	Lijkschouw GGD	11.444		11.444
Totaal 7.5		Begraafplaatsen			11.444	0	11.444
Totaal programma 9					2.290.833	-602.614	1.688.219
10	0.10	Mutaties reserves	M6960111	Mutatie bestemmingsreserves huisvesting		-292.083	-292.083
10	0.10	Mutaties reserves	M6960116	Mutatie bestemmingsreserves Advies	10.812		10.812
10	0.10	Mutaties reserves	M6960899	Mutat. bestemmingsreserves gem. gebouwen	418.963		418963
10	0.10	Mutaties reserves	M6002101	Gemeentesecretaris	292.851	-70.000	222.851
10	0.10	Mutaties reserves	M6951702	BV Organisatiebudgetten	59.670		59.670
10	0.10	Mutaties reserves	M6914101	Baten bespaarde rente	392.271		392.271
Totaal 0.10		Mutaties reserves			1.174.567	-362.083	812.484

Recapitulatie baten en lasten bestaand beleid

Prog.	taak	Taakomschrijving	WBS	Omschrijving WBS	Uitgaven	Inkomsten	Saldo
10	0.4	Overhead	M6002101	Gemeentesecretaris	211.432		211.432
10	0.4	Overhead	M6002103	Representatie	29.520		29.520
10	0.4	Overhead	M6002201	Planning & Control cyclus	79.080		79.080
10	0.4	Overhead	M6002302	Voorlichting	72.376		72.376
10	0.4	Overhead	M6002901	Ambt.ondersteuning Bestuur	219.373		219.373
10	0.4	Overhead	M6951100	Directie	390.809	-38.992	351.817
10	0.4	Overhead	M6951101	Bestuurssecretaris	89.380		89.380
10	0.4	Overhead	M6951200	Domeinmanager Ruimte	118.010		118.010
10	0.4	Overhead	M6951201	Domein Ruimte	-590.304		-590.304
10	0.4	Overhead	M6951300	Domeinmanager Samenleving	108.381		108.381
10	0.4	Overhead	M6951301	Domein Samenleving	-246.218	-49.533	-295.751
10	0.4	Overhead	M6951400	Domeinmanager beheer	118.010		118.010
10	0.4	Overhead	M6951401	Domein beheer	-625.259		-625.259
10	0.4	Overhead	M6951402	Domein beheer gebouw gemeentewerf	61.293	-34.500	26.793
10	0.4	Overhead	M6951500	Domeinmanager publiek	109.481		109.481
10	0.4	Overhead	M6951501	Domein publiek cluster telefoon, post,	714.324		714.324
10	0.4	Overhead	M6951502	Domein publiek cluster burgerzaken	0		0
10	0.4	Overhead	M6951600	Domeinmanager Sociaal	108.161		108.161
10	0.4	Overhead	M6951700	Domeinmanager Bedrijfsvoering	108.161		108.161
10	0.4	Overhead	M6951701	Domein Bedrijfsvoering	2.381.813		2.381.813
10	0.4	Overhead	M6951702	BV Organisatiebudgetten	867.732	-30.000	837.732
10	0.4	Overhead	M6951703	BV cluster manager PSA	46.169		46.169
10	0.4	Overhead	M6951704	BV cluster PSA	536.006	-409.325	126.681
10	0.4	Overhead	M6951705	BV Facilitair	608.071	-36.500	571.571
10	0.4	Overhead	M6951706	DOWR Facilitair	885.285		885.285
10	0.4	Overhead	M6951707	DOWR Financiële administratie	308.780		308.780
10	0.4	Overhead	M6951708	DOWR ICT	3.103.575		3.103.575
10	0.4	Overhead	M6951709	DOWR Belastingen	25.000	-25.000	0
	Totaal 0.4	Overhead			9.838.441	-623.850	9.214.591
10	0.5	Treasury	M6913101	Rente resultaat	200.202		200.202
10	0.5	Treasury	M6913102	Treasury		-563.473	-563.473
10	0.5	Treasury	M6914101	Baten bespaarde rente		-1.033.929	-1.033.929
	Totaal 0.5	Treasury			200.202	-1.597.402	-1.397.200

Recapitulatie baten en lasten bestaand beleid

Prog.	taak	Taakomschrijving	WBS	Omschrijving WBS	Uitgaven	Inkomsten	Saldo
10	0.61	OZB woningen	M6930901	Ambt.ondersteuning Uitvoering Wet WOZ	2.937		2937
10	0.61	OZB woningen	M6932101	OZB opbrengst eigenaren		-5.121.074	-5.121.074
10	0.61	OZB woningen	M6940101	Invorderingen woningen	166.245		166.245
Totaal 0.61 OZB woningen					169.182	-5.121.074	-4.951.892
10	0.62	OZB niet woningen	M6931101	OZB opbrengst gebruikers		-1.246.184	-1.246.184
10	0.62	OZB niet woningen	M6932102	OZB opbrengst eigenaren niet woningen		-1.865.902	-1.865.902
10	0.62	OZB niet woningen	M6940102	Invorderingen OZB niet woningen	160.359		160.359
Totaal 0.62 OZB niet woningen					160.359	-3.112.086	-2.951.727
10	0.64	OZB niet woningen	M6934101	Baten baat- en bouwgrondbelasting		-255	-255
10	0.64	Belastingen overig	M6939101	Baten precariobelasting		-52.320	-52.320
10	0.64	Belastingen overig	M6940104	Invorderingen belastingen overig	31.240		31.240
Totaal 0.64 Belastingen overig					31.240	-52.575	-21.335
10	0.7	Algemene uitkering	M6921101	Algemene uitkeringen		-34.622.440	-34.622.440
10	0.7	Algemene uitkering	M6923101	Uitkering deelfonds sociaal domein		-16.193.519	-16.193.519
Totaal 0.7 Algemene uitkering					0	-50.815.959	-50.815.959
10	0.8	Overige baten en lasten	M6922101	Algemene dekkingsmiddelen	1.396.147		1.396.147
10	0.8	Overige baten en lasten	M6922102	Onvoorzien	180.320		180.320
10	0.8	Overige baten en lasten	M6960101	Resultaat kostenplaatsen	0		0
Totaal 0.8 Overige baten en lasten					1.576.467		1.576.467
10	2.1.	Verkeer en vervoer	M6330101	Nutsvoorzieningen	12.580	0	12.580
10	2.1.	Verkeer en vervoer	M6330901	Ambt.ondersteuning Nutsbedrijven	4.049		4.049
Totaal 2.1. Verkeer en vervoer					16.629	0	16.629
10	3.4	Economische promotie	M6935101	Baten Forensenbelasting		-102.185	-102.185
10	3.4	Economische promotie	M6936101	Baten Toeristenbelasting		-245.670	-245.670
10	3.4	Economische promotie	M6940105	Invorderingen toeristen- en forensenbelasting	11.246		11.246
Totaal 3.4 Economische promotie					11.246	-347.855	-336.609
totaal alg dekkingsmiddelen					13.178.333	-62.032.884	-48.854.551
totaal alle programma's					88.597.336	-89.249.399	-652.063
Primitieve begroting							-1.067.028
Mutaties in reserves							414.965
							-652.063
Oud nieuw beleid 2019							1.416.359
Nieuw beleid, dekkingsmiddelen 2019-2022							846.600
							<u>1.610.896</u>

Recapitulatie baten en lasten bestaand beleid

Indeling op taakveld gesorteerd

taak	Prog.	Taakomschrijving	WBS	Omschrijving WBS	Uitgaven	Inkomsten	Saldo
0.1	9	Bestuur	M6001201	College van B. en W.	586.117		586.117
0.1	9	Bestuur	M6002501	Rechtsbescherming	123.600	0	123.600
0.1	9	Bestuur	M6005101	Intergemeentelijke samenwerking	159.258		159.258
0.1	9	Bestuur	M6005201	VNG	115.160	-175.000	-59.840
0.1	9	Bestuur	M6005901	Ambt.ondersteuning Bestuurlijke samenw.	4.008		4.008
0.1	9	Bestuur	M6006101	Raad	390.732		390.732
0.1	9	Bestuur	M6006102	Rekenkamerfunctie	29.856		29.856
0.1	9	Bestuur	M6006103	Griffie	225.601		225.601
0.1	9	Bestuur	M6006901	Ambt.ondersteuning Raad en rekenkamer	5.000		5.000
Totaal 0.1					1.639.332	-175.000	1.464.332
0.2	2	Burgerzaken	M6210503	Straatnaamgeving / huisnummering	469	0	469
0.2	9	Burgerzaken	M6003109	Verkiezingen	33.956		33.956
0.2	9	Burgerzaken	M6003901	Ambt.ondersteuning Burgerzaken	405.383		405.383
0.2	9	Burgerzaken	M6004101	Rijbewijzen	84.638	-194.577	-109.939
0.2	9	Burgerzaken	M6004102	Reisdocumenten	53.229	-150.246	-97.017
0.2	9	Burgerzaken	M6004103	Bevolkingsadm. / Burgerlijke stand	62.851	-82.791	-19.940
Totaal 0.2					640.526	-427.614	212.912
0.3	1	Beheer overige gebouwen en gronden	M6002471	Compl de Zegge VI Raalte fase 2 (NNIEGG)	1.620	-800	820
0.3	1	Beheer overige gebouwen en gronden	M6002475	Uitbreiding Nieuw Heeten NNIEG	2.669	-1.200	1.469
0.3	1	Beheer overige gebouwen en gronden	M6002478	Complex de Veldegge fase 2 NNIEG	14.739	-5.250	9.489
0.3	1	Beheer overige gebouwen en gronden	M6002479	NNIEGG Broeck	1.375	-1.600	-225
0.3	1	Beheer overige gebouwen en gronden	M6002499	Complex overige terreinen Raalte	27.720	-10.250	17.470
0.3	2	Beheer overige gebouwen en gronden	M6002401	Buitengebr gest. geb: gymzaal Luttenberg	515.381	0	515.381
0.3	2	Beheer overige gebouwen en gronden	M6002402	Div. objecten	7.673	-12.736	-5.063
0.3	2	Beheer overige gebouwen en gronden	M6002403	Zwolsestr 18 en vm monument (Kerkslag)	2.184	0	2.184
Totaal 0.3					573.361	-31.836	541.525
0.4	10	Overhead	M6002101	Gemeentesecretaris	211.432		211.432
0.4	10	Overhead	M6002103	Representatie	29.520		29.520
0.4	10	Overhead	M6002201	Planning & Control cyclus	79.080		79.080
0.4	10	Overhead	M6002302	Voorlichting	72.376		72.376
0.4	10	Overhead	M6002901	Ambt.ondersteuning Bestuur	219.373		219.373
0.4	10	Overhead	M6951100	Directie	390.809	-38.992	351.817
0.4	10	Overhead	M6951101	Bestuurssecretaris	89.380		89.380
0.4	10	Overhead	M6951200	Domeinmanager Ruimte	118.010		118.010
0.4	10	Overhead	M6951201	Domein Ruimte	-590.304		-590.304
0.4	10	Overhead	M6951300	Domeinmanager Samenleving	108.381		108.381

Recapitulatie baten en lasten bestaand beleid

taak	Prog.	Taakomschrijving	WBS	Omschrijving WBS	Uitgaven	Inkomsten	Saldo
0.4	10	Overhead	M6951301	Domein Samenleving	-246.218	-49.533	-295.751
0.4	10	Overhead	M6951400	Domeinmanager beheer	118.010		118.010
0.4	10	Overhead	M6951401	Domein beheer	-625.259		-625.259
0.4	10	Overhead	M6951402	Domein beheer gebouw gemeentewerf	61.293	-34.500	26.793
0.4	10	Overhead	M6951500	Domeinmanager publiek	109.481		109.481
0.4	10	Overhead	M6951501	Domein publiek cluster telefoon, post,	714.324		714.324
0.4	10	Overhead	M6951502	Domein publiek cluster burgerzaken	0		0
0.4	10	Overhead	M6951600	Domeinmanager Sociaal	108.161		108.161
0.4	10	Overhead	M6951700	Domeinmanager Bedrijfsvoering	108.161		108.161
0.4	10	Overhead	M6951701	Domein Bedrijfsvoering	2.381.813		2.381.813
0.4	10	Overhead	M6951702	BV Organisatiebudgetten	867.732	-30.000	837.732
0.4	10	Overhead	M6951703	BV cluster manager PSA	46.169		46.169
0.4	10	Overhead	M6951704	BV cluster PSA	536.006	-409.325	126.681
0.4	10	Overhead	M6951705	BV Facilitair	608.071	-36.500	571.571
0.4	10	Overhead	M6951706	DOWR Facilitair	885.285		885.285
0.4	10	Overhead	M6951707	DOWR Financiële administratie	308.780		308.780
0.4	10	Overhead	M6951708	DOWR ICT	3.103.575		3.103.575
0.4	10	Overhead	M6951709	DOWR Belastingen	25.000	-25.000	0
Totaal 0.4					9.838.441	-623.850	9.214.591
0.5	10	Treasury	M6913101	Rente resultaat	200.202		200.202
0.5	10	Treasury	M6913102	Treasury		-563.473	-563.473
0.5	10	Treasury	M6914101	Baten bespaarde rente		-1.033.929	-1.033.929
0.5	10	Treasury	M6914108	St. beheer goederen			0
Totaal 0.5					200.202	-1.597.402	-1.397.200
0.61	10	OZB woningen	M6930901	Ambt.ondersteuning Uitvoering Wet WOZ	2.937		2.937
0.61	10	OZB woningen	M6932101	OZB opbrengst eigenaren		-5.121.074	-5.121.074
0.61	10	OZB woningen	M6940101	Invorderingen woningen	166.245		166.245
Totaal 0.61					169.182	-5.121.074	-4.951.892
0.62	10	OZB niet woningen	M6931101	OZB opbrengst gebruikers		-1.246.184	-1.246.184
0.62	10	OZB niet woningen	M6932102	OZB opbrengst eigenaren niet woningen		-1.865.902	-1.865.902
0.62	10	OZB niet woningen	M6940102	Invorderingen OZB niet woningen	160.359		160.359
Totaal 0.62					160.359	-3.112.086	-2.951.727
0.64	10	Belastingen overig	M6934101	Baten baat- en bouwgrondbelasting		-255	-255
0.64	10	Belastingen overig	M6939101	Baten precariobelasting		-52.320	-52.320
0.64	10	Belastingen overig	M6940104	Invorderingen belastingen overig	31.240		31.240
Totaal 0.64					31.240	-52.575	-21.335
0.7	10	Algemene uitkering	M6921101	Algemene uitkeringen		-34.622.440	-34.622.440
0.7	10	Algemene uitkering	M6923101	Uitkering deelfonds sociaal domein		-16.193.519	-16.193.519
Totaal 0.7					0	-50.815.959	-50.815.959

Recapitulatie baten en lasten bestaand beleid

taak	Prog.	Taakomschrijving	WBS	Omschrijving WBS	Uitgaven	Inkomsten	Saldo
0.8	3	Overige baten en lasten	M6922104	Stelposten participatie	-404.825		-404.825
0.8	4	Overige baten en lasten	M6922105	Stelposten WMO en jeugd	-494.523		-494.523
0.8	10	Overige baten en lasten	M6922101	Algemene dekkingsmiddelen	1.396.147		1.396.147
0.8	10	Overige baten en lasten	M6922102	Onvoorzien	180.320		180.320
0.8	10	Overige baten en lasten	M6960101	Resultaat kostenplaatsen	0		0
Totaal 0.8					677.119	0	677.119
0.10	1	Mutaties reserves	M6830300	Bouwgrondexploitatie algemeen		-137.500	-137.500
0.10	2	Mutaties reserves	M6002401	Buitengebr gest. geb: gymzaal Luttenberg	51.250	-515.381	-464.131
0.10	2	Mutaties reserves	M6210101	Wegen binnen bebouwde kom	38.500	0	38.500
0.10	2	Mutaties reserves	M6210103	Wegen buiten bebouwde kom	0	-49.540	-49.540
0.10	2	Mutaties reserves	M6210601	Verkeer en vervoer / Verkeersveiligheid	0	0	0
0.10	2	Mutaties reserves	M6214102	Lasten parkeerkelder	0	-60.599	-60.599
0.10	2	Mutaties reserves	M6530283	Nieuw Tijenraan	0	-16.648	-16.648
0.10	2	Mutaties reserves	M6530800	Groot onderhoud sport	331.049	-433.848	-102.799
0.10	2	Mutaties reserves	M6531102	Renovatie sportterreinen	14.145		14.145
0.10	3	Mutaties reserves	M6610101	PW - inkomensdeel	194.964		194.964
0.10	3	Mutaties reserves	M6610102	Bijstandsbesluit zelfstandigen		-46.000	-46.000
0.10	3	Mutaties reserves	M6662103	Mw vz Forfaitair vervoer Natura Imm.WMO	23.230		23.230
0.10	4	Mutaties reserves	M6661102	Individuele voorzieningen gehandicapten	264.213		264.213
0.10	5	Mutaties reserves	M6723103	Lokaal klimaatbeleid	0	0	0
0.10	7	Mutaties reserves	M6421101	Basisonderw. Onderw.huisv.(openb+byz)	44.778		44.778
0.10	7	Mutaties reserves	M6431101	Spec.(voortgez)onderw.huisvest(OB+Byz)		-14.380	-14.380
0.10	7	Mutaties reserves	M6441101	Voortg. onderw+huisvesting (OB+Byz)		-91.245	-91.245
0.10	7	Mutaties reserves	M6530302	Sportbedrijf BV		-51.800	-51.800
0.10	7	Mutaties reserves	M6670899	Onderhoud welzijnsgebouwen	82.077		82.077
0.10	10	Mutaties reserves	M6002101	Gemeentesecretaris	292.851	-70.000	222.851
0.10	10	Mutaties reserves	M6914101	Baten bespaarde rente	392.271		392.271
0.10	10	Mutaties reserves	M6951702	BV Organisatiebudgetten	59.670		59.670
0.10	10	Mutaties reserves	M6960111	Mutatie bestemmingsreserves huisvesting		-292.083	-292.083
0.10	10	Mutaties reserves	M6960116	Mutatie bestemmingsreserves Advies	10.812		10.812
0.10	10	Mutaties reserves	M6960899	Mutat. bestemmingsreserves gem. gebouwen	418.963		418.963
Totaal 0.10					2.218.773	-1.779.024	439.749
1.1	8	Crisisbeheersing en brandweer	M6120206	Brandweerkazernes gemeente Raalte	75.450	-171.122	-95.672
1.1	8	Crisisbeheersing en brandweer	M6120301	Regionale samenwerking	2.339.868		2.339.868
1.1	8	Crisisbeheersing en brandweer	M6120401	Rampenbestrijding	30.932		30.932
1.1	8	Crisisbeheersing en brandweer	M6120901	Ambt.onderst.Brandw. + Rampenbestrijding	30.744		30.744
Totaal 1.1					2.476.994	-171.122	2.305.872

Recapitulatie baten en lasten bestaand beleid

taak	Prog.	Taakomschrijving	WBS	Omschrijving WBS	Uitgaven	Inkomsten	Saldo
1.2	8	Openbare orde en veiligheid	M6140101	Handhaving openbare ruimte	16.017	-56.278	-40.261
1.2	8	Openbare orde en veiligheid	M6140201	Haltproject	9.276		9.276
1.2	8	Openbare orde en veiligheid	M6140202	Integrale veiligheid	55.366		55.366
1.2	8	Openbare orde en veiligheid	M6140401	Dierenbescherming	43.003		43.003
1.2	8	Openbare orde en veiligheid	M6140901	Ambt.onderst. Openbare orde +Veiligheid	375.930		375.930
1.2	8	Openbare orde en veiligheid	M6214103	Lasten parkeerpolitie	25.625		25.625
Totaal 1.2					525.217	-56.278	468.939
2.1.	1	Verkeer en vervoer	M6210905	Ontwikkelingsinitiatieven	14.686	0	14.686
2.1.	2	Verkeer en vervoer	M6210101	Wegen binnen bebouwde kom	604.887	-8.731	596.156
2.1.	2	Verkeer en vervoer	M6210103	Wegen buiten bebouwde kom	935.331	0	935.331
2.1.	2	Verkeer en vervoer	M6210104	Civieltechnische kunstwerken	168.121	0	168.121
2.1.	2	Verkeer en vervoer	M6210201	Openbare Verlichting	348.108	-1.000	347.108
2.1.	2	Verkeer en vervoer	M6210301	Gladheidsbestrijding	99.302	0	99.302
2.1.	2	Verkeer en vervoer	M6210401	Gemeentelijke afvalverwerking	179.041	0	179.041
2.1.	2	Verkeer en vervoer	M6210502	Waarschuwingsborden, wegwijzers	77.798	0	77.798
2.1.	2	Verkeer en vervoer	M6210601	Verkeer en vervoer / Verkeersveiligheid	126.698	-69.612	57.086
2.1.	2	Verkeer en vervoer	M6210901	A. ondst. Wegen Straten, Pleinen verkeersm	1.391.493	0	1.391.493
2.1.	10	Verkeer en vervoer	M6330101	Nutsvoorzieningen	12.580	0	12.580
2.1.	10	Verkeer en vervoer	M6330901	Ambt. ondersteuning Nutsbedrijven	4.049		4.049
Totaal 2.1.					3.962.094	-79.343	3.882.751
2.2.	2	Parkeren	M6214101	Lasten betaald parkeren	-25.523	-2.000	-27.523
2.2.	2	Parkeren	M6214102	Lasten parkeerkelder	119.096	0	119.096
2.2.	2	Parkeren	M6214901	Ambt. ondersteuning Parkeren	49.416	0	49.416
Totaal 2.2.					142.989	-2.000	140.989
3.1.	6	Economische ontwikkeling	M6310101	Economische zaken	123.594		123.594
3.1.	6	Economische ontwikkeling	M6310901	Ambt. Ondersteuning Econ ontwikkeling	172.890		172.890
Totaal 3.1.					296.484	0	296.484
3.2	1	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	M6830171	Compl Zegge VI Raalte fase 1 en fase 2	124.486	-124.486	0
3.2	1	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	M6830177	Complex de Zegge VII	1.117.600	-1.117.600	0
Totaal 3.2					1.242.086	-1.242.086	0
3.3	6	Bedrijvenloket en bedrijfsregeling	M6938101	Baten reclamebelasting		-67.000	-67.000
Totaal 3.3					0	-67.000	-67.000

Recapitulatie baten en lasten bestaand beleid

taak	Prog.	Taakomschrijving	WBS	Omschrijving WBS	Uitgaven	Inkomsten	Saldo
3.3.	2	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	M6310201	Marktzaken Raalte woensdag	25.565	0	25.565
3.3.	2	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	M6310202	Marktzaken Heeten	880	0	880
3.3.	2	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	M6310203	Marktzaken Heino	1.300	0	1.300
3.3.	2	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	M6310204	Marktzaken Raalte zaterdag	880	0	880
3.3.	2	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	M6311101	Baten marktgeden Raalte woensdag	0	-69.277	-69.277
3.3.	2	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	M6311102	Baten marktgeden Heeten	0	-880	-880
3.3.	2	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	M6311103	Baten marktgeden Heino	0	-1.300	-1.300
3.3.	2	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	M6311104	Baten marktgeden Raalte zaterdag	0	-880	-880
Totaal 3.3.					28.625	-72.337	-43.712
3.4	10	Economische promotie	M6935101	Baten Forensenbelasting		-102.185	-102.185
3.4	10	Economische promotie	M6936101	Baten Toeristenbelasting		-245.670	-245.670
3.4	10	Economische promotie	M6940105	Invorderingen toeristen- en forensenbelasting	11.246		11.246
Totaal 3.4					11.246	-347.855	-336.609
4.1.	3	Openbaar basisonderwijs	M6420101	Openbaar basisonderwijs (miv 2017)	2.241		2.241
Totaal 4.1.					2.241	0	2.241
4.2.	7	Onderwijshuisvesting	M6421101	Basisonderw. Onderw.huisv.(openb+byz)	1.440.821	-6.619	1.434.202
4.2.	7	Onderwijshuisvesting	M6421901	Ambt.onderst. Huisvesting (openb+byz)	18.922		18.922
4.2.	7	Onderwijshuisvesting	M6431101	Spec.(voortgez)onderw.huisvest(OB+Byz)	208.947		208.947
4.2.	7	Onderwijshuisvesting	M6431901	Ambt.onderst. bijz. spec.onderw.(OB+Byz)	600		600
4.2.	7	Onderwijshuisvesting	M6441101	Voortg. onderw+huisvesting (OB+Byz)	1.061.288		1.061.288
4.2.	7	Onderwijshuisvesting	M6441901	A.O. Voortg. Onderw+huisvesting (OB+Byz)	600		600
Totaal 4.2.					2.731.178	-6.619	2.724.559
4.3.	3	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	M6480101	Leerlingenvoer	545.644	-5.377	540.267
4.3.	3	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	M6480201	Uitvoering leerplicht	8.624	-60.783	-52.159
4.3.	3	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	M6480204	Onderwijsachterstandenbeleid	169.640	-117.101	52.539
4.3.	3	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	M6480205	Onderwijsbegeleiding	128.131		128.131
4.3.	3	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	M6480206	Volwasseneducatie	80.767	-80.767	0
4.3.	3	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	M6480207	Logopedie	57.307		57.307
4.3.	3	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	M6480901	Ambt.onderst. Gem. Baten/Lasten Onderw.	190.393		190.393
4.3.	3	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	M6650201	Peuterwerk	407.587		407.587
4.3.	3	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	M6650202	KDV Wijsneus de Brink Raalte	1.953	-45.897	-43.944
4.3.	7	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	M6480202	Vervoer schoolsporten	89.443		89.443
4.3.	7	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	M6530430	Schoolsportdagen	7.324		7.324
Totaal 4.3.					1.686.813	-309.925	1.376.888

Recapitulatie baten en lasten bestaand beleid

taak	Prog.	Taakomschrijving	WBS	Omschrijving WBS	Uitgaven	Inkomsten	Saldo
5.1	7	Sportbeleid en activering	M6530302	Sportbedrijf BV	1.351.982	-625.391	726.591
5.1	7	Sportbeleid en activering	M6530401	Waarderingsubsidies	36.929		36.929
5.1	7	Sportbeleid en activering	M6530402	Deskundigheidsbevordering	8.474		8.474
5.1	7	Sportbeleid en activering	M6530410	Stimuleringsubsidie	37.578		37.578
5.1	7	Sportbeleid en activering	M6530901	Ambt ondersteuning sportbeleid	23.503		23.503
Totaal 5.1					1.458.466	-625.391	833.075
5.2	2	Sportaccommodaties	M6530102	Zwembad de Tippe	7.955		7.955
5.2	2	Sportaccommodaties	M6530261	Gymzaal het Raan	7.399		7.399
5.2	2	Sportaccommodaties	M6530263	Gymzaal Olykampen	399		399
5.2	2	Sportaccommodaties	M6530267	Gymzaal de Berkte	21.021		21.021
5.2	2	Sportaccommodaties	M6530269	Spelzaal Brede School Raalte Kwintijn	1.163		1.163
5.2	2	Sportaccommodaties	M6530280	Sporthal Tijenraan	2.612		2.612
5.2	2	Sportaccommodaties	M6530281	Sporthal Hoogerheyne	7.956		7.956
5.2	2	Sportaccommodaties	M6530283	Nieuw Tijenraan	964.695	-20.054	944.641
5.2	2	Sportaccommodaties	M6530800	Groot onderhoud sport	433.848		433.848
5.2	2	Sportaccommodaties	M6531101	Sportterreinen	455.541	-1.000	454.541
5.2	2	Sportaccommodaties	M6531102	Renovatie sportterreinen	147.779		147.779
5.2	2	Sportaccommodaties	M6531901	Ambt.onderst. Gr. Sportvelden+Terreinen	260.025		260.025
5.2	7	Sportaccommodaties	M6530301	Geprivatiseerde sportakkommodaties	150.352		150.352
Totaal 5.2					2.460.745	-21.054	2.439.691
5.3.	7	Mutaties reserves	M6540101	Kultuur (subsidiës)		-2.294	-2.294
5.3.	7	Cultuur	M6540101	Kultuur (subsidiës)	41.550		41.550
5.3.	7	Cultuur	M6540102	Cultuurnota	82.231		82.231
5.3.	7	Cultuur	M6540103	Geprivatiseerde sociale culturele accomm	1.209		1.209
5.3.	7	Mutaties reserves	M6540201	Hoftheater Raalte		-17.290	-17.290
5.3.	7	Cultuur	M6540201	Hoftheater Raalte	434.888	-51.378	383.510
5.3.	7	Mutaties reserves	M6540301	Kunstvoorziening		-5.200	-5.200
5.3.	7	Cultuur	M6540301	Kunstvoorziening	10.493		10.493
5.3.	7	Cultuur	M6540901	Ambt.ondersteuning Kunst en Cultuur	76.233		76.233
Totaal 5.3.					646.604	-76.162	570.442
5.4.	7	Musea	M6541201	Archeologie	15.135		15.135
Totaal 5.4.					15.135	0	15.135
5.6	7	Media	M6510101	Openbaar Bibliotheekwerk	828.390		828.390
5.6	7	Media	M6540104	Kultuur - RTV Raalte subsidie	20.898		20.898
Totaal 5.6					849.288	0	849.288

Recapitulatie baten en lasten bestaand beleid

taak	Prog.	Taakomschrijving	WBS	Omschrijving WBS	Uitgaven	Inkomsten	Saldo
5.7	6	Openbaar groen en recreatie	M6310301	Openlucht-recreatie	136.087		136.087
5.7	7	Openbaar groen en recreatie	M6580101	Volksfeesten	15.319	-3.018	12.301
5.7	2	Openbaar groen en recreatie	M6560101	Openbaar groen	263.270	-2.525	260.745
5.7	2	Openbaar groen en recreatie	M6560104	Plaagdierenbestrijding	51.872		51.872
5.7	2	Openbaar groen en recreatie	M6560105	Openbaar groen bomen	191.201		191.201
5.7	2	Openbaar groen en recreatie	M6560106	WSW	813.293		813.293
5.7	2	Openbaar groen en recreatie	M6560202	Volkstuinen	2.558	-4.850	-2.292
5.7	2	Openbaar groen en recreatie	M6560203	Landschapsbeleid	2.673		2.673
5.7	2	Openbaar groen en recreatie	M6560301	Speelterreinen en speelplaatsen	102.949		102.949
5.7	2	Openbaar groen en recreatie	M6560901	Ambt.onderst. Openb.gr. Openluchtrecr.	1.013.718		1.013.718
Totaal 5.7.					2.592.940	-10.393	2.582.547
6.1	4	Samenkracht en participatie	M6670101	Zorg- en hulpverlening	700.940		700.940
6.1	4	Samenkracht en participatie	M6670102	WMO Raad	27.260		27.260
6.1	4	Samenkracht en participatie	M6670103	Vrijwilligersbeleid	141.109		141.109
6.1	4	Samenkracht en participatie	M6670105	Zelfstandig Thuis Wonen	156.722		156.722
6.1	4	Samenkracht en participatie	M6670151	Algemene voorz. WMO en Jeugd (WMO mantel)	430.823		430.823
6.1	4	Samenkracht en participatie	M6670154	Algemene voorz. WMO en jeugd (WMO-budget)	12.813		12.813
6.1	4	Samenkracht en participatie	M6670158	Algemene voorz. WMO en Jeugd (jeugdbudg)	78.461		78.461
6.1	4	Samenkracht en participatie	M6670159	Algemene voorz. WMO en Jeugd (jeugdbudg)	68.806		68.806
6.1	4	Samenkracht en participatie	M6670201	Sociaal Cultureel Werk	414.217		414.217
6.1	4	Samenkracht en participatie	M6670301	Vrijwillig jeugd- en jongerenwerk	13.886		13.886
6.1	4	Samenkracht en participatie	M6670302	Jongerenbeleid	8.866		8.866
6.1	4	Samenkracht en participatie	M6670401	Alg voorziening WMO en jeugd CVV	572.206		572.206
6.1	4	Samenkracht en participatie	M6670901	Ambt.onderst. Alg. Voorz. Wmo en Jeugd	206.211		206.211
6.1	3	Samenkracht en burgerparticipatie	M6650101	Kinderopvang	89.773	-3.000	86.773
6.1	3	Samenkracht en burgerparticipatie	M6650901	Ambt.ondersteuning Kinderopvang	79.056		79.056
6.1	7	Samenkracht en participatie	M6670801	Gem.centrum de Joetse Marktstraat 67	17.164	-16.472	692
6.1	7	Samenkracht en participatie	M6670803	Perceel + loods Stationsstraat Raalte	5.236	-578	4.658
6.1	7	Samenkracht en participatie	M6670806	Huisvest. Jongeren centrum Schapenstraat	392		392
Totaal 6.1.					3.023.941	-20.050	3.003.891
6.2	4	Wijkteams	M6671101	Eerstelijnsloket WMO en Jeugd	47.663		47.663
6.2	4	Wijkteams	M6671152	Eerstelijnsloket WMO en Jeugd(wijkverpl)	22.577		22.577
6.2	4	Wijkteams	M6671153	Eerstel.loket WMO en Jeugd (onderst MEE)	161.542		161.542
6.2	4	Wijkteams	M6671155	Eerstel.loket WMO en Jeugd (bijdr.kernt)	12.813		12.813
6.2	4	Wijkteams	M6671156	Eerstelijnsloket WMO en Jeugd (toegang)	153.939		153.939
6.2	4	Wijkteams	M6671159	Eerstelijnsloket WMO en Jeug div.kst.	17.791		17.791
6.2	4	Wijkteams	M6671901	Ambt.onderst. Jeugdgezondheid (maatw.)	460.990		460.990
Totaal 6.2					877.315	0	877.315

Recapitulatie baten en lasten bestaand beleid

taak	Prog.	Taakomschrijving	WBS	Omschrijving WBS	Uitgaven	Inkomsten	Saldo
6.3	3	Inkomensregelingen	M6610101	PW - inkomensdeel	5.936.750	-6.131.714	-194.964
6.3	3	Inkomensregelingen	M6610102	Bijstandsbesluit zelfstandigen	245.500	-199.500	46.000
6.3	3	Inkomensregelingen	M6610901	Ambt. ondersteuning Bijstandsverlening	615.649		615.649
6.3	3	Inkomensregelingen	M6614101	Kwijtscheldingsbeleid	175.000		175.000
6.3	3	Inkomensregelingen	M6614301	Bijzondere bijstand	402.187	-61.000	341.187
6.3	3	Inkomensregelingen	M6614302	Minimabeleid (subsidies)	366.600		366.600
6.3	3	Inkomensregelingen	M6614303	Minimabeleid (18+)	125.000		125.000
6.3	3	Inkomensregelingen	M6614304	Minimabeleid coll. zorgkosten	240.000		240.000
6.3	3	Inkomensregelingen	M6614901	Ambt. onderst. Gemeentelijk Minimabeleid	228.304		228.304
6.3	3	Inkomensregelingen	M6623104	Werkgelegenheid Werkbedrijf	20.500		20.500
Totaal 6.3					8.355.490	-6.392.214	1.963.276
6.4	3	Begeleide participatie	M6611101	Sociale werkvoorziening	4.707.467		4.707.467
6.4	3	Begeleide participatie	M6611901	Ambt. ondersteuning Werkgelegenheid	337.410		337.410
6.4	3	Begeleide participatie	M6662103	Mw vz Forfaitair vervoer Natura Imm.WMO	60.000		60.000
Totaal 6.4.					5.104.877	0	5.104.877
6.5	3	Arbeidsparticipatie	M6623101	Reintegratie en participatie vz PW	250.968		250.968
6.5	3	Arbeidsparticipatie	M6623102	Reintegratie PW budget team participatie	0		0
6.5	3	Arbeidsparticipatie	M6623901	Ambt. onderst. Ov. Soc. Zekerheidsreg.	194.754		194.754
Totaal 6.5					445.722	0	445.722
6.6.	4	Maatwerkvoorziening WMO	M6661102	Individuele voorzieningen gehandicapten	906.242	-36.000	870.242
6.6.	4	Maatwerkvoorziening WMO	M6661901	Ambt. Ondersteuning Ind. Voorz. Gehandic	169.193		169.193
Totaal 6.6.					1.075.435	-36.000	1.039.435
6.71	4	Maatwerkdienstverlening 18+	M6614201	Schulddienstverlening	410.000		410.000
6.71	4	Maatwerkdienstverlening 18+	M6662101	Huishoudelijke hulp	2.167.594		2.167.594
6.71	4	Maatwerkdienstverlening 18+	M6662150	Begeleiding individueel	2.051.000		2.051.000
6.71	4	Maatwerkdienstverlening 18+	M6662151	Begeleiding groep	1.845.000		1.845.000
6.71	4	Maatwerkdienstverlening 18+	M6662154	Maatwerk vz. Natura imm. WMO (verv beg)			0
6.71	4	Maatwerkdienstverlening 18+	M6662901	Ambt. Onderst. Maatwerk vz. immaterieel WMO	252.423		252.423
6.71	4	Maatwerkdienstverlening 18+	M6667901	Ambt. Onderst. Maatwerkvoorziening opv WMO	24.479		24.479
6.71	4	Maatwerkdienstverlening 18+	M6672101	PGB WMO huishoudelijke hulp			0
6.71	4	Maatwerkdienstverlening 18+	M6672150	PGB WMO en jeugd (WMO-budget beg indiv)			0
6.71	4	Maatwerkdienstverlening 18+	M6672151	PGB WMO en jeugd (begeleid groep)		-378.500	-378.500
6.71	4	Maatwerkdienstverlening 18+	M6672152	PGB WMO en jeugd (WMO-budget pers verz)			0
6.71	4	Maatwerkdienstverlening 18+	M6672153	PGB WMO en jeugd (WMO-budget verblijf)			0
6.71	4	Maatwerkdienstverlening 18+	M6672901	Ambt. Ondersteuning PGB WMO	162.854		162.854
Totaal 6.71					6.913.350	-378.500	6.534.850

Recapitulatie baten en lasten bestaand beleid

taak	Prog.	Taakomschrijving	WBS	Omschrijving WBS	Uitgaven	Inkomsten	Saldo
6.72	4	Maatwerkdienstverlening 18-	M6672156	PGB Jeugd	400.000		400.000
6.72	4	Maatwerkdienstverlening 18-	M6682150	Individ. voorz. Natura Jeugd (GZ 1e lijn)	31.506		31.506
6.72	4	Maatwerkdienstverlening 18-	M6682151	Jeugdzorg 2e lijns voorzieningen	6.278.885		6.278.885
6.72	4	Maatwerkdienstverlening 18-	M6682152	Individ.voorz. Natura Jeugd (opvoedhulp)	0		0
6.72	4	Maatwerkdienstverlening 18-	M6682153	Indiv. voorz. Natura Jeugd (GGZ 2e lijn)	0		0
6.72	4	Maatwerkdienstverlening 18-	M6682901	Ambt. Onderst.Indiv.voorz. Natura Jeugd	218.770		218.770
Totaal 6.72					6.929.161	0	6.929.161
6.81	4	Geëscaleerde zorg 18+	M6663103	Opvang en beschermd wonen 6.81	0		0
Totaal 6.81					0	0	0
6.82	4	Geëscaleerde zorg 18-	M6683151	Veiligh., jeugdrecl. en opvang Jeugd lok			0
6.82	4	Geëscaleerde zorg 18-	M6683152	Veiligheid, jeugdrecl. en opvang Jeugd	128.855		128.855
6.82	4	Geëscaleerde zorg 18-	M6683155	Veiligh., jeugdrecl. opv. Jeugd bescherm			0
6.82	4	Geëscaleerde zorg 18-	M6683901	Ambt. Onderst. veiligheid,jeugdreclass.	56.689		56.689
Totaal 6.82					185.544	0	185.544
7.1	4	Volksgesondheid	M6714101	Volksgesondheid	1.341.142		1.341.142
7.1	4	Volksgesondheid	M6714901	Ambt.onderst. Openbare gezondheidszorg	62.719		62.719
7.1	4	Volksgesondheid	M6715101	Centrum voor Jeugd en gezin (Jeugdgez.h)	105.193		105.193
7.1	4	Volksgesondheid	M6715901	Ambt.onderst. Jeugdgezondheid	1.546		1.546
7.1	4	Volksgesondheid	M6716901	Ambt.onderst Jeugdgezondheid (maatwerk)	1.546		1.546
Totaal 7.1					1.512.146	0	1.512.146
7.2	2	Riolering	M6722101	Riolering	2.476.252	-226.235	2.250.017
7.2	2	Riolering	M6722901	Ambt.ondersteuning Riolering	699.386		699.386
7.2	2	Riolering	M6726101	Baten Rioolheffing		-3.439.985	-3.439.985
7.2	2	Riolering	M6940107	Invorderingen rioolrechten	18.743		18.743
Totaal 7.2					3.194.381	-3.666.220	-471.839
7.3	5	Afval	M6721101	Huisvuilinzameling	2.393.890	-620.830	1.773.060
7.3	5	Afval	M6721105	Project zwerfafval	10.404		10.404
7.3	5	Afval	M6721901	Ambt.onderst. Afvalverw. en -verwerking	179.677		179.677
7.3	5	Afval	M6725101	Baten Afvalstoffenheffing		-2.633.514	-2.633.514
7.3	5	Afval	M6940106	Invorderingen afvalstoffenheffing	24.158		24.158
Totaal 7.3.					2.608.129	-3.254.344	-646.215
7.4	5	Milieubeheer	M6723103	Lokaal klimaatbeleid	31.420	-5.500	25.920
7.4	1	Milieubeheer	M6723202	Integrale handhaving Milieuzaken	309	0	309
7.4	1	Milieubeheer	M6723901	Ambt ondersteuning milieubeheer	143.304	0	143.304
7.4	1	Milieubeheer	M6823203	Omgevingsdienst IJsseland	816.504	-50.750	765.754
Totaal 7.4.					991.537	-56.250	935.287

Recapitulatie baten en lasten bestaand beleid

taak	Prog.	Taakomschrijving	WBS	Omschrijving WBS	Uitgaven	Inkomsten	Saldo
7.5	2	Begraafplaatsen	M6724101	Begraafplaatsen	100.630		100.630
7.5	2	Begraafplaatsen	M6724901	Ambt.ondersteuning Lijkbezorging	207.009		207.009
7.5	2	Begraafplaatsen	M6732101	Baten begraafplaatsen		-184.255	-184.255
7.5	9	Begraafplaatsen	M6724102	Lijkschouw GGD	11.444		11.444
Totaal 7.5					319.083	-184.255	134.828
8.1	1	Ruimtelijke ordening	M6810101	Bestemmingsplannen	88.422	-27.775	60.647
8.1	1	Ruimtelijke ordening	M6810201	Beleidsadvisering	49.635	0	49.635
8.1	1	Ruimtelijke ordening	M6810901	Ambt.ondersteuning Ruimtelijke ordening	592.364	0	592.364
Totaal 8.1					730.421	-27.775	702.646
8.2	1	Grondexploitatie (niet bedrijventerr.)	M6830117	Complex Franciscushof	2.703.762	-2.703.762	0
8.2	1	Grondexploitatie (niet bedrijventerr.)	M6830146	Complex Sallandse Poort Oost	178.350	-178.350	0
8.2	1	Grondexploitatie (niet bedrijventerr.)	M6830147	Complex Salland II, fase 2	3.032.433	-3.032.433	0
8.2	1	Grondexploitatie (niet bedrijventerr.)	M6830169	Complex Broekland (Pereland)	126.195	-126.195	0
8.2	1	Grondexploitatie (niet bedrijventerr.)	M6830174	Complex Borgwijk Luttenberg	113.190	-113.190	0
8.2	1	Grondexploitatie (niet bedrijventerr.)	M6830176	Complex de Wormink Mariënheem	217.225	-217.225	0
8.2	1	Grondexploitatie (niet bedrijventerr.)	M6830178	Complex de Veldegge Heeten	468.412	-468.412	0
8.2	1	Grondexploitatie (niet bedrijventerr.)	M6830179	Complex 't Broeck Broekland	362.132	-362.132	0
8.2	1	Grondexploitatie (niet bedrijventerr.)	M6830184	Complex uitbr Laag Zuthem fase 1	123.050	-123.050	0
8.2	1	Grondexploitatie (niet bedrijventerr.)	M6830300	Bouwgrondexploitatie algemeen	275.167	-137.667	137.500
Totaal 8.2					7.599.916	-7.462.416	137.500
8.3	1	Wonen en bouwen	M6825901	Ambt. Onderst. BAG	86.595	0	86.595
8.3	1	Wonen en bouwen	M6820101	Sociale woningbouw	91.001	-1.000	90.001
8.3	1	Wonen en bouwen	M6821102	Carillon	407	0	407
8.3	1	Wonen en bouwen	M6821901	Ambt.onderst. Stads- en dorpsvernieuwing	5.875	0	5.875
8.3	1	Wonen en bouwen	M6822301	Woonwagenaangelegenheden	17.352	-34.088	-16.736
8.3	1	Wonen en bouwen	M6822401	Vastgoed	86.326	-12.302	74.024
8.3	1	Wonen en bouwen	M6822901	Ambt.onderst. Overige Volkshuisvesting	208.920	0	208.920
8.3	1	Wonen en bouwen	M6823101	Baten Omgevings- / Bouwvergunningen	0	-900.000	-900.000
8.3	1	Wonen en bouwen	M6823201	lasten Omgevings- / Bouwvergunningen	32.681	0	32.681
8.3	1	Wonen en bouwen	M6823901	Ambt. Onderst. Bouwvergunningen	924.051	0	924.051
Totaal 8.3.					1.453.208	-947.390	505.818
totaal					88.597.336	-89.249.399	-652.063

Recapitulatie baten en lasten bestaand beleid

BIJLAGE 2

NIEUW BELEID

Overzicht van oud nieuw beleid tot 2018							
Pr.	Taak	Omschrijving		2019	2020	2021	2022
reeds besloten bij MJB 2010-2013							
2	5.7	Vervangingskosten speeltoestellen 2017 e.v.	S	€ 3.047	€ 17.371	€ 21.225	€ 24.197
2	5.7	1e jaar rente terug ramen	E	€ 909-	€ 4.272-	€ 1.149-	€ 887-
10	0.8	1e jaar afschrijving terug ramen	E	€ 2.138-	€ 10.052-	€ 2.704-	€ 2.086-
reeds besloten bij MJB 2011-2014 bestuursakkoord							
7	5.3	Organiseren beursvloer (eens in 2 jaar)	E	€ -	€ 12.500	€ -	€ 12.500
reeds besloten nw beleid 2016							
10	0.8	Uitvoering Sociale werkvoorziening Raalte	E	€ 191.000			
5	7.4	Programma Raalte Duurzaam 2050	E	€ 80.000	€ -	€ -	€ -
1	8.3	Invoering omgevingswet	E	€ 20.000	€ -	€ -	€ -
10	0.8	Stelpost nieuw beleid	S	€ 250.000	€ 250.000	€ 250.000	€ 250.000
reeds besloten nw beleid 2017							
8	1.2	Buurtbemiddeling	E	€ 20.154	€ -	€ -	€ -
8	1.1	Dekking 3 jaar eenmalig t.l.v. structureel budget rampenbestrijding en overige kosten en diensten derden gedurende drie jaar	E	€ 5.000-	€ -	€ -	€ -
7	5.3	Binnen- en buitenschoolse muzieklessen MuziekNetwerk Salland	E	€ 10.000	€ 10.000	€ -	€ -
6	3.3	Bijdrage van de centrumondernemers (gedurende 10 jaar t/m 2026)	E	€ 75.000-	€ 75.000-	€ 75.000-	€ 75.000-
10	0.4	Tijdelijke uitbreiding financiële functie	E	€ 70.000	€ -	€ -	€ -
<i>Actualisatie documentenbeheer en archief functie:</i>							
10	0.4	Modernisering archiefketen	E	€ 25.339	€ 25.339	€ 25.339	€ 25.339
10	0.4	Digitalisering OD-archief	E	€ 40.000	€ 40.000	€ 40.000	€ 40.000
reeds besloten bij begroting 2017 dekking							
10	0.8	Stelpost nieuw beleid	S	€ -	€ 100.000	€ 100.000	€ 100.000

Nieuw beleid

Overzicht van oud nieuw beleid 2018						
Pr.	Taak	Omschrijving	2019	2020	2021	2022
reeds besloten nw beleid 2018						
9	0.1	Kindergemeenteraad, budget	E € 5.000	€ 5.000	€ 5.000	€ -
10	0.8	Kindergemeenteraad, fte slz	E € 5.000	€ 5.000	€ 5.000	€ -
10	0.4	Uitvoering ambitie op dienstverlening	E € 50.000			
Nieuw Cultuurbeleidsplan 2017-2021:						
7	5.3	* Cofinanciering initiatieven	E € 37.000	€ 37.000	€ 37.000	
7	5.3	* waarderingssubsidie evenementen en festivals zonder verdienmodel	E € 10.000	€ 10.000	€ 10.000	
7	5.1	Verhoging exploitatiebijdrage Sportbedrijf voor extra schoonmaak	E € 10.000	€ 10.000	€ 10.000	
Oprichting Omgevingsdienst IJsselland						
1	8.3	* Friciekosten personeel	E € 120.932	€ 80.622	€ 40.311	
1	8.3	* Ontwikkelbudget	E € 41.400	€ 20.000		
10	0.4	Groen, samen doen!	E € 13.400	€ 13.400		
10	0.4	Groen, samen doen! Fte	E € 10.050			
2	2.1	Onderhoudsmaatregelen voor instandhouding areaal verhardingen	S € 100.000	€ 100.000	€ 100.000	€ 100.000
2	2.1	Netto Kapitaallasten Laag Zuthem	S € 18.637	€ 18.637	€ 18.637	€ 18.637
2	2.1	1e jaar terugramen	E € -23.963			
2	7.2	Dekking ten laste van GRP / 1e jaar terugramen	S € -6.667	€ 25.725	€ 25.725	€ 25.725
2	7.2		S € 6.667	€ -25.725	€ -25.725	€ -25.725
Raalte duurzaam 2050:						
5	7.4	Personele inzet	E € 33.500	€ 33.500		
5	7.4	Bijdrage van de reserve afvalverwijdering in de personeelskosten	E € -33.500	€ -33.500		
5	7.4	Middelen voor ondersteuning en co-financiering initiatieven	E € 80.000	€ 100.000	€ 100.000	€ 100.000
5	7.4	Sanering asbestdaken tm 2023	E € 100.000	€ 100.000	€ 100.000	€ 100.000
5	7.4	Stortkosten asbest van particuliere daken tot 35 m2	E € 3.750	€ 3.750	€ 3.750	€ 3.750
6	3.1	Innovatiecluster Agri & Food Regio Zwolle	E € 20.000	€ 20.000		
6	5.7	Beleid recreatie en toerisme	E € 25.000	€ 25.000		
6	3.1	Incidentele verhoging bijdrage Regio Zwolle	E € 8.475			
6	3.2	Customer relationship management (CRM) systeem ondernemersdienstverlening	E € 5.000	€ 5.000	€ 5.000	
10	0.4	Agenda verkeersveiligheid 2017-2020 fte	E € 42.000	€ 42.000	€ 42.000	€ -
2	2.1	M8211014 agenda verkeersveiligheid	E € 52.000	€ 52.000	€ 52.000	€ -
2	2.1	Dekking ten laste van reserve GVVP	E € -52.000	€ -52.000	€ -52.000	€ -
10	0.4	Digitalisering P&C cyclus	E € 10.000			
10	0.4	Informatieveiligheid	S € 12.605	€ 30.010	€ 58.214	€ 58.214
10	0.4		E € 8.400	€ 9.600		
10	0.4	uitv alg verordening gegevens besch.	E € 20.000			
10	0.4	Uitvoeringsplan werkorganisatie DOWR-i (scenario-midden)	E € 42.060			
10	0.4		S € 15.120	€ 9.792	€ 9.792	€ 9.792
10	0.4	Voorfinanciering reserve Strategische Personeels Planning (SPP) tm 2025	E		€ -100.000	€ -100.000
10	0.8	Stelpost nieuw beleid 2021	S		€ 100.000	€ 100.000
			S € 399.409	€ 525.810	€ 657.868	€ 660.840
			E € 1.016.950	€ 484.887	€ 244.547	€ 103.616

Nieuw beleid Programmabegroting 2019 en meerjarenraming 2020-2022								
Nr.	Prog	Omschrijving	S/E	Investering	2019	2020	2021	2022
1	1	Projectleider N35	E		90.000	90.000	90.000	
2	1	Project N35 Wijthem-Nijverdal	E		750.000			
		Dekking vanuit krediet N348 Raalte-Ommen	E		-250.000			
3	1	Implementatie Omgevingswet	E		315.000	315.000		
4	2	Kredieten vanuit GRP ten laste van de voorziening riolering/rioolheffing	E	567.500	567.500	445.000	804.500	826.000
			E		-567.500	-445.000	-804.500	-826.000
			S	462.500	25.592	39.978	84.494	130.199
			S		-25.592	-39.978	-84.494	-130.199
5	2	Herinrichting Almlosestraat (totale investering € 2.000.000)		750.000				
		Subsidie provincie		-350.000				
		Dekking ten laste van reserve stedelijke vernieuwing		-50.000				
		Krediet woonservice gebieden		-100.000				
		Netto kapitaallasten	S		2.700	16.200	18.000	18.000
			E		-2.700	-15.375	-13.050	
		Dekking ten laste van voorziening riolering/rioolheffing	S	1.250.000	10.375	62.250	69.167	69.167
	S		-10.375	-62.250	-69.167	-69.167		
6	2	Zwarteweg fase 2 (totale investering € 450.000)		280.000				
		Subsidie provincie		-140.000				
		Netto kapitaallasten	S		10.080	10.080	10.080	10.080
			E		-10.080			
		Dekking ten laste van voorziening riolering/rioolheffing	S	170.000	9.407	9.407	9.407	9.407
	S		-9.407	-9.407	-9.407	-9.407		
7	2	Inrichting openbare ruimte Kanaalstraat OZ	S	50.000	3.600	3.600	3.600	3.600
			E		-3.600			
8	2	Onkruidbeheersing op verhardingen	E		110.000			
9	3	Subsidie voedselbank	E		15.000	15.000	15.000	15.000
		Dekking ten laste van middelen minima	E		-15.000			
10	4	Regionaal Serviceteam Jeugd IJsselland:						
		Versteviging samenwerking Regionaal Serviceteam Jeugd IJsselland	S		55.196	55.196	55.196	55.196
			E		9.865			
		Dekking ten laste van sociaal domein	S		-55.196	-55.196	-55.196	-55.196
	E		-9.865					
11	5	Opstellen warmteplannen	E		50.000	PM	PM	PM
		Dekking ten laste van reserve stedelijke vernieuwing	E		-50.000	PM	PM	PM
12	6	Human Capital Agenda Regio Zwolle, financiële bijdrage	E		66.600	66.600	66.600	66.600
		Human capital Agenda Regio Zwolle, ambtelijke capaciteit	E		20.000	20.000	20.000	20.000
13	7	Verbouwing boerderij en vervanging schuur Strunk	E/S		PM	PM	PM	PM
14	9	Contant betalen	S		9.000	9.000	9.000	9.000
15	Alg.	Binnenklimaat gemeentehuis 1e fase		774.000				
		af: bijdrage reserve groot onderhoud	S	-114.000				
		Kapitaallasten 1e fase	S		41.000	46.700	46.700	46.700
		Beschikking over gekoppelde reserve binnenklimaat	S			-5.700	-5.700	-5.700
		Terugramen kapitaallasten 1e jaar	E		-41.000			
		Daling energiekosten	S		-14.000	-28.000	-28.000	-28.000
		Binnenklimaat gemeentehuis 2e fase	S	792.000		49.000	49.000	49.000
	E			-49.000				
Totaal nieuw beleid			S		52.380	100.880	102.680	102.680
			E		1.044.220	442.225	178.550	101.600
					1.096.600	543.105	281.230	204.280
Stelpost nieuw beleid						50.000	200.000	450.000

BIJLAGE 3

INVESTERINGEN

Investerings

Investerings begroting 2019-2022

Investerings met structurele kapitaallast	Pr.	2019		2020		2021		2022		Totaal
		Investering	Kapitaal-lasten	Investering	Kapitaal-lasten	Investering	Kapitaal-lasten	Investering	Kapitaal-lasten	Investering
Vervanging speeltoestellen		€ 36.349	€ 3.047	€ 170.888	€ 17.371	€ 45.974	€ 21.225	€ 35.461	€ 24.197	€ 288.671
1e jaar terugramen			€ 3.047-		€ 2.704-		€ 2.086-			€ -
Rioleringskredieten		€ 462.500	€ 25.592	€ 260.000	€ 39.979	€ 804.500	€ 84.495	€ 826.000	€ 130.200	€ 2.353.000
1e jaar terugramen			€ 25.592-		€ 14.387-		€ 44.516-		€ 45.705-	€ -
Almelosestraat herinrichting		€ 60.000	€ 4.320	€ 300.000	€ 25.920	€ 40.000	€ 28.800		€ 28.800	€ 400.000
1e jaar terugramen			€ 4.320-		€ 24.600-		€ 20.880-		€ -	€ -
Almelosestraat riolering tlv voorz riolering		€ 187.500	€ 10.375	€ 937.500	€ 62.250	€ 125.000	€ 69.167		€ 69.167	€ 1.250.000
1e jaar terugramen			€ 10.375-		€ 58.125-		€ 44.417-			€ -
Zwarteweg herinrichting		€ 140.000	€ 10.080		€ 10.080		€ 10.080		€ 10.080	€ 140.000
1e jaar terugramen			€ 10.080-							€ -
Zwarteweg riolering		€ 170.000	€ 9.407		€ 9.407		€ 9.407		€ 9.407	€ 170.000
1e jaar terugramen			€ 9.407-							€ -
Kanaalstraat OZ herinrichting		€ 50.000	€ 3.600		€ 3.600		€ 3.600		€ 3.600	€ 50.000
1e jaar terugramen			€ 3.600-							€ -
Binnenklimaat gemeentehuis		€ 774.000	€ 41.000	€ 792.000	€ 90.000		€ 90.000		€ 90.000	€ 1.566.000
1e jaar terugramen			€ 41.000-		€ 49.000-					€ -
Totaal		€ 1.880.349	€ -	€ 2.460.388	€ 109.791	€ 1.015.474	€ 204.875	€ 861.461	€ 319.746	€ 6.217.671

Investerings

Investering met eenmalige dekking:	2019		2020		2021		2022		Totaal
	€		€		€		€		
Invoering Omgevingswet	€ 20.000								€ 20.000
Uitvoering ambitie op dienstverlening	€ 50.000								€ 50.000
Ontwikkelbudget oprichting OD IJsselland	€ 41.400		€ 20.000						€ 61.400
Ondersteuning en cofinanciering duurzaamheid	€ 80.000		€ 100.000		€ 100.000		€ 100.000		€ 380.000
Sanering asbestdaken	€ 103.750		€ 103.750		€ 103.750		€ 103.750		€ 415.000
Beleid recreatie en toerisme	€ 25.000		€ 25.000						€ 50.000
Agenda verkeersveiligheid	€ 52.000		€ 52.000		€ 52.000				€ 156.000
Digitalisering P&C cyclus	€ 10.000								€ 10.000
Uitvoering algemene verordening gegevens bescherming (privacy-wet)	€ 20.000								€ 20.000
Infrastructurele maatregel N35	€ 500.000								€ 500.000
Implementatie omgevingswet	€ 315.000		€ 315.000						€ 630.000
Rioleringskredieten	€ 567.500		€ 445.000		€ 804.500		€ 826.000		€ 2.643.000
Opstellen warmteplannen	€ 50.000								€ 50.000
Totaal eenmalig	€ 1.834.650	€ -	€ 1.060.750	€ -	€ 1.060.250	€ -	€ 1.029.750	€ -	€ 4.985.400
Totaal 2019-2022	€ 3.714.999	€ -	€ 3.521.138	€ 109.791	€ 2.075.724	€ 204.875	€ 1.891.211	€ 319.746	€ 11.203.071

Investeringsen

Overzicht van te verwachten restantkredieten per 01-01-2019

progr		2019	2020	2021
1	Bijdrage knooppunt Raalte		€ 4.500.000	
1	Basisregistratie grootschalige topografie	€ 30.000		
1	Frictie- en ontwikkelbudget OD	€ 50.000		
		€ 80.000	€ 4.500.000	€ -
2	Herinrichting Zwolsestraat (verkeers)	€ 25.000		
2	Herinrichting Zwolsestraat (riolering)	€ 15.000		
2	Onderh en verv. Civieltechn kunstwerken	€ 240.000		
2	Reconstructie Zwarteweg Nieuw Heeten	€ 20.000		
2	Maatregelen Collendoorn-Arendshorst	€ 10.000		
2	Maatregelen pleintjes Olykampen, wegen	€ 100.000		
2	Maatregelen pleintjes Olykampen, riolering	€ 140.000		
2	Leefbaarheid en verkeersveiligheid LZ weg	€ 66.000		
2	Leefbaarheid en verkeersveiligheid LZ riolering	€ 66.000		
2	Randweg de Zegge VII	€ 500.000		
2	Nw Tijenraan OR; park pl, verk.m, plants	€ 100.000		
2	Nw Tijenraan OR; VAT kosten incl uren	€ 10.000		
2	Nw Tijenraan;herinrichten huid loc Tijen	€ 94.000		
2	Speeltoestellen 2018	€ 25.000		
2	Riolering Molenhof 2e fase		€ 150.000	
2	Riolering Langeslag Kolkweg	€ 100.000		
2	de Zegge, aanpassen duikers watersysteem	€ 313.000		
2	Gemeentelijke bijdrage N348	€ 500.000		
2	Herinr. sportpark Ramele beperkte afmet	€ 23.585		
2	Beheerplan buitensport	€ 3.000		
2	Groen, samen doen!	€ 70.000		
		€ 2.420.585	€ 150.000	€ -
3	Investeringskrediet Korenbloem	€ 1.750.000	€ 1.525.000	
		€ 1.750.000	€ 1.525.000	€ -
4	Ontwikkeling woonservicegebieden	€ 300.000		
4	Transformatiebudget sociaal domein	€ 600.000		
4	Centr. Jeugd en Gezin + Veiligheidsketen	€ 25.000		
		€ 925.000	€ -	€ -
5	uitbreiding fietsenstall. station Heino	€ 30.000		
5	Lokaal op Maat	€ 122.028		
		€ 152.028		
6	Gem bijdrage herontwikkeling spoorzone M	€ 250.000	€ 50.000	€ 4.343
		€ 250.000	€ 50.000	€ 4.343
7	Investeringsbijdrage Laarman Luttenberg	€ 38.059		
7	Verbouw boerderij Strunk (deels via SVN)	€ 78.566		
7	Renovatie boerderij Strunk	€ 140.000		
		€ 256.625	€ -	€ -
10	Ontwikkelagenda	€ 25.000		
		€ 25.000	€ -	€ -
	Totaal:	€ 5.859.238	€ 6.225.000	€ 4.343

BIJLAGE 4

GEPROGNOSTICEERDE BALANS

Geprognosticeerde balans

Om inzicht te geven in de belangrijkste mutaties in het vermogen (investerings en financieringen) geven wij een geprognosticeerde balans weer. Deze geeft de geraamde stand in de vaste activa, het eigen vermogen, de opgenomen langlopende geldleningen en de voorzieningen. Hierbij is rekening gehouden met het nieuw beleid, zoals opgenomen in deze programmabegroting. Deze geprognosticeerde balans vormt de basis voor de kengetallen opgenomen in paragraaf 4.2.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing.

Activa	(bedragen x € 1.000)					
	31-12-2017	Ultimo 2018	Ultimo 2019	Ultimo 2020	Ultimo 2021	Ultimo 2022
VASTE ACTIVA						
Immateriele vaste activa	3.375	470	449	428	407	386
Materiele vaste activa	108.295	115.687	114.339	110.322	106.257	102.237
Financiële vaste activa	7.995	9.206	8.909	8.608	8.305	8.195
TOTAAL VASTE ACTIVA	119.665	125.363	123.697	119.358	114.969	110.818
VLOTTENDE ACTIVA						
Totaal voorraden	24.535	22.767	19.503	14.572	12.494	9.798
Uitzettingen	2.522	2.522	2.522	2.522	2.522	2.522
Liquide middelen	16.797	16.797	16.797	16.797	16.797	16.797
Overlopende activa	6.916	6.916	6.916	6.916	6.916	6.916
TOTAAL VLOTTENDE ACTIVA	50.770	49.002	45.738	40.807	38.729	36.033
TOTAAL GENERAAL ACTIVA	170.435	174.365	169.435	160.165	153.698	146.851
Passiva	(bedragen x € 1.000)					
	31-12-2017	Ultimo 2018	Ultimo 2019	Ultimo 2020	Ultimo 2021	Ultimo 2022
VASTE PASSIVA						
Algemene reserve	18.995	15.145	13.758	13.565	13.738	14.097
Rekeningsaldo 2017	(219)	-	-	-	-	-
Bestemmingsreserves	38.023	31.614	31.828	32.426	33.744	34.120
Totaal Eigen Vermogen	56.799	46.759	45.586	45.991	47.482	48.217
Voorzieningen	5.578	4.910	4.317	3.823	2.982	2.084
Opgenomen langlopende geldleningen	74.225	88.863	85.699	76.518	69.401	62.717
Totaal vreemd vermogen	79.803	93.773	90.016	80.341	72.383	64.801
TOTAAL VASTE PASSIVA	136.602	140.532	135.602	126.332	119.865	113.018
VLOTTENDE PASSIVA						
Totaal kortlopende schulden	29.340	29.340	29.340	29.340	29.340	29.340
Totaal overlopende passiva	4.493	4.493	4.493	4.493	4.493	4.493
TOTAAL VLOTTENDE PASSIVA	33.833	33.833	33.833	33.833	33.833	33.833
TOTAAL GENERAAL PASSIVA	170.435	174.365	169.435	160.165	153.698	146.851

BIJLAGE 5

STAAT VAN RESERVES & VOORZIENINGEN

Staat van reserves en voorzieningen

Rubriek	Naam reserve a, reserves Raalte	Saldo 1-1-2019	wegens rente alleen berekenen, niet storten 2,26%	Toevoegingen via 980		Onttrekkingen via 980		Saldo 31-12-2019
				wegens rente daadwerkelijk storten vast 2,26%	via exploitatie	via exploitatie	dekking kapitaallasten	
005	Pago-onderzoek	€ 106.140	€ 2.399		€ 10.812			€ 116.952
006	Lokaal seniorenbeleid / Strategisch personeelsbeleid	€ 679.739	€ 15.362		€ 352.521	€ 70.000		€ 962.260
007	Opleidingen personeel	€ 31.713	€ 717					€ 31.713
209	Uitvoering GVVP	€ 154.314	€ 3.488			€ 52.000		€ 102.314
212	Jaarbudget res wegen bui beb kom	€ 430.845	€ 9.737					€ 430.845
306	Reserve economisch beleid	€ 41.944	€ 948					€ 41.944
411	Onderh onderwijsgebouwen algem.	€ 78.840	€ 1.782		€ 44.778			€ 123.618
508	Sportstimulering	€ 319.629	€ 7.224			€ 51.800		€ 267.829
511	Renovatie sportvelden	€ 500.469	€ 11.311		€ 14.145			€ 514.614
515	Aanloopverliezen Nieuw Tijenraan (zomemota)	€ 211.000	€ 4.769					€ 211.000
516	Kracht van Salland (nw)	€ 72.884	€ 1.647					€ 72.884
520	Reserve IVOR (saldo programma 4.2)	€ 69.323	€ 1.567					€ 69.323
521	Burgerparticipatie initiatieven derden	€ 38.787	€ 877					€ 38.787
550	Beeldende kunst, cultuurdeelname en cultureel erfgoed	€ 0	€ 0		€ 480	€ 5.200		€ 4.720-
576	Inwonersinitiatieven	€ 60.139	€ 1.359					€ 60.139
631	Sociale infrastructuur	€ 63.835	€ 1.443					€ 63.835
663	Reserve participatie (*)	€ 235.342	€ 5.319		€ 194.964	€ 46.000		€ 384.306
664	Reserve WMO (*)	€ 2.824.778	€ 63.840		€ 287.443			€ 3.112.221
665	Beschermde wonen (zomemota)	€ -						€ -
704	Reserve afvalverwijdering	€ 586.764	€ 13.261			€ 33.500		€ 553.264
707	Klimaatbeleid	€ 182.731	€ 4.130		€ 160.000			€ 342.731
802	Bovenwijkse voorzieningen (GB)	€ 1.419.470		€ 32.080		€ 2.294		€ 1.449.256
803	Grondexploitatie algemeen (GB) (*)	€ 5.000.000		€ 113.000	€ 800.000	€ 893.500		€ 5.019.500
814	Claims bouwgrondexploitatie (GB)	€ 150.001	€ 3.390					€ 150.001
815	Stedelijke vernieuwing	€ 761.269	€ 17.205			€ 100.000		€ 661.269
902	Algemene bestemmingsreserve	€ 5.235.363	€ 118.319			€ 1.610.896		€ 3.624.467
906	Weerstandvermogen	€ 9.909.833		€ 223.962				€ 10.133.795
914	ICT Samenwerking	€ 73.909	€ 1.670					€ 73.909
916	Infrastructuur	€ 10.000	€ 226					€ 10.000
920	gemeentelijke gebouwen	€ 620.205	€ 14.017		€ 459.994	€ 434.703		€ 645.496
921	welzijnsgebouwen	€ 1.606.633	€ 36.310		€ 81.597	€ 194.678		€ 1.493.552
922	sportgebouwen	€ 1.116.227	€ 25.227		€ 331.049	€ 433.848		€ 1.013.428
924	onderhoud gebouw Tijenraan (zomemota)	€ 101.700						€ 101.700
	Subtotaal reserves	€ 32.592.121	€ 367.540	€ 369.042	€ 2.737.783	€ 3.928.419	€ -	€ 31.770.527

Staat van reserves en voorzieningen

Rubriek	Naam reserve a, reserves Raalte	Saldo 1-1-2019	wegens rente alleen berekenen, niet storten 2,26%	Toevoegingen via 980		Onttrekkingen via 980		Saldo 31-12-2019
				wegens rente daadwerkelijk storten vast 2,26%	via exploitatie	via exploitatie	dekking kapitaallasten	
008	Gekoppelde reserve huisvesting	€ 6.057.907	€ 136.909			€ 224.367		€ 5.833.540
009	Gekoppelde reserve gemeentewerf	€ 495.911	€ 11.208			€ 27.705		€ 468.206
013	Herhuisvesting ambt apparaat 2009	€ 480.132	€ 10.851			€ 40.011		€ 440.121
015	Gekoppelde reserve binnenklimaat	€ -			€ 114.000			€ 114.000
214	Gekoppelde reserve Laag Zutem	€ 166.500	€ 3.763		€ 77.000			€ 243.500
215	Gekoppelde reserve randweg Zegge VII	€ 990.800	€ 22.392			€ 49.540		€ 941.260
256	gekoppelde reserve parkeerkelder	€ 875.511	€ 19.787			€ 60.599		€ 814.912
414	Gekoppelde reserve nieuwb CCS	€ 2.554.846	€ 57.740			€ 91.245		€ 2.463.601
427	Gekoppelde reserve nieuwb Horizon	€ 402.628	€ 9.099			€ 14.380		€ 388.248
512	Gekoppelde reserve waterveld Hockey (zomemota)	€ 57.500	€ 1.300					€ 57.500
514	Gekoppelde reserve kpl Nw Tijenraan (zomemota)	€ 1.479.884	€ 33.445			€ 16.648		€ 1.463.236
551	Hoftheater	€ 605.130	€ 13.676			€ 17.290		€ 587.840
Totaal reserves		€ 46.758.870	€ 687.708	€ 369.042	€ 2.928.783	€ 4.470.204	€ -	€ 45.586.491

Staat van reserves en voorzieningen

Rubriek	Naam reserve a, reserves Raalte	Saldo 31-12-2019	wegens rente alleen berekenen, niet storten 2,26%	Toevoegingen via 980		Onttrekkingen via 980		Saldo 31-12-2020
				wegens rente daadwerkelijk storten vast 2,26%	via exploitatie	via exploitatie	dekking kapitaallasten	
005	Pago-onderzoek	€ 116.952	€ 2.643		€ 10.812			€ 127.764
006	Lokaal seniorenbeleid / Strategisch personeelsbeleid	€ 962.260	€ 21.747		€ 352.521	€ 70.000		€ 1.244.781
007	Opleidingen personeel	€ 31.713	€ 717					€ 31.713
209	Uitvoering GVVP	€ 102.314	€ 2.312			€ 52.000		€ 50.314
212	Jaarbudget res wegen bui beb kom	€ 430.845	€ 9.737					€ 430.845
306	Reserve economisch beleid	€ 41.944	€ 948					€ 41.944
411	Onderh onderwijsgebouwen algem.	€ 123.618	€ 2.794		€ 44.778			€ 168.396
508	Sportstimulering	€ 267.829	€ 6.053			€ 51.800		€ 216.029
511	Renovatie sportvelden	€ 514.614	€ 11.630		€ 14.145			€ 528.759
515	Aanloopverliezen Nieuw Tijenraan (zomemota)	€ 211.000	€ 4.769					€ 211.000
516	Kracht van Salland (nw)	€ 72.884	€ 1.647					€ 72.884
520	Reserve IVOR (saldo programma 4.2)	€ 69.323	€ 1.567					€ 69.323
521	Burgerparticipatie initiatieven derden	€ 38.787	€ 877					€ 38.787
550	Beeldende kunst, cultuurdeelname en cultureel erfgoed	€ 4.720	€ 107		€ 480	€ 5.200		€ 9.440
576	Inwonersinitiatieven	€ 60.139	€ 1.359					€ 60.139
631	Sociale infrastructuur	€ 63.835	€ 1.443					€ 63.835
663	Reserve participatie (*)	€ 384.306	€ 8.685		€ 194.964	€ 46.000		€ 533.270
664	Reserve WMO (*)	€ 3.112.221	€ 70.336		€ 287.443			€ 3.399.664
665	Beschermde wonen (zomemota)	€ -						€ -
704	Reserve afvalverwijdering	€ 553.264	€ 12.504			€ 33.500		€ 519.764
707	Klimaatbeleid	€ 342.731	€ 7.746		€ 100.000			€ 442.731
802	Bovenwijkse voorzieningen (GB)	€ 1.449.256		€ 32.753		€ 2.294		€ 1.479.715
803	Grondexploitatie algemeen (GB) (*)	€ 5.019.500		€ 113.441	€ 1.651.059	€ 492.500		€ 6.291.500
814	Claims bouwgrondexploitatie (GB)	€ 150.001	€ 3.390					€ 150.001
815	Stedelijke vernieuwing	€ 661.269	€ 14.945					€ 661.269
902	Algemene bestemmingsreserve	€ 3.624.467	€ 81.913			€ 421.959		€ 3.202.508
906	Weerstandsvermogen	€ 10.133.795		€ 229.024				€ 10.362.819
914	ICT Samenwerking	€ 73.909	€ 1.670					€ 73.909
916	Infrastructuur	€ 10.000	€ 226					€ 10.000
920	gemeentelijke gebouwen	€ 645.496	€ 14.588		€ 459.994	€ 760.070		€ 345.420
921	welzijnsgebouwen	€ 1.493.552	€ 33.754		€ 81.597	€ 387.491		€ 1.187.658
922	sportgebouwen	€ 1.013.428	€ 22.903		€ 330.989	€ 452.669		€ 891.748
924	onderhoud gebouw Tijenraan (zomemota)	€ 101.700						€ 101.700
	Subtotaal reserves	€ 31.770.527	€ 342.796	€ 375.218	€ 3.528.782	€ 2.775.483	€ -	€ 32.899.044

Staat van reserves en voorzieningen

Rubriek	Naam reserve a, reserves Raalte	Saldo 31-12-2019	wegens rente alleen berekenen, niet storten 2,26%	Toevoegingen via 980		Onttrekkingen via 980		Saldo 31-12-2020
				wegens rente daadwerkelijk storten vast 2,26%	via exploitatie	via exploitatie	dekking kapitaallasten	
008	Gekoppelde reserve huisvesting	€ 5.833.540	€ 131.838			€ 224.367		€ 5.609.173
009	Gekoppelde reserve gemeentewerf	€ 468.206	€ 10.581			€ 27.705		€ 440.501
013	Herhuisvesting ambt apparaat 2009	€ 440.121	€ 9.947			€ 40.011		€ 400.110
015	Gekoppelde reserve binnenklimaat	€ 114.000						€ 114.000
214	Gekoppelde reserve Laag Zuthem	€ 243.500	€ 5.503			€ 10.250		€ 233.250
215	Gekoppelde reserve randweg Zegge VII	€ 941.260	€ 21.272			€ 49.540		€ 891.720
256	gekoppelde reserve parkeerkelder	€ 814.912	€ 18.417			€ 60.599		€ 754.313
414	Gekoppelde reserve nieuwb CCS	€ 2.463.601	€ 55.677			€ 91.245		€ 2.372.356
427	Gekoppelde reserve nieuwb Horizon	€ 388.248	€ 8.774			€ 14.380		€ 373.868
512	Gekoppelde reserve waterveld Hockey (zomemota)	€ 57.500	€ 1.300					€ 57.500
514	Gekoppelde reserve kpl Nw Tijenraan (zomemota)	€ 1.463.236	€ 33.069			€ 17.064		€ 1.446.172
551	Hoftheater	€ 587.840	€ 13.285			€ 17.290		€ 570.550
Totaal reserves		€ 45.586.491	€ 652.461	€ 375.218	€ 3.528.782	€ 3.327.934	€ -	€ 46.162.557

Staat van reserves en voorzieningen

Rubriek	Naam reserve a, reserves Raalte	Saldo 31-12-2020	wegens rente alleen berekenen, niet storten 2,26%	Toevoegingen via 980		Onttrekkingen via 980		Saldo 31-12-2021
				wegens rente daadwerkelijk storten vast 2,26%	via exploitatie	via exploitatie	dekking kapitaallasten	
005	Pago-onderzoek	€ 127.764	€ 2.887		€ 10.812			€ 138.576
006	Lokaal seniorenbeleid / Strategisch personeelsbeleid	€ 1.244.781	€ 28.132		€ 352.521	€ 170.000		€ 1.427.302
007	Opleidingen personeel	€ 31.713	€ 717					€ 31.713
209	Uitvoering GVVP	€ 50.314	€ 1.137			€ 52.000		€ 1.686-
212	Jaarbudget res wegen bui beb kom	€ 430.845	€ 9.737					€ 430.845
306	Reserve economisch beleid	€ 41.944	€ 948					€ 41.944
411	Onderh onderwijsgebouwen algem.	€ 168.396	€ 3.806		€ 44.778			€ 213.174
508	Sportstimulering	€ 216.029	€ 4.882			€ 51.800		€ 164.229
511	Renovatie sportvelden	€ 528.759	€ 11.950		€ 14.145			€ 542.904
515	Aanloopverliezen Nieuw Tijenraan (zomemota)	€ 211.000	€ 4.769					€ 211.000
516	Kracht van Salland (nw)	€ 72.884	€ 1.647					€ 72.884
520	Reserve IVOR (saldo programma 4.2)	€ 69.323	€ 1.567					€ 69.323
521	Burgerparticipatie initiatieven derden	€ 38.787	€ 877					€ 38.787
550	Beeldende kunst, cultuurdeelname en cultureel erfgoed	€ 9.440	€ 213-		€ 480	€ 5.200		€ 14.160-
576	Inwonersinitiatieven	€ 60.139	€ 1.359					€ 60.139
631	Sociale infrastructuur	€ 63.835	€ 1.443					€ 63.835
663	Reserve participatie (*)	€ 533.270	€ 12.052		€ 194.964	€ 46.000		€ 682.234
664	Reserve WMO (*)	€ 3.399.664	€ 76.832		€ 287.443			€ 3.687.107
665	Beschermde wonen (zomemota)	€ -						€ -
704	Reserve afvalverwijdering	€ 519.764	€ 11.747					€ 519.764
707	Klimaatbeleid	€ 442.731	€ 10.006		€ 100.000			€ 542.731
802	Bovenwijkse voorzieningen (GB)	€ 1.479.715		€ 33.442		€ 2.294		€ 1.510.862
803	Grondexploitatie algemeen (GB) (*)	€ 6.291.500		€ 142.188	€ 1.567.812	€ 437.500		€ 7.564.000
814	Claims bouwgrondexploitatie (GB)	€ 150.001	€ 3.390					€ 150.001
815	Stedelijke vernieuwing	€ 661.269	€ 14.945					€ 661.269
902	Algemene bestemmingsreserve	€ 3.202.508	€ 72.377			€ 61.901		€ 3.140.607
906	Weerstandsvermogen	€ 10.362.819		€ 234.200				€ 10.597.018
914	ICT Samenwerking	€ 73.909	€ 1.670					€ 73.909
916	Infrastructuur	€ 10.000	€ 226					€ 10.000
920	gemeentelijke gebouwen	€ 345.420	€ 7.806		€ 459.994	€ 422.977		€ 382.437
921	welzijnsgebouwen	€ 1.187.658	€ 26.841		€ 81.597	€ 129.270		€ 1.139.985
922	sportgebouwen	€ 891.748	€ 20.153		€ 330.489	€ 432.167		€ 790.070
924	onderhoud gebouw Tijenraan (zomemota)	€ 101.700						€ 101.700
	Subtotaal reserves	€ 32.899.044	€ 333.689	€ 409.829	€ 3.445.035	€ 1.811.109	€ -	€ 34.942.799

Staat van reserves en voorzieningen

Rubriek	Naam reserve a, reserves Raalte	Saldo 31-12-2020	wegens rente alleen berekenen, niet storten 2,26%	Toevoegingen via 980		Onttrekkingen via 980		Saldo 31-12-2021
				wegens rente daadwerkelijk storten vast 2,26%	via exploitatie	via exploitatie	dekking kapitaallasten	
008	Gekoppelde reserve huisvesting	€ 5.609.173	€ 126.767			€ 224.367		€ 5.384.806
009	Gekoppelde reserve gemeentewerf	€ 440.501	€ 9.955			€ 27.705		€ 412.796
013	Herhuisvesting ambt apparaat 2009	€ 400.110	€ 9.042			€ 40.011		€ 360.099
015	Gekoppelde reserve binnenklimaat	€ 114.000						€ 114.000
214	Gekoppelde reserve Laag Zuthem	€ 233.250	€ 5.271			€ 10.250		€ 223.000
215	Gekoppelde reserve randweg Zegge VII	€ 891.720	€ 20.153			€ 49.540		€ 842.180
256	gekoppelde reserve parkeerkelder	€ 754.313	€ 17.047			€ 60.599		€ 693.714
414	Gekoppelde reserve nieuwb CCS	€ 2.372.356	€ 53.615			€ 91.245		€ 2.281.111
427	Gekoppelde reserve nieuwb Horizon	€ 373.868	€ 8.449			€ 14.380		€ 359.488
512	Gekoppelde reserve waterveld Hockey (zomemota)	€ 57.500						€ 57.500
514	Gekoppelde reserve kpl Nw Tijenraan (zomemota)	€ 1.446.172	€ 32.683			€ 17.490		€ 1.428.682
551	Hoftheater	€ 570.550	€ 12.894			€ 17.290		€ 553.260
Totaal reserves		€ 46.162.557	€ 629.569	€ 409.829	€ 3.445.035	€ 2.363.986	€ -	€ 47.653.436

Staat van reserves en voorzieningen

Rubriek	Naam reserve a, reserves Raalte	Saldo 31-12-2021	wegens rente alleen berekennen, niet storten 2,26%	Toevoegingen via 980		Onttrekkingen via 980		Saldo 31-12-2022
				wegens rente daadwerkelijk storten vast 2,26%	via exploitatie	via exploitatie	dekking kapitaallasten	
005	Pago-onderzoek	€ 138.576	€ 3.132		€ 10.812			€ 149.388
006	Lokaal seniorenbeleid / Strategisch personeelsbeleid	€ 1.427.302	€ 32.257		€ 352.521	€ 170.000		€ 1.609.823
007	Opleidingen personeel	€ 31.713	€ 717					€ 31.713
209	Uitvoering GVVP	€ 1.686-	€ 38-					€ 1.686-
212	Jaarbudget res wegen bui beb kom	€ 430.845	€ 9.737					€ 430.845
306	Reserve economisch beleid	€ 41.944	€ 948					€ 41.944
411	Onderh onderwijsgebouwen algem.	€ 213.174	€ 4.818		€ 44.778			€ 257.952
508	Sportstimulering	€ 164.229	€ 3.712			€ 51.800		€ 112.429
511	Renovatie sportvelden	€ 542.904	€ 12.270		€ 14.145			€ 557.049
515	Aanloopverliezen Nieuw Tijenraan (zomemota)	€ 211.000	€ 4.769					€ 211.000
516	Kracht van Salland (nw)	€ 72.884	€ 1.647					€ 72.884
520	Reserve IVOR (saldo programma 4.2)	€ 69.323	€ 1.567					€ 69.323
521	Burgerparticipatie initiatieven derden	€ 38.787	€ 877					€ 38.787
550	Beeldende kunst, cultuurdeelname en cultureel erfgoed	€ 14.160-	€ 320-		€ 480	€ 5.200		€ 18.880-
576	Inwonersinitiatieven	€ 60.139	€ 1.359					€ 60.139
631	Sociale infrastructuur	€ 63.835	€ 1.443					€ 63.835
663	Reserve participatie (*)	€ 682.234	€ 15.418		€ 194.964	€ 46.000		€ 831.198
664	Reserve WMO (*)	€ 3.687.107	€ 83.329		€ 287.443			€ 3.974.550
665	Beschermde wonen (zomemota)	€ -						€ -
704	Reserve afvalverwijdering	€ 519.764	€ 11.747					€ 519.764
707	Klimaatbeleid	€ 542.731	€ 12.266		€ 100.000			€ 642.731
802	Bovenwijkse voorzieningen (GB)	€ 1.510.862		€ 34.145		€ 2.294		€ 1.542.714
803	Grondexploitatie algemeen (GB) (*)	€ 7.564.000		€ 170.946	€ 611.054	€ 300.000		€ 8.046.000
814	Claims bouwgrondexploitatie (GB)	€ 150.001	€ 3.390					€ 150.001
815	Stedelijke vernieuwing	€ 661.269	€ 14.945					€ 661.269
902	Algemene bestemmingsreserve	€ 3.140.607	€ 70.978		€ 119.479			€ 3.260.086
906	Weerstandsvermogen	€ 10.597.018		€ 239.493				€ 10.836.511
914	ICT Samenwerking	€ 73.909	€ 1.670					€ 73.909
916	Infrastructuur	€ 10.000	€ 226					€ 10.000
920	gemeentelijke gebouwen	€ 382.437	€ 8.643		€ 459.994	€ 394.780		€ 447.651
921	welzijnsgebouwen	€ 1.139.985	€ 25.764		€ 81.597	€ 371.147		€ 850.435
922	sportgebouwen	€ 790.070	€ 17.856		€ 330.489	€ 422.367		€ 698.192
924	onderhoud gebouw Tijenraan (zomemota)	€ 101.700	€ 2.298					€ 101.700
	Subtotaal reserves	€ 34.942.799	€ 345.123	€ 444.584	€ 2.607.756	€ 1.763.588	€ -	€ 36.231.552

Staat van reserves en voorzieningen

Rubriek	Naam reserve a, reserves Raalte	Saldo 31-12-2021	wegens rente alleen berekenen, niet storten 2,26%	Toevoegingen via 980		Onttrekkingen via 980		Saldo 31-12-2022
				wegens rente daadwerkelijk storten vast 2,26%	via exploitatie	via exploitatie	dekking kapitaallasten	
008	Gekoppelde reserve huisvesting	€ 5.384.806	€ 121.697			€ 224.367		€ 5.160.439
009	Gekoppelde reserve gemeentewerf	€ 412.796	€ 9.329			€ 27.705		€ 385.091
013	Herhuisvesting ambt apparaat 2009	€ 360.099	€ 8.138			€ 40.011		€ 320.088
015	Gekoppelde reserve binnenklimaat	€ 114.000	€ 2.576					€ 114.000
214	Gekoppelde reserve Laag Zuthem	€ 223.000	€ 5.040			€ 10.250		€ 212.750
215	Gekoppelde reserve randweg Zegge VII	€ 842.180	€ 19.033			€ 49.540		€ 792.640
256	gekoppelde reserve parkeerkelder	€ 693.714	€ 15.678			€ 60.599		€ 633.115
414	Gekoppelde reserve nieuwb CCS	€ 2.281.111	€ 51.553			€ 91.245		€ 2.189.866
427	Gekoppelde reserve nieuwb Horizon	€ 359.488	€ 8.124			€ 14.380		€ 345.108
512	Gekoppelde reserve waterveld Hockey (zomemota)	€ 57.500	€ 1.300					€ 57.500
514	Gekoppelde reserve kpl Nw Tijenraan (zomemota)	€ 1.428.682	€ 32.288			€ 17.927		€ 1.410.755
551	Hoftheater	€ 553.260	€ 12.504			€ 17.290		€ 535.970
Totaal reserves		€ 47.653.436	€ 632.383	€ 444.585	€ 2.607.756	€ 2.316.902	€ -	€ 48.388.874

* 663 en 664: hierbij is nog geen rekening gehouden met onttrekkingen ten laste van de reserves zorg en participatie als gevolg van ontoereikendheid rijksbudget

* 803: evt. afroming vindt jaarlijks bij de jaarrekening plaats als het maximum van € 5 mln. is bereikt.

Staat van reserves en voorzieningen

	Naam voorziening	Boekwaarde 1-01-19	Wegens rente wel toevoegen 2,26%	Toevoegingen	Aanwendungen		Boekwaarde 31-12-19
					buiten exploitatie	binnen exploitatie	
Voorziening voor verplichtingen, verliezen en risico's							
050	Wachtgelden wethouders	€ 113.020	€ -			€ 66.219	€ 46.801
051	Pensioenen wethouders	€ 2.517.622	€ -			€ 88.302	€ 2.429.320
053	Sociaal plan sportbedrijf	€ 203.985				€ 63.500	€ 140.485
510	Risicovoorziening Nieuw Tijenraan (nw)	€ 400.000					€ 400.000
606	Voorz. Achtergestelde lening Larcom	€ 347.198					€ 347.198
665	Voorz. Oninbare vorderingen soza	€ 686.587	€ -				€ 686.587
856	Voorz. Verwachte verliezen GB	€ 6.091.447	€ 137.667				€ 6.091.447
954	Oninbare vorderingen Financiën	€ 117.412	€ -				€ 117.412
Voorziening voor middelen van derden waarvan de bestemming gebonden is							
706	Afalverwijdering	€ 407.770		€ 74.665			€ 482.435
753	Vervanging en renovatie riolering voorziening	€ 1.667.010	€ -	€ 336.362	€ 567.500	€ 219.058	€ 1.216.814
Totaal voorzieningen		€ 12.552.052	€ 137.667	€ 411.027	€ 567.500	€ 437.079	€ 11.958.500

Staat van reserves en voorzieningen

	Naam voorziening	Boekwaarde 31-12-19	Wegens rente wel toevoegen 2,26%	Toevoegingen	Aanwendungen		Boekwaarde 31-12-20
					buiten exploitatie	binnen exploitatie	
Voorziening voor verplichtingen, verliezen en risico's							
050	Wachtgelden wethouders	€ 46.801	€ -				€ 46.801
051	Pensioenen wethouders	€ 2.429.320	€ -			€ 88.302	€ 2.341.018
053	Sociaal plan sportbedrijf	€ 140.485				€ 48.500	€ 91.985
510	Risicovoorziening Nieuw Tijenraan (nw)	€ 400.000					€ 400.000
606	Voorz. Achtergestelde lening Larcom	€ 347.198					€ 347.198
665	Voorz. Oninbare vorderingen soza	€ 686.587	€ -				€ 686.587
856	Voorz. Verwachte verliezen GB	€ 6.091.447	€ 137.667				€ 6.091.447
954	Oninbare vorderingen Financiën	€ 117.412	€ -				€ 117.412
Voorziening voor middelen van derden waarvan de bestemming gebonden is							
706	Afalverwijdering	€ 482.435		€ 74.665			€ 557.100
753	Vervanging en renovatie riolering voorziening	€ 1.216.814	€ -	€ 336.362	€ 445.000	€ 271.098	€ 837.078
Totaal voorzieningen		€ 11.958.500	€ 137.667	€ 411.027	€ 445.000	€ 407.900	€ 11.516.627

Staat van reserves en voorzieningen

	Naam voorziening	Boekwaarde 31-12-20	Wegens rente wel toevoegen 2,26%	Toevoegingen	Aanwendungen		Boekwaarde 31-12-21
					buiten exploitatie	binnen exploitatie	
Voorziening voor verplichtingen, verliezen en risico's							
050	Wachtgelden wethouders	€ 46.801	€ -				€ 46.801
051	Pensioenen wethouders	€ 2.341.018	€ -			€ 88.302	€ 2.252.716
053	Sociaal plan sportbedrijf	€ 91.985				€ 14.500	€ 77.485
510	Risicovoorziening Nieuw Tijenraan (nw)	€ 400.000					€ 400.000
606	Voorz. Achtergestelde lening Larcom	€ 347.198					€ 347.198
665	Voorz. Oninbare vorderingen soza	€ 686.587	€ -				€ 686.587
856	Voorz. Verwachte verliezen GB	€ 6.091.447	€ 137.667				€ 6.091.447
954	Oninbare vorderingen Financiën	€ 117.412	€ -				€ 117.412
Voorziening voor middelen van derden waarvan de bestemming gebonden is							
706	Afalverwijdering	€ 557.100		€ 74.665			€ 631.765
753	Vervanging en renovatie riolering voorziening	€ 837.078	€ -	€ 336.362	€ 804.500	€ 337.360	€ 31.580
Totaal voorzieningen		€ 11.516.627	€ 137.667	€ 411.027	€ 804.500	€ 440.162	€ 10.682.992

Staat van reserves en voorzieningen

	Naam voorziening	Boekwaarde 31-12-21	Wegens rente wel toevoegen 2,26%	Toevoegingen	Aanwendungen		Boekwaarde 31-12-22
					buiten exploitatie	binnen exploitatie	
Voorziening voor verplichtingen, verliezen en risico's							
050	Wachtgelden wethouders	€ 46.801	€ -				€ 46.801
051	Pensioenen wethouders	€ 2.252.716	€ -			€ 88.302	€ 2.164.414
053	Sociaal plan sportbedrijf	€ 77.485				€ 5.500	€ 71.985
510	Risicovoorziening Nieuw Tijenraan (nw)	€ 400.000					€ 400.000
606	Voorz. Achtergestelde lening Larcom	€ 347.198					€ 347.198
665	Voorz. Oninbare vorderingen soza	€ 686.587	€ -				€ 686.587
856	Voorz. Verwachte verliezen GB	€ 6.091.447	€ 137.667				€ 6.091.447
954	Oninbare vorderingen Financiën	€ 117.412	€ -				€ 117.412
Voorziening voor middelen van derden waarvan de bestemming gebonden is							
706	Afalverwijdering	€ 631.765		€ 74.665			€ 706.430
753	Vervanging en renovatie riolering voorziening	€ 31.580	€ -	€ 336.362	€ 826.000	€ 388.793	€ 846.851-
Totaal voorzieningen		€ 10.682.992	€ 137.667	€ 411.027	€ 826.000	€ 482.595	€ 9.785.424

* 753: Vernieuwing van het huidige GRP (inclusief het nieuwe hemelwaterbeleid en het beleid rondom risico gestuurd beheer), waaruit financiële consequenties voortvloeien voor de voorziening riolering, is uiterlijk voorzien in het voorjaar 2020.

BIJLAGE 6

VERVANGINGSINVESTERINGEN

Vervangingsinvesteringen

Voor vervangingsinvesteringen is in de primitieve begroting 2019 in totaal een stelpost voor kapitaallasten opgenomen van € 176.563. Hier tegenover staat een investeringsbedrag van € 1.398.876.

Nr.	Omschrijving	Bedrag
M6004103	Burgerlijke stand	€ 2.000
M6210101	Inventaris wegonderhoud	€ 24.067
M6210301	Gladheidsbestrijding	€ 27.275
M6210601	Verkeer en vervoer	€ 2.653
M6531101	Sportterreinen	€ 88.599
M6560101	Openbaar groen	€ 22.838
M6560104	Plagadierenbestrijding	€ 19.052
M6560106	WSW	€ 130.177
M6723202	Geluidmeetapparatuur	€ 2.085
M6724101	Begraafplaatsen	€ 14.596
M6951403	Domein beheer materieel	€ 102.364
M6951706	DOWR Facilitair	€ 963.170

€ 1.398.876

BIJLAGE 7

SUBSIDIEPLAFONDS

Overzicht subsidieplafonds 2019

Met het vaststellen van de begroting 2019 zijn de volgende subsidieplafonds vastgesteld. Deze bedragen zijn direct afgeleid van de begrotingsbedragen in de begroting.

Nr	Omschrijving	Primitieve begroting 2019
1	Openbaar bibliotheekwerk	€ 828.390
2	Zorg- en hulpverlening	€ 571.588
3	Sociaal Cultureel werk	€ 414.217
4	Peuterspeelzaalwerk	€ 407.587
5	Minima	€ 362.454
6	Eerste lijnsloket WMO en jeugd	€ 350.592
7	Hoftheater	€ 314.371
8	Cultuur	€ 195.613
9	Mantelzorgondersteuning	€ 185.119
10	Onderwijsachterstandenbeleid	€ 169.640
11	Onderwijsbegeleidingsdienst	€ 128.131
12	Jeugdgezondheidszorg Centrum Jeugd en Gezin (uniform en maatwerk)	€ 105.193
13	Volksgezondheid	€ 104.243
14	Stichting Vluchtelingenwerk OV	€ 95.369
15	Vrijwillige thuiszorg	€ 89.341
16	Leefbaarheid / plaatselijke belangen	€ 86.996
17	Volwasseneducatie	€ 80.767
18	Buurtbusvervoer	€ 79.755
19	Dagbesteding	€ 74.743
20	Ondernemersfonds	€ 65.000
21	Uitvoering vrijwilligersbeleid	€ 48.728
22	Zelfregiecentrum	€ 42.816
23	Sportstimulering	€ 37.578
24	Jeugdportactiviteiten	€ 27.505
25	Dementie	€ 26.009
26	Hospice	€ 20.500
27	Promotie en Marketing recreatie en toerisme	€ 18.343
28	Vrijwillig jeugd- en jongerenwerk	€ 17.149
29	Bijdrage algemene hulpdienst	€ 12.256
30	Anti-discriminatie-voorziening	€ 10.739
31	Slachtofferhulp Nederland regio Noord	€ 9.712
32	Haltproject	€ 9.276
33	Deskundigheidsbevordering kaderleden sportverenigingen	€ 8.474
34	Waarderingsubsidies	€ 7.370
35	Schoolsport	€ 7.324
36	Ouderenwerk	€ 6.747
37	Oranjeverenigingen	€ 3.128
38	Vrouwenadviescommissie	€ 1.789
39	Subsidie Zonnebloem	€ 1.276

Bovengenoemde bedragen zijn opgenomen in de primitieve begroting (excl. nieuw beleid).

Subsidieplafonds

Met het vaststellen van een subsidieplafond worden de aanspraken op subsidies beperkt tot een maximum bedrag.

Verdeling van het subsidieplafond vindt plaats op basis van de door het college vastgestelde subsidietoetsingskaders.

BIJLAGE 8

UREN BUITEN DE EXPLOITATIE

Uren buiten exploitatie

Onderdeel	Raming 2018 prim begr	Raming 2018 na wijziging	Raming 2019 prim begr	Vershil 2018 na wijziging - 2019
Bouwgrondexploitatie	€ 727.516	€ 826.780	€ 910.649	€ -83.869
Investeringsprojecten	€ 1.469.236	€ 1.431.636	€ 1.293.176	€ 138.460
Rioleringen	€ 651.095	€ 730.767	€ 699.386	€ 31.381
Reiniging	€ 171.946	€ 171.946	€ 179.677	€ -7.731
Markten	€ 58.655	€ 58.655	€ 62.365	€ -3.710
Totaal	€ 3.078.448	€ 3.219.784	€ 3.145.253	€ 74.531

BIJLAGE 9

ANALYSE BEGROTINGSRESULTAAT

Analyse verschil ten opzichte van begrotingsresultaat 2019-2022

Analyse op hoofdlijnen begrotingsresultaat 2019-2022 ten opzichte van begrotingsresultaat 2018-2021									
(na wijzigingen tot en met de zomernota 2018)									
		- is voordeel							
		2019		2020		2021		2022	
Hogere OZB als gevolg van inflatiecorrectie en autonome ontwikkelingen (nieuwbouw/verbouw)	S	-235.000	V	-235.000	V	-235.000	V	-265.000	V
Autonome loonontwikkelingen (cao, reguliere periodieken, sociale lasten en pensioenpremies)	S	200.000	N	200.000	N	200.000	N	200.000	N
Hogere kosten minimabeleid door toename aantal aanvragen (autonome ontwikkelingen)	S	50.000	N	50.000	N	50.000	N	50.000	N
Ophogen stelpost reële tarieven huishoudelijke hulp	S	300.000	N	285.000	N	270.000	N	250.000	N
Uitkering BTW compensatiefonds (alsnog raming opgenomen in de begroting)	S	-200.000	V	-200.000	V	-200.000	V	-200.000	V
Saldo voordelig renteresultaat als gevolg van lager rente- omslagpercentage (van 2,5% in 2018 naar 2,2% in 2019)	S	-100.000	V	-100.000	V	-100.000	V	-100.000	V
Toevoeging saldo voordelig renteresultaat aan stelpost renteschommelingen	S	100.000	N	100.000	N	100.000	N	100.000	N
Resultaat op kapitaallasten (vrijval)	S							-125.000	V
Lagere kosten DOWR als gevolg van dalende uitgaven in de DOWR meerjarenbegroting	S	-5.000	V	-5.000	V	-55.000	V	-55.000	V
Stelpost gereserveerde middelen vervangingsschema's	S	-5.000	V	20.000	N	25.000	N	50.000	N
Diverse kleinere "plussen en minnen" (op een begrotingsomzet van ca € 90 mln. is dit gem. ca 0,09%)	S	-93.155	V	-43.746	V	-80.013	V	-115.488	V
Totaal structureel	S	11.845	N	71.254	N	-25.013	V	-210.488	V

Analyse verschil ten opzichte van begrotingsresultaat 2019-2022

Analyse op hoofdlijnen begrotingsresultaat 2019-2022 ten opzichte van begrotingsresultaat 2018-2021									
(na wijzigingen tot en met de zomernota 2018)									
		- is voordeel							
		2019		2020		2021		2022	
Terugraming voorfinanciering reserve SPP (revolving fund)	E	-70.000	V	-70.000	V	-70.000	V	-70.000	V
Terugraming voorfinanciering SPP	E							-100.000	V
Kosten in verband met waarden WOZ op oppervlakte	E	30.000	N	30.000	N				
Terugramen kostenplaats verkeersveiligheid (reeds in primitieve begroting verwerkt)	E	25.000	N						
Meerjarige kosten overhead in verband met uitbreiding bestuur	E							30.000	N
Bijdrage ondernemers reclamebelasting	E							-75.000	V
Programma Raalte Duurzaam 2050 5 jaren programma 2018 t/m 2022 (reeds besloten bij begroting 2018). Jaarschijf 2022	E							100.000	N
Bijdrage verwijdering asbestdaken 6 jaren programma 2018 t/m 2023 (reeds besloten bij begroting 2018)	E							104.000	N
Modernisering archiefketen 2017 t/m 2022 (reeds besloten bij begroting 2017)	E							25.000	N
Digitalisering OD archief 2017 t/m 2022 (reeds besloten bij begroting 2017)	E							40.000	N
Diverse "plussen en minnen"	E	18.732	N	8.487	N	21.756	N	30.218	N
Totaal incidenteel	E	3.732	N	-31.513	V	-48.244	V	84.218	N

BIJLAGE 10

FORMAT RESERVES

Format nieuwe reserve

Reserve	Gekoppelde reserve Herinrichting Almelosestraat
---------	---

Nummer: 216
Portefeuillehouder: Wethouder Van Loevezijn
Budgethouder: J. de Kruijff

Soort reserve: Bestemmingsreserve

Doelstelling: De reserve is gevormd om de (jaarlijkse) afschrijvingskosten van (een deel van) de investering in Almelosestraat af te kunnen dekken. De middelen die als dekking uit een reserve en de exploitatie worden gehaald zijn in deze gekoppelde reserve gestort. In het kader van de BBV mag dit niet meer in 1 keer worden afgeschreven. Deze reserve wordt afgeboekt in het aantal jaren dat het actief nog loopt.

Ontstaan: 2019 De reserve is gevoed door € 50.000 ten laste van de reserve stedelijke vernieuwing te brengen en € 100.000 ten laste van het krediet woonservicegebieden te brengen.

Duur van de reserve: 20 jaar

Bodem / plafond: Loopt jaarlijks af.

Financiën:	2019	2020	2021	2022		
Stand per 01-01	€	150.000	€	150.000	€	142.500
Rentetoevoeging	€	-	€	-	€	-
Vermeerderingen	€	150.000	€	-	€	-
Verminderingen / claims	€	-	€	-	€	7.500
Stand per 31-12	€	150.000	€	150.000	€	142.500
					€	135.000

Rentetoevoeging: Er wordt geen rente aan deze reserve toegevoegd.

Vermeerderingen: n.v.t

Verminderingen: Jaarlijks wordt een deel van de last uit de reserve gedekt.
De afschrijving start in het jaar na oplevering van het project.

Onderhoudsplan en/of claims: n.v.t.

Resumé: De reserve is gekoppeld aan de investering in Almelosestraat en het saldo is afgestemd op de hoogte van de investering.

Advies:

Reserve	Gekoppelde reserve Binnenklimaat gemeentehuis
----------------	--

Nummer 015
Portefeuillehouder: Wethouder Wagenmans
Budgethouder:

Soort: Bestemmingsreserve

Doelstelling: Door vorming van deze reserve kunnen de lasten gedeeltelijk worden opgevangen.

Ontstaan: 2019

Duur van de reserve: 20 jaar

Bodem / plafond: 0

Financiën:	2019	2020	2021	2022
Stand per 01-01	€ -	€ 114.000	€ 108.300	€ 102.600
Rentetoevoeging	€ -	€ -	€ -	€ -
Vermeerderingen	€ 114.000	€ -	€ -	€ -
Verminderingen		€ 5.700	€ 5.700	€ 5.700
Stand per 31-12	€ 114.000	€ 108.300	€ 102.600	€ 96.900

Rentetoevoeging: N.v.t.

Vermeerderingen: Storting vanuit de onderhoudsreserve Gemeentelijke gebouwen.

Verminderingen: Afschrijvingen op basis van annuïteit.

Onderhoudsplan en/of claims: N.v.t.

Advies:

Een deel van de totaalinvestering van € 1.566.000 wordt gedekt uit bovengenoemde onderhoudsreserve en moet daarom als dekking dienen voor een deel van de afschrijvingslasten. De rente en de overige kapitaallasten worden gedekt uit de algemene middelen.

